

Lagrådsremiss

Ny konkurrenslag m.m.

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 21 februari 2008

Maud Olofsson

Dan Sandberg
(Näringsdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås att konkurrenslagen (1993:20) ersätts med en ny lag. Härutöver föreslås att lagen (1986:436) om näringsförbud ändras så att det blir möjligt att meddela näringsförbud för t.ex. en verkställande direktör som deltar i eller har kännedom om kartellöverträdelser som företaget är inblandat i.

Den nya konkurrenslagen syftar, precis som den nuvarande, till att undanröja hinder för en effektiv konkurrens. I den nya lagen effektiviseras handläggningen av överträdelser av lagens förbud. Konkurrensverket ges möjlighet att utfärda avgiftsförelägganden i vissa fall. Reglerna om rättegångskostnader ändras, ett krav på prövningstillstånd införs vid överklagande av Stockholms tingsrätts avgöranden till Marknadsdomstolen och preskriptionstiden för att påföra konkurrens-skadeavgift förlängs. I lagen görs också reglerna om konkurrensskadeavgiftens storlek tydligare i syfte att avskräckande avgifter ska kunna utdömas för allvarliga överträdelser (t.ex. karteller). Dessutom föreslås att reglerna om eftergift och nedsättning ska anpassas till EG-rätten för att öka förutsättningarna för Konkurrensverket att bekämpa karteller.

Den nya konkurrenslagens bestämmelser om kontroll av företagskoncentrationer har anpassats till motsvarande regler inom EG-rätten. Anpassningen består bl.a. i att koncentrationer ska bedömas på samma sätt oavsett om de prövas enligt konkurrenslagen eller enligt EG-rätten. Därutöver ändras reglerna för när en företagskoncentration är anmälningspliktig.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 november 2008.

Innehållsförteckning

1	Beslut.....	8
2	Lagtext.....	9
2.1	Förslag till konkurrenslag	9
2.2	Förslag till lag om gruppundantag för avtal om viss taxisamverkan	29
2.3	Förslag till lag om gruppundantag för vertikala avtal	30
2.4	Förslag till lag om gruppundantag för specialiseringsavtal	31
2.5	Förslag till lag om gruppundantag för avtal om forskning och utveckling.....	32
2.6	Förslag till lag om gruppundantag för vertikala avtal inom motorfordonssektorn	33
2.7	Förslag till lag om gruppundantag för vissa avtal inom försäkringssektorn.....	34
2.8	Förslag till lag om gruppundantag för avtal om tekniköverföring.....	36
2.9	Förslag till lag om upphävande av lagen (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende vid upphandling.....	37
2.10	Förslag till lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.	38
2.11	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1845) om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler	40
2.12	Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1025) om innebörden av begreppen jordbruks-, trädgårds- och skogsprodukter i konkurrenslagen (1993:20).....	41
2.13	Förslag till lag om ändring i lagen (1986:436) om näringsförbud	42
2.14	Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).....	48
2.15	Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713).....	51
2.16	Förslag till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619).....	52
2.17	Förslag till lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.....	53
2.18	Förslag till lag om ändring i postlagen (1993:1684)	54
2.19	Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker	55
2.20	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:31) om standarder för sändning av radio- och TV-signaler.....	56
2.21	Förslag till lag om ändring i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation.....	57
2.22	Förslag till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse	58

2.23	Förslag till lag om ändring i järnvägslagen (2004:519).....	59
2.24	Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551).....	60
3	Ärendet och dess beredning.....	61
4	Konkurrenslagen och dess tillämpning.....	62
4.1	Konkurrenslagen.....	62
4.1.1	Inledning.....	62
4.1.2	Lagens syfte.....	62
4.1.3	Lagens skyddsintresse.....	63
4.1.4	Lagens tillämpningsområde.....	63
4.2	Förhållandet mellan den svenska konkurrensrätten och EG-rätten.....	63
4.2.1	Inledning.....	63
4.2.2	Förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete och mot missbruk av företags dominerande ställning.....	64
4.2.3	Företagskoncentrationer.....	65
4.3	Konkurrenslagens förbudsbestämmelser.....	66
4.3.1	Inledning.....	66
4.3.2	Avgränsning av den relevanta marknaden.....	66
4.3.3	Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete.....	66
4.3.4	Förbudet mot missbruk av en dominerande ställning.....	69
4.4	Åtgärder mot förbjudna konkurrensbegränsningar.....	69
4.4.1	Ålägganden och åtaganden.....	69
4.4.2	Den särskilda talerätten.....	70
4.4.3	Ogiltighet och skadestånd.....	70
4.4.4	Sanktioner.....	70
4.5	Domstolsprövning.....	71
5	Effektivare tillämpning av konkurrenslagen.....	72
5.1	Inledning.....	72
5.2	Förfarandet hos Konkurrensverket och domstolarna.....	73
5.2.1	Konkurrensverket.....	73
5.2.2	Domstolarna.....	75
5.3	Behov av genomgripande regelförändring?.....	77
5.4	Avgiftsförelägganden.....	81
5.4.1	Konkurrensverket får besluta om avgiftsförelägganden.....	81
5.5	Prövningstillstånd för överklagande till Marknadsdomstolen.....	86
5.5.1	Prövningstillstånd införs.....	86
5.5.2	Reglerna om prövningstillstånd vid överklagande till hovrätt ska tillämpas.....	90
5.5.3	Marknadsdomstolens sammansättning vid tillståndsprövning.....	92
5.6	Kumulation av mål om konkurrensskadeavgift med skadeståndsmål.....	93

	5.6.1	Gällande ordning.....	93
	5.6.2	Kumulation möjliggörs	93
5.7		Konkurrensverkets utredningsförhör som bevisning.....	96
	5.7.1	Gällande ordning.....	96
	5.7.2	Förhörsutskrifter ska få användas som bevisning	96
5.8		Preskription av konkurrensskadeavgift	98
	5.8.1	Gällande ordning.....	98
	5.8.2	Preskriptionstiden förlängs.....	99
5.9		Rättegångskostnader i konkurrensmål och konkurrensärenden	101
	5.9.1	Gällande ordning.....	101
	5.9.2	Ansvar för statens kostnader ändras inte	102
	5.9.3	Statens ansvar för rättegångskostnader begränsas i mål om förbud mot företagskoncentrationer.....	104
	5.9.4	Ersättning för kostnader som uppkommit innan Konkurrensverket väcker talan och kostnadsansvar vid onödig rättegång	105
	5.9.5	En särskild regel om rättegångskostnader vid kumulation införs	106
6		Frågor om konkurrensskadeavgift	107
	6.1	Gällande ordning.....	107
	6.1.1	Inledning	107
	6.1.2	Konkurrensskadeavgiftens storlek	108
	6.1.3	Eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgiften.....	109
	6.2	EG-rätten.....	109
	6.2.1	Inledning	109
	6.2.2	Kommissionens riktlinjer för beräkning av böter.....	110
	6.2.3	ECN:s modellprogram och kommissionens tillkännagivande om immunitet mot böter och nedsättning av böter i kartellärenden.....	111
	6.2.4	Praxis	113
	6.3	Nya regler om konkurrensskadeavgiftens storlek	113
	6.3.1	Mer preciserade regler och en anpassning till EG-rätten	114
	6.3.2	Överträdelsens sanktionsvärde	118
	6.3.3	Omständigheter som rör företaget och som är hänförliga till själva överträdelsen.....	122
	6.3.4	Omständigheter som inte är hänförliga till själva överträdelsen	125
	6.3.5	Förfaranden som kan komma ifråga för eftergift eller nedsättning	126
	6.3.6	Tydligare förutsättningar för eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift	129
	6.3.7	Överprövning av Konkurrensverkets beslut i fråga om eftergift	133

	6.3.8	Diskvalificerade från eftergift.....	135
	6.3.9	Kölappssystem.....	136
	6.3.10	Beloppsgränserna tas bort.....	140
7		Frågan om kriminalisering	140
	7.1	Bakgrund	140
		7.1.1 Frågans behandling i riksdagen	140
		7.1.2 Betänkandet Konkurrensbrott En lagstiftningsmodell (SOU 2004:131).....	141
		7.1.3 Remissinstanserna avstyrkte kriminalisering.....	142
	7.2	Överträdelse av konkurrensreglerna bör inte kriminaliseras	142
8		Näringsförbud	149
	8.1	Gällande ordning	149
	8.2	Näringsförbud för kartellöverträdelse införs	152
	8.3	Samordningsfrågor	164
	8.4	Förfarandet i domstol	166
	8.5	Några avslutande frågor	168
9		Åtaganden från företag.....	170
	9.1	Gällande ordning	170
	9.2	Överväganden och förslag.....	171
10		Företagskoncentrationer.....	173
	10.1	Anpassning till EG:s regler om kontroll av företagskoncentrationer	173
		10.1.1 Inledning.....	173
		10.1.2 Kort om frågans tidigare behandling	173
		10.1.3 Konkurrenslagens regler om företagskoncentrationer bör anpassas ytterligare till EG-rätten.....	175
	10.2	Definition av en företagskoncentration	177
		10.2.1 Gällande ordning	177
		10.2.2 Definitionen av företagskoncentrationer förtydligas.....	178
	10.3	Förbudet mot vissa koncentrationer – substanstest.....	181
		10.3.1 Gällande ordning	181
		10.3.2 Substanstestet ändras	182
	10.4	Accessoriska begränsningar	184
		10.4.1 Gällande ordning	184
		10.4.2 Ett beslut att lämna en företagskoncentration utan åtgärd anses omfatta accessoriska begränsningar	184
	10.5	Åtaganden i koncentrationsärenden.....	186
		10.5.1 Åtaganden regleras i lag	186
	10.6	Vissa frågor om anmälan och beslut rörande en företagskoncentration	187
		10.6.1 Gällande ordning	187
		10.6.2 Kort om tidigare behandling av tidsfristerna	188
		10.6.3 Tidpunkten för anmälan justeras	189

10.6.4	Direktverkande sanktioner införs inte	191
10.6.5	Beslut om att lämna en koncentration utan åtgärd 192	
10.6.6	Tidsfristen förlängs när part gör åtaganden	192
10.7	Omsättningsgränser för anmälan m.m.	194
10.7.1	Gällande ordning.....	194
10.7.2	Omsättningsgränserna för anmälan ändras....	195
10.7.3	Omsättningsberäkning vid transaktioner mellan samma parter inom en tvåårsperiod.....	196
10.8	Avgift för anmälan av företagskoncentrationer.....	198
10.8.1	Någon avgift införs inte	198
10.9	Förbud i väntan på slutlig prövning	199
10.10	Bistånd till kommissionen vid undersökningar i medlemsstaterna.....	200
10.10.1	Gällande ordning.....	200
10.10.2	1994 års lag ändras.....	201
11	Frågor om vite och klagorätt.....	202
11.1	Beslut om vite	202
11.1.1	Gällande ordning.....	202
11.1.2	Konkurrensverket får besluta om vite för åtaganden	203
11.2	Rätten att överklaga Konkurrensverkets beslut enligt konkurrenslagen	204
11.2.1	Gällande ordning.....	204
11.2.2	Målet vid Europadomstolen	205
11.2.3	Kretsen av klagoberättigade ändras.....	206
12	Gruppundantag ges i lag	210
12.1	Allmänt om gruppundantagen.....	210
12.2	Svenska regler enligt europeisk förebild	211
12.2.1	Konkurrenslagen	211
12.2.2	De enskilda gruppundantagens materiella innehåll och motiv.....	214
12.3	Regeringsformens bestämmelser om normgivning	224
12.4	Den nuvarande ordningen har ifrågasatts.....	224
12.4.1	Ur förarbetena till konkurrenslagen	225
12.4.2	Uttalanden i samband med reformeringen av konkurrenslagen	226
12.5	Lag i stället för förordning	227
13	Upphävande av lagen (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende vid upphandling	229
13.1	Bakgrund.....	229
13.2	LIU fyller ingen praktisk funktion	229
14	Lagtekniska frågor, ikraftträdande och övergångsbestämmelser	231
14.1	Ny konkurrenslag, näringsförbud m.m.	231
14.2	Gruppundantag i lag.....	235

14.3	Upphävande av lagen om (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende vid upphandling.....	235
15	Konsekvenser	236
15.1	Statsfinansiella effekter	236
15.1.1	Förslag som leder till ökade eller minskade kostnader	236
15.1.2	Förslag med dynamiska effekter.....	237
15.2	Konsekvenser för företag	238
15.3	Konsekvenser för andra än Konkurrensverket, domstolarna och företagen	238
16	Författningskommentar.....	239
16.1	Förslaget till konkurrenslag.....	239
16.2	Förslagen till lagar om gruppundantag.....	278
16.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.	278
16.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1845) om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler	279
16.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1986:436) om näringsförbud.....	279
Bilaga 1	Sammanfattning av utredningens förslag.....	287
Bilaga 2	Utredningens lagförslag	295
Bilaga 3	Sammanfattning av Konkurrensverkets rapport.....	340
Bilaga 4	Rapportens lagförslag	344
Bilaga 5	Förteckning över remissinstanser.....	345
Bilaga 6	Lagförslag enligt departementspromemorian Anpassning av konkurrenslagens regler om eftergift och nedsättning till ECN:s modellprogram.....	346
Bilaga 7	Förteckning över remissinstanser.....	348
Bilaga 8	Lagförslag enligt departementspromemorian Gruppundantagens rättsliga ställning.....	349
Bilaga 9	Förteckning över remissinstanser.....	358
Bilaga 10	Rådets förordning (EG) nr 139/2004	359

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. konkurrenslag,
2. lag om gruppundantag för avtal om viss taxisamverkan,
3. lag om gruppundantag för vertikala avtal,
4. lag om gruppundantag för specialiseringsavtal,
5. lag om gruppundantag för avtal om forskning och utveckling,
6. till lag om gruppundantag för vertikala avtal inom motorfordonssektorn,
7. lag om gruppundantag för vissa avtal inom försäkringssektorn,
8. lag om gruppundantag för avtal om tekniköverföring,
9. lag om upphävande av lagen (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende vid upphandling,
10. lag om ändring i lagen (2005:702) om ändring i konkurrenslagen (1993:20),
11. lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.,
12. lag om ändring i lagen (1994:1845) om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler,
13. lag om ändring i lagen (2000:1025) om innebörden av begreppen jordbruks-, trädgårds- och skogsprodukter i konkurrenslagen (1993:20),
14. lag om ändring i lagen (1986:436) om näringsförbud,
15. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100),
16. lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713),
17. lag om ändring i sparbankslagen (1987:619),
18. lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar,
19. lag om ändring i postlagen (1993:1684),
20. lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker,
21. lag om ändring i lagen (1998:31) om standarder för sändning av radio- och TV-signaler,
22. lag om ändring i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation,
23. lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse,
24. lag om ändring i järnvägslagen (2004:519),
25. lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551).

2 Lagtext

Regeringen lämnar följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till konkurrenslag

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens ändamål m.m.

1 § Denna lag har till ändamål att undanröja och motverka hinder för en effektiv konkurrens i fråga om produktion av och handel med varor, tjänster och andra nyttigheter.

2 § Lagen är inte tillämplig på överenskommelser mellan arbetsgivare och arbetstagare om lön eller andra anställningsvillkor.

3 § I rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget¹ och rådets förordning nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer² finns bestämmelser av betydelse för tillämpningen av denna lag.

4 § Regeringen meddelar föreskrifter om vilka domstolar och andra myndigheter som är konkurrensmyndigheter enligt rådets förordning (EG) nr 1/2003, om det inte följer av denna lag.

Definitioner

5 § I denna lag avses med *företag* en fysisk eller juridisk person som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur, dock ej till den del verksamheten består i myndighetsutövning.

Med företag avses också en sammanslutning av företag.

6 § Det som i lagen sägs om *avtal* ska tillämpas även på

1. beslut av en sammanslutning av företag, och
2. samordnade förfaranden av företag.

7 § Med *primär lantbruksförening* avses i denna lag en ekonomisk förening vars medlemmar är enskilda lantbrukare eller andra företag som bedriver jordbruk, trädgårdsverksamhet eller skogsbruk. Om sammanslutningar av sådana företag är medlemmar i föreningen, anses

¹ EGT L 1, 4.1.2003, s. 1 (Celex 32003R0001).

² EUT L 24, 29.1.2004, s. 1 (Celex 32004R0139).

den dock vara primär lantbruksförening endast om sammanslutningarna bara utgörs av lokala sammanslutningar av företag med verksamhet av angivet slag.

I lagen (2000:1025) om innebörden av begreppen jordbruks-, trädgårds- och skogsprodukter i konkurrenslagen (2008:000) finns bestämmelser om vad som avses med sådana produkter.

8 § Med *taxiföretag* avses i denna lag ett företag som tillhandahåller taxitjänster eller därmed jämförbara transporttjänster.

Med *beställningscentral* avses en gemensam eller fristående funktion som tar emot beställningar och fördelar transportuppdrag mellan taxiföretag. Funktionen kan även utföra sådan verksamhet som har samband därmed.

9 § En *företagskoncentration* enligt denna lag ska anses uppstå om kontrollen av företag varaktigt förändras till följd av

1. att två eller flera tidigare självständiga företag slås samman, eller
2. att antingen en eller flera personer, som redan kontrollerar minst ett företag, eller också ett eller flera företag genom förvärv av värdepapper eller tillgångar, genom avtal eller på annat sätt direkt eller indirekt får kontroll över ett eller flera företag eller delar därav.

Bildandet av ett gemensamt företag som på varaktig basis fyller en självständig ekonomisk enhets samtliga funktioner utgör en företagskoncentration enligt första stycket 2.

Lagens disposition

10 § Lagen innehåller bestämmelser om

- förbjudna konkurrensbegränsningar (2 kap.),
- åtgärder mot konkurrensbegränsningar (3 kap.),
- företagskoncentrationer (4 kap.),
- uppgiftsskyldighet och undersökning (5 kap.),
- vite (6 kap.),
- överklagande (7 kap.), och
- handläggningen i domstol (8 kap.).

2 kap. Förbjudna konkurrensbegränsningar

Konkurrensbegränsande samarbete mellan företag

1 § Sådana avtal mellan företag som har till syfte eller resultat att hindra, begränsa eller snedvrیدا konkurrensen på marknaden på ett märkbart sätt är förbjudna, om inte annat följer av denna lag.

Detta gäller särskilt sådana avtal som innebär att

1. inköps- eller försäljningspriser eller andra affärsvillkor direkt eller indirekt fastställs,
2. produktion, marknader, teknisk utveckling eller investeringar begränsas eller kontrolleras,
3. marknader eller inköpskällor delas upp,

4. olika villkor tillämpas för likvärdiga transaktioner, varigenom vissa handelspartner får en konkurrensnackdel, eller

5. det ställs som villkor för att ingå ett avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt handelsbruk har något samband med föremålet för avtalet.

Undantag från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag

2 § Förbudet i 1 § gäller inte för ett avtal som

1. bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande,

2. tillförsäkrar konsumenterna en skälig andel av den vinst som däri- genom uppnås,

3. bara ålägger de berörda företagen begränsningar som är nödvändiga för att uppnå målet i 1, och

4. inte ger de berörda företagen möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av nyttigheterna i fråga.

Gruppundantag

3 § Undantag från förbudet i 1 § gäller för sådana grupper av avtal som uppfyller förutsättningarna i 2 § (*gruppundantag*).

Bestämmelser om sådana grupper av avtal finns i

1. lagen (2008:000) om gruppundantag för avtal om viss taxi- samverkan,

2. lagen (2008:000) om gruppundantag för vertikala avtal,

3. lagen (2008:000) om gruppundantag för specialiseringsavtal,

4. lagen (2008:000) om gruppundantag för avtal om forskning och utveckling,

5. lagen (2008:000) om gruppundantag för vertikala avtal inom motor- fordonssektorn,

6. lagen (2008:000) om gruppundantag för vissa avtal inom för- säkringssektorn, och

7. lagen (2008:000) om gruppundantag för avtal om tekniköverföring.

Om ett enskilt avtal till följd av ett gruppundantag är undantaget från förbudet i 1 § men har följder som är oförenliga med 2 §, får Konkurrensverket besluta att avtalet inte ska omfattas av gruppundan- taget.

Särskilda bestämmelser för vissa former av samarbete mellan små företag

4 § Förbudet i 1 § gäller inte för sådana avtal inom en primär lantbruks- förening eller dess dotterföretag som avser samverkan mellan före- ningens medlemmar om

1. produktion, insamling, förädling, försäljning eller därmed samman- hängande verksamhet såsom användandet av gemensamma anläggningar, lagring, beredning, distribution eller marknadsföring i fråga om jord- bruksprodukter, trädgårdsprodukter eller skogsprodukter, eller

2. inköp av varor eller tjänster för sådan verksamhet som avses i 1.

Första stycket gäller dock inte avtal som har till syfte eller ger till resultat

1. att en medlems fria rörlighet på marknaden förhindras eller försvåras

- a) i fråga om valet av avnämare eller leverantör,
- b) i fråga om möjligheten att lämna föreningen, eller
- c) i annat avseende av motsvarande betydelse, eller

2. att försäljningspriser direkt eller indirekt fastställs på varor när försäljningen sker direkt mellan medlemmen och tredje man.

5 § Förbudet i 1 § gäller inte för ett skriftligt avtal mellan taxiföretag eller mellan en beställningscentral och taxiföretag om avtalet

1. avser gemensam transportverksamhet genom samverkan i en beställningscentral eller på något annat sätt i syfte att uppnå effektivitetsvinster eller andra sådana ekonomiska fördelar,

2. behövs för att tillgodose det samhälleliga intresset av tillgång till taxiservice, och

3. omfattar högst 40 taxifordon.

Undantag enligt första stycket gäller inte

1. till den del samarbetet avser förfarande eller villkor som innebär eller omfattar

- a) fastställande av gemensamma priser,
- b) uppdelning av marknader,

c) en uppsägningstid för anslutet taxiföretag som överstiger sex månader från uppsägningstillfället eller, i fråga om en ekonomisk förening, villkor att uppsägning inte får göras förrän tidigast efter sex månader eller längre tid från inträdet, eller

d) förbud för anslutet taxiföretag att efter avtalstidens utgång konkurrera med den gemensamma transportverksamheten, och

2. till den del det är uppenbart att syftet med den gemensamma transportverksamheten eller intresset av tillgång till taxiservice enligt första stycket 1 och 2 kan tillgodoses utan att samarbetet omfattar ett sådant förfarande eller villkor som avses i 1 a–d.

Ogiltighet

6 § Avtal eller avtalsvillkor som är förbjudna enligt 1 § är ogiltiga.

Företags missbruk av en dominerande ställning

7 § Missbruk från ett eller flera företags sida av en dominerande ställning på marknaden är förbjudet.

Sådant missbruk kan särskilt bestå i att

1. direkt eller indirekt påtvinga någon oskäligen inköps- eller försäljningspriser eller andra oskäligen affärsvillkor,

2. begränsa produktion, marknader eller teknisk utveckling till nackdel för konsumenterna,

3. tillämpa olika villkor för likvärdiga transaktioner, varigenom vissa handelspartner får en konkurrensnackdel, eller

4. ställa som villkor för att ingå ett avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt handelsbruk har något samband med föremålet för avtalet.

3 kap. Åtgärder mot konkurrensbegränsningar

Åläggande

1 § Konkurrensverket får ålägga ett företag att upphöra med överträdelser av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget.

Ett sådant åläggande gäller omedelbart, om något annat inte bestäms.

2 § Om Konkurrensverket i ett visst fall beslutar att inte meddela ett åläggande enligt 1 §, får Marknadsdomstolen göra det på talan av ett företag som berörs av överträdelsen. En sådan talerätt gäller dock inte i de fall verket har tillämpat artikel 13 i rådets förordning (EG) nr 1/2003.

3 § Om det finns särskilda skäl, får ett åläggande enligt 1 § meddelas för tiden till dess att frågan slutligt har avgjorts. Marknadsdomstolen får meddela ett sådant åläggande bara sedan rättegång inletts.

Åtagande från företag

4 § Har fråga uppkommit om ett företag överträder något av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget, kan ett åtagande från företaget ge Konkurrensverket anledning att inte ingripa. Verkets beslut att godta åtagandet får avse en begränsad tid. Så länge beslutet gäller får verket i de avseenden som åtagandet omfattar inte meddela ett åläggande enligt 1 eller 3 §.

Konkurrensverket får återkalla ett beslut enligt första stycket om

1. de omständigheter som låg till grund för beslutet har förändrats i något väsentligt avseende,

2. den som beslutet gäller bryter mot något åtagande som har angetts i beslutet, eller

3. beslutet grundades på ofullständiga, oriktiga eller vilseledande uppgifter som parterna har lämnat.

Konkurrensskadeavgift

5 § Stockholms tingsrätt får på talan av Konkurrensverket besluta att ett företag ska betala en särskild avgift (*konkurrensskadeavgift*), om företaget eller någon som handlar på dess vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har överträtt förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget.

Avgiften tillfaller staten.

6 § Konkurrensskadeavgiften får inte överstiga tio procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår.

Om talan riktas mot flera företag, ska avgiften fastställas särskilt för vart och ett av dem.

7 § Konkurrenskadeavgift får inte påföras

1. för åtgärder som omfattas av ett åläggande som har meddelats vid vite enligt denna lag,

2. för åtgärder som har vidtagits under den tid då ett beslut om att godta åtagande enligt 4 § första stycket har gällt, om åtgärderna är förenliga med beslutet, eller

3. i ringa fall.

I fall som avses i första stycket 2 får konkurrenskadeavgift påföras om beslutet har återkallats med stöd av 4 § andra stycket 3.

8 § Konkurrenskadeavgiften ska bestämmas efter överträdelsens sanktionsvärde.

Vid bedömningen av sanktionsvärdet ska beaktas hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått.

9 § Vid bedömningen av överträdelsens allvar ska särskilt följande beaktas:

1. överträdelsens art,

2. marknadens omfattning och betydelse, och

3. överträdelsens konkreta eller potentiella påverkan på konkurrensen på marknaden.

10 § Som försvårande omständigheter vid bedömningen av företagets överträdelse ska det särskilt beaktas

1. om företaget har förmått annat företag att medverka i överträdelsen, eller

2. om företaget har haft en ledande roll i överträdelsen.

11 § Som förmildrande omständighet vid bedömningen av företagets överträdelse ska det särskilt beaktas om företagets medverkan i överträdelsen har varit begränsad.

12 § När konkurrenskadeavgiftens storlek bestäms ska, förutom omständigheter hänförliga till själva överträdelsen, särskilt följande beaktas:

1. om företaget tidigare har överträtt förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget,

2. om företaget snabbt har upphört med överträdelsen sedan den påtalats av Konkurrensverket, eller

3. företagets ekonomiska situation.

Eftergift och nedsättning av konkurrenskadeavgift

13 § Konkurrenskadeavgift får efterges för ett företag som har överträtt förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 81 i EG-fördraget om företaget är det första att anmäla överträdelsen till Konkurrensverket och anmälan

innehåller sådana uppgifter att verket först genom dessa har tillräckligt underlag för att ingripa mot överträdelsen.

När Konkurrensverket redan har tillräckligt underlag för att ingripa mot överträdelsen och ingen förklaring enligt 16 § har meddelats får konkurrensskadeavgift efterges för ett företag som överträtt nämnda förbud om

1. företaget är först med att lämna sådan information som leder till att det kan klarläggas att överträdelsen förekommit, eller

2. företaget på annat sätt i högst väsentlig mån har underlättat utredningen av överträdelsen.

Konkurrensskadeavgift får dock inte efterges för ett företag som har tvingat ett annat företag att delta i överträdelsen.

14 § Konkurrensskadeavgift får fastställas till ett lägre belopp än vad som bort ske med tillämpning av 8–12 §§ för ett företag som har överträtt förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 81 i EG-fördraget, om företaget till Konkurrensverket lämnar uppgifter som i väsentlig mån underlättar utredningen av överträdelsen.

Vid bedömning av nedsättningens storlek ska det beaktas om något annat företag redan lämnat sådana uppgifter som i väsentlig mån underlättat utredningen.

15 § För att komma i fråga för eftergift enligt 13 § eller nedsättning enligt 14 § ska företaget utöver vad som anges där

1. lämna Konkurrensverket all den information och bevisning om överträdelsen som det har eller får tillgång till,

2. aktivt samarbeta med Konkurrensverket under utredningen av överträdelsen,

3. inte förstöra bevis eller på något annat sätt försvåra framtida eller pågående utredning av överträdelsen, och

4. ha upphört, eller snarast efter sin begäran upphöra, med sitt deltagande i överträdelsen.

16 § På ansökan av ett företag som anmäler en överträdelse av förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 81 i EG-fördraget ska Konkurrensverket i ett beslut förklara om förutsättningarna för eftergift enligt 13 § första stycket är uppfyllda. Ett sådant beslut är bindande för verket samt för Stockholms tingsrätt och Marknadsdomstolen.

Avgiftsföreläggande

17 § I stället för att väcka talan om konkurrensskadeavgift enligt 5 § får Konkurrensverket förelägga ett företag att betala en sådan avgift (*avgiftsföreläggande*).

18 § Ett avgiftsföreläggande ska innehålla uppgift om

1. det företag som föreläggandet avser,
2. överträdelsen och de omständigheter som är nödvändiga för att känneteckna den,
3. de bestämmelser som är tillämpliga på överträdelsen, och
4. den konkurrensskadeavgift som föreläggs företaget.

19 § Om ett avgiftsföreläggande godkänns av företaget inom den tid och på det sätt som Konkurrensverket beslutar, får talan enligt 5 § inte väckas. Ett godkännande som sker senare saknar verkan.

20 § Ett avgiftsföreläggande som har godkänts ska efter klagan undanröjas under de förutsättningar som anges i 59 kap. 6 § rättegångsbalken. Den som vill klaga ska göra det skriftligen hos Stockholms tingsrätt inom ett år från det att föreläggandet godkändes.

Preskription

21 § Konkurrensskadeavgift får påföras bara om stämningsansökan har delgetts den som anspråket riktas mot inom fem år från det att överträdelsen upphörde. Om det berörda företaget inom denna tid får del av ett beslut om undersökning enligt 5 kap. 3 § eller ges tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till stämningsansökan, ska tiden i stället räknas från den dag detta skedde. I sådana fall gäller dock att avgift får påföras endast om den som anspråket riktas mot har delgetts stämningsansökan inom tio år från det att överträdelsen upphörde.

Kvarstad

22 § För att säkerställa ett anspråk på konkurrensskadeavgift får rätten besluta om kvarstad. Därvid gäller föreskrifterna i 15 kap. rättegångsbalken om kvarstad för fordran. Om talan om konkurrensskadeavgift ännu inte har väckts, ska en ansökan om kvarstad dock prövas av Stockholms tingsrätt.

Betalning av konkurrensskadeavgift m.m.

23 § Konkurrensskadeavgift ska betalas till Konkurrensverket inom trettio dagar från det att domen vann laga kraft eller avgiftsföreläggandet godkändes eller inom den längre tid som anges i domen eller föreläggandet.

Om konkurrensskadeavgiften inte betalas i tid, ska Konkurrensverket lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Verkställighet får ske enligt utsködningsbalkens bestämmelser.

24 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om hur konkurrensskadeavgift ska betalas.

25 § En påförd konkurrensskadeavgift faller bort i den mån verkställighet inte har skett inom fem år från det att domen vann laga kraft eller avgiftsföreläggandet godkändes.

Näringsförbud

26 § I lagen (1986:436) om näringsförbud finns bestämmelser om att näringsförbud kan meddelas för vissa överträdelser av förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 81 i EG-fördraget.

Skadestånd

27 § Om ett företag uppsåtligen eller av oaktsamhet överträder förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget, ska företaget ersätta den skada som därigenom uppkommer.

Rätten till ersättning faller bort, om talan inte väcks inom tio år från det att skadan uppkom.

28 § Stockholms tingsrätt är alltid behörig att pröva frågor om skadestånd enligt 27 §.

4 kap. Företagskoncentrationer

Förbud mot företagskoncentrationer m.m.

1 § En företagskoncentration som prövas enligt denna lag ska förbjudas, om koncentrationen är ägnad att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller en avsevärd del av det. Vid prövningen av om en företagskoncentration ska förbjudas ska det särskilt beaktas om den medför att en dominerande ställning skapas eller förstärks.

Ett förbud får meddelas endast om inga väsentliga nationella säkerhets- eller försörjningsintressen därigenom åsidosätts.

I den utsträckning som bildandet av ett gemensamt företag, som utgör en företagskoncentration enligt 1 kap. 9 § andra stycket, har till syfte eller får till resultat att samordna konkurrensbeteendet hos företag som förblir självständiga, ska vid prövningen av fråga om förbud mot företagskoncentrationen samordningen bedömas enligt 2 kap. 1 och 2 §§.

2 § Om det är tillräckligt för att undanröja de skadliga effekterna av en företagskoncentration, får en part i koncentrationen i stället för förbud enligt 1 § åläggas att

1. avyttra ett företag eller en del av ett företag, eller
2. genomföra någon annan konkurrensfrämjande åtgärd.

Ett åläggande enligt första stycket får inte vara mer långtgående än vad som krävs för att de skadliga effekterna av konkurrensbegränsningen ska undanröjas.

3 § Ett förbud mot en företagskoncentration innebär att en rättshandling som utgör en del i företagskoncentrationen eller som har till syfte att

genomföra koncentrationen därefter blir ogiltig. Detta gäller dock inte förvärv som har skett på en svensk eller en utländsk börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad eller genom inrop på en exekutiv auktion. I sådana fall får förvärvaren i stället åläggas att avyttra det som har förvärvats.

4 § Har fråga uppkommit om förbud enligt 1 § eller åläggande enligt 2 §, kan ett åtagande från en part i företagskoncentrationen medföra att Konkurrensverket lämnar koncentrationen utan åtgärd.

5 § Ett beslut av Konkurrensverket att lämna en företagskoncentration utan åtgärd ska även omfatta sådana begränsningar som har direkt anknytning till och är nödvändiga för genomförandet av den anmälda företagskoncentrationen.

Anmälan om företagskoncentration

6 § En företagskoncentration ska anmälas till Konkurrensverket, om

1. de berörda företagen tillsammans har haft en omsättning föregående räkenskapsår i Sverige som överstiger en miljard kronor, och
2. minst två av de berörda företagen har haft en omsättning i Sverige föregående räkenskapsår som överstiger 200 miljoner kronor för vart och ett av företagen.

7 § Om omsättningskravet enligt 6 § 1 är uppfyllt men omsättningen inte överstiger vad som anges i 6 § 2, får

1. Konkurrensverket åläggas en part i en företagskoncentration att anmäla koncentrationen, när det är påkallat av särskilda skäl, eller
2. part eller annan medverkande i en koncentration frivilligt anmäla koncentrationen.

8 § Om en företagskoncentration består av flera transaktioner mellan samma personer eller företag, varigenom delar av ett eller flera företag förvärvas, ska vid beräkningen av omsättningen de transaktioner som ägt rum inom en tvåårsperiod behandlas som endast en koncentration.

9 § Om anmälningsskyldighet gäller enligt 6 §, ska anmälan göras av den eller dem som förvärvar kontrollen över ett företag eller en del av det. Om koncentrationen innebär att två eller flera företag slås samman, ska koncentrationen anmälas av dessa företag.

10 § En anmälan om företagskoncentration får göras så snart part eller någon annan medverkande kan visa att de avser att genomföra en koncentration.
En anmälan om företagskoncentration ska göras innan koncentrationen genomförs.

Särskild undersökning av företagskoncentration

11 § Konkurrensverket ska inom tjugofem arbetsdagar från det att en fullständig anmälan om företagskoncentration har kommit in till verket meddela beslut om att antingen genomföra en särskild undersökning av koncentrationen eller lämna koncentrationen utan åtgärd.

Om part i en företagskoncentration lämnar åtaganden, förlängs fristen i första stycket till trettiofem arbetsdagar.

12 § Under den i 11 § angivna fristen får part eller annan medverkande i en företagskoncentration inte vidta någon åtgärd för att fullfölja koncentrationen.

Om det finns särskilda skäl, får Konkurrensverket besluta om undantag från förbudet i första stycket.

Om det är nödvändigt för att säkerställa att förbudet i första stycket efterlevs, får Konkurrensverket meddela förbud eller åläggande för parterna och andra medverkande i företagskoncentrationen.

Talan om åtgärd mot företagskoncentration

13 § Om Konkurrensverket inom den i 11 § angivna fristen har beslutat om särskild undersökning, får verket väcka talan vid Stockholms tingsrätt om förbud enligt 1 § eller åläggande enligt 2 §.

Talan ska väckas inom tre månader från ett beslut om särskild undersökning.

Har Konkurrensverket beslutat att lämna en företagskoncentration utan åtgärd, får talan enligt första stycket väckas endast om verkets beslut har grundat sig på oriktig uppgift som lämnats av part eller annan medverkande i koncentrationen.

14 § På begäran av Konkurrensverket får Stockholms tingsrätt förlänga fristen i 13 § andra stycket med högst en månad i sänder, om parterna i koncentrationen samtycker. I de fall annan medverkande anmält koncentrationen enligt 7 § 2 krävs även dennes samtycke. Om koncentrationen ägt rum på det sätt som anges i 3 § andra meningen, är förvärvarens samtycke tillräckligt.

Om det finns synnerliga skäl, får fristen förlängas utan sådant samtycke som anges i första stycket.

15 § Ett förbud enligt 1 § eller ett åläggande enligt 2 § får inte meddelas senare än sex månader efter det att talan väckts vid Stockholms tingsrätt.

Den i första stycket angivna fristen får förlängas under samma förutsättningar som anges i 14 §. Ett förbud enligt 1 § eller ett åläggande enligt 2 § får dock inte meddelas senare än två år efter det att företagskoncentrationen uppkom.

16 § Om Stockholms tingsrätts dom överklagas, ska Marknadsdomstolen avgöra målet inom tre månader från det att tiden för överklagande gick ut. Bestämmelserna i 15 § andra stycket gäller också för Marknadsdomstolens prövning.

Förbud i väntan på slutlig prövning

17 § Innan frågan om förbud eller åläggande slutligt har avgjorts får rätten på yrkande av Konkurrensverket förbjuda part och annan medverkande i en företagskoncentration att vidta någon åtgärd för att fullfölja koncentrationen. Ett sådant beslut förutsätter dock att ett förbud är motiverat av ett allmänt intresse som väger tyngre än den olägenhet som åtgärden medför.

18 § Ett yrkande om förbud enligt 17 § får inte bifallas utan att den som beslutet gäller och den som gjort anmälan enligt 7 § 2 fått tillfälle att yttra sig. Om koncentrationen ägt rum på det sätt som anges i 3 § andra meningen, är det tillräckligt att förvärvaren har fått tillfälle att yttra sig.

Finns det synnerliga skäl, får ett förbud enligt 17 § meddelas omedelbart att gälla till dess att något annat beslutas, utan att de som avses i första stycket fått tillfälle att yttra sig.

Om rättegång inte pågår, ska ett yrkande om förbud enligt 17 § framställas skriftligen.

19 § Ett förbud enligt 17 § som har beslutats då rättegång inte pågår ska omedelbart hävas, om Konkurrensverket inte beslutar om särskild undersökning enligt 11 § eller, om ett sådant beslut har meddelats, inte väcker talan enligt 13 §. Detsamma gäller om verket beslutar att lämna företagskoncentrationen utan åtgärd.

Rättskraft och omprövning

20 § Har rätten lämnat en talan om förbud enligt 1 § eller åläggande enligt 2 § utan bifall, får frågan prövas på nytt, om part eller annan medverkande i företagskoncentrationen har lämnat oriktiga uppgifter om sakförhållanden av väsentlig betydelse för avgörandet. Talan ska väckas inom ett år från det att saken slutligt har avgjorts.

21 § Ett förbud enligt 1 § eller ett åläggande enligt 2 § får omprövas, om det finns anledning att upphäva eller mildra förbudet eller åläggandet därför att detta inte längre behövs eller inte längre är lämpligt.

Talan om omprövning ska väckas vid Stockholms tingsrätt av Konkurrensverket eller av någon som berörs av avgörandet.

5 kap. Uppgiftsskyldighet och undersökning

Kapitlets disposition

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- inhämtande av uppgifter vid Konkurrensverkets utredningar av misstänkta överträdelser av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget och företagskoncentrationer enligt 4 kap. (2 §),
- undersökningar vid verkets utredningar om överträdelser av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget (3–10 §§),
- uppgiftsskyldighet och undersökning (11–13 §§),

- inhämtande av uppgifter och undersökningar m.m. åt en konkurrensmyndighet i någon annan medlemsstat i Europeiska unionen eller åt Europeiska gemenskapernas kommission (14–18 §§), och
- rättslig hjälp i konkurrensärenden åt myndigheter i andra stater (19 och 20 §§).

Inhämtande av uppgifter

2 § Om det behövs för att Konkurrensverket ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt denna lag, får verket ålägga

1. ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat,

2. den som förväntas kunna lämna upplysningar i saken att inställa sig för förhör på tid och plats som verket bestämmer, eller

3. en kommun eller ett landsting som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur att redovisa kostnader och intäkter i verksamheten.

Ett åläggande enligt första stycket gäller omedelbart, om något annat inte bestäms.

Vid förhör enligt första stycket 2 tillämpas 23 kap. 21 § andra stycket rättegångsbalken.

Undersökning vid Konkurrensverkets utredningar om överträdelser av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget

3 § Stockholms tingsrätt får på ansökan av Konkurrensverket besluta att verket får genomföra en undersökning hos ett företag för att utreda om det har överträtt förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget, om

1. det finns anledning att anta att en överträdelse har skett,

2. företaget inte rättar sig efter ett åläggande enligt 2 § första stycket 1 eller det annars finns risk för att bevis undanhålls eller förvanskas, och

3. vikten av att åtgärden vidtas är tillräckligt stor för att uppväga det intrång eller annat men som åtgärden innebär för den som drabbas av åtgärden.

4 § Ett beslut enligt 3 § får avse även ett annat företag än det som är föremål för utredning, om

1. det som föreskrivs i 3 § är uppfyllt, och

2. det finns särskild anledning att anta att bevis finns hos företaget.

5 § Ett beslut enligt 3 § får avse även bostäder och andra utrymmen som nyttjas av styrelseledamöter och anställda i det företag som är föremål för utredning, om

1. det som föreskrivs i 3 § 1 och 3 är uppfyllt,

2. den som ansökan avser inte rättar sig efter ett åläggande enligt 2 § första stycket 1 eller det annars finns risk för att bevis undanhålls eller förvanskas,

3. det finns särskild anledning att anta att bevis finns hos denne, och
4. utredningen avser en allvarlig överträdelse.

6 § När Konkurrensverket genomför en undersökning har verket rätt att

1. granska bokföring och andra affärshandlingar,
2. ta kopior av eller göra utdrag ur bokföring och affärshandlingar,
3. begära muntliga förklaringar direkt på platsen, och
4. få tillträde till lokaler, markområden, transportmedel och andra utrymmen.

7 § Ett beslut om undersökning får meddelas utan att den som ansökan avser får tillfälle att yttra sig, om det kan befaras att undersökningen annars skulle förlora i betydelse.

Beslut enligt första stycket ska sändas endast till Konkurrensverket. När undersökningen börjar ska verket överlämna ett exemplar av beslutet till den hos vilken undersökningen ska genomföras.

8 § Ett beslut om undersökning ska innehålla uppgifter om

1. föremålet för och syftet med undersökningen,
2. tidpunkten när undersökningen ska börja, och
3. Konkurrensverkets befogenheter enligt 6 §.

Beslut enligt första stycket gäller omedelbart, om rätten inte bestämmer något annat.

9 § Den som Konkurrensverket ska genomföra en undersökning hos har rätt att tillkalla ett juridiskt biträde.

I avvaktan på att ett sådant biträde inställer sig får Konkurrensverket inte påbörja undersökningen. Detta gäller dock inte, om

1. undersökningen härigenom onödigt fördröjs, eller
2. undersökningen har beslutats enligt 7 § första stycket.

10 § Konkurrensverket får begära handräckning av Kronofogdemyndigheten för att genomföra de åtgärder som avses i 6 § 1, 2 eller 4.

Vid handräckning gäller bestämmelserna i utsökningsbalken om verkställighet av förpliktelse som inte avser betalningsskyldighet eller avhysning. Kronofogdemyndigheten ska dock inte underrätta den hos vilken undersökningen ska genomföras innan verkställighet sker.

Gemensamma bestämmelser avseende uppgiftsskyldighet och undersökning

11 § Åtgärder enligt 2 eller 6 § får inte avse en skriftlig handling

1. vars innehåll kan antas vara sådant att en advokat eller en advokats biträde inte får höras som vittne om innehållet, och
2. som innehas av advokaten eller biträdet eller av den till förmån för vilken tystnadsplikten gäller.

Om Konkurrensverket anser att en viss handling bör omfattas av en undersökning och den som åtgärden avser åberopar att handlingen är

skyddad enligt första stycket, ska verket omedelbart försegla handlingen och skyndsamt överlämna den till Stockholms tingsrätt.

Tingsrätten ska utan dröjsmål pröva om handlingen ska omfattas av Konkurrensverkets undersökning.

12 § Vid åtgärder som Konkurrensverket vidtar enligt 2 eller 6 § finns det inte någon skyldighet att röja företagshemligheter av teknisk natur.

13 § Den som är uppgiftsskyldig eller är föremål för undersökning enligt denna lag får inte betungas onödigt.

Konkurrensverkets inhämtande av uppgifter och undersökningar m.m. åt en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen eller åt Europeiska gemenskapernas kommission

14 § Bestämmelserna i 2 och 11–13 §§ om inhämtande av uppgifter gäller även när Konkurrensverket vidtar sådana åtgärder på begäran av en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen.

15 § Bestämmelserna i 3–13 §§ om undersökningar gäller även när Konkurrensverket vidtar sådana åtgärder på begäran av en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen.

16 § Bestämmelserna i 6 och 9–13 §§ gäller även när Konkurrensverket, på begäran av Europeiska gemenskapernas kommission, genomför en sådan undersökning som avses i artikel 22.2 i rådets förordning (EG) nr 1/2003. Bestämmelsen i 9 § andra stycket första meningen gäller dock inte om det kan befaras att undersökningen skulle förlora i betydelse, om den inte påbörjas omedelbart.

Första stycket gäller även när Konkurrensverket på begäran av kommissionen genomför en sådan undersökning som avses i artikel 12.1 i rådets förordning (EG) nr 139/2004.

17 § När Europeiska gemenskapernas kommission har beslutat om en undersökning enligt artikel 20.4 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 eller enligt artikel 13.4 i rådets förordning (EG) nr 139/2004, får Kronofogdemyndigheten på ansökan av Konkurrensverket besluta om handräckning för att undersökningen ska kunna genomföras.

Vid handräckning enligt första stycket tillämpas 10 § andra stycket.

18 § Frågor om förhandsgodkännande enligt artikel 21.3 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 prövas av Stockholms tingsrätt på ansökan av Konkurrensverket.

Om beslut om förhandsgodkännande meddelats enligt första stycket, gäller bestämmelserna i 17 § om handräckning.

Rättslig hjälp i konkurrensärenden åt myndigheter i andra stater

19 § Konkurrensverket får meddela ett åläggande enligt 2 §, om det begärs av en myndighet i en stat med vilken Sverige har ingått en överenskommelse om rättslig hjälp i konkurrensärenden.

20 § Efter begäran av en myndighet i en stat med vilken Sverige har ingått en överenskommelse om rättslig hjälp i konkurrensärenden får Stockholms tingsrätt på ansökan av Konkurrensverket besluta att verket får genomföra en undersökning hos ett företag eller någon annan för att bistå den andra staten med att utreda om någon har överträtt den statens konkurrensregler, om

1. det som föreskrivs i 5 § 1–3 är uppfyllt, och
2. det förfarande som utreds är av ett slag som vid tillämpningen av denna lag eller Europeiska gemenskapens konkurrensregler skulle ha innefattat en överträdelse av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget, om något av dessa regelverk hade tillämpats på förfarandet.

I fall som avses i första stycket gäller bestämmelserna i 6–13 §§.

6 kap. Vite

Föreläggande av vite

1 § Ett förbud eller ett åläggande enligt 3 kap. 1, 2 eller 3 §, 4 kap. 1, 2, 3 §, 12 § tredje stycket eller 17 § eller 5 kap. 2 § får förenas med vite. Också ett beslut om undersökning enligt 5 kap. 3 eller 20 § får förenas med vite. Konkurrensverket får förena ett beslut om fullgörande av skyldigheter enligt 4 kap. 6 § eller 7 § 1 med vite.

Konkurrensverket får förena ett beslut att godta ett åtagande som har lämnats enligt 3 kap. 4 § första stycket eller enligt 4 kap. 4 § med vite. Ett sådant beslut gäller omedelbart, om något annat inte bestäms.

Utdömmande av vite

2 § Talan om att döma ut vite som förelagts med stöd av denna lag förs av Konkurrensverket vid tingsrätt. I fråga om vite som Marknadsdomstolen har förelagt på talan av ett företag får talan om att döma ut vitet föras även av det företaget.

Stockholms tingsrätt är alltid behörig att pröva en talan enligt första stycket.

7 kap. Överklagande

1 § Beslut av Konkurrensverket i följande frågor får överklagas hos Marknadsdomstolen:

1. åtgärder enligt 2 kap. 3 § tredje stycket,
2. ålägganden som verket har meddelat enligt 3 kap. 1 § första stycket eller 3 §,
3. beslut enligt 3 kap. 4 § andra stycket,

4. förbud eller ålägganden enligt 4 kap. 12 § tredje stycket,
5. ålägganden enligt 5 kap. 2 §,
6. beslut om vite enligt 6 kap. 1 § andra stycket, och
7. återkallelser av undantag enligt artikel 29.2 i rådets förordning (EG) nr 1/2003.

Andra beslut av Konkurrensverket enligt denna lag får inte överklagas.

2 § Domar och beslut av Stockholms tingsrätt i mål och ärenden enligt denna lag överklagas hos Marknadsdomstolen. För domar och beslut i mål om skadestånd gäller detta dock endast när ett sådant mål handläggs gemensamt med ett mål om konkurrensskadeavgift enligt 8 kap. 3 §.

Första stycket gäller inte i mål där talan förs om att döma ut vite enligt 6 kap. 2 §.

Beslut av tingsrätten i fråga som avses i 4 kap. 17 § får överklagas särskilt.

8 kap. Handläggningen i domstol

Tillämpligt regelsystem

1 § Om något annat inte följer av denna lag, tillämpas i domstol

1. bestämmelserna i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten i fall som avses i

a) 3 kap. 2 och 5 §§,

b) 4 kap. 13 och 20 §§ samt 21 § andra stycket, och

c) 3 kap. 22 § och 4 kap. 17 § även om någon talan inte har väckts,

2. 59 kap. 7–9 §§ rättegångsbalken när det gäller handläggningen i fall som avses i 3 kap. 20 §,

3. reglerna i rättegångsbalken om brottmål i fall som avses i 6 kap. 2 §, och

4. lagen (1996:242) om domstolsärenden när det gäller handläggningen i andra fall än vad som avses i 1–3.

I mål och ärenden enligt 7 kap. 2 § ska det som sägs om hovrätten i 49, 50 och 52 kap. rättegångsbalken samt 39 § första stycket lagen om domstolsärenden i stället gälla Marknadsdomstolen.

Gemensam handläggning

2 § Mål och ärende enligt denna lag som handläggs av samma domstol får handläggas gemensamt, om det är till fördel för utredningen. Handläggningen ska ske enligt 1 § första stycket 1.

Första stycket gäller inte för mål enligt 6 kap. 2 §. Detsamma gäller mål om skadestånd, om inte sådant mål handläggs gemensamt med mål om konkurrensskadeavgift enligt 3 §.

Vid gemensam handläggning i Marknadsdomstolen av mål som avses i 3 kap. 2 § och ärende enligt denna lag ska bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i tingsrätt tillämpas. I andra fall tillämpas vid gemensam handläggning i Marknadsdomstolen rättegångsbalkens regler om rättegången i hovrätt.

3 § Stockholms tingsrätt får, om det är lämpligt, besluta att ett mål om skadestånd ska handläggas gemensamt med ett mål om konkurrens-skadeavgift. Om en fortsatt gemensam handläggning skulle medföra väsentliga olägenheter, får tingsrätten besluta att särskilja målen.

Tingsrättens sammansättning

4 § Vid huvudförhandling i sådana mål som avses i 7 kap. 2 § första stycket och som inte gäller vite ska tingsrätten bestå av fyra ledamöter, av vilka två ska vara lagfarna domare och två ekonomiska experter. En av de lagfarna domarna ska vara rättsens ordförande.

Om någon av ledamöterna får förhinder efter det att huvudförhandlingen har påbörjats, är rätten ändå domför.

Vid huvudförhandling i fall som avses i 1 kap. 3 a § andra eller tredje stycket rättegångsbalken ska tingsrätten bestå av en lagfaren domare. I sådana fall får även en ekonomisk expert delta.

5 § När mål avgörs utan huvudförhandling och när frågor som hör till rättegången prövas består tingsrätten av en lagfaren domare. I sådana fall får även en ekonomisk expert delta. Om det finns särskilda skäl med hänsyn till målets eller frågans beskaffenhet, får tingsrätten ha den sammansättning som anges i 4 § första stycket.

6 § När tingsrätten prövar ärenden enligt 5 kap. 3 § eller 11 § tredje stycket, 18 eller 20 § i sak ska tingsrätten ha den sammansättning som anges i 4 § första stycket. Om det är tillräckligt med hänsyn till ärendets beskaffenhet, får tingsrätten bestå av en lagfaren domare eller av en lagfaren domare och en ekonomisk expert.

Vid annan handläggning av ärenden ska tingsrätten bestå av en lagfaren domare eller av en lagfaren domare och en ekonomisk expert.

7 § Regeringen förordnar för viss tid dem som ska tjänstgöra som ekonomiska experter i Stockholms tingsrätt.

Om det deltar en ekonomisk expert i behandlingen av ett mål eller ärende och det då inträffar något som medför att förordnandet ska upphöra att gälla, ska förordnandet trots detta anses ha fortsatt giltighet i fråga om det pågående målet eller ärendet.

Den som ska tjänstgöra som ekonomisk expert ska vara svensk medborgare och får inte vara underårig eller i konkurstillstånd eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Konkurrensverket som part

8 § För Konkurrensverket som part i mål enligt denna lag gäller i fråga om föreläggande för part och parts utevaro det som i rättegångsbalken är föreskrivet för åklagare.

Yttrande från annan än part

9 § Ett yttrande som har lämnats av Europeiska gemenskapernas kommission eller Konkurrensverket med tillämpning av artikel 15 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 får beaktas av rätten utan att det åberopas av part. Parterna ska ges tillfälle att yttra sig över yttrandet.

Förhör i domstol

10 § Vid förhör i domstol med en part eller någon annan ska 36 kap. 16 § rättegångsbalken tillämpas i fråga om det som han eller hon har berättat vid ett förhör hos Konkurrensverket.

Rättegångskostnader

11 § I mål och ärenden enligt denna lag tillämpas i fråga om rättegångskostnader 31 kap. rättegångsbalken, om inte något annat anges i denna lag.

I mål som avses i 3 kap. 2 § tillämpas 18 kap. rättegångsbalken. Om det finns särskilda skäl, får Marknadsdomstolen i ett sådant mål besluta att var och en av parterna ska svara för sina rättegångskostnader.

12 § I mål enligt 3 kap. 5 § får ersättning för rättegångskostnad utgå för skälig kostnad som uppkommit efter det att part fått tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till stämningsansökan. I ett sådant mål får ersättning till staten utgå för Konkurrensverkets kostnader om part uppsåtligt eller genom vårdslöshet orsakat onödig rättegång.

13 § I mål enligt 4 kap. 13 § får ersättning för rättegångskostnad utgå för skälig kostnad som uppkommit efter det att part fått tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till stämningsansökan. Avskrivs ett sådant mål på grund av att Konkurrensverket har återkallat sin talan, svarar inte staten för parternas rättegångskostnader. Detta gäller endast när återkallelsen beror på att parterna i företagskoncentrationen återkallat sin anmälan till Konkurrensverket.

14 § Har mål om skadestånd handlagts gemensamt med mål om konkurrensskadeavgift svarar den som fört talan om skadestånd endast för den särskilda kostnad som denne orsakat. För sådan kostnad svarar inte part som yrkat konkurrensskadeavgift.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2008, då konkurrenslagen (1993:20) ska upphöra att gälla samt lagen (2005:702) om ändring i konkurrenslagen (1993:20) utgå.

2. Domar och beslut som har meddelats enligt den äldre lagen ska anses meddelade med stöd av motsvarande bestämmelser i denna lag, såvida inte något annat föreskrivs i 3–12.

3. I fråga om avtal som förelegat eller förfaranden som tillämpats när denna lag träder i kraft, tillämpas förbuden i 2 kap. 1 eller 7 §, om inte avtalet eller förfarandet är tillåtet enligt äldre bestämmelser.

4. I fråga om undantag som har beslutats enligt 8 § konkurrenslagen (1993:20) i dess lydelse före den 1 juli 2004 tillämpas då gällande bestämmelser så länge undantaget gäller enligt beslutet om detta. Ett beslut om undantag ska dock efter ikraftträdandet inte kunna förnyas enligt 11 eller 16 § i den äldre lagens lydelse före den 1 juli 2004.

5. I fråga om undantag som gäller till följd av bestämmelsen i 13 § konkurrenslagen (1993:20) i dess lydelse före den 1 juli 2004 tillämpas då gällande bestämmelser.

6. I fråga om icke-ingripandebesked som har beslutats före den 1 juli 2004 tillämpas då gällande bestämmelser i konkurrenslagen (1993:20).

7. Bestämmelsen i 3 kap. 21 § tillämpas även på överträdelser som har begåtts före ikraftträdandet, om inte möjligheten att påföra konkurrensskadeavgift har bortfallit dessförinnan enligt äldre bestämmelser.

8. Konkurrensskadeavgift får påföras för överträdelser av förbuden i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget såvitt avser tid efter den 1 januari 2001.

9. För överträdelser som begåtts före den 1 augusti 2005 ska vid bestämmande av konkurrensskadeavgiften inte beaktas att företaget tidigare överträtt förbuden i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget.

10. För fordringar om skadestånd som har uppkommit före den 1 augusti 2005 ska rätten till ersättning anses ha fallit bort om talan inte väckts inom fem år från det att skadan uppkommit.

11. Beträffande företagskoncentrationer som har uppkommit före ikraftträdandet gäller den äldre konkurrenslagen.

12. I fråga om mål och ärenden som före ikraftträdandet är anhängiggjorda vid domstol ska äldre bestämmelser tillämpas.

2.2 Förslag till lag om gruppundantag för avtal om viss taxisamverkan

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Med *taxiföretag* avses i denna lag företag som tillhandahåller eller utför taxitjänster eller därmed jämförbara transporttjänster.

Med *beställningscentral* avses en gemensam eller fristående funktion som tar emot beställningar och fördelar transportuppdrag mellan taxiföretag. Funktionen kan även utföra sådan verksamhet som har samband därmed.

2 § I den mån undantag inte gäller enligt 2 kap. 5 § konkurrenslagen (2008:000), och under de villkor som föreskrivs i denna lag gäller gruppundantag enligt 2 kap. 3 § samma lag från förbudet i 2 kap. 1 § samma lag för ett sådant skriftligt avtal mellan taxiföretag, eller mellan en beställningscentral och taxiföretag, som avser gemensam transportverksamhet genom samverkan i en beställningscentral eller på annat sätt i syfte att uppnå effektivitetsvinster eller andra sådana ekonomiska fördelar.

Uppfylls inte villkor som föreskrivits för att undantag ska gälla för ett visst förfarande, upphör undantaget att gälla endast i fråga om detta förfarande.

3 § Undantag enligt 2 § gäller för gemensam inköpsverksamhet och skydd av affärshemligheter.

Undantag gäller vidare för i tredje stycket angivna förfaranden om

1. det är påkallat för att uppnå syftet med den gemensamma transportverksamheten, och

2. de samverkande taxiföretagen under ett räkenskapsår, och beräknat för hela den perioden, svarar för högst 35 procent av marknaden för de tjänster som avtalet avser.

De förfaranden som avses i andra stycket är:

1. gemensam marknadsföring i form av annonsering och annan reklam, marknadsprofil eller liknande, samt samarbete om priset för tjänsten som den gemensamma marknadsföringen avser,

2. uppsägningstid för anslutet taxiföretag, om tiden inte överstiger sex månader från uppsägningstillfället eller, i fråga om en ekonomisk förening, villkor att uppsägning inte får göras förrän efter viss tid från inträdet om tiden inte uppgår till sex månader eller mer,

3. skyldighet för anslutet taxiföretag att utföra köruppdrag och ställa bilar till förfogande i enlighet med fastställd servicenivå,

4. skyldighet för anslutet taxiföretag att under avtalstiden inte konkurrera med den gemensamma transportverksamheten, och

5. skyldighet för anslutet taxiföretag att överlåta sina affärsförbindelser, inklusive rätten att fastställa priset till kund, till beställningscentralen.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2008 och gäller till och med den 31 december 2010.

2.3 Förslag till lag om gruppundantag för vertikala avtal

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag tillämpas på avtal som ingås mellan två eller flera företag vilka, inom ramen för avtalet, är verksamma i olika led i en produktions- eller distributionskedja, och som avser villkoren för parternas inköp, försäljning eller återförsäljning av vissa varor eller tjänster (vertikala avtal).

Bestämmelsen 1 kap. 6 § konkurrenslagen (2008:000) ska även tillämpas på avtal enligt denna lag.

2 § Under de villkor som följer av 3 § gäller för vertikala avtal gruppundantag enligt 2 kap. 3 § konkurrenslagen (2008:000) från förbudet i 2 kap. 1 § samma lag.

Undantaget gäller i den mån de vertikala avtalen innehåller konkurrensbegränsningar (vertikala begränsningar) som omfattas av 2 kap. 1 § konkurrenslagen.

3 § I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EG) nr 2790/1999 av den 22 december 1999 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden¹ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2.1, 6–8 samt 12–13. Dock ska i artikel 1 c) ”gemenskapen” ersättas med ”Sverige” samt i artikel 1 g) ”artikel 81.1 i fördraget” och i artikel 2.2 ”artikel 81” ersättas med ”2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:000)”. Vidare ska hänvisningar till undantaget i artikel 2 avse 2 § i förening med 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2008 och gäller till utgången av maj 2010.

¹ EGT L 336, 22.12.1999, s. 21 (Celex 31999R2790).

2.4 Förslag till lag om gruppundantag för specialiseringsavtal

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag tillämpas på följande avtal som ingås mellan två eller flera företag (avtalsparterna) om villkoren för deras produktspecialisering (specialiseringsavtal):

1. Avtal om ensidig specialisering, varigenom den ena avtalsparten åtar sig att upphöra med eller avstå från tillverkning av vissa produkter och att köpa dessa av ett konkurrerande företag, medan det sistnämnda företaget åtar sig att tillverka och leverera produkterna i fråga.

2. Avtal om ömsesidig specialisering, varigenom två eller flera avtalsparter ömsesidigt åtar sig att upphöra med eller avstå från tillverkning av vissa olika produkter och att i stället köpa dessa från de andra avtalsparterna som åtar sig att leverera dem.

3. Avtal om gemensam produktion, varigenom två eller flera avtalsparter åtar sig att gemensamt tillverka vissa produkter.

2 § Under de villkor som följer av 3 § gäller för specialiseringsavtal gruppundantag enligt 2 kap. 3 § konkurrenslagen (2008:000) från förbudet i 2 kap. 1 § samma lag.

Undantaget gäller i den mån specialiseringsavtalen innehåller konkurrensbegränsningar som omfattas av 2 kap. 1 § konkurrenslagen.

3 § I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EG) nr 2658/2000 av den 29 november 2000 om tillämpning av artikel 81.3 i fördraget på grupper av specialiseringsavtal¹ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 1.1 samt 7–9.

Dock ska i artikel 3–5 ”artikel 1” bytas mot ”2 § i förening med 1 §”.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2008 och gäller till utgången av december 2010.

¹ EGT L 304, 5.12.2000, s. 3 (Celex 32000R2658).

2.5 Förslag till lag om gruppundantag för avtal om forskning och utveckling

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag tillämpas på avtal som ingås mellan två eller flera företag (avtalsparterna) om villkoren för hur de ska bedriva

1. gemensam forskning och utveckling avseende varor eller metoder och gemensamt utnyttjande av forsknings- och utvecklingsresultaten,
2. gemensamt utnyttjande av resultaten av sådan forskning och utveckling avseende produkter eller metoder som bedrivits gemensamt inom ramen för ett tidigare ingånget avtal mellan samma parter, eller
3. gemensam forskning och utveckling avseende varor eller metoder utan gemensamt utnyttjande av resultaten.

2 § Under de villkor som följer av 3 § gäller för avtal om forskning och utveckling gruppundantag enligt 2 kap. 3 § konkurrenslagen (2008:000) från förbudet i 2 kap. 1 § samma lag.

Undantaget gäller i den mån som avtalen innehåller konkurrensbegränsningar som omfattas av 2 kap. 1 § konkurrenslagen.

3 § I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EG) nr 2659/2000 av den 29 november 2000 om tillämpning av artikel 81.3 i fördraget på grupper av avtal om forskning och utveckling¹ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 1.1, 4.2 samt 7–9.

Dock ska i artikel 3–5 ”artikel 1” bytas mot ”2 § i förening med 1 §”. Vidare ska i artikel 5.1 e, g och i–j uttrycken ”på den inre marknaden” och ”inom den inre marknaden” ersättas med ”i landet” samt i punkt j ”gemenskapen” ersättas med ”landet”. Slutligen ska i artikel 4.1 ”Om de deltagande företagen inte är konkurrerande företag, ska undantag enligt artikel 1” ersättas med ”Undantaget enligt artikel 1 ska”.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2008 och gäller till utgången av december 2010.

¹ EGT L 304, 5.12.2000, s. 7 (Celex 32000R2659).

2.6 Förslag till lag om gruppundantag för vertikala avtal inom motorfordonssektorn

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag tillämpas på vertikala avtal, om de avser villkoren för parternas inköp, försäljning eller återförsäljning av nya motorfordon, reservdelar för motorfordon eller reparations- och underhållstjänster för motorfordon.

Bestämmelsen 1 kap. 6 § konkurrenslagen (2008:000) ska även tillämpas på avtal enligt denna lag.

2 § Under de villkor som följer av 3 § gäller för avtal som avses i 1 § gruppundantag enligt 2 kap. 3 § konkurrenslagen (2008:000) från förbudet i 2 kap. 1 § samma lag.

Undantaget gäller i den mån de vertikala avtal som avses i 1 § innehåller vertikala begränsningar.

3 § I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EG) nr 1400/2002 av den 31 juli 2002 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn¹ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2.1, 6 och 7 samt 10–12. Dock ska i artikel 1.1 d ”artikel 81.1 i fördraget” och i artikel 2.2 a ”artikel 81” ersättas med ”2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:000)” samt i artikel 1.1 e ”den gemensamma marknaden” ersättas med ”Sverige”. Vidare ska hänvisningar till undantaget avse 2 § i förening med 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2008 och gäller till utgången av maj 2010.

¹ EGT L 203, 1.8.2002, s. 30 (Celex 32002R1400).

2.7 Förslag till lag om gruppundantag för vissa avtal inom försäkringssektorn

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag tillämpas på avtal som ingås mellan två eller flera företag inom försäkringssektorn på följande områden:

1. Att gemensamt utarbeta och sprida
– beräkningar av genomsnittskostnaden för att i det förflutna täcka en viss risk,

– dödlighetstabeller samt tabeller över sjukdoms-, olycks- och invalidfrekvenser i samband med försäkringar som innehåller ett sparmoment.

2. Att gemensamt genomföra undersökningar om de sannolika effekterna av allmänna omständigheter utanför de berörda företagen, antingen om frekvensen eller storleken på framtida försäkringsfall för en viss risk eller riskkategori eller om lönsamheten för olika typer av investeringar samt sprida resultaten av dessa undersökningar.

3. Att gemensamt utarbeta och sprida icke-bindande standardvillkor för direktförsäkring.

4. Att gemensamt utarbeta och sprida icke-bindande modeller som beskriver avkastningen från ett försäkringsavtal som omfattar ett sparmoment.

5. Att bilda och driva grupper av försäkringsföretag eller grupper av försäkrings- och återförsäkringsföretag för gemensam täckning av en viss riskkategori i form av samförsäkring eller samåterförsäkring.

6. Att utarbeta, erkänna och sprida
– tekniska specifikationer, regler eller riktlinjer för sådana säkerhetsanordningar för vilka det på gemenskapsnivå inte finns specifikationer, klassifikationssystem, regler, förfaranden eller riktlinjer, harmoniserade i enlighet med gemenskapslagstiftningen om fri rörlighet för varor, eller förfaranden för att bedöma om säkerhetsanordningarna uppfyller specifikationerna, reglerna eller riktlinjerna för att godkänna dessa anordningar,

– tekniska specifikationer, regler eller riktlinjer för installation och underhåll av säkerhetsanordningar, och förfaranden för att bedöma om företag som installerar och underhåller säkerhetsanordningar uppfyller sådana specifikationer, regler och riktlinjer för att godkänna dessa företag.

Bestämmelsen 1 kap. 6 § konkurrenslagen (2008:000) ska även tillämpas på avtal enligt denna lag.

2 § Under de villkor som följer av 3 § gäller för avtal som avses i 1 § gruppundantag enligt 2 kap. 3 § konkurrenslagen (2008:000) från förbudet i 2 kap. 1 § samma lag.

3 § I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EG) nr 358/2003 av den 27 februari 2003 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på vissa grupper av avtal, beslut och

samordnade förfaranden inom försäkringssektorn¹ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 1 samt 10–12. Dock ska hänvisningar till undantaget i artikel 1 avse 2 § i förening med 1 §, varvid den bokstavs-
beteckning som anges ska avse motsvarande bokstavs-
beteckning i 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2008 och gäller till utgången av mars 2010.

¹ EUT L 53, 28.2.2003, s. 8 (Celex 32000R0358).

2.8 Förslag till lag om gruppundantag för avtal om tekniköverföring

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag tillämpas på avtal om tekniköverföring som ingåtts av två företag och som tillåter produktion av avtalsprodukterna.

Bestämmelsen 1 kap. 6 § konkurrenslagen (2008:000) ska även tillämpas på avtal enligt denna lag.

2 § Under de villkor som följer av 3 § gäller för avtal om tekniköverföring gruppundantag enligt 2 kap. 3 § konkurrenslagen från förbudet i 2 kap. 1 § samma lag.

Undantaget gäller i den mån avtal om tekniköverföring innehåller konkurrensbegränsningar som omfattas av 2 kap. 1 § konkurrenslagen. Undantaget ska gälla till dess att de immateriella rättigheterna till den licensierade tekniken har upphört att gälla, förfallit eller förklarats ogiltiga. eller, i fråga om know-how, så länge som denna förblir hemlig, utom då denna know-how blir allmänt tillgänglig till följd av en åtgärd som vidtas av licenstagaren, varvid undantaget ska gälla lika länge som avtalet.

3 § I fråga om avtalen tillämpas bestämmelserna i kommissionens förordning (EG) nr 772/2004 av den 7 april 2004 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av avtal om tekniköverföring¹ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2, 6, 7 och 9–11. Vidare ska hänvisningar till undantaget i artikel 2 avse 2 § i förening med 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2008 och gäller till utgången av april 2014.

¹ EUT L 123, 27.4.2004, s. 11 (Celex 32004R0772).

2.9 Förslag till lag om upphävande av lagen (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende vid upphandling

Härigenom föreskrivs att lagen (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende vid upphandling¹ ska upphöra att gälla vid utgången av oktober 2008. Lagen gäller dock fortfarande för ärenden som anhängiggjorts vid Marknadsdomstolen före nämnda tidpunkt.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2007:1098.

2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.

Härigenom föreskrivs att 1 och 9 §§ lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Marknadsdomstolen handlägger mål och ärenden enligt

1. konkurrenslagen (1993:20),
2. marknadsföringslagen (1995:450),
3. lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden,
4. lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare,
5. *lagen (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende avseende offentlig upphandling,*
6. lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer,
7. försäkringsavtalslagen (2005:104),
8. lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.,
9. lagen (2006:484) om franchisegivares informations-skyldighet,
10. luftfartslagen (1957:297).

Bestämmelserna i 14–22 §§ tillämpas inte i mål eller ärenden enligt konkurrenslagen, marknadsföringslagen, försäkringsavtalslagen, lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m., lagen om franchisegivares informations-skyldighet *eller* luftfartslagen. I mål enligt marknadsföringslagen, försäkringsavtalslagen eller lagen om franchisegivares informations-skyldighet

Föreslagen lydelse

1 §¹

Marknadsdomstolen handlägger mål och ärenden enligt

1. konkurrenslagen (2008:000),
2. marknadsföringslagen (1995:450),
3. lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden,
4. lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare,
5. lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer,
6. försäkringsavtalslagen (2005:104),
7. lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.,
8. lagen (2006:484) om franchisegivares informations-skyldighet,
9. luftfartslagen (1957:297), *och*
10. *lagen (1986:436) om näringsförbud.*

Bestämmelserna i 14–22 §§ tillämpas inte i mål eller ärenden enligt konkurrenslagen, marknadsföringslagen, försäkringsavtalslagen, lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m., lagen om franchisegivares informations-skyldighet, luftfartslagen *eller lagen om näringsförbud.* I mål enligt marknadsföringslagen, försäkringsavtalslagen eller lagen om franchise-

¹ Senaste lydelse 2006:1396.

tillämpas inte heller 13 a §. I givares informationskyldighet stället gäller *vad som föreskrivs* i tillämpas inte heller 13 a §. I dessa lagar. stället gäller *bestämmelserna* i dessa lagar.

9 §²

Marknadsdomstolen är beslutför, när ordföranden och tre andra ledamöter är närvarande.

Ordföranden får ensam på domstolens vägnar

1. vidta förberedande åtgärder,
2. meddela beslut om avskrivning,

3. besluta om rättelse av en dom eller ett beslut under de förutsättningar som anges i 17 kap. 15 § första stycket rättegångsbalken,

4. avslå en begäran om att domstolen *skall* pröva en fråga om interimistiskt förbud eller åläggande utan att motparten getts tillfälle att yttra sig.

Ordföranden får ensam på domstolens vägnar

1. vidta förberedande åtgärder,
2. meddela beslut om avskrivning,

3. besluta om rättelse av en dom eller ett beslut under de förutsättningar som anges i 17 kap. 15 § första stycket rättegångsbalken,

4. avslå en begäran om att domstolen *ska* pröva en fråga om interimistiskt förbud eller åläggande utan att motparten getts tillfälle att yttra sig, *och*

5. *meddela prövningstillstånd under de förutsättningar som anges i 2 kap. 4 § tredje stycket rättegångsbalken.*

Ordföranden får förordna sekreterare hos domstolen att ensam på domstolens vägnar vidta förberedande åtgärder.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2008.

2. För ärenden enligt lagen (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende vid upphandling som anhängiggjorts vid Marknadsdomstolen före ikraftträdandet gäller 1 § första stycket 5 i sin äldre lydelse.

² Senaste lydelse 1999:115.

2.11 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1845) om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1994:1845) om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler¹

dels att 2 a, 3 och 4 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubrikerna närmast efter 1 § och närmast före 2 a § ska utgå,

dels att rubriken till lagen och 1 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Lag (1994:1845) om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler

Lag (1994:1845) om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas statsstödsregler

1 §²

I denna lag finns bestämmelser om tillämpningen av *vissa av de konkurrensregler samt de regler om statsstöd som till följd av Sveriges anslutning till Europeiska unionen gäller här i landet.*

Bestämmelser om tillämpning av artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget finns också i konkurrenslagen (1993:20) och i rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget.

I denna lag finns bestämmelser om tillämpningen av de regler om statsstöd som till följd av Sveriges anslutning till Europeiska unionen gäller här i landet.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2008.

¹ Senaste lydelse av

2 a § 2000:1023

3 § 2005:597

4 § 2006:721.

² Senaste lydelse 2004:410. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket upphävs.

2.12 Förslag till lag om ändring i lagen (2000:1025) om innebörden av begreppen jordbruks-, trädgårds- och skogsprodukter i konkurrenslagen (1993:20)

Härigenom föreskrivs att rubriken till lagen (2000:1025) om innebörden av begreppen jordbruks-, trädgårds- och skogsprodukter i konkurrenslagen (1993:20) och 1 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Lag (2000:1025) om innebörden av begreppen jordbruks-, trädgårds- och skogsprodukter i konkurrenslagen (1993:20)

Föreslagen lydelse

Lag (2000:1025) om innebörden av begreppen jordbruks-, trädgårds- och skogsprodukter i konkurrenslagen (2008:000)

1 §

Med jordbruksprodukter avses i konkurrenslagen (1993:20) sådana varor i Kombinerade nomenklaturen enligt rådets förordning (EEG) 2658/87 av den 23 juli 1987 om tulltaxe- och statistiknomenklaturen och om Gemensamma tulltaxan¹ som är upptagna i bilagan till denna lag.

Med trädgårdsprodukter avses i nämnda lag sådana varor som är upptagna i kap. 6–8 i Kombinerade nomenklaturen. Med skogsprodukter avses sådana varor som anges i kap. 44, 47 och 48 i nomenklaturen.

Med jordbruksprodukter avses i konkurrenslagen (2008:000) sådana varor i Kombinerade nomenklaturen enligt rådets förordning (EEG) 2658/87 av den 23 juli 1987 om tulltaxe- och statistiknomenklaturen och om Gemensamma tulltaxan¹ som är upptagna i bilagan till denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2008.

¹ EGT L 256, 7.9.1987, s. 1 (Celex 31987R2658).

2.13 Förslag till lag om ändring i lagen (1986:436) om näringsförbud

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1986:436) om näringsförbud dels att nuvarande 8 b–8 d §§ ska betecknas 8 c–8 e §§, dels att 3, nya 8 c–8 e, 10, 13, 17 och 22 §§ ska ha följande lydelse, dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 2 a och 8 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 a §

Näringsförbud får, om det är påkallat från allmän synpunkt, meddelas den som i egenskap av enskild näringsidkare grovt har åsidosatt vad som ålegat honom eller henne i näringsverksamhet och därvid överträtt förbudet i 2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:000) eller i artikel 81 i EGFördraget. Detta gäller dock bara om överträdelsen har inneburit att företag i samma produktions- eller handelsled fastställer försäljningspriser, begränsar eller kontrollerar produktionen eller delar upp marknader.

3 §¹

Vid prövningen av om näringsförbud är påkallat från allmän synpunkt *skall* särskilt beaktas om åsidosättandet varit systematiskt eller syftat till betydande vinning, om det medfört eller varit ägnat att medföra betydande skada eller om näringsidkaren tidigare dömts för brott i näringsverksamhet.

Har näringsidkaren i näringsverksamheten gjort sig skyldig till brott för vilket det lägsta föreskrivna straffet är fängelse i sex

Vid prövningen av om näringsförbud är påkallat från allmän synpunkt *ska det* särskilt beaktas om åsidosättandet varit systematiskt eller syftat till betydande vinning, om det medfört eller varit ägnat att medföra betydande skada eller om näringsidkaren tidigare dömts för brott i näringsverksamhet. *I fall som avses i 2 a § ska det även särskilt beaktas om förfarandet har varit ägnat att allvarligt hindra, begränsa eller snedvrída konkurrensen.*

Har näringsidkaren i näringsverksamheten gjort sig skyldig till brott för vilket det lägsta föreskrivna straffet är fängelse i

¹ Senaste lydelse 1996:314.

månader, *skall* vid tillämpning av 1 § näringsförbud anses påkallat från allmän synpunkt, om inte särskilda skäl talar mot det.

sex månader, *ska* vid tillämpning av 1 § näringsförbud anses påkallat från allmän synpunkt, om inte särskilda skäl talar mot det.

I fall som avses i 2 a § ska näringsförbud inte anses påkallat från allmän synpunkt, om den som kan komma i fråga för ett sådant förbud själv eller inom ramen för den bedrivna näringsverksamheten har medverkat till att i väsentlig mån underlätta Konkurrensverkets utredning av överträdelsen. Detsamma ska gälla för medverkan i utredningar som görs av en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen eller av Europeiska gemenskapernas kommission.

Har näringsverksamhet bedrivits av en juridisk person får, under de förutsättningar som anges i 1–3 §§, näringsförbud meddelas, i fråga om

kommanditbolag: komplementär,

annat handelsbolag: bolagsman, aktiebolag och försäkringsbolag: ledamot och suppleant i styrelsen samt verkställande direktör och vice verkställande direktör,

bankaktiebolag, sparbank och ekonomisk förening: ledamot och suppleant i styrelsen,

europaisk ekonomisk intressegruppering med säte i Sverige: företagsledare,

europabolag och europakooperativ med säte i Sverige: ledamot och suppleant i förvaltnings-, lednings eller tillsynsorgan samt verkställande direktör och vice verkställande direktör,

om denne begått brottet i näringsverksamheten eller inne-

4 §²

Har näringsverksamhet bedrivits av en juridisk person får, under de förutsättningar som anges i 1–3 §§, näringsförbud meddelas, i fråga om

kommanditbolag: komplementär,

annat handelsbolag: bolagsman, aktiebolag och försäkringsbolag: ledamot och suppleant i styrelsen samt verkställande direktör och vice verkställande direktör,

bankaktiebolag, sparbank och ekonomisk förening: ledamot och suppleant i styrelsen,

europaisk ekonomisk intressegruppering med säte i Sverige: företagsledare,

europabolag och europakooperativ med säte i Sverige: ledamot och suppleant i förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan samt verkställande direktör och vice verkställande direktör,

om denne begått brottet i näringsverksamheten eller innehade sin ställning när betalningen

² Senaste lydelse 2006:602.

hade sin ställning när betalningen av skatt, tull eller avgift underläts eller den juridiska personen försattes i konkurs.

av skatt, tull eller avgift underläts, den juridiska personen försattes i konkurs eller förbuden i 2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:000) eller artikel 81 i EG-fördraget överträdde.

Första stycket gäller också den som i annan egenskap än där sägs faktiskt har utövat ledningen av en näringsverksamhet eller utåt har framträtt som ansvarig för en enskild näringsverksamhet.

Under de förutsättningar som anges i 2 § får näringsförbud även meddelas den som innehade sin ställning enligt första stycket senare än ett år innan konkursansökan kom in till tingsrätten.

8 b §

Konkurrensverket får föra talan om näringsförbud i de fall som avses i 2 a § i samband med ett mål om konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § konkurrenslagen (2008:000). Om inte annat följer av denna lag, tillämpas därvid bestämmelserna i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten.

Om Konkurrensverket inte för talan enligt första stycket, får verket i stället ansöka om näringsförbud. Ett sådant ärende om näringsförbud ska handläggas enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte annat följer av denna lag.

8 c §³

Ett ärende om näringsförbud tas upp av tingsrätten i den ort där näringsidkaren har sitt hemvist. Om näringsidkaren inte har hemvist i Sverige, tas ärendet upp av Stockholms tingsrätt.

I de fall som avses i 2 § får ärendet tas upp av den tingsrätt som handlägger eller har handlagt konkursen.

I fall som avses i 8 a § görs ansökan hos tingsrätten i den ort där näringsidkaren har sitt hemvist. Om näringsidkaren inte har hemvist i Sverige, tas ärendet upp av Stockholms tingsrätt.

Om ärendet gäller näringsförbud med stöd av 2 §, är även den tingsrätt som handlägger eller har handlagt konkursen behörig att pröva ärendet.

I fall som avses i 8 b § andra stycket görs ansökan hos Stockholms tingsrätt. Ett beslut av

³ Senaste lydelse av tidigare 8 b § 1999:181.

tingsrätten överklagas i sådant fall hos Marknadsdomstolen.

8 d §⁴

I ärenden som gäller näringsförbud *skall* tingsrätten hålla sammanträde, om detta inte är uppenbart obehövt.

Om sammanträde hålls *skall* tingsrätten bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Ärendet skall avgöras av samma domare.

I ärenden som gäller näringsförbud *ska* tingsrätten hålla sammanträde, om detta inte är uppenbart obehövt.

Om sammanträde hålls *ska* tingsrätten bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Ärendet *ska* avgöras av samma domare. *I fall som avses i 8 b § andra stycket ska tingsrätten vara sammansatt på det sätt som anges i 8 kap. 6 § första stycket konkurrenslagen (2008:000).*

Vid omröstning gäller reglerna i 29 kap. rättegångsbalken.

Utöver vad som följer av lagen (1996:242) om domstolsärenden får rätten förelägga nytt vite eller förordna om hämtning till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag, om den som ansökan riktas mot trots föreläggande om personlig inställelse inte inställer sig till sammanträdet eller inställer sig genom ombud.

8 e §⁵

Rätten får i ärenden om näringsförbud förordna offentlig försvarare för den som avses med förbudsyrkandet om det finns särskilda skäl. I fråga om offentlig försvarare gäller bestämmelserna i rättegångsbalken.

I fråga om rättegångskostnader tillämpas i ärenden om näringsförbud 31 kap. rättegångsbalken.

Rätten får i *mål och* ärenden om näringsförbud förordna offentlig försvarare för den som avses med förbudsyrkandet, om det finns särskilda skäl. I fråga om offentlig försvarare gäller bestämmelserna i rättegångsbalken.

I fråga om rättegångskostnader tillämpas i *mål och* ärenden om näringsförbud 31 kap. rättegångsbalken.

10 §⁶

Är det uppenbart att grund för näringsförbud föreligger, får rätten meddela förbud för tiden till dess frågan om näringsförbud slutligt har avgjorts (tillfälligt näringsförbud).

En fråga om tillfälligt näringsförbud tas upp på yrkande av åklagaren. Om åklagaren i de fall som avses i 1 a och 2 §§ förklarar sig avstå från att yrka förbud, får

En fråga om tillfälligt näringsförbud tas upp på yrkande av åklagaren *eller, i fall som avses i 2 a §, av Konkurrensverket*. Om åklagaren i de fall som avses i 1 a

⁴ Senaste lydelse av tidigare 8 c § 1999:181.

⁵ Senaste lydelse av tidigare 8 d § 1999:181.

⁶ Senaste lydelse 1999:181.

yrkande om tillfälligt näringsförbud i stället framställas av kronofogdemyndigheten. Innan ett förbud meddelas *skall* den som yrkandet avser få tillfälle att yttra sig, om det inte finns anledning att anta att han har avvikit eller på annat sätt håller sig undan.

Frågor om tillfälligt näringsförbud som prövas *utan samband med brott handläggs enligt 8 a–d §§. I övriga fall tillämpas vad som sägs i 8 §.*

Bifalls ett yrkande om näringsförbud, får rätten i domen eller beslutet självmant förordna om tillfälligt näringsförbud.

och 2 §§ förklarat sig avstå från att yrka förbud, får yrkande om tillfälligt näringsförbud i stället framställas av Kronofogdemyndigheten. Innan ett förbud meddelas *ska* den som yrkandet avser få tillfälle att yttra sig, om det inte finns anledning att anta att han *eller hon* har avvikit eller på *något* annat sätt håller sig undan.

Frågor om tillfälligt näringsförbud som prövas *i samband med brott handläggs enligt 8 §. I övriga fall tillämpas 8 a–e §§.*

13 §⁷

Om rätten meddelar ett tillfälligt näringsförbud innan talan om näringsförbud har väckts eller ansökan kommit in till rätten, *skall* den utsätta en tid inom vilken sådan talan *skall* väckas eller ansökan lämnas in. Tiden får inte bestämmas längre än vad som bedöms nödvändigt. Om den utsatta tiden inte är tillräcklig, och om *åklagaren eller kronofogdemyndigheten* före tidens utgång begär att tiden *skall* förlängas, får rätten *medge* sådan förlängning.

Om rätten meddelar ett tillfälligt näringsförbud innan talan om näringsförbud har väckts eller ansökan kommit in till rätten, *ska* den utsätta en tid inom vilken *en* sådan talan *ska* väckas eller ansökan lämnas in. Tiden får inte bestämmas längre än vad som bedöms nödvändigt. Om den utsatta tiden inte är tillräcklig, och om *den som har yrkat näringsförbud* före tidens utgång begär att tiden *ska* förlängas, får rätten *besluta om* sådan förlängning.

17 §⁸

Ett lagakraftvunnet beslut om näringsförbud får upphävas på ansökan av den som förbudet avser, om det senare kommer fram att han inte hade grovt åsidosatt sina åligganden i näringsverksamhet.

För ärenden om upphävande av förbud gäller i tillämpliga delar *vad som föreskrivs i 8 a § samt*

Ett lagakraftvunnet beslut om näringsförbud får upphävas på ansökan av den som förbudet avser, om det senare kommer fram att han *eller hon* inte hade grovt åsidosatt sina åligganden i näringsverksamhet.

För ärenden om upphävande av förbud gäller i tillämpliga delar *bestämmelserna i 8 a §, 8 c §*

⁷ Senaste lydelse 1999:181.

⁸ Senaste lydelse 1999:181.

8 c § andra och tredje styckena. Ett sådant ärende tas upp av den tingsrätt som tidigare handlagt målet eller ärendet om näringsförbud. Ärendet får även tas upp av rätten i den ort där sökanden har sitt hemvist, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt. I ärendet är den myndighet som yrkat näringsförbud eller myndigheten i den ort där sökanden har sitt hemvist motpart till sökanden.

tredje stycket samt 8 d § andra och tredje styckena. Ett sådant ärende tas upp av den tingsrätt som tidigare handlagt målet eller ärendet om näringsförbud. Rör ärendet inte upphävande av ett förbud som meddelats med stöd av 2 a §, får det tas upp även av rätten i den ort där sökanden har sitt hemvist, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt. I ärendet är den myndighet som yrkat näringsförbud eller myndigheten i den ort där sökanden har sitt hemvist motpart till sökanden.

Ett ärende om upphävande av förbud får avgöras utan sammanträde, om saken ändå kan utredas tillfredsställande.

Rättens beslut om att upphäva ett näringsförbud skall gälla omedelbart.

Rättens beslut om att upphäva ett näringsförbud ska gälla omedelbart.

22 §⁹

Ansökan om återkallelse av dispens får göras av allmän åklagare. Om åklagaren i de fall som avses i 1 a och 2 §§ förklarat sig avstå från att ansöka om återkallelse, får ansökan i stället göras av kronofogdemyndigheten. När frågan prövas i ett särskilt ärende gäller i tillämpliga delar vad som sägs i 17 § andra och tredje styckena. Ett sådant ärende får dock tas upp även av den tingsrätt som tidigare prövat frågan om dispens.

Ansökan om återkallelse av dispens får göras av allmän åklagare eller, i fall som avses i 2 a §, av Konkurrensverket. Om åklagaren i de fall som avses i 1 a och 2 §§ förklarat sig avstå från att ansöka om återkallelse, får ansökan i stället göras av Kronofogdemyndigheten. När frågan prövas i ett särskilt ärende gäller i tillämpliga delar 17 § andra och tredje styckena. Ett sådant ärende får dock tas upp även av den tingsrätt som tidigare prövat frågan om dispens.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2008.

2. Vid prövning av förutsättningarna enligt 2 a § för näringsförbud eller tillfälligt näringsförbud för överträdelse av förbudet i 2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:000) eller i artikel 81 i EG-fördraget får hänsyn tas till vad som ägt rum före ikraftträdandet endast såvitt avser frågan om förbud är påkallat från allmän synpunkt.

⁹ Senaste lydelse 1999:181.

2.14 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 4 och 5 §§, 8 kap. 4 och 17 §§ samt 9 kap. 27 § sekretesslagen (1980:100) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

4 §¹

Sekretess gäller för uppgift som hänför sig till utredning hos Konkurrensverket av överträdelse av 6 eller 19 § konkurrenslagen (1993:20) eller av artikel 81 eller 82 i Fördraget om upprättande av Europeiska gemenskapen, om det med hänsyn till syftet med utredningen är av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs.

Sekretess gäller för uppgift som hänför sig till utredning hos Konkurrensverket av överträdelse av 2 kap. 1 eller 7 § konkurrenslagen (2008:000) eller av artikel 81 eller 82 i Fördraget om upprättande av Europeiska gemenskapen, om det med hänsyn till syftet med utredningen är av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs.

5 §²

Sekretess gäller i verksamhet som avser rättslig hjälp på begäran av annan stat för uppgift som hänför sig till

1. åläggande enligt 56 a § konkurrenslagen (1993:20) eller

2. undersökning enligt 56 b § konkurrenslagen,

om det kan antas att den rättsliga hjälpen begärts under förutsättning att uppgiften inte röjs.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Sekretess gäller i verksamhet som avser rättslig hjälp på begäran av *en* annan stat för uppgift som hänför sig till

1. åläggande enligt 5 kap. 19 § konkurrenslagen (2008:000) eller

2. undersökning enligt 5 kap. 20 § konkurrenslagen,

om det kan antas att den rättsliga hjälpen begärts under förutsättning att uppgiften inte röjs.

8 kap.

4 §³

Sekretess gäller i Konkurrensverkets verksamhet som består i tillsyn och utredning för uppgift om

1. enskilda affärs- eller driftsförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs,

2. andra ekonomiska eller personliga förhållanden för den som trätt i affärsförbindelse eller liknande förbindelse med den som är föremål för myndighetens verksamhet.

¹ Senaste lydelse 2002:111.

² Senaste lydelse 2002:591.

³ Senaste lydelse 2000:89.

Sekretess gäller hos Konkurrensverket för uppgift som avses i första stycket och som enbart hänför sig till verksamhet som gäller rådgivning inför en anmälan enligt 37 § konkurrenslagen (1993:20). När en sådan anmälan kommit in till Konkurrensverket gäller i stället sekretess enligt första stycket.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

17 §⁴

Sekretess gäller hos domstol i mål eller ärende i domstolens rättsskipande eller rättsvårdande verksamhet för uppgift om myndighets eller enskilda affärs- eller driftsförhållanden, om det kan antas att den som uppgiften rör lider avsevärd skada om uppgiften röjs. I mål eller ärenden enligt 13 § tredje stycket, 23 § andra stycket, 60 och 63 §§ konkurrenslagen (1993:20) gäller dock sekretess för uppgift om sådana förhållanden redan om det kan antas att den som uppgiften rör lider skada om uppgiften röjs.

Första stycket tillämpas inte, om annan sekretessbestämmelse till skydd för samma intresse är tillämplig på uppgiften och innebär att sekretess inte skall gälla. För uppgifter som avses i första stycket och som lämnas vid ett förhör enligt 26 § eller 50 § lagen (1999:116) om skiljeförfarande gäller sekretess hos domstol, om en part begär det och det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör lider skada.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Sekretess gäller hos Konkurrensverket för uppgift som avses i första stycket och som enbart hänför sig till verksamhet som gäller rådgivning inför en anmälan enligt 4 kap. 6 eller 7 § konkurrenslagen (2008:000). När en sådan anmälan kommit in till Konkurrensverket gäller i stället sekretess enligt första stycket.

Sekretess gäller hos domstol i mål eller ärende i domstolens rättsskipande eller rättsvårdande verksamhet för uppgift om myndighets eller enskilda affärs- eller driftsförhållanden, om det kan antas att den som uppgiften rör lider avsevärd skada om uppgiften röjs. I mål eller ärenden enligt 3 kap. 2 § samt 7 kap. 1 och 2 §§ konkurrenslagen (2008:000) gäller dock sekretess för uppgift om sådana förhållanden redan om det kan antas att den som uppgiften rör lider skada om uppgiften röjs.

Första stycket tillämpas inte, om annan sekretessbestämmelse till skydd för samma intresse är tillämplig på uppgiften och innebär att sekretess inte ska gälla. För uppgifter som avses i första stycket och som lämnas vid ett förhör enligt 26 eller 50 § lagen (1999:116) om skiljeförfarande gäller sekretess hos domstol, om en part begär det och det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör lider skada.

⁴ Senaste lydelse 1999:121.

9 kap.
27 §⁵

Sekretess gäller hos Konkurrensverket i ärende som rör utredning av överträdelse av 6 eller 19 § konkurrenslagen (1993:20) eller av artikel 81 eller 82 i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, för anmälan eller annan utsaga från enskild, om det kan antas att den enskilde lider avsevärd skada eller betydande men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller hos Konkurrensverket i ärende som rör utredning av överträdelse av 2 kap. 1 eller 7 § konkurrenslagen (2008:000) eller av artikel 81 eller 82 i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, för anmälan eller annan utsaga från enskild, om det kan antas att den enskilde lider avsevärd skada eller betydande men om uppgiften röjs.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2008.
  2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om uppgifter som hänför sig till mål och ärenden enligt konkurrenslagen (1993:20).

⁵ Senaste lydelse 2002:591.

2.15 Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713)

Härigenom föreskrivs att i 15 a kap. 13 § försäkringsrörelselagen (1982:713)¹ beteckningen ”konkurrenslagen (1993:20)” ska bytas ut mot beteckningen ”konkurrenslagen (2008:000)”.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2008.

2. Äldre bestämmelser gäller i fråga om fusioner som vid ikraftträdandet prövas enligt konkurrenslagen (1993:20) eller som förbjudits enligt den lagen.

¹ Senaste lydelse av 15 a kap. 13 § 2000:822.

2.16 Förslag till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619)

Härigenom föreskrivs att i 7 kap. 4 § och 8 kap. 5 § sparbankslagen (1987:619)¹ beteckningen ”konkurrenslagen (1993:20)” ska bytas ut mot beteckningen ”konkurrenslagen (2008:000)”.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2008.
  2. Äldre bestämmelser gäller i fråga om fusioner och ombildningar som vid ikraftträdandet prövas enligt konkurrenslagen (1993:20) eller som förbjudits enligt den lagen.

¹ Senaste lydelse av
7 kap. 4 § 2000:819
8 kap. 5 § 2000:819.

2.17 Förslag till lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar

Härigenom föreskrivs att i 12 kap. 12 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar¹ beteckningen ”konkurrenslagen (1993:20)” ska bytas ut mot beteckningen ”konkurrenslagen (2008:000)”.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2008.

2. Äldre bestämmelser gäller i fråga om fusioner som vid ikraftträdandet prövas enligt konkurrenslagen (1993:20) eller som förbjudits enligt den lagen.

¹ Senaste lydelse av 12 kap. 12 § 2008:3.

2.18 Förslag till lag om ändring i postlagen (1993:1684)

Härigenom föreskrivs att 17 c § postlagen (1993:1684) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17c §¹

Har någon ålagts att betala konkurrensskadeavgift enligt 26 § konkurrenslagen (1993:20) eller dömts till att betala vite enligt 59 § samma lag, får vite enligt 17 b § denna lag inte dömas ut för samma förfarande.

Har någon ålagts att betala konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § konkurrenslagen (2008:000) eller dömts till att betala vite enligt 6 kap. 2 § samma lag, får vite enligt 17 b § denna lag inte dömas ut för samma förfarande.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2008.
  2. Vad som sägs i 17 c § ska även gälla för den som ålagts att betala konkurrensskadeavgift eller dömts till att betala vite enligt konkurrenslagen (1993:20).

¹ Senaste lydelse 1999:571.

2.19 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker

Härigenom föreskrivs att i 10 kap. 4 § lagen (1995:1570) om medlemsbanker¹ beteckningen ”konkurrenslagen (1993:20)” ska bytas ut mot beteckningen ”konkurrenslagen (2008:000)”.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2008.

2. Äldre bestämmelser gäller i fråga om fusioner som vid ikraftträdandet prövas enligt konkurrenslagen (1993:20) eller som förbjudits enligt den lagen.

¹ Senaste lydelse av 10 kap. 4 § 2007:1464.

2.20 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:31) om standarder för sändning av radio- och TV-signaler

Härigenom föreskrivs att 16 § lagen (1998:31) om standarder för sändning av radio- och TV-signaler ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

Har någon ålagts att betala konkurrensskadeavgift enligt 26 § konkurrenslagen (1993:20) eller enligt 59 § samma lag dömts till att betala vite, *skall* vite enligt 15 § denna lag inte dömas ut för samma förfarande.

Har någon ålagts att betala konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § konkurrenslagen (2008:000) eller enligt 6 kap. 2 § samma lag dömts till att betala vite, *ska* vite enligt 15 § denna lag inte dömas ut för samma förfarande.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2008.
  2. Vad som sägs i 16 § ska även gälla för den som ålagts att betala konkurrensskadeavgift eller dömts till att betala vite enligt konkurrenslagen (1993:20).

2.21 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 17 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

17 §

Har någon ålagts att betala konkurrensskadeavgift enligt 26 § konkurrenslagen (1993:20) eller dömts att betala vite enligt 59 § samma lag, får vite enligt denna lag inte dömas ut för samma förfarande.

Har någon ålagts att betala konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § konkurrenslagen (2008:000) eller dömts att betala vite enligt 6 kap. 2 § samma lag, får vite enligt denna lag inte dömas ut för samma förfarande.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2008.

2. Vad som sägs i 7 kap. 17 § ska även gälla för den som ålagts att betala konkurrensskadeavgift eller dömts till att betala vite enligt konkurrenslagen (1993:20).

2.22 Förslag till lag om ändring i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse

Härigenom föreskrivs att i 10 kap. 22 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse¹ beteckningen ”konkurrenslagen (1993:20)” ska bytas ut mot beteckningen ”konkurrenslagen (2008:000)”.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2008.
  2. Äldre bestämmelser gäller i fråga om fusioner som vid ikraftträdandet prövas enligt konkurrenslagen (1993:20) eller som förbjudits enligt den lagen.

¹ Senaste lydelse av 10 kap. 22 § 2005:932.

2.23 Förslag till lag om ändring i järnvägslagen (2004:519)

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 4 § järnvägslagen (2004:519) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

4 §

Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att denna lag eller de föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen *skall* efterlevas.

Förelägganden och förbud får förenas med vite.

Har någon ålagts att betala konkurrensskadeavgift enligt 26 § konkurrenslagen (1993:20) eller dömts att betala vite enligt 59 § samma lag, får vite enligt denna lag inte dömas ut för samma förfarande.

Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att denna lag eller de föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen *ska* efterlevas.

Har någon ålagts att betala konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § konkurrenslagen (2008:000) eller dömts att betala vite enligt 6 kap. 2 § samma lag, får vite enligt denna lag inte dömas ut för samma förfarande.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2008.

2. Vad som sägs i 8 kap. 4 § ska även gälla för den som ålagts att betala konkurrensskadeavgift eller dömts till att betala vite enligt konkurrenslagen (1993:20).

2.24 Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)

Härigenom föreskrivs att i 23 kap. 21 § och 24 kap. 23 § aktiebolagslagen (2005:551) beteckningen ”konkurrenslagen (1993:20)” ska bytas ut mot beteckningen ”konkurrenslagen (2008:000)”.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2008.
  2. Äldre bestämmelser gäller i fråga om fusioner och delningar som vid ikraftträdandet prövas enligt konkurrenslagen (1993:20) eller som förbjudits enligt den lagen.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 30 september 2004 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att effektivisera förfarandet enligt konkurrenslagen (1993:20). I uppdraget ingick också att göra en översyn av konkurrenslagens regler om företagskoncentration med anledning av rådets förordning (EG) 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer liksom att se över konkurrenslagens struktur och överskådlighet (dir. 2004:128).

Genom tilläggsdirektiv den 30 juni 2005 utvidgades utredarens uppdrag bl.a. till att pröva det förslag till kriminalisering som lämnats i betänkandet Konkurrensbrott En lagstiftningsmodell (dir. 2005:75).

Den 6 april 2006 utvidgades utredarens uppdrag till att föreslå regler som tydligare än idag utvisar att speciellt kännbara konkurrensskadeavgifter ska fastställas i särskilt allvarliga fall (dir. 2006:40).

Utredningen, som antog namnet Utredningen om en översyn av konkurrenslagen (N 2004:19), redovisade sitt uppdrag i november 2006 genom betänkandet En ny konkurrenslag (SOU 2006:99).

Konkurrensverket redovisade den 17 oktober 2006 rapporten Tröskelvärden för koncentrationsprövningar (Konkurrensverkets rapportserie 2006:3). I rapporten lämnade verket förslag till justerade omsättningsgränser för anmälan av företagskoncentrationer.

Betänkandet och Konkurrensverkets rapport har remissbehandlats samtidigt. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Näringsdepartementet (N2006/10823/MK). Till denna lagrådsremiss fogas en sammanfattning av betänkandet som *bilaga 1*, utredningens lagförslag som *bilaga 2*, en sammanfattning av Konkurrensverkets rapport som *bilaga 3*, rapportens lagförslag som *bilaga 4* och en förteckning över remissinstanserna som *bilaga 5*.

I september 2006 offentliggjorde European Competition Network, ECN, ett s.k. modellprogram för eftergift och nedsättning av böter i kartellärenden. Konkurrensverket har i skrivelser till regeringen föreslagit att konkurrenslagens regler på området anpassas till modellprogrammet. Inom Näringsdepartementet har upprättats en promemoria med lagförslag i detta avseende. Promemorian har remissbehandlats och remissyttrandena finns tillgängliga i Näringsdepartementet (N2006/10823/MK). Som *bilaga 6* till denna lagrådsremiss fogas promemorians lagförslag och som *bilaga 7* en förteckning över remissinstanserna.

I konkurrenslagen finns ett principiellt förbud mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag. Från det förbudet gäller dock undantag för avtal etc. som uppfyller vissa i lagen angivna kriterier. I lagen sägs vidare att undantag gäller för sådana grupper av avtal som uppfyller dessa kriterier och att dessa grupper anges i verkställighetsföreskrifter av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Allt sedan lagens tillkomst har de s.k. gruppundantagens rättsliga ställning diskuterats i olika sammanhang. Med anledning av detta har inom Näringsdepartementet under våren 2007 upprättats en promemoria som har remissbehandlats. Remissyttrandena finns tillgängliga i Näringsdepartementet (N2007/5840/RS). Till denna

lagrådsremiss fogas som *bilaga 8* promemorians lagförslag och som *bilaga 9* en förteckning över remissinstanserna.

I Konkurrensverkets regleringsbrev för år 2003 gavs verket i uppdrag att kartlägga hur lagen (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende avseende offentlig upphandling tillämpats och bedöma huruvida det fanns skäl att se över lagen. Konkurrensverket redovisade uppdraget i en rapport av den 10 februari 2003 (N2003/1154/NL). Denna rapport, tillsammans med en senare skrivelse från Konkurrensverket i samma ämne, har remissbehandlats. Remissvaren finns tillgängliga i Näringsdepartementet (N2007/4197/MK). Remissinstanserna framgår av nyss nämnda bilaga 9.

4 Konkurrenslagen och dess tillämpning

4.1 Konkurrenslagen

4.1.1 Inledning

Den nuvarande konkurrenslagen trädde i kraft den 1 juli 1993. Lagen har utformats med EG-rätten som förebild. Av motiven framgår att avsikten var att konkurrenslagen i materiellt hänseende skulle likna EG-rättens konkurrensregler så mycket som möjligt (prop. 1992/93:56, s. 19).

Konkurrenslagen bygger på den konkurrensrättsliga förbudsprincipen som innebär att vissa konkurrensbegränsningar i sig är skadliga och därför ska vara förbjudna. Äldre konkurrenslagstiftning byggde i huvudsak på den s.k. missbruksprincipen som i stället innebär att ingripande sker när ett konkurrensbegränsande beteende i det enskilda fallet har bedömts få skadlig verkan från allmän synpunkt.

4.1.2 Lagens syfte

Konkurrenslagens ändamål är att undanröja och motverka hinder för en effektiv konkurrens i fråga om produktion av och handel med varor, tjänster och andra nyttigheter. EG:s konkurrensregler har, förutom detta ändamål, till syfte att främja integrationen mellan medlemsstaterna.

Lagens materiella bestämmelser är inriktade på att motverka tre slag av åtgärder som kan skada konkurrensens effektivitet, nämligen gemensamma förfaranden som omfattar flera aktörer på marknaden, ensidiga förfaranden och strukturella åtgärder. De gemensamma förfarandena avser avtal, överenskommelser eller samordningar mellan företag. Ensidiga förfaranden förutsätter att företaget i fråga har en sådan marknadsstyrka att det kan agera utan att behöva ta nämnvärd hänsyn till reaktioner från t.ex. konkurrenter eller konsumenter. Genom sådana förfaranden kan företaget tillskansa sig ekonomiska eller andra fördelar, t.ex. monopolvinster (s.k. exploaterande förfaranden). Ensidiga förfaranden kan också vara ägnade att sätta konkurrensen ur spel, exempelvis genom att helt eliminera konkurrenter med konkurrens-hämmande metoder (s.k. exkluderande förfaranden). Med strukturella åtgärder avses företagsköp, företagssammanslagningar och andra

åtgärder för att få ett kontrollerande inflytande över ett annat företag. Med konkurrenslagens bestämmelser kan staten motverka att en struktur uppkommer som i sig utesluter en effektivt fungerande konkurrens eller allvarligt begränsar förutsättningarna för konkurrens (prop. 1999/2000:140, s. 153f.).

4.1.3 Lagens skyddsintresse

Konkurrenslagen avser att generellt skydda samhällsekonomin och konsumenterna. Även konkurrerande företag skyddas genom att ett företag som uppsåtligt eller av oaktsamhet överträder konkurrensreglerna kan förpliktas att ersätta den skada som därigenom uppkommer.

4.1.4 Lagens tillämpningsområde

Konkurrenslagen är tillämplig på alla företag i hela näringslivet och i fråga om all produktion av och handel med varor, tjänster och andra nyttigheter. Själva företagsbegreppet utgör emellertid en viss begränsning av tillämpningsområdet. Vidare framgår av konkurrenslagen att den inte ska tillämpas på avtal inom arbetslivet. Därutöver kan vissa förfaranden som skyddas av tryckfrihetsförordningen inte angripas med stöd av konkurrenslagen.

När det gäller förhållandet mellan konkurrenslagen och annan lagstiftning framgår av motiven att, när riksdagen efter avvägning mellan olika allmänna intressen genom lag beslutat om offentliga regleringar som medför konkurrenshämmande verkningar, den situationen kan uppkomma att konkurrenslagen inte alls ska tillämpas (prop. 1992/93:56, s. 70). Ett företag kan vara rättsligt förpliktat att handla på ett visst sätt. Konkurrensbegränsande avtal eller avtalsvillkor som inte ger uttryck för den fria partsviljan, utan är en direkt och avsedd effekt av lagstiftning eller en ofrånkomlig följd av denna, kan således inte angripas med stöd av konkurrenslagen.

4.2 Förhållandet mellan den svenska konkurrensrätten och EG-rätten

4.2.1 Inledning

De grundläggande bestämmelserna inom EG:s konkurrensrätt återfinns i EG-fördraget. Konkurrensrätten har utformats närmare genom rättsakter som utfärdats av Europeiska unionens råd (rådet) eller av Europeiska kommissionen. Två av de viktigaste rättsakterna är Rådets förordning nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpningen av artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget (EGT L 1, 4.1.2003, s. 1) och Rådets förordning nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer (EG:s koncentrationsförordning, EUT L 24, 29.1.2004, s. 1).

4.2.2 Förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete och mot missbruk av företags dominerande ställning

Konkurrenslagens grundläggande materiella bestämmelser utgörs av de generella förbuden mot dels konkurrensbegränsande samarbete mellan företag (6 §), dels missbruk av företags dominerande ställning (19 §). Från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag finns vissa i lagen angivna undantagsbestämmelser. Förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen bygger, med undantag för det s.k. samhandelskriteriet, helt på förbuden i artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget.

Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 2001 fick konkurrensmyndigheterna i Sverige, dvs. Konkurrensverket, Stockholms tingsrätt och Marknadsdomstolen, behörighet att tillämpa artiklarna 81.1 och 82 i EG-fördraget. Numera föreligger en skyldighet för verket och domstolarna att, om nationell konkurrensrätt tillämpas på avtal och förfaranden som kan påverka handeln mellan medlemsstaterna inom EU, tillämpa också artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget (artikel 3 i förordning 1/2003).

EG-fördraget innehåller inga tillämpningsregler till artiklarna 81 och 82. Sådana regler finns i förordning 1/2003. Den ersatte en förordning från 1962 (förordning nr 17) och tillämpas från och med den 1 maj 2004.

Genom förordning 1/2003 moderniserades tillämpningen av EG:s konkurrensregler i flera avseenden. Moderniseringen innebar i korthet att det system för ansökan till kommissionen om icke-ingripandebesked (en typ av förhandsbesked) vad gäller förbuden i artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget och anmälan om undantag från förbudet i artikel 81 i EG-fördraget avskaffades och att den undantagsregel från förbudet som finns i artikel 81.3 i EG-fördraget blev direkt tillämplig. Vidare fick nationella konkurrensmyndigheter och domstolar behörighet att tillämpa artikel 81 i EG-fördraget i dess helhet. Bakgrunden till moderniseringen var att den tidigare centraliserade ordningen inte ansågs i tillräcklig mån klara balansen mellan behovet av att å ena sidan säkerställa en effektiv övervakning och å andra sidan att så långt som möjligt förenkla den administrativa kontrollen (prop. 2003/04:80, s. 37ff.).

Förordning 1/2003 bygger på parallella kompetenser. Kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna inom EU har behörighet att tillämpa artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget fullt ut beträffande avtal och förfaranden som kan påverka handeln mellan medlemsstaterna. I förordningen finns bestämmelser som syftar till att garantera en enhetlig tillämpning av gemenskapens konkurrensregler.

Förordning 1/2003 innehåller också regler om samarbete och kompetensfördelning mellan de nationella konkurrensmyndigheterna, domstolarna och kommissionen. I förordningen finns vidare de grundläggande reglerna avseende förfarandet vid kommissionen.

Konkurrensmyndigheterna inom EU och Kommissionen ingår och samarbetar i nätverket *European Competition Network* (ECN). Nätverks-samarbetet sker i form av exempelvis fördelning och överlämnande av ärenden, utbyte av information samt bistånd med utredningar. Samarbetet behandlas, förutom i förordning 1/2003, i ett tillkännagivande från kommissionen (Kommissionens tillkännagivande om samarbete inom nätverket av konkurrensmyndigheter, EUT C 101, 27.4.2004, s. 43).

Om en misstänkt överträdelse av konkurrensreglerna berör flera länder inom EU, ska utredningen handläggas av den eller de konkurrensmyndigheter som är väl lämpade. Tanken är att varje ärende i regel ska handläggas av endast en myndighet. Det finns emellertid ingen bestämmelse i förordning 1/2003 som hindrar att flera nationella konkurrensmyndigheter handlägger ett ärende, men kommissionen har enligt förordningen möjlighet att frånta konkurrensmyndigheterna sin behörighet. Ett ärende kan således handläggas av en eller flera nationella konkurrensmyndigheter eller av kommissionen. I kommissionens tillkännagivande om samarbete inom nätverket av konkurrensmyndigheter anges vilka kriterier som ska beaktas vid fördelning av ärenden inom nätverket.

Moderniseringsreformen medförde ändringar i den svenska konkurrenslagen. Ansöknings- och anmälningssystemet för individuella undantag och icke-ingripandebesked avskaffades samtidigt som undantagsregeln i 8 § konkurrenslagen blev automatiskt tillämplig (prop. 2003/04:80, s. 72ff.). Ändringarna trädde ikraft den 1 juli 2004. Efter den tidpunkten får företagen själva bedöma om ett avtal eller förfarande är förenligt med konkurrensreglerna. Någon förhandskontroll är alltså inte möjlig.

4.2.3 Företagskoncentrationer

Det finns på koncentrationsområdet inga formella krav på konvergens mellan den nationella rätten och EG-rätten (jfr artikel 3 i förordning 1/2003). I princip ställer alltså EG-rätten inga krav på medlemsstaternas lagstiftning avseende prövning av företagskoncentrationer. Icke desto mindre har konkurrenslagens regler om företagskoncentrationer i praktiken inneburit en betydande anpassning till EG-rätten, även om regelsystemet inte primärt utformats med EG-rätten som förebild (prop. 1992/93:56, s. 38ff.).

Till skillnad från tillämpningen av förbudsbestämmelserna i EG-fördraget bygger förordning 139/2004, EG:s koncentrationsförordning, på principen om "one-stop-shop", dvs. en företagskoncentration med gemenskapsdimension ska prövas enligt EG:s koncentrationsförordning och en koncentration utan gemenskapsdimension kan, men behöver inte, prövas enligt nationella regler.

EG:s koncentrationsförordning är exklusiv, och några problem med dubbla kompetenser mellan kommissionen och nationella konkurrensmyndigheter uppkommer därför inte. Endast kommissionen och EG:s domstolar får tillämpa EG:s koncentrationsförordning. Företagskoncentrationer som inte ska prövas enligt EG:s koncentrationsförordning kan bedömas enligt nationella regler. En medlemsstat får dock enligt förordningen inte tillämpa sin nationella konkurrenslagstiftning på koncentrationer med gemenskapsdimension. Det finns emellertid undantag från denna kompetensfördelning. I förordningen finns bl.a. bestämmelser om att hänskjuta koncentrationer från kommissionen till medlemsstater och vice versa.

4.3 Konkurrenslagens förbudsbestämmelser

4.3.1 Inledning

Som nämnts tidigare är konkurrenslagens grundläggande bestämmelser förbuden mot dels konkurrensbegränsande samarbete mellan företag, dels missbruk av företags dominerande ställning. Förutom dessa grundläggande materiella bestämmelser finns i konkurrenslagen även regler om kontroll av och förbud mot företagskoncentrationer. De regler som gäller företagskoncentrationer behandlas närmare i kap. 10.

Konkurrenslagens materiella regler tolkas mot bakgrund av den rättspraxis som utvecklats av EG:s domstolar (prop. 1992/93:56, s. 21). EG:s konkurrensregler och konkurrenslagens bestämmelser har typiskt sett en juridisk teknisk struktur. Allmänna principer fylls ut med detaljregler, skilda företeelser prövas stegvis mot olika kriterier. Vidare är ekonomiska bedömningar av betydelse inom konkurrensrätten.

En överträdelse av förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen eller i EG-fördraget kan föranleda konkurrensrättsliga ingripanden i form av åläggande vid vite att upphöra med en pågående överträdelse eller påförande av konkurrensskadeavgift för en redan begången överträdelse.

Ett ingripande enligt EG-rätten förutsätter att handeln mellan medlemsstaterna påverkas. Samhandelskriteriet har emellertid tolkats vidsträckt; det räcker att påverkan på samhandeln är potentiell. Till följd av detta begränsar kriteriet inte EG-rättens tillämpning särskilt påtagligt.

Vid bedömningen av frågan om ett företag har överträtt någon av förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen och i EG-fördraget krävs ofta relativt komplicerade rättsliga och ekonomiska analyser. Nedan följer en översiktlig redogörelse för de överväganden som Konkurrensverket och domstolarna har att göra vid prövningen av en misstänkt överträdelse av förbudsbestämmelserna.

4.3.2 Avgränsning av den relevanta marknaden

För att avgöra om företag har överträtt förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen eller i EG-fördraget måste den relevanta marknaden avgränsas mer eller mindre noggrant. Vid avgränsningen av den relevanta marknaden bestäms dels en produktmarknad, dels en geografisk marknad. Kommissionen har gett ut ett tillkännagivande om hur den anser att man ska gå till väga vid avgränsningen av den relevanta marknaden i gemenskapens konkurrenslagstiftning (EGT C 372, 9.12.1997, s. 5). Marknadsdomstolen har i flera avgöranden hänvisat till kommissionens metod även vid tillämpningen av konkurrenslagen (se t.ex. MD 1998:15).

4.3.3 Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete

Förbjudna förfaranden

Enligt 6 § konkurrenslagen är avtal mellan företag förbjudna om de har till syfte att hindra, begränsa eller snedvrیدا konkurrensen på marknaden

på ett märkbart sätt eller om de ger ett sådant resultat. Med avtal jämställs samordnade förfaranden och beslut av en sammanslutning av företag. I bestämmelsens andra stycke ges exempel på avtal som typiskt sett är märkbart konkurrensbegränsande.

För att förbudet i paragrafen ska vara tillämpligt krävs, i likhet med vad som gäller enligt EG-rätten, någon form av överenskommelse mellan två eller flera företag, avtalskriteriet. Ett avtal kan ha formen av såväl formellt bindande muntliga eller skriftliga överenskommelser mellan två eller flera företag som arrangemang där ett företag gentemot ett annat frivilligt åtar sig att begränsa sin frihet att agera på marknaden (se t.ex. MD 2003:2).

Ett samordnat förfarande innebär att två eller flera företag utan direkt avtal tillämpar ett visst förfarande i samförstånd. Samförståndet behöver inte ha uppkommit genom uttryckliga muntliga eller skriftliga förklaringar. För att ett samordnat förfarande ska föreligga krävs det dock att direkta eller indirekta kontakter mellan företagen har förekommit (MD 2005:7).

En överträdelse kan innehålla olika samarbetsformer. Från konkurrensrättslig synpunkt är skillnaden mellan de olika samarbetsformerna inte så viktig, eftersom det inte är någon skillnad när det gäller de konkurrensrättsliga följderna om samarbetet har formen av ett avtal, beslut eller samordnat förfarande (se t.ex. mål C-49/92 P Europeiska kommissionen mot Anic Partecipazioni SpA, REG 1999 I-4125).

För att ett samarbete mellan företag ska träffas av förbudsbestämmelsen krävs att samarbetets syfte eller resultat varit att hindra, begränsa eller snedvrída konkurrensen. Ett samarbete vars syfte är konkurrensbegränsande är förbjudet i sig (se t.ex. MD 2005:7). Det krävs i ett sådant fall inte att samarbetets effekter på marknaden påvisas. Om avtalet i sig inte har ett konkurrensbegränsande syfte, får i stället bedömas om det har ett sådant resultat. Vad som är det konkreta resultatet av en konkurrensbegränsning avgörs i det enskilda fallet efter ett s.k. konkurrenstest, dvs. en närmare prövning av avtalets faktiska eller potentiella påverkan på konkurrensen på den relevanta marknaden.

En ytterligare förutsättning för att ett konkurrensbegränsande förfarande ska omfattas av förbudet är att det begränsar konkurrensen på ett märkbart sätt. Därvid har företagens marknadsandelar stor betydelse. Beräkningen av ett företags marknadsandel förutsätter att den relevanta marknaden avgränsas. Av praxis framgår att avtal mellan konkurrenter som har till syfte att fastställa priser eller att begränsa produktion eller försäljning eller att dela upp marknader eller inköpskällor i princip alltid är märkbart konkurrensbegränsande, oavsett företagens marknadsandelar (se t.ex. de förenade målet T-374 m.fl. European Night Services mot Europeiska kommissionen, REG 1998 II-3141).

Även andra omständigheter än företagens storlek och marknadsandelar har beaktats av Marknadsdomstolen vid bedömningen av om ett samarbete begränsar konkurrensen på ett märkbart sätt (se t.ex. MD 1997:5, 1997:11, 1997:15 och 2005:7).

Civilrättslig ogiltighet

Av bestämmelsen i 7 § konkurrenslagen framgår att avtal eller avtalsvillkor som är förbjudna enligt 6 § konkurrenslagen är civilrättsligt ogiltiga. Det innebär att avtalet eller villkoret inte kan göras gällande enligt sitt innehåll.

Undantag från förbudet

Möjligheten att efter en anmälan till Konkurrensverket få individuellt undantag har sedan den 1 juli 2004 ersatts av en generell, alltid tillämplig undantagsregel. Regeln återfinns i 8 § konkurrenslagen. Av bestämmelsen framgår att förbudet i 6 § konkurrenslagen inte gäller för ett avtal som

1. bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande,
2. tillförsäkrar konsumenterna en skälig andel av den vinst som därigenom uppnås,
3. bara ålägger de berörda företagen begränsningar som är nödvändiga för att uppnå målet i 1, och
4. inte ger de berörda företagen möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av nyttigheterna i fråga.

Paragrafen motsvarar artikel 81.3 i EG-fördraget. En förutsättning för att bestämmelsen ska vara tillämplig är att avtalet omfattas av förbudet i 6 §. I likhet med vad som gäller inom EG-rätten måste samtliga de villkor som anges i bestämmelsen vara uppfyllda för att undantaget ska gälla. Företagen har själva att bedöma om deras avtal och förfaranden är förenliga med konkurrensreglerna.

Gruppundantag

En stor andel av de avtal som faller under bestämmelsen om undantag i 8 § konkurrenslagen omfattas av olika gruppundantag. Innebörden av ett gruppundantag är att regeringen får föreskriva att vissa typer av avtal generellt undantas från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i 6 § konkurrenslagen. Regler av det slaget finns också inom EG-rätten där kommissionen är behörig att utfärda förordningar om gruppundantag från förbudet i artikel 81.1 i EG-fördraget.

De gruppundantag som nu är i kraft omfattar vertikala avtal, specialiseringsavtal, avtal om forskning och utveckling, vertikala avtal inom motorfordonssektorn, avtal inom försäkringssektorn och avtal om tekniköverföring. Dessa gruppundantag har också sin motsvarighet inom EG-rätten. Därutöver finns ett gruppundantag för avtal om viss taxi-samverkan. Gruppundantagen är tidsbegränsade.

Konkurrensverket får enligt 8 a § konkurrenslagen besluta att ett enskilt avtal inte ska omfattas av ett gruppundantag om avtalet har följder som är oförenliga med 8 §, dvs. att avtalet inte uppfyller förutsättningarna för undantag från förbudet. Av artikel 29.2 i förordning

1/2003 följer att verket även kan återkalla ett avtal som är undantaget enligt en förordning om gruppundantag som kommissionen meddelat.

Legalundantag

Konkurrenslagen innehåller i 18 a–e §§ särskilda bestämmelser för vissa former av samarbete mellan små företag. Det gäller samarbeten inom primära lantbruksföreningar, t.ex. enskilda lantbrukare, och samarbeten mellan taxiföretag. Legalundantagen innebär att förbudet i 6 § konkurrenslagen inte är tillämpligt på ett samarbete om de förutsättningar som anges i de särskilda bestämmelserna är uppfyllda. Ett samarbete som är konkurrensbegränsande och inte uppfyller förutsättningarna för undantag enligt 8 § konkurrenslagen kan alltså omfattas av ett legalundantag och således vara tillåtet enligt konkurrenslagen.

4.3.4 Förbudet mot missbruk av en dominerande ställning

Förbudet mot missbruk av en dominerande ställning i 19 § konkurrenslagen riktar sig mot åtgärder som företag med dominerande marknadsställning vidtar på marknaden. Förbudet handlar om ett eller flera företags ensidiga agerande. För att ett förfarande ska vara förbjudet krävs att ett eller flera företag dels har en dominerande ställning på marknaden, dels missbrukar denna ställning.

I likhet med vad som gäller i EG-rätten är ett eller flera företags dominerande ställning i sig inte förbjuden. Det är endast ett missbruk av den dominerande ställningen som är förbjudet. Ett förfarande som är godtagbart när det utförs av ett företag som inte har en dominerande ställning kan vara förbjudet för ett företag med en sådan ställning.

Bestämmelsen i 7 § konkurrenslagen om ogiltighet gäller bara avtal och avtalsvillkor som är förbjudna enligt 6 § konkurrenslagen. Någon motsvarande bestämmelse om ogiltighet finns inte beträffande avtal som strider mot förbudet mot missbruk av dominerande ställning. I förarbetena till 36 § avtalslagen (prop. 1975/76:81, s. 122f.) uttalas emellertid att konkurrensbegränsande avtal som är förbjudna bör, om inte dispens lämnas, behandlas enligt samma principer som andra avtal som strider mot tvingande regler. Resultatet torde, enligt förarbetena, bli att avtalet anses civilrättsligt ogiltigt.

4.4 Åtgärder mot förbjudna konkurrensbegränsningar

4.4.1 Ålägganden och åtaganden

Bestämmelsen i 23 § första stycket konkurrenslagen ger Konkurrensverket möjlighet att ålägga ett företag att upphöra med överträdelse av förbuden i 6 eller 19 § konkurrenslagen eller artikel 81 eller 82 i EG-fördraget. Ett åläggande kan avse att ett företag ska upphöra att tillämpa ett visst avtal, villkor eller annat förbjudet förfarande. Vid en annan form av överträdelser kan det bli aktuellt att ålägga ett företag att tillhandahålla ett annat företag en viss vara, tjänst eller annan nytthet på villkor

som motsvarar vad som erbjuds företag i övrigt. Ytterligare ett exempel på åläggande kan vara att företaget inte får överskrida eller underskrida ett visst pris.

Sedan den 1 juli 2004 får Konkurrensverket enligt 23 a § konkurrenslagen godta åtaganden från företag där fråga uppkommit om ett företag överträder något av de förbud som avses i 23 § första stycket konkurrenslagen. Bestämmelsen har sin motsvarighet i artikel 9.1 i förordning 1/2003.

4.4.2 Den särskilda talerätten

Konkurrensverkets beslut att meddela ett åläggande enligt 23 § första stycket konkurrenslagen kan, enligt 60 § tredje stycket, överklagas till Marknadsdomstolen. Om verket beslutar att inte meddela ett åläggande, får däremot det beslutet inte överklagas. Företag som berörs av överträdelsen har i stället enligt 23 § andra stycket konkurrenslagen en särskild talerätt. En sådan talerätt föreligger dock inte om Konkurrensverkets beslut grundar sig på artikel 13 i förordning 1/2003. Av den artikeln följer att ett klagomål få avvisas om samma förfarande prövas eller har prövats av en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat.

Den särskilda talerätten innebär att, om Konkurrensverket i ett visst fall beslutar att inte meddela ett åläggande enligt 23 § första stycket konkurrenslagen, Marknadsdomstolen får göra det på talan av företag som berörs av överträdelsen. Någon motsvarande bestämmelse finns inte i EG-rätten.

4.4.3 Ogiltighet och skadestånd

Som nämnts finns i 7 § konkurrenslagen en regel om ogiltighet. Avtal eller avtalsvillkor som är förbjudna enligt 6 § konkurrenslagen är civilrättsligt ogiltiga. Det innebär att avtalet eller villkoret inte kan göras gällande. Motsvarande får anses gälla vid överträdelser av 19 § konkurrenslagen.

Av 33 § konkurrenslagen framgår att ett företag som uppsåtligen eller av oaktsamhet överträtt någon av förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen eller i EG-fördraget kan förpliktas att ersätta den skada som därigenom uppkommit. Rätten till sådan ersättning faller bort, om talan inte väcks inom tio år från det att skadan uppkom.

4.4.4 Sanktioner

Konkurrensskadeavgift

Bestämmelsen i 26 § konkurrenslagen innebär att Stockholms tingsrätt på talan av Konkurrensverket får besluta att ett företag ska betala konkurrensskadeavgift, om företaget eller någon som handlar på företagets vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har överträtt förbuden i 6 eller 19 § konkurrenslagen eller artikel 81 eller 82 i EG-fördraget. Konkurrensskadeavgiften får enligt 30 § första stycket konkurrenslagen

påföras bara om stämmingsansökan har delgetts den som anspråket riktats mot inom fem år från det att överträdelsen upphörde.

Enligt 27 § första stycket konkurrenslagen ska konkurrensskadeavgiften fastställas till lägst fem tusen kronor och högst fem miljoner kronor eller till ett högre belopp, som dock inte får överstiga tio procent av företagets omsättning föregående år.

Av 28 § konkurrenslagen framgår att när avgiften fastställs ska hänsyn tas till överträdelsens allvar, dess varaktighet och andra försvårande eller förmildrande omständigheter av betydelse för att bedöma överträdelsen. I ringa fall ska avgift inte tas ut.

Ett företag som till Konkurrensverket anmäler sitt deltagande i en överträdelse av 6 § konkurrenslagen eller artikel 81 i EG-fördraget kan under vissa förutsättningar som anges i 28 b § konkurrenslagen slippa att betala konkurrensskadeavgift. En förutsättning för eftergift är att Konkurrensverket inte hade underlag för att ingripa och något annat företag som deltagit i överträdelsen inte har gjort någon anmälan tidigare. Dessutom gäller för eftergift bl.a. att företaget måste samarbeta väl med Konkurrensverket och att företaget inte har haft en ledande roll i överträdelsen.

Konkurrensskadeavgiften kan också enligt 28 a § konkurrenslagen sättas ned för företag som underlättar Konkurrensverkets utredning av överträdelsen. I undantagsfall kan avgiften efterges för ett företag, trots att det inte varit först med att anmäla överträdelsen till verket. Avgiften kan också fastställas till ett högre belopp för ett företag om företaget tidigare överträtt förbud enligt konkurrensreglerna.

Vite

Bestämmelserna i 57 § konkurrenslagen innebär att förbud och ålägganden enligt 23 eller 45 § får förenas med vite. Även beslut om undersökning enligt 47 eller 48 § får förenas med vite. Frågor om föreläggande regleras i lagen (1985:206) om viten. Av bestämmelsen i 59 § konkurrenslagen framgår att talan om utdömning av vite förs vid allmän domstol. Även ett åtagande som Konkurrensverket godtar enligt 23 a § konkurrenslagen får förenas med vite.

4.5 Domstolsprövning

I 60 och 62 §§ konkurrenslagen finns bestämmelser om vilka beslut av Konkurrensverket som får överklagas. Det gäller vissa slag av beslut i frågor om ålägganden, återkallelse av undantag som gäller för ett avtal på grund av gruppundantag samt återkallelse av ett åtagande enligt 23 a § andra stycket konkurrenslagen. Enligt 22 § förvaltningslagen får ett beslut överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom emot. Konkurrensverkets beslut överklagas till Marknadsdomstolen, som är slutinstans. Domstolens verksamhet regleras i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.

Vissa frågor enligt konkurrenslagen prövas av Stockholms tingsrätt som första instans, bl.a. frågor om konkurrensskadeavgift enligt 26 §, om

klarstad enligt 32 §, förbud om företagskoncentrationer enligt 34 a § samt om undersökningar enligt 47 och 48 §§. Tingsrätten prövar även frågor om förhandsgodkännande av kommissionens beslut om inspektion på annan plats än hos det berörda företaget enligt artikel 21.3 i förordning 1/2003. Tingsrättens avgöranden i samtliga dessa frågor överklagas hos Marknadsdomstolen.

Twistemål på konkurrensrättslig grund, såsom mål om skadestånd enligt 33 § konkurrenslagen och mål om ogiltighet enligt 7 § samma lag, handläggs i allmän domstol enligt rättegångsbalkens bestämmelser. Även forumreglerna i balken gäller, men enligt 33 § andra stycket konkurrenslagen är Stockholms tingsrätt alltid behörig att pröva frågor om skadestånd enligt den paragrafen.

Mål om utdömning av vite som har förelagts med stöd av konkurrenslagen handläggs också i allmän domstol och enligt allmänna regler. Även för dessa mål finns dock en särskild forumbestämmelse. Enligt 59 § andra stycket konkurrenslagen är Stockholms tingsrätt alltid behörig att pröva talan om utdömning av vite i dessa fall.

5 Effektivare tillämpning av konkurrenslagen

5.1 Inledning

Under senare år har det förekommit flera större mål om konkurrensskadeavgift där det tagit förhållandevis lång tid innan målen slutligt avgjorts av domstol. Detta kan till en del förklaras av att det har rört sig om många parter, ett omfattande processmaterial och många personer som ska höras.

I ett fall ingav Konkurrensverket stämningsansökan till Stockholms tingsrätt i augusti 1999. Marknadsdomstolen meddelade dom i januari 2003, tre och ett halvt år senare. I ett annat mål ingav verket stämningsansökan i juni 2000. Huvudförhandlingen i Stockholms tingsrätt tog 34 rättegångsdagar i anspråk. Huvudförhandling i Marknadsdomstolen ägde rum under hösten 2004 och dom meddelades i början av 2005, fyra och ett halvt år efter att stämningsansökan lämnades in. I ett tredje fall ingav verket stämningsansökan i mars 2003. Huvudförhandling hölls i Stockholms tingsrätt under hösten 2006–vintern 2007 med över 40 rättegångsdagar och 69 vittnesförhör under en period av fem månader. Dom meddelades i juli 2007, efter mer än fyra års handläggning. Tingsrättens dom har överklagats och därför tillkommer tiden i Marknadsdomstolen. I ett fjärde fall ansökte verket om stämning i mars 2004. Tingsrätten meddelade dom i juni 2006. Även denna dom har överklagats till Marknadsdomstolen. Det kan sålunda konstateras att tiden mellan ansökan om stämning och slutligt avgörande i domstol är tämligen lång. Därtill kommer även tiden från det att Konkurrensverket inledde sin utredning av den misstänkta överträdelsen.

Utredningen har genom intervjuer med berörda intressenter och genomgång av domstolarnas akter i mål om konkurrensskadeavgift identifierat ett antal trögheter i förfarandet hos Konkurrensverket respektive domstolarna. Enligt utredningen tenderar mål om konkurrens-

skadeavgift att snabbt bli svåröverskådliga och komplexa. Konkurrensverket har enligt utredningen ibland haft svårt att bestämma sin talan och detta har också påverkat domstolsprocessen. Utredningen anser att en rimlig hypotes är att Konkurrensverkets utredningar och den efterföljande processen i domstol är att uppfatta som kommunicerande käril, dvs. förtjänster eller brister i ett led påverkar direkt de efterföljande leden.

Utredningen konstaterar också att behovet av förberedelse och aktiv processledning är stort i mål om konkurrensskadeavgift. De hjälpmedel som rättegångsbalken erbjuder utnyttjas enligt utredningen inte fullt ut av domstolarna. Oavsett orsaker härtill torde, enligt utredningen, ett ökat utnyttjande av dessa hjälpmedel och en mer aktiv processledning innebära ett snabbare, effektivare och mer ändamålsenligt förfarande.

Mot bakgrund av de problem som utredningen identifierat, kommer i det följande övervägas olika åtgärder för att komma till rätta med problemen. Först tecknas dock en allmän bakgrund över förfarandet hos Konkurrensverket och domstolarna i mål och ärenden enligt konkurrenslagen.

5.2 Förfarandet hos Konkurrensverket och domstolarna

5.2.1 Konkurrensverket

Allmänt om förfarandet hos Konkurrensverket

Konkurrensverkets handläggning av enskilda ärenden regleras delvis i konkurrenslagen. Om det saknas bestämmelser i konkurrenslagen, gäller förvaltningslagen.

Konkurrensrättens förfaranderegler bygger i huvudsak på svensk processtradition. EG-rätten har dock i viss utsträckning fungerat som förebild även i fråga om konkurrenslagens förfaranderegler. Viktigast har härvid varit den grundläggande tillämpningsförfordningen nr 17/62 som numera är ersatt av förordning nr 1/2003. Förordning nr 1/2003 innefattar emellertid inte någon harmonisering av nationell processrätt. Den vägledning som EG-rätten kan ge rör i första hand tolkningen av de materiella bestämmelserna. När det gäller frågor som rör förfarandet har avgöranden från EG:s domstolar och kommissionen således inte samma betydelse. Här får vägledning främst hämtas i svenska förarbeten, praxis och doktrin.

Konkurrensverkets arbete bygger på egna initiativ, regeringsuppdrag och anmälningar (t.ex. företagskoncentrationer och klagomål) från företag och allmänhet. Verkets egna initiativ kan gälla prövning av misstänkta överträdelse av konkurrensreglerna eller förslag till regeländringar och andra konkurrensfrämjande åtgärder. Det kan också röra sig om uppföljning av tidigare beslut. De flesta initiativärenden inleds efter att Konkurrensverket har erhållit ett tips eller ett klagomål rörande påstådd överträdelse av förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen eller i EG-fördraget från kunder eller konkurrenter till ett eller flera företag. Verket kan även uppmärksammas på eventuella överträdelse av konkurrensreglerna genom information från allmänheten eller andra myndigheter (t.ex. konkurrensmyndigheter i andra länder).

Verket är skyldigt att ta upp en anmälan om företagskoncentration till prövning, förutsatt att företagen tillsammans har en omsättning som överstiger fyra miljarder kronor. Däremot har Konkurrensverket inte någon skyldighet att pröva varje misstanke om överträdelse av förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen eller i EG-fördraget. Aspekter som vägs in vid bedömningen av om en utredning ska inledas är bl.a. möjligheten att med rimlig resursinsats konstatera och ingripa emot misstänkt konkurrensbegränsning, nyttan därav för en större grupp av konsumenter och den samhällsekonomiska vikten av att konkurrensbegränsningen i fråga undanröjs (prop. 1999/2000:140, s. 184 och Konkurrensverkets beslut den 11 juni 1996, dnr 540/96).

Om ett ärende anhängiggörs är givetvis Konkurrensverket skyldigt att skilja det från sig genom beslut. Detta kan ske på olika sätt, exempelvis genom att verket skriftligen förklarar antingen att ett ärende har initierats eller att Konkurrensverket inte avser att vidta någon åtgärd med anledning av klagomålet. Ett besked av det sistnämnda slaget torde vara tillräckligt för att klaganden ska kunna utnyttja den särskilda talerätten som regleras i 23 § andra stycket konkurrenslagen och som innebär att Marknadsdomstolen får ingripa med ett åläggande på talan av ett företag som berörs av överträdelsen.

Konkurrensverkets serviceskyldighet och förfarandet hos verket

Förvaltningslagen innehåller bestämmelser om bl.a. en myndighets serviceskyldighet, parts ställning vid handläggningen av ett ärende och muntlig handläggning.

Som ett led i Konkurrensverkets serviceskyldighet ska verket enligt 4 § förvaltningslagen lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Hjälpen ska lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet.

Varje ärende som rör myndighetsutövning mot någon enskild ska enligt 7 § förvaltningslagen handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. Konkurrensverkets handläggning av ärenden enligt konkurrenslagen innefattar i de flesta fall myndighetsutövning mot enskild i förvaltningslagens mening.

Vill part lämna uppgifter muntligt i ett ärende ska han enligt 14 § förvaltningslagen få tillfälle till det, om det kan ske med hänsyn till arbetets behöriga gång. I andra fall bestämmer Konkurrensverket om handläggningen ska vara muntlig. Annan än part kan inte åberopa förvaltningslagen till stöd för att få lämna uppgifter muntligt.

Uppgifter som Konkurrensverket får på annat sätt än genom en handling och som kan ha betydelse för utgången i ärendet ska enligt 15 § förvaltningslagen nedtecknas. Verket tillställer i regel den som lämnat muntliga uppgifter, t.ex. vid förhör, Konkurrensverkets anteckningar i preliminär form för godkännande och synpunkter.

Av 16 och 17 §§ förvaltningslagen framgår att part har rätt att ta del av det som har tillförts ärendet. Vidare får ett ärende inte avgöras utan att den som är part har underrättats om en uppgift som har tillförts ärendet av någon annan än parten själv och han eller hon har fått tillfälle att yttra

sig över uppgiften. Bestämmelsen avser alla typer av uppgifter, oavsett i vilken form de har tillförts ärendet. Det finns emellertid vissa inskränkningar i rätten för part att ta del av uppgifter i ett ärende (16 § förvaltningslagen och 14 kap. 5 § sekretesslagen).

Bestämmelsen om myndighets kommunikationsplikt reglerar, i likhet med bestämmelsen om aktinsyn, parts rätt att få ta del av utredningsmaterialet. I 17 § förvaltningslagen anges dock ett antal situationer då kommunikation inte behöver äga rum. Kommunikation behöver inte ske om t.ex. avgörandet inte går parten emot, om uppgiften saknar betydelse eller om kommunikation av någon annan anledning är uppenbart obehövlig.

Utöver den generella bestämmelsen om kommunikationsplikt i förvaltningslagen finns en särskilt reglerad kommunikationsplikt i förordningen (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket. Verket ska, innan myndigheten väcker talan om konkurrensskadeavgift eller talan om förbud eller åläggande mot en företagskoncentration, bereda den som avses med talan tillfälle att yttra sig. Detta gäller dock inte i brådskande fall eller om det annars finns särskilda skäl. Kommunikationen sker på så sätt att Konkurrensverket sänder över ett utkast till stämningens ansökan till part som bereds tillfälle att inom viss tid komma in med yttrande. Motsvarande ordning tillämpas också för beslut om ålägganden.

Konkurrensverkets utkast till stämningens ansökan och förslag till beslut anses inte vara allmänna handlingar, eftersom de inte har expedierats och de ärenden som handlingarna hänför sig till inte har slutbehandlats. Däremot torde parts yttrande över ett sådant utkast eller förslag utgöra en allmän handling när det kommer in till Konkurrensverket.

5.2.2 Domstolarna

Allmänt om förfarandet i domstol

Domstolsförfarandet skiljer sig åt beroende på vilken typ av fråga som prövas. Enligt förfarandebestämmelserna i 64–70 §§ konkurrenslagen ska vissa frågor handläggas enligt rättegångsbalkens regler för tvistemål (konkurrensmål) och andra enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden (konkurrensärenden).

Konkurrensmål, dvs. mål om konkurrensskadeavgift, mål om kvarstad, mål om företagskoncentration och mål om åläggande att upphöra med förbudsöverträdelser på talan av företag (den särskilda talerätten enligt 23 § andra stycket konkurrenslagen), handläggs som indispositiva tvistemål. För dessa mål gäller att domstolen kan sägas ha en viss utredningsskyldighet. Domstolen har vissa möjligheter att självmant införskaffa bevisning och kan i viss utsträckning grunda sitt avgörande på omständigheter som inte har åberopats av någon part. Vidare gäller att parts medgivande av talan inte är bindande för rätten, liksom att parts utevaro inte kan leda till tredskodom.

Förfarandet vid domstolens huvudförhandling kännetecknas av att processmaterialet ska läggas fram muntligen, att domen ska grundas på

vad som förekommit vid förhandlingen och att en huvudförhandling så långt som möjligt ska fortgå i ett sammanhang.

I konkurrensmålen väcks talan direkt vid Stockholms tingsrätt (med undantag för den särskilda talerätten). Stockholms tingsrätts beslut eller dom överklagas hos Marknadsdomstolen. Prövningstillstånd krävs inte för att Marknadsdomstolen ska pröva tingsrättens avgörande.

Konkurrensärenden utgörs främst av beslut som Konkurrensverket meddelat och som kan överklagas till Marknadsdomstolen, t.ex. ett åläggande att upphöra med en överträdelse av något av förbuden. Konkurrensärenden handläggs enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden. Den lagen bygger huvudsakligen på att förfarandet ska vara skriftligt.

Närmare om förfarandet i konkurrens mål

Ett konkurrens mål i Stockholms tingsrätt inleds av Konkurrensverket genom en ansökan om stämning. Vad ansökan ska innehålla regleras i 42 kap. 2 § rättegångsbalken. Där anges att ansökan bl.a. ska innehålla ett bestämt yrkande, en utförlig redogörelse för de omständigheter som åberopas till grund för yrkandet och uppgift om de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis. Om stämmingsansökan inte avvisas, ska tingsrätten utfärda stämning.

Sedan stämning utfärdats ska förberedelse äga rum. Förberedelsen syftar främst till att klarlägga och avgränsa vad tvisten avser så att en kommande huvudförhandling kan genomföras på ett koncentrerat och effektivt sätt (42 kap. 6 § rättegångsbalken). Rätten ska driva förberedelsen med inriktning på ett snabbt avgörande av målet. Förberedelsen sker normalt vid sammanträde eller genom skriftväxling. Om det är lämpligt, får olika former av förberedelse äga rum (42 kap. 9 § rättegångsbalken).

Det första som sker under förberedelsen är att företaget i ett svaromål redogör för sin inställning. I svaromålet ska företaget bl.a. ange dels sin inställning till framställda yrkanden, dvs. i vad mån Konkurrensverkets yrkande medges eller bestrids, dels, för det fall att verkets yrkande bestrids, grunden eller grunderna för bestridandet med yttrande över de omständigheter Konkurrensverket har anfört och med angivande av de omständigheter företaget vill åberopa. Företaget ska också uppge sin bevisning och vad som ska styrkas med bevisen (42 kap. 7 § rättegångsbalken).

Rätten ska så snart det är lämpligt höra parterna angående målets handläggning (42 kap. 6 § rättegångsbalken). I rättegångsbalken regleras närmare parternas och rättens skyldigheter under förberedelsen. Rätten ska verka för att klarlägga tvistefrågorna och för att parterna anger allt som de vill åberopa i målet (42 kap. 8 § rättegångsbalken).

I vissa fall kan domstolen avvisa åberopad bevisning. Rätten får besluta att inte tillåta åberopad bevisning, om de omständigheter som part vill bevisa är utan betydelse i målet eller beviset inte erfordras eller uppenbart skulle bli utan verkan. Vidare får rätten avvisa åberopad bevisning, om bevisningen med avsevärt mindre besvär eller kostnad kan föras på annat sätt. Ett vittne ska avge sin berättelse muntligen och rätten

kan förbjuda åberopandet av skriftliga vittnesutsagor (35 kap. 7 och 14 §§ rättegångsbalken). Enligt de nya reglerna i rättegångsbalken som träder i kraft den 1 november 2008 får dock en skriftlig berättelse åberopas som bevis, om parterna godtar det och det inte är uppenbart olämpligt. Vidare får rätten avvisa ett bevis, om det trots rimliga ansträngningar inte kan tas upp och avgörandet inte bör fördröjas ytterligare (prop. 2004/05:131, s. 156ff. och 166ff.).

Skriftliga bevis tas ofta upp i samband med respektive parts sakframställan. Att läsa upp omfattande skriftlig bevisning är ibland dock onödigt tyngande. Domstolen kan därför i vissa fall anse bevisning upptagen vid huvudförhandlingen utan att den läses upp vid denna (43 kap. 8 § rättegångsbalken).

5.3 Behov av genomgripande regelförändring?

Regeringens bedömning: Det finns för närvarande inte tillräckliga skäl att ge Konkurrensverket en generell behörighet att fatta det första rättsligt bindande beslutet om konkurrensskadeavgift. Inte heller i övrigt finns det skäl att genomföra några genomgripande förändringar i det processuella regelverket för att öka konkurrenslagens effektivitet.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Vad gäller frågan om att inte ge Konkurrensverket en generell behörighet att fatta det första rättsligt bindande beslutet om konkurrensskadeavgift instämmer *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet*, *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet*, *Linklaters Advokatbyrå AB*, *Nutek*, *Stockholms Handelskammare*, *Svensk Handel*, *Sveriges advokatsamfund och Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO)* i utredningens bedömning. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* anser att Konkurrensverkets arbetsstruktur och beslutsformer inte är anpassade till en sådan ordning. *Stockholms Handelskammare*, *Svensk Handel*, *Svenskt Näringsliv och Sveriges advokatsamfund* anför att rättssäkerhetsskäl talar emot att Konkurrensverkets övervakande och utredande roll blandas samman med en dömande funktion. *Svenskt Näringsliv* menar också att det inte finns några effektivitetsvinster eftersom det krävs två domstolsinstanser. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* delar inte utredningens bedömning att det inte finns skäl att ge Konkurrensverket möjlighet att besluta om konkurrensskadeavgift. Fakultetsnämnden hänvisar till moderniseringsreformen som syftar till att effektivisera tillämpningen av EG-fördragets konkurrensregler och anser det bäst tillgodoses genom att Konkurrensverket så långt möjligt har motsvarande befogenheter som övriga nationella konkurrensmyndigheter. *Konsumentverket* anser att det finns skäl att överväga att Konkurrensverket ska få besluta om konkurrensskadeavgift. En sådan ordning torde enligt Konsumentverket kunna vara ett incitament till ökad samarbetsvilja från de inblandade företagen. *Marknadsdomstolen* kan dela utredningens uppfattning att det i ett kortsiktigt perspektiv inte

skulle innebära några effektivitetsvinster att låta Konkursverket fatta egna beslut om konkurrenskadeavgift. I ett längre perspektiv skulle detta dock kunna vara fallet om en sådan åtgärd kombinerades med att beslut kan överklagas direkt till Marknadsdomstolen. En sådan ordning skulle emellertid kräva helt andra former för Konkursverkets beslutsfattande och att den utredande och beslutande funktionen hålls isär.

Vad gäller förändringar i det processuella systemet i övrigt konstaterar *Svenskt Näringsliv* att utredningen inte riktigt tagit tillvara erfarenheterna från de stora kartellmål som prövats i domstol. Enligt *Svenskt Näringsliv* blir muntlighetsprincipen onödigt tyngande eftersom den kräver presentation vid huvudförhandlingen även när materialet är ändamålsenligt dokumenterat i skriftlig form. *Svenskt Näringsliv* anser därför att det bör övervägas att öppna konkurrensprocessen för ett större inslag av skriftlighet som går längre än kommande regler i rättegångsbalken. Enligt *Marknadsdomstolens* mening kan det finnas alternativa vägar för att nå målet med kortare handläggningstider för mål om konkurrenskadeavgift. Dessa mål är som regel mer resurskrävande än många andra måltyper. Det skriftliga materialet är ofta mycket omfattande. Parternas inlagor är allmänt sett väl genomarbetade med angivande av alla sakomständigheter och parternas konkurrensrättsliga analys av i målen aktuella förhållanden. Inte sällan finns även en omfattande ekonomisk utredning med bland aktmaterialet. Med nuvarande processordning, med muntlighet som huvudregel, måste emellertid detta omfattande material även presenteras för domstolen i muntlig form. Enligt *Marknadsdomstolen* bör det vara förenat med betydande effektivitetsvinster om målen i större utsträckning kunde handläggas genom ett i huvudsak skriftligt förfarande med inslag av muntlighet där så verkligen är påkallat av rättssäkerhetshänsyn. Det bör därför ytterligare övervägas om inte ökad effektivitet skulle kunna erhållas med ett förfarande som i större utsträckning liknar det som tillämpas vid de allmänna förvaltningsdomstolarna. Ett förfarande med betoning på skriftlighet skulle i vart fall förkorta handläggningstiden när det gäller antal rättegångsdagar.

Skälen för regeringens bedömning

En hög effektivitet i tillämpningen av konkurrensreglerna är enligt regeringens mening en förutsättning för en väl fungerande konkurrens till nytta för konsumenterna. Rättssystemet bör därför vara utformat så att det finns förutsättningar för att snabbt vidta åtgärder mot överträdelser av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete respektive missbruk av dominerande ställning.

Vad gäller ingripande mot pågående överträdelser av förbuden finns det ett intresse av snabba och auktoritativa besked som marknaden kan rätta sig efter (jfr prop. 1997/98:130, s. 51f.). Konkurrenslagen innehåller redan i dag möjligheter till snabba ingripanden. Konkursverket kan ålägga företag att upphöra med en överträdelse. Under vissa förutsättningar kan ett åläggande även meddelas interimistiskt, innan frågan slutligt har avgjorts. Systemet för ingripanden mot pågående förfaranden måste alltså bedömas som effektivt.

När det gäller ingripanden i form av ekonomiska sanktioner mot överträdelser som upphört är intresset av snabba besked i syfte att korrigera marknaden inte lika påtagligt. Här är intresset främst att förhindra att företagen gör sig skyldiga till nya allvarliga överträdelser av förbuden. Det innebär dock inte att kraven på rättstillämpningens effektivitet är lägre.

Det har ovan konstaterats att det under senare år förekommit flera större mål om konkurrensskadeavgift där det tagit förhållandevis lång tid innan målen slutligt avgjorts i domstol. Detta kan till en del förklaras av att det har rört sig om ett omfattande processmaterial och många vittnen som ska höras. Utredningen har undersökt vilka förklaringar som finns till tidsutdräkten och identifierat ett antal trögheter i förfarandet hos Konkurrensverket respektive domstolarna. Utredningens bedömning är att Konkurrensverkets utredningar och den efterföljande processen i domstol är att uppfatta som kommunicerande kärl, dvs. förtjänster eller brister i ett led påverkar direkt de efterföljande leden. Utredningen konstaterar också att behovet av förberedelse och aktiv processledning är stort i mål om konkurrensskadeavgift. De hjälpmedel som rättegångsbalken erbjuder utnyttjas enligt utredningen inte fullt ut av domstolarna. Det kan följaktligen konstateras att det finns problem som bör rättas till i syfte att göra Konkurrensverkets och domstolarnas hantering av konkurrensmålen effektivare.

Den första frågan är om problemen är av sådant slag att det finns anledning att förändra det processuella systemet i grunden för att minska tiden från det att Konkurrensverket öppnar en utredning till dess att laga-kraftvunnen dom föreligger. Utredningen har haft att lämna förslag som ska syfta till att förfarandet enligt konkurrenslagen blir mera rättssäkert, effektivt och ändamålsenligt. Därvid har utredningen övervägt att ge Konkurrensverket en generell möjlighet att besluta om konkurrensskadeavgift. Utredningen har funnit att det inte finns tillräckliga skäl för det och bl.a. hänvisat till att det finns en tydlig potential till förbättring inom ramen för det nuvarande systemet bara systemet får tid att "sätta sig".

En beslutanderätt om konkurrensskadeavgift för Konkurrensverket torde i vissa fall leda till ett effektivare och mer ändamålsenligt tillämpning av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning. Mot en sådan förändring måste dock vägas behovet av ett rättssäkert förfarande som tillgodoser kraven enligt artikel 6.1 i Europakonventionen, som garanterar var och en rätten till domstolprövning, och artikel 2 i det sjunde tilläggsprotokollet till konventionen enligt vilken huvudregeln är att det ska finnas en rätt till överklagande i brottmål. Mycket talar för att ett förfarande om konkurrensskadeavgift är att bedöma som en anklagelse om brott i Europakonventionens mening (jfr Europadomstolens dom den 24 september 1997 i målet Garyfallou AEBE mot Grekland och Europadomstolens domar den 23 juli 2002 i målen Janosevic mot Sverige samt Västberga Taxi AB och Vulic mot Sverige). Vid sådant förhållande krävs att Sverige uppfyller sina åtaganden enligt artikel 6.1 i konventionen i fråga om rätt till en rättvis rättegång. Det torde även krävas en rätt till domstolsprövning i två instanser för att konventionens krav på rätt till överklagande ska uppfyllas (artikel 2 i sjunde tilläggsprotokollet till konventionen).

Europakonventionens krav hindrar i och för sig inte att beslutanderätten om konkurrensskadeavgifter flyttas till Konkursverket. Konventionen ställer nämligen inte något krav på ett domstolsliknande förfarande i första instans när en överprövning kan ske i två domstolsinstanser. Härav följer att det inte torde vara möjligt att ta bort en domstolsinstans för att effektivisera tillämpningen av konkurrenslagen. Inte heller torde nuvarande ordning, som *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* anför, motverka moderniseringsreformens syfte att effektivisera tillämpningen av EG-fördragets konkurrensregler. Regeringen instämmer därför i utredningens bedömning att det inte finns tillräckliga skäl att ge Konkursverket en generell behörighet att fatta rättsligt bindande beslut om konkurrensskadeavgifter. Regeringen återkommer till möjligheten för Konkursverket att i vissa fall besluta om avgiftsförelägganden (avsnitt 5.4).

Svenskt Näringsliv anser att det bör övervägas att öppna konkurrensprocessen för ett större inslag av skriftlighet. I den delen hänvisar regeringen till den reform av processen i allmän domstol som riksdagen antog under våren 2005 (prop. 2004/05:131, bet. 2004/05:JuU29, rskr. 2004/05:307) och som träder i kraft den 1 november 2008 (SFS 2007:636). Reformen innebär bl.a. att rättegångsbalkens krav på muntlighet mjukas upp i syfte att åstadkomma en ökad flexibilitet och därmed göra det möjligt att i större omfattning anpassa handläggningen till vad som behövs i det enskilda fallet. Enligt de nya reglerna får, om rätten finner det lämpligt, processmaterialet presenteras vid en huvudförhandling genom att parterna hänvisar till handlingarna i målet. En utökning av möjligheten till skriftlig handläggning i konkurrens mål, utöver vad som följer av reformen, är enligt regeringens mening inte aktuell innan effekterna av reformen har kunnat utvärderas.

Sammantaget är det regeringens uppfattning att några genomgripande förändringar av det processuella systemet för konkurrens målen inte är nödvändiga för att göra förfarandet mer effektivt. Däremot finns det anledning att göra smärre justeringar i konkurrenslagen för att söka minimera de trögheter som finns i systemet och därmed höja effektiviteten i tillämpningen. Utredningen har lämnat sådana förslag. Regeringen återkommer till förslagen i det följande.

5.4 Avgiftsförelägganden

5.4.1 Konkurrensverket får besluta om avgiftsförelägganden

Regeringens förslag: Konkurrensverket ska få besluta om konkurrensskadeavgift i fall som inte är tvistiga. I sådana fall ska verket utfärda ett föreläggande för godkännande av det berörda företaget (avgiftsföreläggande).

Ett avgiftsföreläggande ska innehålla uppgift om det företag som föreläggandet avser, överträdelsen och de omständigheter som är nödvändiga för att känneteckna den, de bestämmelser som är tillämpliga på överträdelsen och den konkurrensskadeavgift som föreläggs företaget.

Om ett avgiftsföreläggande godkänns av företaget inom den tid och på det sätt som Konkurrensverket bestämmer, får talan inte väckas i samma sak. Ett godkänt avgiftsföreläggande får verkställas enligt utsökningsbalkens bestämmelser. Ett godkännande som sker senare saknar verkan.

Ett avgiftsföreläggande som har godkänts ska efter klagan kunna undanröjas under de förutsättningar som anges i 59 kap. 6 § rättegångsbalken. Den som vill klaga ska göra detta skriftligen hos Stockholms tingsrätt inom ett år från det att föreläggandet godkändes.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Sveriges advokatsamfund* avstyrker förslaget. Advokatsamfundet anser rent allmänt att den här typen av allvarliga överträdelser inte lämpar sig för avgiftsföreläggande. Advokatsamfundet är också tveksamt till att det införs en möjlighet för företagen att betala konkurrensskadeavgift för att slippa en domstolsprocess. En ordning med avgiftsföreläggande i konkurrens mål riskerar att få alltför många diskretionära inslag vilket inte fullt ut torde tillgodose de rimliga rättssäkerhetskrav som brukar ställas. Om en part av processekonomiska skäl inte vill försvara sig kan parten redan i dag, menar samfundet, vitsorda omständigheterna och medge käromålet.

Svenskt Näringsliv tillstyrker förslaget eftersom det bör medföra ökad systemeffektivitet genom att man i medgivna fall slipper ett processande som ingen av parterna egentligen har något intresse av. Svenskt Näringsliv delar utredningens uppfattning att möjligheten till föreläggande ska vara generell, dvs. inte förses med exempelvis beloppstak eller andra liknande spärrar; sådana låter sig knappast konstrueras på något riktigt hållfast och rationellt sätt. Enligt Svenskt Näringsliv för föreläggandet med sig ett större eller mindre förhandlingsinslag som skulle kunna leda till att företagen pressas att medge mer än vad man är skyldig till för att "komma ur" fortast möjligt. Svenskt Näringsliv bedömer dock att den risken i praktiken är liten och att företagen, som genomgående företräds av kvalificerade ombud, är fullt kapabla att hantera detta. *Linklaters Advokatbyrå AB* instämmer i utredningens förslag. Linklaters anser emellertid att avgiftsföreläggande ska kunna bli aktuellt redan i ett tidigt stadium i Konkurrensverkets utredning. En stor del av verkets arbete utförs under utredningsfasen, dvs. innan utkast till stämmingsansökan har

skickats till företagen. För att undvika detta arbete bör det enligt Linklaters finnas en möjlighet att kunna godta ett avgiftsföreläggande redan innan utkastet till stämmingsansökan har kommunicerats. *MAQS Law Firm Advokatbyrå AB* anför att ett system med avgiftsföreläggande har ett antal fördelar, bl.a. att företag undviker den negativa publicitet som ett ärende hos Konkurrensverket kan medföra. Advokatbyrån ser dock en risk i att den redan knapphändiga praxis som kommer från Konkurrensverket och domstolarna kommer att bli än mindre om färre mål prövas i domstol. Konkurrensverket bör därför ha en uttrycklig skyldighet att tydligt motivera sitt beslut i samband med ett avgiftsföreläggande. *Stockholms Handelskammare* och *Svensk Handel* är i grunden positiva till förslaget eftersom det ger parterna en möjlighet till förlikning på ett tidigt stadium. Handelskammarens och Svensk Handels erfarenhet är att företagen efterlyst en sådan möjlighet. Det är dock viktigt att verktyget används så att företagen inte upplever att de tvingas godta Konkurrensverkets förslag till avgift. Valmöjligheten får inte bli illusorisk. Om företaget inte accepterar avgiftsföreläggandet blir följden att verket driver ärendet i domstol. Mindre och medelstora företag drar sig naturligtvis för att hamna i en domstolsprocess med resursstarka Konkurrensverket som motståndare. Handelskammaren och Svensk Handel gör slutligen också gällande att en återbetalning av avgiftsföreläggandet bör vara möjlig när andra företag, som valt att inte acceptera ett avgiftsföreläggande, inte åläggs att betala avgift i domstol. *Konkurrensverket* tillstyrker förslaget. Enligt Konkurrensverket bör det finnas incitament för företag att acceptera ett avgiftsföreläggande, framför allt i medgivna fall och i de fall där en förhållandevis låg avgift kan komma ifråga. Det torde även finnas ett intresse hos stora och resursstarka företag att acceptera ett avgiftsföreläggande, särskilt eftersom det ger möjlighet att undvika den negativa publicitet som annars är förknippad med Konkurrensverkets beslut att väcka talan om konkurrensskadeavgift och efterföljande rättegång. Konkurrensverket delar utredningens bedömning att det kan vara svårt att fastställa en viss beloppsgrens respektive att avgränsa vad som kan anses vara enklare fall på konkurrensrättens område. Konkurrensverket förordar därför, liksom utredningen, att systemet med avgiftsföreläggande gäller generellt. Förslaget innebär att avgiftsföreläggandet bl.a. ska innehålla uppgift om den konkurrensskadeavgift som föreläggs företaget. Detta innebär att Konkurrensverket redovisar omständigheter som ligger till grund för beräkningen av konkurrensskadeavgiftens storlek. Det är naturligt att det kommer uppstå viss diskussion och förekomma skilda uppfattningar mellan Konkurrensverket och de berörda företagen om vilken relevans en viss omständighet ska tillmätas. Företagen kommer med största sannolikhet att lägga fram omständigheter som enligt deras uppfattning legitimerar en lägre avgift än den som angivits i utkastet till stämmingsansökan. Det kan inte uteslutas att den konkurrensskadeavgift som slutligen anges i det avgiftsföreläggande som godtas av företaget blir lägre än den som verket angett i sin preliminära bedömning. Konkurrensverket ser dock risker med att regelmässigt ge företagen en reduktion av den konkurrensskadeavgift som föreläggs företaget. En sådan tillämpning skulle kunna påverka företagens incitament att underlätta utredningen av en överträdelse. Enligt Konkurrensverket är det

angeläget att systemet med avgiftsföreläggande inte äventyrar effektiviteten i verkets eftergiftsprogram. Enligt *Marknadsdomstolens* mening kan ett system med avgiftsföreläggande i sig ha vissa fördelar. Utredningen har uttalat att avsikten med systemet är att Konkurrensverket ska utfärda avgiftsföreläggande i de fall myndigheten finner det lämpligt. Som exempel på fall där det inte skulle kunna vara lämpligt nämns ärenden som innehåller rättsfrågor av prejudikatintresse. Mot bakgrund av ärendenas fåtal torde de flesta ärenden enligt Marknadsdomstolens mening för lång tid framåt vara av prejudikatsintresse. *Riksdagens ombudsmän (JO)* har inget att erinra mot ett system med avgiftsförelägganden. JO pekar dock på att det varken av lagtext eller utredningens uttalande i övrigt framgår om 59 kap. 6 § andra stycket rättegångsbalken avses få motsvarande tillämpning på avgiftsföreläggande.

Övriga remissinstanser tillstyrker eller lämnar förslaget utan erinran eller liknande.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen har ovan (avsnitt 5.3) konstaterat att det för närvarande inte är påkallat att ge Konkurrensverket en generell behörighet att fatta bindande beslut om konkurrensskadeavgift. En avgiftstalan bör alltså alltså väckas i Stockholms tingsrätt och överklagas till Marknadsdomstolen.

I vissa fall kan det ändå vara angeläget att ge Konkurrensverket rätten att besluta om avgift. Det gäller fall där företaget medger Konkurrensverkets talan. Att behöva föra sådana mål till domstol är inte resurseffektivt, varken för företaget, Konkurrensverket eller för domstolarna. En möjlighet för Konkurrensverket att utfärda avgiftsförelägganden för godkännande bör därför införas. Ett företag kan därmed lägga överträdelsen bakom sig. Konkurrensverket och domstolarna kan använda sina resurser för andra angelägna ärenden och mål.

Utgångspunkten för ett system med avgiftsföreläggande är att det bygger på frivillighet. Företaget har alltså att välja om föreläggandet ska godkännas eller ej. För det fall företaget inte godkänner föreläggandet återstår för Konkurrensverket att väcka talan i Stockholms tingsrätt. Det står var och en fritt att välja mellan en prövning i domstol eller att godkänna ett av Konkurrensverket utfärdat föreläggande. Konkurrensverket och företaget måste alltså vara överens för att ett giltigt beslut ska komma till stånd.

En grundläggande förutsättning för ett system med avgiftsföreläggande är att det tillgodoser rimliga krav på rättssäkerhet. Ett föreläggande bör först komma i fråga sedan omständigheterna kring överträdelsen har utretts och företagen fått möjlighet att ta del av Konkurrensverkets utredning. Först vid den tidpunkten kan företaget ta ställning till Konkurrensverkets anspråk och göra en bedömning av vilka risker en domstolsprövning innebär.

En fråga som uppkommer är om ett system med avgiftsföreläggande ska begränsas till fall där en förhållandevis låg konkurrensskadeavgift kan komma i fråga eller fall som är av enkel beskaffenhet. Som

jämförelse gäller t.ex. att företagsbot om högst 500 000 kronor kan åläggas genom strafförelägganden enligt 48 kap. 4 § rättegångsbalken och att Konsumentombudsmannens möjligheter att utfärda förelägganden vid vite enligt 21 § marknadsföringslagen (1995:450) är begränsad till fall som inte är av större vikt.

På konkurrensrättens område finns det bara en sanktionsform, konkurrensskadeavgift. Det kan vara svårt att fastställa en viss beloppsgräns där avgiftsföreläggande ska kunna tillämpas. En beloppsgräns kan också på ett omotiverat sätt hindra användningen av avgiftsförelägganden i fall där Konkurrensverket och företaget är överens. Även i ett sådant fall kan avgiften bestämmas till ett förhållandevis högt belopp (se avsnitt 6.3.2). Dessutom innehåller konkurrenslagen redan ett tak för konkurrensskadeavgiftens storlek som uppgår till tio procent av företagets omsättning (se avsnitt 6.3.10.) Någon särskild beloppsgräns för avgiftsförelägganden bör därför inte införas.

Frågan är därefter om avgiftsföreläggande ska förbehållas vissa enklare fall eller gälla generellt, vilket utredningen föreslagit. Allmänt betraktat utgör konkurrensrätten ett relativt komplicerat rättsområde. Förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete respektive missbruk av dominerande ställning innehåller flera rekvisit som kan vara svårtolkade. Från rättssäkerhetssynpunkt bör därför ett avgiftsföreläggande få utfärdas när det står klart att det inte finns några betydande osäkerhetsmoment beträffande utgången av en alternativ domstolsprocess. Detta innebär att ett avgiftsföreläggande inte bör komma i fråga när sakomständigheterna rörande överträdelsen är oklara, även om det aktuella företaget medger överträdelsen. Sådana fall bör alltså prövas av domstol. Detta gäller också när Konkurrensverket bedömer att det finns ett prejudikatintresse. Någon ytterligare begränsning av möjligheten att meddela avgiftsföreläggande bör inte göras. Ett avgiftsföreläggande bör således kunna meddelas generellt.

Ett avgiftsföreläggande bör kunna riktas till och godkännas endast av ett enskilt företag. Det finns inget som hindrar att ett företag som deltagit i en kartell godkänner ett avgiftsföreläggande, medan andra företag bestrider Konkurrensverkets talan. Tvärtom kan det i vissa fall där mindre och resurssvaga företag spelat en perifer roll i ett omfattande kartellsamarbete mellan stora och resursstarka företag vara en fördel att det mindre företaget får möjlighet att välja om det vill delta i en domstolsprocess eller inte.

Samtidigt bör företag som väljer ett domstolsförfarande framför ett avgiftsföreläggande inte missgynnas genom att riskera att betala högre konkurrensskadeavgift än vad som skulle ha blivit fallet om ett föreläggande hade godkänts. Principerna för att fastställa konkurrensskadeavgiften är desamma, oavsett om talan väcks eller ett avgiftsföreläggande utfärdas för godkännande.

Ett avgiftsföreläggande måste innehålla vissa uppgifter för att kunna identifiera överträdelsen och avgränsa den mot andra förfaranden. I likhet med vad som gäller för ett strafföreläggande enligt 48 kap 6 § rättegångsbalken bör föreläggandet innehålla uppgift om det företag som föreläggandet avser, överträdelsen och de omständigheter som är nödvändiga för att känneteckna den, de bestämmelser som är tillämpliga

på överträdelsen och den konkurrensskadeavgift som föreläggs företaget. Några ytterligare krav på innehållet i föreläggandet bör inte ställas.

För att undvika att Konkursverket väcker talan måste företaget godkänna avgiftsföreläggandet inom den tid och på det sätt som Konkursverket bestämmer. Den tidsperioden bör vara kort. Om företaget uttryckligen förklarar att det inte godkänner föreläggandet, bör dock Konkursverket kunna väcka talan i domstol om den överträdelse som föreläggandet avser. Ett godkänt avgiftsföreläggande ska kunna verkställas enligt utsökningsbalkens bestämmelser såsom en lagakraftvunnen dom.

Ett godkännande efter den i föreläggandet utsatta tiden är utan verkan. I och för sig finns det inget som hindrar Konkursverket från att utfärda ett nytt föreläggande om företaget inte har godkänt det inom föreskriven tid. Ett nytt föreläggande bör dock endast komma i fråga i rena undantagssituationer. Huvudregeln bör således vara att Konkursverket väcker talan om utdömande av konkurrensskadeavgift när föreläggandet inte har godkänts inom föreskriven tid.

När ett avgiftsföreläggande tillkommit på ett felaktigt sätt eller under felaktiga premisser bör det kunna undanröjas på samma sätt som gäller för strafföreläggen enligt 59 kap. 6 § rättegångsbalken. Rent lagtekniskt bör detta ske genom en hänvisning i konkurrenslagen med innebörd att rättegångsbalkens regler om undanröjande av strafföreläggande ska gälla även vid undanröjande av avgiftsföreläggande. Avsikten är att 59 kap. 6 § andra stycket ska få motsvarande tillämpning i fråga om undanröjande av ett avgiftsföreläggande, vilket innebär att företaget inte riskerar att betala högre konkurrensskadeavgift om föreläggandet undanröjs. Stockholms tingsrätt bör vara exklusivt behörig att pröva sådana klagomål. Överklaganden av tingsrättens beslut bör ske till Marknadsdomstolen. I ett mål om undanröjande av avgiftsföreläggande är Konkursverket motpart till det klagande företaget.

Två remissinstanser har väckt frågan om ett föreläggande inte bör kunna undanröjas när konkurrensskadeavgift inte döms ut för ett företag som valt att inte acceptera ett avgiftsföreläggande för ett visst förfarande. Enligt regeringens mening bör något föreläggande över huvud taget inte meddelas av Konkursverket när verket är i tvivelsmål om huruvida det föreligger en överträdelse. Om nu så ändå skulle ha skett och domstol finner att andra företag som deltagit i den påstådda överträdelsen inte ska ådömas någon konkurrensskadeavgift, bör detta dock inte föranleda att avgiftsföreläggandet ska upphävas. Bevisläget, liksom andra förutsättningar som är avgörande för om konkurrensskadeavgift ska dömas ut eller inte, kan nämligen vara olika beträffande olika företag som deltagit i överträdelsen.

Avslutningsvis vill regeringen påminna om att företaget genom sitt godkännande av föreläggandet underkastar sig den angivna avgiften för det angivna förhållandet, men inget mer. Att ett företag godkänner ett föreläggande innebär inte att företaget skulle vara förhindrat att i en senare rättegång, t.ex. om skadestånd, förneka varje form av överträdelse. Rättstillämpningen får avgöra vilken betydelse godkännandet har i senare rättegång.

5.5 Prövningstillstånd för överklagande till Marknadsdomstolen

5.5.1 Prövningstillstånd införs

Regeringens förslag: Samtliga av Stockholms tingsrätt meddelade avgöranden i konkurrensärenden och konkurrens mål som får överklagas till Marknadsdomstolen ska omfattas av systemet med prövningstillstånd. Prövningstillstånd ska också gälla för anslutningsöverklaganden och när Konkurrensverket överklagar tingsrättens avgöranden.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Remissinstanserna är uppdelade i två läger. Tillstyrker förslaget gör *Konsumentverket, Stockholms tingsrätt och Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO)*. Konsumentverket och Stockholms tingsrätt menar att förslaget ligger i linje med tanken att tyngdpunkten i den dömande verksamheten ska ligga i första instans, vilket förstärker Marknadsdomstolens ställning som prejudikatinstans. På sikt kommer även handläggningstiderna att förkortas.

Företagarna, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Linklaters Advokatbyrå AB, Marknadsdomstolen, MAQS Law Firm Advokatbyrå AB, Riksdagens ombudsmän (JO), Stockholms Handelskammare, Svensk Handel, Svenskt Näringsliv och Sveriges advokatsamfund avstyrker förslaget. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* ifrågasätter förslaget. Dessa remissinstanser har olika invändningar mot förslaget. *Företagarna, Linklaters, Svensk Handel, Stockholms Handelskammare* och *Svenskt Näringsliv* gör gällande att det är olämpligt med prövningstillstånd eftersom mål om konkurrensskadeavgift är av straffrättsliknande karaktär och många gånger av komplicerad natur. *JO, Linklaters* och *Marknadsdomstolen* anför att prövningstillstånd inte kommer att leda till önskade effektivitetsvinster. *JO* utvecklar sin ståndpunkt och anför att anledningen till att man infört prövningstillstånd i hovrätt och kammarrätt i mångt och mycket har varit en önskan att korta den totala handläggningstiden för målen och att frigöra överinstansernas resurser till mer krävande mål. Antalet mål enligt konkurrenslagen som överklagas från Stockholms tingsrätt är dock inte stort. Mot den bakgrunden och med beaktande av de dispensgrunder som måste finnas av bl.a. rättssäkerhetsskäl kommer, enligt *JO*, ett krav på prövningstillstånd inte att medföra några större effektivitetsvinster. *Marknadsdomstolen* har också anför att bristen på prejudikat medför att prövningstillstånd inte kommer att vägras inom överskådlig tid. *MAQS* anser att det inte finns ett behov av ett system med prövningstillstånd på grund av den ringa praxis som utvecklats i Sverige inom konkurrensområdet. *Advokatsamfundet* anför att prövningstillstånd inte är rätt åtgärd för att komma till rätta med de systembrister som finns och som innebär att underrättsprocessen i konkurrens mål har en utredande karaktär. Det är i detta förfarande som målet utreds och renodlas, en process som i praktiken många gånger inte slutförts förrän huvudförhandlingen

avslutats. I detta perspektiv ter sig, enligt Advokatsamfundets uppfattning, ett generellt krav på prövningstillstånd som främmande.

Skälen för regeringens förslag

Under våren 2005 beslutade riksdagen att processen i allmän domstol skulle reformeras (prop. 2004/05:131, bet. 2004/05:JuU29, rskr. 2004/05:307). Reformen träder i kraft den 1 november 2008 (SFS 2007:636). Genom reformen utvidgas systemet med prövningstillstånd till att omfatta tingsrättens avgöranden i flertalet tvistemål och i domstolsärenden som överklagas till hovrätt. Därmed sätts hovrättens kontrollerande funktion i fokus, vilket ger bättre garantier för riktiga domstolsavgöranden och möjliggör en snabbare handläggning utan onödiga resursinsatser (prop. 2004/05:131, s. 177).

Genom den beslutade reformen kommer prövningstillstånd inte att införas för överklagande av Stockholms tingsrätts avgöranden till Marknadsdomstolen i konkurrens- och konkurrensärenden. Frågan om ett generellt system för prövningstillstånd i Marknadsdomstolen var vid tidpunkten för beslutet inte beredd, varför det inte fanns underlag för att införa ett sådant system (prop. 2004/05:131, s. 183).

Utredningen har utarbetat ett förslag som betyder att den beslutade reformen får genomslag även för mål och ärenden enligt konkurrenslagen som avgjorts av Stockholms tingsrätt och som överklagas till Marknadsdomstolen. Förslaget innebär att prövningstillstånd införs för mål om konkurrensskadeavgift, kvarstad och företagskoncentrationer samt för domstolsärenden som gäller platsundersökningar och prövningar om huruvida vissa skriftliga handlingar kan vara föremål för advokatsekretess.

De allmänna skälen för ett system med prövningstillstånd behandlas i prop. 2004/05:131 och är tillämpliga även på konkurrensrättens område.

För ett system med prövningstillstånd på konkurrensrättens område talar vidare att andelen större och mer komplicerade konkurrens- och konkurrensärenden i Marknadsdomstolen de senaste åren har ökat. Om Marknadsdomstolen kan koncentrera sina insatser till sådana fall där det föreligger skäl för prövningstillstånd, blir domstolen effektivare och får därmed bättre förutsättningar att hantera sina uppgifter. Tyngdpunkten i den dömande verksamheten kommer alltså att ligga i Stockholms tingsrätt och Marknadsdomstolens roll som prejudikatinstans blir starkare.

Remissinstansernas kritik mot utredningens förslag berör endast mål om konkurrensskadeavgift, varför det kan antas att det beträffande övriga mål och ärenden inte finns några mer avgörande invändningar mot ett system med prövningstillstånd. Kritiken mot förslaget kan delas upp i fyra argument. Det första argumentet innebär att målens straffrättsliknande karaktär medför att prövningstillstånd är olämpligt. Det andra argumentet hänför sig till målens komplicerade natur. Enligt det tredje argumentet leder ett prövningstillståndssystem inte till eftersträevade effektivitetsvinster. Det fjärde argumentet tar sikte på att det från rätts-säkerhetssynpunkt är olämpligt med ett sådant system, särskilt med hänsyn till att processen i tingsrätten är av utredande karaktär.

Vad gäller det första argumentet, att målens straffrättsliknande karaktär innebär ett hinder mot prövningstillstånd, måste prövas i vad mån ett system med prövningstillstånd kan komma i konflikt med Sveriges åtaganden enligt internationella överenskommelser. Såsom tidigare anförts torde ett mål om konkurrensskadeavgift kunna bedömas som en anklagelse om brott i Europakonventionens mening. Det betyder att den som ålagts att betala avgift ska ha rätt att få skuldfrågan eller sanktionen omprövad i högre instans. Europakonventionen torde alltså kräva en rätt till domstolsprövning i två instanser.

Frågan om förutsättningarna för prövningstillstånd med hänsyn till gjorda konventionsåtaganden behandlas i förarbetena till riksdagens beslut att reformera domstolsprocessen (prop. 2004/05:131, s. 175f.). Där anges följande.

”Vad därefter gäller brottmål finns en rätt till en förnyad prövning enligt artikel 2 i det sjunde tilläggsprotokollet till Europakonventionen. Artikel 2 innebär att var och en som dömts av domstol för en brottslig gärning skall ha rätt att få skuldfrågan eller påföljden omprövad av högre domstol. Denna rättighet och grunderna för dess utövande, skall regleras i lag. Undantag får göras i fråga om mindre grova gärningar eller i de fall då den dömda har dömts i första instans av den högsta domstolen eller har dömts efter det att en frikännande dom har överklagats. Liknande regler om en rätt till överklagande i brottmål återfinns även i de tidigare nämnda FN-konventionerna.

Den rätt att överklaga som följer av tilläggsprotokollet behöver inte innebära att det måste finnas en rätt till en fullständig omprövning av den fällande domen. Detta följer redan av bestämmelsen i protokollet om att utövande av rätten till överklagande skall regleras i lag. Härigenom får varje konventionsstat en betydande frihet att själv bestämma på vilka villkor och i vilken omfattning en överprövning kan ske. Begränsningar i överklaganderätten måste emellertid framstå som rimliga och får inte vara så långtgående att de gör själva överklaganderätten illusorisk eller meningslös (jfr *Danelius, H.*, Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, 2 uppl., 2002, s. 420).

I motiven till tilläggsprotokollet sägs bl.a. att det i vissa stater förekommer att en person som vill överklaga till en högre instans i vissa fall måste ansöka om prövningstillstånd (*leave to appeal*) och att rätten att ansöka om sådant tillstånd i sig själv är att betrakta som en form av rätt till omprövning i den mening som avses i tilläggsprotokollet (se *Explanatory Report*, punkt 18). I överensstämmelse med detta uttalade dåvarande Europakommissionen i ett mål mot Norge att de tidigare norska reglerna om överklagande i brottmål, som innebar att samtliga brottmål omfattades av ett krav på prövningstillstånd, i princip innebar att det fanns en sådan möjlighet till förnyad prövning som avses i tilläggsprotokollet (fallet *E.M. mot Norge*, Appl. No. 20087/92). Och i målet *Näss mot Sverige* (Appl. No. 18061/91), där en tilltalad hade frikänts för vissa brott i tingsrätten men dömts i hovrätten, fann kommissionen att rätten att begära prövningstillstånd i Högsta domstolen var tillräckligt för att uppfylla kraven i artikel 2 i tilläggsprotokollet. Denna ståndpunkt har nyligen bekräftats av Europadomstolen i avgörandet *Sawalha mot Sverige* (Appl. No 64299/01).”

Enligt regeringens mening gör sig samma skäl gällande för konkurrensmålens del. Den omständigheten att ett mål om konkurrens-skadeavgift har straffrättsliknande drag utgör alltså inget hinder mot att införa ett system med prövningstillstånd.

Nästa argument hänför sig till konkurrensmålens komplicerade natur. Allmänt sett är konkurrensrätten ett förhållandevis komplicerat rättsområde som innehåller svåra överväganden av såväl juridisk som ekonomisk natur. Att rättsområdet är komplicerat innebär dock inte att målen bör undantas från ett system med prövningstillstånd. Exempelvis kommer ett system med prövningstillstånd att gälla för mål om ogiltighet och skadestånd enligt konkurrenslagen. Dessa mål innefattar också svåra konkurrensrättsliga bedömningar, men är för den skull inte undantagna från systemet. Konkurrensmålens komplicerade natur utgör alltså inte ett skäl mot ett system med prövningstillstånd.

Enligt det tredje argumentet leder ett system med prövningstillstånd inte till eftersträvarade effektivitetsvinster. *JO* anför härvid bl.a. att antalet mål enligt konkurrenslagen som överklagats från Stockholms tingsrätt inte är stort och att, med beaktande av de dispensgrunder som måste finnas av bl.a. rättssäkerhetsskäl, ett system med prövningstillstånd inte kommer att medföra några större effektivitetsvinster. *Marknadsdomstolen* har också anförts att bristen på prejudikat medför att prövningstillstånd inte kommer att vägras inom överskådlig tid.

Det är riktigt som *JO* påpekar att det är förhållandevis få ärenden och mål enligt konkurrenslagen som årligen prövas och har prövats av domstol. Därför kommer det troligen att ta tid innan effekterna av ett system med prövningstillstånd slår igenom fullt ut. Beskaffenheten hos framför allt mål om konkurrensskadeavgift och företagskoncentrationer och behovet av prejudikat talar för att prövningstillståndsfrekvensen, åtminstone inledningsvis, kommer att vara hög. Även om ett system med prövningstillstånd inte omedelbart skulle komma att leda till märkbart kortare handläggningstider, kan ett sådant system dock skapa förutsättningar för att *Marknadsdomstolen* i framtiden skulle kunna hantera en ökad tillströmning av mål och ärenden enligt konkurrenslagen utan att balanserna ökar och handläggningstiderna förlängs. Regeringen bedömer därför att ett system med prövningstillstånd på sikt kommer att medföra effektivitetsvinster även på konkurrensrättens område. Hur stora vinsterna blir beror dels på hur villkoren för prövningstillstånd utformas, dels på hur mycket tid som går åt för att pröva tillståndsfrågan.

Det fjärde argumentet om rättsäkerhet grundar sig på hur några tidigare stora mål om konkurrensskadeavgift har hanterats av Konkurrensverket och Stockholms tingsrätt. Mot bakgrund därav menar *Advokatsamfundet* att det av rättssäkerhetsskäl måste finnas en möjlighet att pröva målen i två instanser. Regeringen delar inte samfundets ståndpunkt. Genom de förändringar som kommer att genomföras beträffande domstolsprocessen i tingsrätt, skapas goda förutsättningar för att effektivt handlägga konkurrensmålen i domstol. Därtill kommer att regeringens förslag om utökade möjligheter till ersättning för kostnader under Konkurrensverkets utredning av en misstänkt överträdelse m.m. medför att Konkurrensverket tidigare kan slutligt bestämma sin talan i domstol (se avsnitt 5.9.4). Dessutom innebär inte ett system med prövningstillstånd

att parterna i målet hindras från att överklaga tingsrättens dom. Marknadsdomstolen prövar därvid målet inom ramen för de villkor för prövningstillstånd som ställs upp. En fullständig prövning i Marknadsdomstolen förutsätter dock att prövningstillstånd meddelas.

Sammanfattningsvis anser regeringen att skälen för prövningstillstånd även på konkurrensrättens område väger tyngre än skälen mot ett sådant system. Ett system med prövningstillstånd bör alltså införas för domar och beslut av Stockholms tingsrätt i mål och ärenden enligt konkurrenslagen som överklagas till Marknadsdomstolen.

En ordning med tillståndsprövning innebär att alla överklaganden som omfattas av systemet med prövningstillstånd prövas vart och ett för sig på sina egna meriter. Detta gäller vare sig de utgör självständiga överklaganden eller har gjorts anslutningsvis, dvs. som en osjälvständig följd av ett ordinärt överklagande av motparten (jfr a. prop., s. 182). Syftet med reglerna om anslutningsöverklagande är att en part som inte helt har vunnit framgång i tingsrätten men ändå är benägen att nöja sig med tingsrättens dom, om även motparten gör det, inte behöver överklaga för säkerhets skull (NJA II 1943 s. 627). Även anslutningsöverklaganden bör således omfattas av systemet med prövningstillstånd. Med hänsyn till att Konkurrensverket i detta hänseende bör vara likställd sina motparter, bör verket inte undantas från systemet med prövningstillstånd (jfr prop. 2003/04:78, s. 7f.).

5.5.2 Reglerna om prövningstillstånd vid överklagande till hovrätt ska tillämpas

<p>Regeringens förslag: Reglerna i rättegångsbalken om prövningstillstånd vid överklagande till hovrätt ska tillämpas vid överklagande av Stockholms tingsrätts domar och beslut enligt konkurrenslagen.</p>

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte riktat några invändningar mot utredningens förslag. *Kommerskollegium* har dock anfört att tolkningen av EG-rätten, i det här fallet konkurrensreglerna, alltid ska betraktas som en prejudikatfråga.

Skälen för regeringens förslag

Skäl för prövningstillstånd

Utformningen av skälen för prövningstillstånd behandlas i den reform av domstolsprocessen som riksdagen beslutat och som träder i kraft den 1 november 2008. För tvistemålen gäller då enligt 49 kap. 14 § rättegångsbalken att prövningstillstånd ska meddelas om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till (ändringsdispens),
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till (granskningsdispens),

3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt (prejudikatdispens), eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet (extraordinär dispens).

Motsvarande bestämmelser gäller för ärenden enligt 39 § lagen (1996:242) om domstolsärenden. Angivna skäl för prövningstillstånd är väl ägnade att tillämpas även på konkurrensrättens område.

Vad gäller prejudikatdispens vill regeringen framhålla att oklarheter kring tolkningen av EG-rätten bör, när det är nödvändigt, betraktas som en prejudikatfråga. Någon slentrianmässig prejudikatdispens bör dock inte lämnas av det skälet att Marknadsdomstolen har att tillämpa artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget. Om det finns ett prejudicerande avgörande från EG-domstolen, är det alltså inte nödvändigt att medge prövningstillstånd på den grunden att EG-domstolens praxis inte har bekräftats av Marknadsdomstolen.

Beträffande ändringsdispens torde det inte alltid finnas anledning för Marknadsdomstolen att meddela prövningstillstånd enbart av det skälet att domstolen anser att tingsrättens bedömning av beloppets storlek i ett mål om konkurrensskadeavgift är något för sträng eller något för mild. Vid en viss punkt, om tingsrättens bedömning i mer avsevärd mån avviker från vad Marknadsdomstolen anser bör utdömas, kan det dock finnas anledning för Marknadsdomstolen att överväga en ändring av tingsrättens avgörande. Prövningstillstånd ska naturligtvis också meddelas om frågan om beloppets storlek har prejudikatvärde.

Sammantaget anser regeringen att samma dispensgrunder som i hovrätt bör gälla för överklagande till Marknadsdomstolen. Systemet med prövningstillstånd ska alltså utvidgas till att omfatta Stockholms tingsrätts avgöranden i mål och ärenden enligt konkurrenslagen som överklagas till Marknadsdomstolen. Marknadsdomstolen ska således meddela prövningstillstånd om det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till (ändringsdispens), det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt (prejudikatdispens), det inte utan att prövningstillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till (granskningsdispens) eller det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet (extraordinär dispens). Med beaktande härav bör den av riksdagen antagna lagen (2005:702) om ändring i konkurrenslagen upphävas. Därmed kommer vad som sägs om prövningstillstånd i hovrätten i 49, 50 och 52 kap. rättegångsbalken samt 39 § lagen om domstolsärenden att gälla även Marknadsdomstolen.

Partiellt prövningstillstånd

Marknadsdomstolens centrala roll som prejudikatskapande organ på konkurrensrättens område har vid flera tillfällen understrukits i förarbetena till konkurrenslagen (se t.ex. prop. 1992/93:56, s. 36 och 46 samt prop. 1997/98:130, s. 54). För att ytterligare lyfta fram Marknadsdomstolens prejudikatskapande roll bör det övervägas om det ska införas en möjlighet att begränsa ett prövningstillstånd till en viss fråga (prejudikatfråga) eller en viss del av målet på samma sätt som gäller för

Högsta domstolen. När det gäller Högsta domstolen får domstolen även, i avvaktan på att prövning sker i enlighet med det begränsade prövningstillståndet, förklara frågan om meddelande av prövningstillstånd rörande målet i övrigt vilande, helt eller delvis.

Vid prövning av mål om konkurrensskadeavgift och företagskoncentrationer är i allmänhet marknadsfrågor och ekonomiska avvägningar av betydelse och samspelar vid bedömningen av rekvisiten i konkurrenslagens materiella bestämmelser. I dessa mål kan det vara svårt att begränsa prövningstillståndet till att gälla en viss fråga eller en viss del av ett mål. För det fall prövningstillståndet begränsas, blir det dessutom svårt att undvika att stora delar av målet ändå måste komma upp till bedömning. Att ge Marknadsdomstolen möjlighet att meddela partiellt prövningstillstånd för en fråga som inte är särskiljbar från övriga delar av målet och därmed göra det nödvändigt att vilandeförklara de delar där skäl för prövningstillstånd saknas, kan också motverka intresset av att få till stånd en snabbare och mer effektiv handläggning. Det är därför tveksamt om ordningen i Högsta domstolen med partiellt prövningstillstånd kan anses särskilt ändamålsenlig och effektiv för konkurrensmålen del.

Genom den reformering av rättegångsbalken som träder i kraft den 1 november 2008 får även hovrätt möjlighet att begränsa ett prövningstillstånd för en del av tingsrättens beslut eller dom vars utgång inte kan påverka tingsrättens avgörande i övrigt. En hovrätt kan, till skillnad från Högsta domstolen, inte vilandeförklara frågan om prövningstillstånd i målet i övrigt (prop. 2004/05:131, s. 188). Motsvarande ordning torde vara mer ändamålsenlig och effektiv för konkurrensmålen. Marknadsdomstolen bör således kunna meddela ett partiellt prövningstillstånd för en del av ett beslut eller en dom vars utgång inte påverkar övriga delar av det överklagande avgörandet. I ett mål om konkurrensskadeavgift bör prövningstillståndet kunna begränsas till frågan om t.ex. eftergift eller nedsättning av konkurrensskadeavgiften. Prövningstillstånd bör vidare kunna inskränkas till rättegångskostnadsfrågan. Sammantaget bör alltså de regler om partiellt prövningstillstånd som kommer att tillämpas av hovrätt gälla även i Marknadsdomstolen.

5.5.3 Marknadsdomstolens sammansättning vid tillståndsprövning

Regeringens förslag: Marknadsdomstolens ordförande ska i enklare fall ensam kunna meddela prövningstillstånd som inte är begränsat till en viss del av ärendet eller målet. Däremot ska domstolens ordförande inte ensam kunna besluta att prövningstillstånd inte ska meddelas.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte riktat några invändningar mot utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag

Av 9 § lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m. framgår att Marknadsdomstolen är beslutför, när ordföranden och tre andra ledamöter är närvarande. Det betyder att frågor om prövningstillstånd kommer att avgöras av Marknadsdomstolen i närvaro av ordföranden och tre andra ledamöter.

Det kan i Marknadsdomstolen finnas mål och ärenden enligt konkurrenslagen där frågan om beviljande av prövningstillstånd är av så enkel beskaffenhet att beslut inte nödvändigtvis behöver fattas av ordföranden och tre andra ledamöter. I syfte att praktiskt förenkla arbetet för Marknadsdomstolen bör därför domstolens ordförande ges ökade befogenheter att ensam fatta beslut i frågor om prövningstillstånd som inte är begränsat till en viss del av ärendet eller målet. Befogenheten bör vara inskränkt till enklare fall och enbart avse sådana fall där prövningstillstånd beviljas. Ordföranden bör således inte ensam kunna besluta att sådant tillstånd inte ska meddelas.

Lagen om marknadsdomstol m.m. bör följaktligen ändras på så sätt att Marknadsdomstolens ordförande får, om frågan är enkel, meddela prövningstillstånd som inte är begränsat till en viss del av ärendet eller målet. Rent lagtekniskt bör detta ske genom en hänvisning till motsvarande bestämmelse i rättegångsbalken.

5.6 Kumulation av mål om konkurrensskadeavgift med skadeståndsmål

5.6.1 Gällande ordning

Av 14 kap. 7 § rättegångsbalken följer att det inte är möjligt att kumulera mål om konkurrensskadeavgift med mål om skadestånd eftersom samma rättegångsform inte är tillämplig för de båda måltyperna. Båda måltyperna handläggs visserligen som tvistemål enligt rättegångsbalken, men för avgiftsmålen del tillämpas reglerna för indispositiva tvistemål. Därutöver gäller skilda instansordningar.

5.6.2 Kumulation möjliggörs

Regeringens förslag: En fakultativ möjlighet för domstolarna att kumulera mål om skadestånd på konkurrensrättslig grund med mål om konkurrensskadeavgift införs. I de fall kumulation sker ska domen i skadeståndsdelen överklagas till Marknadsdomstolen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Företagarna, Konsumentverket och Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO)* tillstyrker förslaget. *Sveriges Kommuner och Landsting* är positiva till förslaget eftersom det innebär såväl ett resurstillskott för parterna i båda målen som ett effektivare utnyttjande av domstolarnas samlade resurser. *Konkurrensverket*, som tillstyrker förslaget, understryker dock vikten av att Konkurrensverkets

processer enligt konkurrensreglerna inte blir mer omfattande till följd av en sådan ordning. Verket pekar på att kumulation kan innebära nackdelar för verkets processer. Detta gäller särskilt om domstolarna i fall som avser s.k. syftesöverträdelser kommer att efterlysa mer utredning avseende omfattningen av de skadliga effekterna för att kunna döma ut avskräckande och avhållande konkurrensskadeavgifter. Vid syftesöverträdelser krävs som huvudregel ingen utredning om samarbetets konkreta effekter för att styrka överträdelserna. *Marknadsdomstolen*, som inget har att erinra mot förslaget, anför att förslaget om kumulation torde innebära effektivitetsvinster för domstolsväsendet som sådant. Enligt domstolen kan dock handläggningstiden komma att förlängas om även skadeståndsfrågan ska prövas samtidigt. Detta torde särskilt gälla sådana konkurrensmål där Konkurrensverket för bifall till sin talan enbart behöver påvisa det aktuella förfarandets konkurrensbegränsande syfte och där förfarandets skadliga effekt inte behöver påvisas för ett ställningstagande till frågan om påförandet av konkurrensskadeavgift. *Svenskt Näringsliv* har inget emot förslaget, men ifrågasätter om det i praktiken finns så mycket att vinna på kumulation i mål där det i avgiftsdelen endast görs gällande syftesöverträdelser. Ett sådant mål kan komma att tyngas betydligt av komplicerad bevisning och argumentation i skadeståndsdelen om förfarandets effekter. *Stockholms tingsrätt* är positivt till förslaget. Tingsrätten påpekar emellertid att det knappast kommer att vara möjligt att handlägga skadeståndsmål inom ramen för målet om konkurrensskadeavgift om målen kommer att vara lika omfattande som de senaste årens kartellmål. *Sveriges advokatsamfund* är positivt till att ett skadedrabbat företag har möjlighet att tillvarata sin rätt redan vid processen om konkurrensskadeavgift. Samfundet är dock tveksamt till om förslaget kommer att leda till effektivitetsvinster, eftersom avgiftsmålen kommer inbegripa ytterligare en part.

Skälen för regeringens förslag

Enligt utredningen finns det ett värde i att Konkurrensverket kan få hjälp av ett företag som drabbats av den påtalade överträdelserna. En sådan hjälp kan för verket innebära ett betydande kvalitativt resurstillskott. Det är också viktigt att företaget eller andra som drabbats av ekonomiska skador till följd av överträdelser av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete eller missbruk av dominerande ställning har möjlighet att få gehör för sina skadeståndskrav i domstol. I många fall torde det av ekonomiska skäl inte vara intressant att driva skadeståndsprocesser i domstol, särskilt inte för mindre företag. Utredningens förslag att kunna kumulera en skadeståndstalan med ett mål om konkurrensskadeavgift torde därför öka förutsättningarna för Konkurrensverket att beivra överträdelser av förbuden. Förslaget torde också öka möjligheterna för skadedrabbade att få sina anspråk tillgodosedda. Dessutom kan en kumulation motiveras av processekonomiska skäl. En möjlighet att kumulera mål om skadestånd på konkurrensrättslig grund med mål om konkurrensskadeavgift bör därför införas.

Flera remissinstanser har pekat på att en kumulation kan leda till ett mer omfattande förfarande i domstolen, t.ex. genom att målen kan

komma att tyngas betydligt av komplicerad bevisning och argumentation i skadeståndsdelen. Detta gäller framförallt s.k. syftesöverträdelser. Sådana överträdelser utgörs av konkurrensbegränsningar där ett förbud inte förutsätter att eventuella faktiska eller potentiella effekter på konkurrensen på marknaden påvisas (se t.ex. MD 2003:2). Att kumulera ett skadeståndsmål med ett mål om konkurrensskadeavgift rörande en syftesöverträdelse riskerar därför att förlänga domstolarnas handläggningstider, att göra rättegången mer omfattande och mer komplicerad.

Eftersom det kan finnas en risk för att en regel om kumulation inte kommer att effektivisera konkurrenslagstillämpningen, bör regeln göras fakultativ. Med förebild i rättegångsbalkens regler om behandlingen av enskilda anspråk p.g.a. brott bör således rätten, om det är lämpligt, kunna förordna om gemensam handläggning. Om en sådan handläggning skulle medföra väsentliga olägenheter bör rätten kunna besluta att särskilja målen. Avgörande för rättens bedömning av om kumulation ska ske bör framför allt vara om det kan antas uppkomma processekonomiska fördelar. Det bör inte komma i fråga att ett mål om konkurrensskadeavgift försenas i nämnvärd utsträckning med anledning av en samtidig handläggning av ett mål om skadestånd. Även om rätten förfogar över frågan, bör parternas uppfattning tillmätas betydelse.

För rättegången i målet om skadestånd kommer i allmänhet rättegångsbalkens regler om dispositiva tvistemål att gälla för det målet, även om målet kumulerats med ett mål om konkurrensskadeavgift. Så länge målen hålls samman gäller emellertid vad som är föreskrivet för indispositiva mål beträffande förfarandets yttre förlopp. I fråga om parts utevaro bör dock för skadeståndsdelen gälla dispositiva regler. I de fall kumulation sker, bör domen även i skadeståndsdelen kunna överklagas till Marknadsdomstolen. Det gäller även i de fall överklagandet sker endast i skadeståndsdelen.

Förslaget om kumulation förutsätter ändringar även i reglerna om ansvaret för rättegångskostnader. För att en kumulation inte ska innebära att den som yrkar skadestånd riskerar att ådra sig ett fullständigt kostnadsansvar för svarandens totala kostnader, om svaranden vinner målet helt, krävs regler som begränsar kostnadsansvaret i de fall kumulation sker. Utan sådana regler synes det sällan vara intressant för den som yrkar skadestånd att få sitt mål kumulerat med ett mål om konkurrensskadeavgift. En särskild reglering beträffande ansvaret för rättegångskostnader såvitt nu är i fråga behandlas i avsnitt 5.9.5.

En förutsättning för att mål om skadestånd på konkurrensrättslig grund ska kunna kumuleras med mål om konkurrensskadeavgift är att samma instansordning tillämpas för målen. Tingsrättens avgörande i skadeståndsdelen bör därför kunna överklagas till Marknadsdomstolen. För det fall målen särskiljs tillämpas dock för skadeståndsmålet den ordning som gäller för överklagande av tvistemål i allmänhet.

5.7 Konkurrensverkets utredningsförhör som bevisning

5.7.1 Gällande ordning

Av 45 § första stycket 2 konkurrenslagen framgår att Konkurrensverket får ålägga den som förväntas kunna lämna upplysningar i saken att inställa sig för förhör på tid och plats som verket bestämmer. Med stöd av den bestämmelsen kan Konkurrensverket hålla förhör med en person som deltagit i en misstänkt överträdelse av konkurrenslagen, exempelvis en företrädare för ett företag som närvarat på möten med andra företagsföreträdare där konkurrensbegränsande beteenden avhandlats. De uppgifter som förhörspersonen lämnat kan Konkurrensverken sedan använda i sin utredning av den misstänkta överträdelsen och vid utformningen av en eventuell stämningsansökan. Därefter kan Konkurrensverket åberopa förhörspersonen som vittne i efterföljande rättegång. För det fall vittnet avviker från den berättelse som lämnats hos Konkurrensverket, får verket – till skillnad från vad som gäller för åklagare enligt 36 kap. 16 § rättegångsbalken – inte förebringa vad vittnet anfört vid Konkurrensverkets utredningsförhör. Förbudet mot att åberopa skriftliga vittnesberättelser är alltså tillämpligt i mål där Konkurrensverket för talan om utdömande av konkurrensskadeavgift.

5.7.2 Förhörsutskrifter ska få användas som bevisning

Regeringens förslag: Uppgifter som ett vittne eller en part lämnat vid förhör hos Konkurrensverket ska få förebringas vid förhör i domstol, om den hördes uppgifter avviker från vad han eller hon tidigare anfört eller den som ska höras förklarar att han eller hon inte kan eller inte vill yttra sig. En särskild bestämmelse om protokollföring av Konkurrensverkets förhör införs.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens. Utredningen har dock inte lämnat något förslag om protokollföring.

Remissinstanserna: *Konsumentsverket* tillstyrker förslaget. *Riksdagens ombudsmän (JO)* har inget att erinra mot förslaget under förutsättning att det beträffade förhör och protokoll hos Konkurrensverket skapas rätts-säkerhetsgarantier motsvarande dem som finns under förundersökningen i brottmål. Även *Svea hovrätt* lämnar förslaget utan erinran. Hovrätten anser att det bör regleras hur förhören går till och protokollförs hos Konkurrensverket (jfr förundersökningskungörelsens (1947:948) bestämmelser om förundersökningsprotokoll, 20 §). *Stockholms tingsrätt* tillstyrker förslaget. Tingsrätten understryker vikten av att verket noga nedtecknar berättelsen och får förhörspersonens godkännande av de nedtecknade uppgifterna. Enligt tingsrättens mening är det särskilt viktigt eftersom huvudförhandlingar ofta äger rum en lång tid efter det att de inledande förhören hållits. Erfarenhetsmässigt föreligger i dag ett problem vid förhandlingar när hörda personer inte längre har något minne av händelser som ligger flera år bakåt i tiden. *Konkurrensverket* tillstyrker förslaget. Verket pekar på att mål om konkurrensskadeavgift ofta bygger på omfattande muntlig bevisning och att erfarenheten är att

vittnenas minnesbild av vad som förevarit tenderar att blekna med tiden. Det är därför viktigt att Konkurrensverket är oförhindrat att återropa förhørsanteckningar från förhör hållna under verkets utredning, om vittnet avviker från vad han eller hon tidigare anfört. *Linklaters Advokatbyrå AB* och *Sveriges advokatsamfund* tillstyrker förslaget och anför att förhørsutskrifter från Konkurrensverket, med förebild av vad som gäller avseende förundersökningsprotokoll inom straffprocessen, bör ges in till domstolen i samband med ansökan om stämning.

Skälen för regeringens förslag

Konkurrensverket har flera möjligheter enligt konkurrenslagen att samla bevis och information för att utreda en misstänkt överträdelse av något av konkurrenslagens förbud. Konkurrensverket kan införskaffa skriftlig utredning genom att ta kopior av bokföring och affärshandlingar vid platsundersökningar hos företag eller genom att begära handlingar av företag eller någon annan. Verket kan också, som anförts tidigare, införskaffa utredning genom att hålla förhör med den som förväntas kunna lämna upplysningar i saken.

Konkurrensverkets talan i mål om konkurrensskadeavgift bygger ofta på omfattande muntlig bevisning. I ett sådant mål kan verkets viktigaste bevisning bestå av förhör med företrädare för företag som påstås ha deltagit i det konkurrensbegränsande samarbetet. Enligt *Stockholms tingsrätt* och *Konkurrensverket* föreligger idag ett problem vid domstolsförhandlingar när hörda personer inte längre har något minne av händelser som ligger flera år bakåt i tiden. Den omständigheten att huvudförhandlingen äger rum lång tid efter det att de inledande förhören hållits under Konkurrensverkets utredning kan följaktligen innebära bevissvårigheter för Konkurrensverket och därmed att tillämpningen av konkurrenslagen blir mindre effektiv. När den som hörs avviker från vad han eller hon tidigare anfört vid Konkurrensverkets utredningsförhör eller förklarar att han eller hon inte kan eller inte vill yttra sig, bör Konkurrensverket därför få förebrija förhørsutskrifter från verkets förhör som bevisning.

Med hänsyn till det anförda bör förhör hållna under Konkurrensverkets utredningar kunna återopas i domstol om berättelsen vid förhöret avviker från vad vittnet eller parten tidigare anfört eller när personen i fråga förklarar att han eller hon inte kan eller inte vill yttra sig. Lagtekniskt bör detta lösas på så sätt att det i konkurrenslagen införs en regel om att vid förhör i domstol med part eller annan får 36 kap. 16 § rättegångsbalken tillämpas i fråga om det som han eller hon har berättat vid ett förhör hos verket.

Några remissinstanser har understrukit vikten av att förhören protokollförs och att det skapas rättssäkerhetsgarantier motsvarande dem som gäller vid förundersökning i brottmål. Regeringen instämmer i den bedömningen.

Bestämmelser om protokollföring vid förundersökning finns i 23 kap. 21 § rättegångsbalken. Där anges bl.a. vad som gäller vid uppteckningar från förhör. Motsvarande regler bör tillämpas på Konkurrensverkets förhör. En regel bör därför införas som innebär att Konkurrensverket är

skyldigt att protokollföra sina förhör liksom regler om uppteckning och granskning av den utsaga som upptecknats i protokollet.

Enligt regeringens mening är någon ytterligare lagreglering av protokollföringen inte nödvändig för att en uppteckning ska få förebringas vid förhör i domstol. Regeringen anser heller inte, som två remissinstanser föreslagit, att det bör införas en generell skyldighet för Konkursverket att till domstolen ge in förhørsutskrifter i samband med ansökan om stämning. Förhørsutskrifterna kan många gånger innehålla affärshemligheter som omfattas av sekretess. En generell skyldighet skulle därmed föra med sig en omfattande sekretessgranskning hos tingsrätten som riskerar att bli onödigt resurskrävande.

5.8 Preskription av konkurrenskadeavgift

5.8.1 Gällande ordning

Enligt 30 § första stycket konkurrenslagen får konkurrenskadeavgift påföras bara om stämningsansökan har delgetts den som anspråket riktas mot inom fem år från det att överträdelsen upphörde.

Inom EG-rätten gäller som huvudregel en femårig preskriptionstid för åläggande av böter för överträdelser av artikel 81 och 82 i EG-fördraget. Preskriptionsregeln återfinns i artikel 25 förordning 1/2003. Preskriptionstiden räknas från och med den dag som överträdelsen begicks. Vid fortsatta eller upprepade överträdelser räknas dock tiden från och med den dag då överträdelsen upphörde.

Preskriptionstiden för åläggande av böter avbryts av åtgärder som vidtas av kommissionen eller av en medlemsstats konkurrensmyndighet i syfte att undersöka eller ingripa mot överträdelsen. Avbrottet räknas från och med den dag då minst ett företag som har deltagit i överträdelsen underrättas om åtgärden. Åtgärder som kan avbryta preskriptionstiden är framför allt

- skriftliga framställningar om upplysningar som görs av kommissionen eller av en nationell konkurrensmyndighet,
- skriftliga tillstånd att genomföra inspektioner som kommissionen eller en nationell konkurrensmyndighet gett sina tjänstemän,
- kommissionens eller en nationell konkurrensmyndighets inledande av ett förfarande, eller
- meddelanden om invändningar från kommissionen eller en nationell konkurrensmyndighet, dvs. utkast till beslut.

Ett avbrott i preskriptionstiden gäller alla de företag som har deltagit i överträdelsen. Efter varje avbrott börjar preskriptionstiden löpa på nytt, dock föreskrivs en längsta preskriptionstid om tio år. Under den tid som kommissionens beslut om böter är föremål för domstolsprövning upphör tiden tillfälligt att löpa.

5.8.2 Preskriptionstiden förlängs

Regeringens förslag: Konkurrenslagens regler om preskription beträffande påförande av konkurrensskadeavgift ändras på så sätt att vissa åtgärder vidtagna av Konkurrensverket under dess utredning av ärendet innebär att preskriptionstiden ska börja löpa på nytt. En absolut preskriptionstid om tio år ska dock gälla.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Konkurrensverket* tillstyrker förslaget. Nuvarande regler med en preskriptionstid om fem år, utan möjlighet till preskriptionsavbrott eller liknande innebär enligt verket i vissa fall en onödig tidspress. Enligt Konkurrensverkets mening är det vidare angeläget att det inte föreligger någon diskrepans vad gäller preskription mellan konkurrenslagen och EG-rätten. Även *Konsumentverket* tillstyrker förslaget eftersom det är angeläget att samma regler gäller i konkurrenslagen och i EG-rätten. *Stockholms tingsrätt* tillstyrker förslaget och anför att den nuvarande regeln om fem år utan möjlighet till preskriptionsavbrott är väl kort när man beaktar de senaste årens kartellutredningar. Vidare ser tingsrätten positivt på anpassningen av de svenska reglerna till de EG-rättsliga så att vissa av Konkurrensverket vidtagna åtgärder blir preskriptionsavbrytande. Det innebär enligt tingsrätten en förenkling av processen eftersom tidpunkten för överträdelsens upphörande inte längre kommer att få samma betydelse. *Svenskt Näringsliv* tillstyrker förslaget med hänvisning till synkronisering med EG-rätten som uppkommer. I likhet med utredningen anser Svenskt Näringsliv att preskriptionsavbrott inte ska kunna uppkomma gentemot företag som inte alls underrättas om någon åtgärd. *Linklaters Advokatbyrå AB* instämmer i huvudsak med utredningens förslag, men anser att utredningens lagförslag fått en otydlig utformning. Enligt advokatbyrån talar starka rättsäkerhetsskäl för att det i lagtexten tydliggörs att det endast är delgivning av beslut om undersökning hos företaget ifråga som är preskriptionsavbrytande. Advokatbyrån anser även att det i lagtexten tydligt ska framgå att preskriptionsavbrott i samband med delgivning av beslut om undersökning endast omfattar de misstankar om överträdelser som då görs gällande. *Sveriges advokatsamfund*, som tillstyrker utredningens förslag, är inne på samma linje och anför att det är ett mycket viktigt rättssäkerhetskrav att det råder identitet mellan den misstanke som gryningsråden avser och det förfarande som en ny preskriptionstid nu föreslås böja löpa för. *Riksdagens ombudsmän (JO)* har inget att erinra mot förslaget, men pekar på att det inte framgår huruvida preskription ska få avbrytas mer än en gång. Om inte förefaller tioårsregeln i sista meningen överflödigt. *Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO)* tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Att utreda misstänkta överträdelser av konkurrensreglerna är en tids- och resurskrävande verksamhet. Konkurrensverket har ofta att gå igenom ett omfattande faktamaterial och söka finna en röd tråd i materialet. Under detta arbete måste verket också göra olika prioriteringar och över-

väganden avseende såväl bevisläget som de rättsliga bedömningarna i ärendet för att slutprodukten, dvs. verkets ansökan om stämning, ska vara väl avgränsad och utformad på ett tydligt och pedagogiskt sätt. En annan viktig aspekt på verkets ansökan om stämning är att den inte får vara utformad på ett sådant sätt att verket exponeras för en onödigt stor processrisk.

Enligt regeringens mening är det angeläget att detta arbete sker under utredningsfasen och inte, av preskriptionsskäl, i den efterföljande domstolsprocessen. Brister i detta hänseende torde oundvikligen medföra onödig tidsutdräkt i domstolsförfarandet.

I allmänhet torde det inte vara några problem för Konkurrensverket att hinna utreda ett ärende om konkurrensskadeavgift och ge in en stämmingsansökan utan att det uppstår risk för preskription. Det kan dock förekomma situationer där verket av en eller annan anledning hamnar i tidsnöd. Ett praktiskt exempel kan vara den situationen att Konkurrensverket är osäkert på huruvida domstolarna kommer att bedöma ett påstått kartellsamarbete som en sammanhängande överträdelse eller som flera separata överträdelser, varav en eller flera ligger så långt tillbaka i tiden att det finns risk för preskription. Det är olyckligt om Konkurrensverket i sådana situationer tvingas göra avsteg från huvudregeln om att de berörda parterna ska beredas tillfälle att yttra sig innan verket ansöker om stämning i mål om konkurrensskadeavgift.

Över huvud taget kan det sättas i fråga om inte en preskriptionstid om fem år, utan möjlighet till preskriptionsavbrott eller liknande, är en väl kort tid i sammanhanget. Kartellutredningar är ett omfattande och tidskrävande arbete. Även om förhållandena i de mest omfattande utredningarna torde vara sådana att dessa i allmänhet kommer att handläggas av kommissionen, kommer med all säkerhet även de ärenden som handläggs av de nationella konkurrensmyndigheterna att vara tidskrävande. Med hänsyn härtill förefaller den svenska regeln med en absolut preskriptionstid på fem år innebära att Konkurrensverket i vissa fall riskerar att drabbas av en onödig tidspress.

Som framgår ovan skiljer sig de svenska preskriptionsreglerna från de EG-rättsliga på flera sätt, vilket kan leda till märkliga resultat. Ett exempel är att preskription kan ha inträtt enligt konkurrenslagen, medan kommissionen kan komma att ha möjlighet att lagföra och bötfälla samma överträdelse på den grunden att åtgärder vidtagna av Konkurrensverket innebär preskriptionsavbrott enligt artikel 25 förordning nr 1/2003.

Med hänsyn till det anförda finns det skäl att ändra konkurrenslagens preskriptionsregler. Eftersom den onödiga tidspressen därmed kommer att minska i Konkurrensverkets utredningar, bör ändringen leda till en effektivare tillämpning av konkurrenslagen.

Frågan uppkommer därefter om preskriptionstiden ska förlängas eller om det ska införas regler om preskriptionsavbrott. Att förlänga tiden till exempelvis tio år skulle stämma överens med den preskriptionstid som gäller för skadestånd enligt 33 § konkurrenslagen. Två remissinstanser har också pekat på problem som kan uppkomma vid preskriptionsavbrytande åtgärder, vilket talar för att preskriptionstiden bör förlängas. En sådan ordning skulle emellertid avvika från EG-rätten och medföra att förutsebarheten för företagen minskar. Utredningen har med inspiration

från artikel 25 i förordning 1/2003 i stället föreslagit en ordning som innebär att preskriptionstiden är fem år, med möjlighet till preskriptionsavbrott, och med en absolut preskriptionstid om tio år. Flera remissinstanser är också positiva till en ordning som nära anknyter till EG-rätten. Regeringen instämmer i den bedömningen. Konkurrenslagens regel om en femårig preskriptionstid bör därför kompletteras med en bestämmelse av innebörd att vissa åtgärder vidtagna av Konkursverket under dess utredning av den misstänkta överträdelsen innebär att preskriptionstiden ska börja löpa på nytt.

Utredningen har föreslagit att preskriptionstiden bör avbrytas dels när verket i samband med en undersökning hos företag lämnar över en kopia av Stockholms tingsrätts beslut om undersökning till den hos vilken undersökningen ska genomföras, dels när verket bereder part tillfälle att yttra sig över verkets utkast till stämningsansökan. Regeringen instämmer i utredningens förslag. En förutsättning för preskriptionsavbrott bör vara, vilket två remissinstanser har påpekat, att det är möjligt att identifiera och avgränsa det förfarande som ifrågasätts. I de nu angivna situationerna torde verket inte ha några problem med att säkra bevisning för att delgivning skett med det berörda företaget.

Av den EG-rättsliga preskriptionsregeln framgår att preskriptionsavbrottet även kan omfatta företag som inte på något sätt har underrättats om någon åtgärd som vidtagits av kommissionen eller någon annan nationell konkurrensmyndighet. En sådan regel bör inte införas i svensk rätt. Det bör krävas att Konkursverket underrättar varje berört företag om den åtgärd som föranleder ett preskriptionsavbrott.

I likhet med vad som är fallet inom EG-rätten bör en absolut preskriptionstid om tio år gälla. Det innebär att preskriptionsavbrott kan ske vid flera tillfällen. Preskriptionstiden kommer således att vara högst tio år räknat från den tidpunkt när överträdelsen upphörde.

5.9 Rättegångskostnader i konkurrens mål och konkurrensärenden

5.9.1 Gällande ordning

I såväl mål om konkurrensskadeavgift och företagskoncentration som de ärenden där Konkursverket, efter ett överklagande av verkets beslut, är motpart i Marknadsdomstolen tillämpas reglerna om rättegångskostnad i brottmål (se 64 § första stycket 1 konkurrenslagen och 18 kap. 16 § rättegångsbalken samt 64 § första stycket 2 konkurrenslagen). Reglerna finns i 31 kap. rättegångsbalken. Detta innebär att Konkursverkets motpart om verket, helt eller delvis, förlorar målet eller ärendet, kan ha rätt till ersättning av allmänna medel för kostnad avseende ombudsarvode och bevisning. Av Marknadsdomstolens praxis framgår att även kostnad avseende företagets eget arbete anses som en ersättningsgill kostnad i detta sammanhang, samt att ersättning inte kan utgå för kostnader som uppkommit för tiden innan Konkursverket väcker talan i målet (se MD 1999:17 och 2005:7). Av Marknadsdomstolens praxis framgår dessutom att den som intervenerat i ett ärende

enligt konkurrenslagen inte är berättigad till ersättning för sina rättegångskostnader (MD 2001:4).

En konsekvens av att reglerna om rättegångskostnad i brottmål tillämpas är att staten, förutom i vissa undantagsfall, inte kan erhålla ersättning för Konkurrensverkets rättegångskostnader.

5.9.2 Ansvaret för statens kostnader ändras inte

Regeringens bedömning: Även fortsättningsvis bör 31 kap. rättegångsbalken tillämpas i konkurrens mål och konkurrensärenden såvitt avser skyldigheten att ersätta staten för Konkurrensverkets rättegångskostnader.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att reglerna om rättegångskostnad i ärenden och mål enligt konkurrenslagen bör ändras på så sätt att rättegångsbalkens regler för tvistemål blir tillämpliga i stället för rättegångsbalkens regler för brottmål. Skälet för utredningens förslag är att förmå företag att i högre utsträckning medverka i Konkurrensverkets utredning och att öka parternas kostnadsmedvetenhet. Dessutom drabbar, enligt utredningen, ansvaret för statens kostnader rättssubjekt som i normalfallet har ekonomiska förutsättningar att bära en sådan ersättningsskyldighet.

Remissinstanserna: *Konkurrensverket, Konsumentverket* och *Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO)* tillstyrker utredningens förslag. Konkurrensverket anför att nuvarande ordning, där bara en part, dvs. staten, kan åläggas kostnadsansvar är otillfredsställande eftersom det inte finns några egentliga incitament för motparten att begränsa sina kostnader. *Linklaters Advokatbyrå AB, Riksdagens ombudsmän (JO), Stockholms tingsrätt, Svenskt Näringsliv* och *Sveriges advokatsamfund* avstyrker eller har invändningar mot förslaget. Dessa remissinstanser anför sammanfattningsvis att utgångspunkten i mål där staten för talan mot enskild om påförande av straffliknande sanktioner måste vara att den enskilde inte ska riskera ersättningsansvar för statens rättegångskostnader.

Skälen för regeringens bedömning

Enligt gällande ordning tillämpas rättegångskostnadsreglerna för brottmål i 31 kap. rättegångsbalken när Konkurrensverket för talan i domstol. Dessa regler innebär i princip att staten inte kan få ersättning för sina rättegångskostnader. Motsvarande regler tillämpas också inom marknadsrättens område när Konsumentombudsmannen för talan om marknadsstörningsavgift enligt marknadsföringslagen (1995:450).

Utredningen har föreslagit att kostnadsreglerna för dispositiva tvistemål i 18 kap. rättegångsbalken ska tillämpas för såväl konkurrens mål (dvs. mål om konkurrensskadeavgift, kvarstad och förbud mot företagskoncentrationer) som för konkurrensärenden (dvs. beslut av Stockholms tingsrätt respektive Konkurrensverket som överklagas till Marknads-

domstolen). Flera remissinstanser är av principiella skäl kritiska till förslaget såvitt avser konkurrensmålen.

Konkurrensskadeavgiften är en direktverkande sanktion mot uppsåtliga eller oaktsamma överträdelser av förbuden i konkurrenslagen respektive artikel 81 och 82 i EG-fördraget. Sanktionen är av straffrättsliknande karaktär där utgångspunkten är att det företag som misstänks för en överträdelse presumeras vara oskyldigt till dess motsatsen bevisas. Att lägga ett kostnadsansvar på det tilltalade företaget utgör i praktiken en sanktion mot att företaget inte medger Konkurrensverkets talan. Enligt regeringens mening bör det därför krävas starka skäl för att införa ett kostnadsansvar för företag i mål om konkurrensskadeavgift. Frågan uppkommer därför om de problem som uppmärksammats är tillräckliga för att genomföra utredningens förslag.

Utredningen har identifierat ett antal trögheter i domstolsförfarandet i mål om konkurrensskadeavgift (se ovan avsnitt 5.1). Enligt utredningen är behovet av förberedelse och aktiv processledning stort. Utredningen har också kommit fram till att ett ökat utnyttjande av de hjälpmedel som rättegångsbalken bjuder, torde innebära ett snabbare, effektivare och mer ändamålsenligt förfarande. Det förefaller därför som att det är möjligt att effektivisera förfarandet utan att för den skull vältra över ansvaret för statens kostnader i målet på företagen.

Utredningen har inte övervägt i vilken utsträckning gällande kostnadsregler kan användas för att förmå parterna att effektivisera sin processföring. 31 kap. rättegångsbalken innehåller nämligen regler som kan verka handlingsdirigerande på företagens processföring och därmed företagens kostnadsmedvetenhet. Om Konkurrensverket förlorar ett mål, är statens kostnadsansvar enligt 31 kap. 2 § rättegångsbalken begränsat till skäliga kostnader. Alldeles oavsett hur ansvaret för rättegångskostnaderna fördelas gäller också enligt 31 kap. 4 § rättegångsbalken att ett företag som genom vårdslöshet eller försummelse vållat kostnader för staten är skyldigt att ersätta sådana kostnader. Följaktligen finns det regler som är ägnade att motverka alltför vidlyftig processföring från företagens sida som enligt regeringens bedömning är tillämpliga i mål om konkurrensskadeavgift.

Mot bakgrund av det anförda anser regeringen att det inte framkommit tillräckliga skäl för att nu genomföra en lagändring som i princip innebär en generell skyldighet för ett företag att bära ansvaret för Konkurrensverkets kostnader i mål om konkurrensskadeavgift som verket vinner. Däremot finns det skäl att överväga vissa smärre justeringar beträffande kostnadsansvaret. Regeringen återkommer till detta i avsnitt 5.9.4.

När det gäller övriga typer av mål och ärenden som kan bli föremål tingsrättens och Marknadsdomstolens prövning, noterar regeringen att utredningen inte har pekat på några problem som motiverar en övergång till reglerna om rättegångskostnader i 18 kap. rättegångsbalken. Inte heller har utredningen närmare övervägt vilka konsekvenser en lagändring kan få i de olika mål och ärenden enligt konkurrenslagen som kan prövas i domstol. Regeringen bedömer därför att det inte finns tillräckligt underlag för att genomföra den föreslagna lagändringen. 31 kap. rättegångsbalken bör således fortsättningsvis tillämpas i konkurrens mål och konkurrensärenden såvitt avser skyldigheten att ersätta staten för Konkurrensverkets kostnader.

5.9.3 Statens ansvar för rättegångskostnader begränsas i mål om förbud mot företagskoncentrationer

Regeringens förslag: En regel som innebär att staten inte bär ansvaret för eventuella rättegångskostnader när en anmälan om företagskoncentration återkallas ska införas.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens. Utredningens förslag var dock en följd av utredningens förslag att rättegångsbalkens regler för tvistemål skulle tillämpas. Utredningen noterade att det genom den föreslagna ordningen skulle skapas klarhet i vissa säregna situationer, t.ex. i fall där Konkurrensverket återkallar sin talan med anledning av att ändamålet med verkets talan har förfallit.

Remissinstanserna har i sina yttranden inte behandlat frågan särskilt.

Skälen för regeringens förslag

Såsom anges ovan tillämpas rättegångsbalkens regler om brottmål beträffande rättegångskostnader i mål om företagskoncentrationer, konkurrensskadeavgift och kvarstad. I rättspraxis har tillämpningen av brottmålsreglerna i mål om företagskoncentrationer visat sig få märkliga konsekvenser från rättegångskostnadssynpunkt (MD 2005:28).

Mål rörande företagskoncentrationer skiljer sig från övriga konkurrensmål genom att målen grundar sig på en anmälan till Konkurrensverket från parterna i en företagskoncentration. Parterna i en koncentration har möjligheter att disponera över det som anmäls till Konkurrensverket. Parterna kan ändra sin anmälan för att undanröja de konkurrensskadliga effekterna av koncentrationen. Detta kan ske under verkets prövning av koncentrationen genom exempelvis ett åtagande att sälja ett företag eller en verksamhet. Parterna kan också återkalla sin anmälan till verket om de finner att det inte finns förutsättningar att genomdriva koncentrationen. Parterna är oförhindrade att göra åtaganden eller att återkalla sin anmälan även sedan Konkurrensverket väckt talan om förbud mot koncentrationen i Stockholms tingsrätt.

När parterna i en koncentration frivilligt avbrutit den och återkallat sin anmälan sedan talan väckts, har Konkurrensverket att återkalla sin talan om förbud mot koncentrationen och tingsrätten att avskryva målet. Av 31 kap. 2 § rättegångsbalken följer då att parterna i koncentrationen är berättigade till ersättning för sina rättegångskostnader, trots att Konkurrensverket kan sägas ha vunnit framgång i målet.

När återkallelsen är en följd av att Konkurrensverket har uppnått syftet med sin talan, nämligen att koncentrationen inte genomförs därför att parterna i koncentrationen kommit överens om det, kan det framstå som stötande att tillerkänna parterna ersättning av allmänna medel. I ett sådant läge kan ju verkets åtgärd att väcka förbudstalan ha varit helt nödvändig för att syftet – att hindra koncentrationen – skulle uppnås. För att undvika sådana situationer bör en regel införas i konkurrenslagen som innebär att ersättning för rättegångskostnader inte utgår när Konkurrensverket återkallat sin förbudstalan på grund av att parterna återkallat sin anmälan av koncentrationen.

5.9.4 Ersättning för kostnader som uppkommit innan Konkurrensverket väcker talan och kostnadsansvar vid onödig rättegång

Regeringens förslag: För mål om konkurrensskadeavgift och företagskoncentration införs en regel som innebär att kostnader som uppkommer i tiden efter det att Konkurrensverket gett part tillfälle att yttra sig över verkets utkast till stämningsansökan ska vara ersättningsgilla.

För mål om konkurrensskadeavgift införs vidare en regel som innebär att ersättning till staten kan utgå för Konkurrensverkets kostnader om part uppsåtligen eller genom försummelse helt eller delvis föranlett onödig rättegång.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag som dock innefattar en annan lagteknisk lösning.

Remissinstanserna är positiva till eller har inget att erinra mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Företagens möjligheter att få ersättning för sina kostnader i ett mål om konkurrensskadeavgift eller företagskoncentration inträder först när Stockholms tingsrätt utfärdat stämning i målet. Företagen är inte berättigade till ersättning för det arbete som läggs ned dessförinnan, t.ex. genom att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till stämningsansökan (se MD 1999:17 och 2005:7). Det innebär att företagen kan sakna uttryckliga incitament att ge sin syn på verkets stämningsansökan innan Konkurrensverket väcker talan i målet.

Utredningen har konstaterat att det inträffar att Konkurrensverket justerar de uppgifter som lämnas i stämningsansökan. Det har också förekommit att verket i ansökan om stämning inte lämnat någon bevisuppgift utan avaktat företagets svaromål för att uttröna i vilken utsträckning omständigheterna rörande den påstådda överträdelsen varit stridiga. Detta leder till ett omfattande förberedelsearbete i tingsrätten där företagen begär klarlägganden från verket och verket måste justera sin talan med anledning av de upplysningar som företagen lämnar.

För att effektivisera förfarandet i domstol bör det införas en ordning som innebär att frågor av det här slaget så långt möjligt klaras ut redan innan talan väcks. Detta kan ske genom att ge ett ekonomiskt incitament i form av en rätt till ersättning för kostnader som uppkommit innan talan väcks. En sådan ordning tillämpas i dispositiva tvistemål. Av 18 kap 8 § rättegångsbalken framgår att ersättning för rättegångskostnad ska fullt ut motsvara kostnaden för bl.a. rättegångens förberedande om kostnaden varit skäligen påkallad för att tillvarata partens rätt. Enligt regeringens mening bör motsvarande regel införas i konkurrenslagen för konkurrensmålen del.

Frågan uppkommer därefter från vilken tidpunkt rätten till ersättning ska föreligga. Den kan antingen bestämmas till den tidpunkt när Konkurrensverket påbörjar en utredning eller den tidpunkt när verket i

någorlunda konkreta ordalag presenterar vad det lägger företagen till last. Att ge rätt till ersättning för de kostnader som är att hänföra till Konkurrensverkets utredning skulle ge orimliga resultat. Under utredningsfasen av en misstänkt överträdelse eller en koncentration bör således inte någon ersättningsrätt föreligga. Däremot bör ersättningsrätten uppkomma när Konkurrensverket presenterat ett utkast till stämningsansökan. Det är först när företagen får del av Konkurrensverkets faktaunderlag, slutsatser och bedömningar som företagen kan bedöma vad som läggs dem till last.

En regel som innebär att part kan få ersättning för sitt arbete innan talan väcks bör också förenas med en regel som innebär att part kan bli skyldig att ersätta staten för Konkurrensverkets rättegångskostnader om parten först i tingsrätten lägger fram omständigheter som den borde ha framfört till Konkurrensverket före stämning och härigenom föranlett en helt eller delvis onödig rättegång. Regler av det slaget finns i 18 kap. 3 § rättegångsbalken. En regel i konkurrenslagen med motsvarande innehåll bör införas för att säkerställa att Konkurrensverket har ett fullgott beslutsunderlag när verket väcker talan om konkurrensskadeavgift.

5.9.5 En särskild regel om rättegångskostnader vid kumulation införs

Regeringens förslag: I konkurrenslagen införs en särskild regel som innebär att, i de fall ett skadeståndsmål handläggs gemensamt med ett mål om konkurrensskadeavgift, den som för talan om skadestånd endast ska svara för den särskilda kostnad som denne orsakat. För sådan kostnad svarar inte part som yrkat konkurrensskadeavgift.

Utredningens förslag överensstämmer i princip med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Konkurrensverket, Konsumentverket, Nutek, Företagarna, Linklaters Advokatbyrå AB* och *Sveriges advokatsamfund* tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. Enligt *Konkurrensverket, Nutek* och *Företagarna* ger detta företag ytterligare incitament för att delta i Konkurrensverkets rättegångar. *Nutek* och *Företagarna* anför vidare att förslaget är förmånligt för mindre företag som vill göra gemensam sak med Konkurrensverket. *Linklaters Advokatbyrå AB* och *Sveriges advokatsamfund* menar att förslaget till reglering av rättegångskostnaderna är en naturlig följd av att en möjlighet till kumulation införs.

Skälen för regeringens förslag

För att inte åstadkomma en ordning där det med hänsyn till ansvaret för rättegångskostnader är ofördelaktigt för den som yrkar skadestånd att få sitt mål kumulerat med ett mål om konkurrensskadeavgift bör i sådana fall den partens kostnadsansvar regleras på liknande sätt som vid intervention. Sålunda bör i konkurrenslagen föras in en särskild regel som innebär att, när ett skadeståndsmål handläggs gemensamt med ett mål om konkurrensskadeavgift, den som för talan om skadestånd ska

svara endast för den särskilda kostnad som denne orsakat. För sådan kostnad svarar inte staten genom Konkurrensverket. Detta innebär att den som för talan om skadestånd har rätt till full ersättning för egna kostnader, medan ansvaret för motpartens kostnader är begränsat till sådana kostnader som vederbörande har orsakat. Ansvaret för motpartens rättegångskostnader innefattar således dels de särskilda kostnader som uppkommit genom målet om skadestånd, dels de kostnader som part själv orsakat genom brister i sin processföring eller på annat sätt (jfr 18 kap. 3 och 6 §§ rättegångsbalken). I sammanhanget kan påpekas att motsvarande regler gäller för målsägande som har biträtt ett allmänt åtal eller som i ett mål om sådant åtal för talan om ett enskilt anspråk mot den misstänkte (31 kap. 11 § rättegångsbalken).

6 Frågor om konkurrensskadeavgift

6.1 Gällande ordning

6.1.1 Inledning

Stockholms tingsrätt får på talan av Konkurrensverket enligt 26 § konkurrenslagen besluta att ett företag ska betala konkurrensskadeavgift, om företaget eller någon som handlar på dess vägnar uppsåtligt eller av oaktsamhet har överträtt förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen eller i EG-fördraget.

Konkurrensskadeavgiften ska betalas av det företag som har överträtt konkurrensreglerna. Bedrivs verksamheten av en fysisk person, ska den person som drev rörelsen när överträdelsen begicks svara för avgiften. Om verksamheten bedrivs av en juridisk person, följer ansvaret för konkurrensskadeavgiften den juridiska personen. Överlåter en juridisk person den rörelsegren i vilken överträdelsen skett, stannar ansvaret kvar hos den juridiska personen (prop. 1992/93:56, s. 91f.).

För att konkurrensskadeavgift ska kunna dömas ut krävs uppsåt eller oaktsamhet hos företaget eller den som handlar på dess vägnar. Marknadsdomstolen har slagit fast dels att kravet på uppsåt är uppfyllt om ett företag, eller någon som handlar på dess vägnar, inte kunnat vara omedveten om att det påtalade förfarandet begränsade konkurrensen, dels att det inte krävs uppsåt för varje led i förfarandet (MD 1999:22 och 2000:2).

Om talan riktas mot flera företag, ska konkurrensskadeavgiften enligt 27 § konkurrenslagen fastställas särskilt för varje företag. Avgiften ska spegla företagets delaktighet i överträdelsen. Den bör inte bestämmas så högt att något företag riskerar konkurs.

Konkurrensverket ska utforma yrkandet så att det avser ett bestämt belopp. Verket har att så långt det är rimligt lägga fram utredning rörande de förhållanden som i det enskilda fallet bör inverka på konkurrensskadeavgiftens storlek (prop. 1992/93:56, s. 93 och MD 2005:7). En domstol får inte bestämma avgiften till ett högre belopp än vad som yrkats av Konkurrensverket (17 kap. 3 § rättegångsbalken). Det torde dock inte finnas något hinder mot att verket höjer sitt yrkande, om nya

omständigheter kommer fram under processen (jfr 13 kap. 3 § rättegångsbalken och prop. 1992/93:56, s. 93).

6.1.2 Konkurrenskadeavgiftens storlek

Konkurrenskadeavgiften ska enligt 27 § konkurrenslagen fastställas till lägst fem tusen kronor och högst fem miljoner kronor eller till ett högre belopp, dock inte överstigande tio procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår. Med omsättning avses företagets hela omsättning utan begränsning till den produkt eller marknad som förfarandet rör. I ringa fall ska ingen avgift påföras. Ringa fall kan föreligga när en överträdelse med hänsyn till lagstiftningens allmänna syfte att främja en effektiv konkurrens framstår som bagatellartad eller försumbar (prop. 1992/93:56, s. 93).

Konkurrenskadeavgiften ska bestämmas på sådant sätt att den verkar avhållande på företaget i fråga och avskräckande för andra företag (prop. 1992/93:56, s. 93). I konkurrenslagen ges exempel på omständigheter hänförliga till själva överträdelsen som särskilt ska beaktas när avgiftens storlek bestäms.

28 § konkurrenslagen anger att när konkurrenskadeavgiften fastställs ska hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är, hur länge den pågått och andra försvårande eller förmildrande omständigheter av betydelse för att bedöma överträdelsen. Av motiven till den ursprungliga lydelsen av konkurrenslagen framgår att avgörande för en överträdelses allvar är omfattningen av de skadliga effekterna på konkurrensen. Det kan därvid vara fråga om att bedöma såväl den på längre sikt prishöjande effekten av ett visst handlande som mer direkta ekonomiska skador som åsamkas andra företag. Ytterligare omständigheter av vikt är den allmänna marknadsbilden, ekonomiskt utbyte, betydelsen av den vara eller tjänst som konkurrensbegränsningen avser och företagets marknadsandelar. När ett förbjudet förfarande är resultatet av marknadsakt hos företaget med dominerande ställning är det särskilt befogat att konkurrenskadeavgiften får en ingripande karaktär (prop. 1992/93:56, s. 93). Även frågan om överträdelsen har skett uppsåtligt eller av oaktsamhet har betydelse liksom om företaget tidigare gjort sig skyldigt till andra eller liknande överträdelser. Av nämnda motiv framgår vidare att även andra omständigheter än överträdelsens allvar och hur länge den har pågått kan beaktas när konkurrenskadeavgiftens storlek bestäms. I mildrande riktning bör kunna beaktas att företaget snabbt upphör med överträdelsen sedan den påtalats av Konkurrensverket, att företaget samarbetar väl med verket under utredningen, att företaget befinner sig i en svår ekonomisk situation, att företagets medverkan i överträdelsen är en följd av påtryckningar från andra företag, att företagets medverkan i överträdelsen varit begränsad samt att företaget har ålagts att betala skadestånd med anledning av överträdelsen.

Vissa av de omständigheter som enligt motiven ska beaktas när konkurrenskadeavgiften bestäms framgår i dag direkt av konkurrenslagen. Exempelvis har bestämmelsen om vilka omständigheter hänförliga till överträdelsen som ska beaktas vid bestämmande av avgiftens storlek kompletterats med en regel av innebörd att omständigheter hänförliga till

företaget kan inverka på konkurrenskadeavgiftens storlek. Av 28 a § konkurrenslagen framgår således att konkurrenskadeavgiften får sättas ned, om företaget i väsentlig mån har underlättat utredningen av den egna eller andras medverkan i överträdelse av konkurrensreglerna, eller om det föreligger andra särskilda skäl som hänför sig till företaget. Vidare har i lagen införts bestämmelser om att avgiften i vissa fall får efterges. Som en försvårande omständighet anges numera uttryckligen i lagen att företaget tidigare har överträtt förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen eller i EG-fördraget.

6.1.3 Eftergift och nedsättning av konkurrenskadeavgiften

Enligt 28 b § första stycket konkurrenslagen får avgiften efterges för ett företag som har överträtt ett förbud enligt 6 § eller artikel 81 i fördraget. För att komma i fråga för eftergift ska företaget för det första ha anmält överträdelsen till Konkurrensverket innan verket fått tillräckligt underlag för att ingripa mot överträdelsen och något annat företag som deltagit i överträdelsen inte ha gjort anmälan tidigare. Vidare ska företaget lämna Konkurrensverket all den information om överträdelsen som företaget har tillgång till och samarbeta fullt ut med verket under utredningen av överträdelsen. Slutligen ska företaget ha upphört eller snarast efter sin anmälan upphöra med sin medverkan i överträdelsen. Enligt andra stycket samma bestämmelse gäller dock ett undantag från möjligheten till eftergift. För det företag som haft den ledande rollen i överträdelsen får eftergift inte ges om en sådan med hänsyn till omständigheterna skulle framstå som uppenbart oskäligen.

Konkurrenskadeavgiften får enligt 28 a § första stycket konkurrenslagen sättas ned om företaget i väsentlig mån har underlättat utredningen av den egna eller andras medverkan i överträdelsen eller om det föreligger andra särskilda skäl som hänför sig till företaget. I andra stycket samma bestämmelse stadgas att även i andra fall än som anges i 28 b § samma lag får konkurrenskadeavgiften efterges för det företag som i högst väsentlig mån underlättat utredningen av överträdelsen.

Konkurrensverket har i allmänna råd närmare redogjort för hur verket tolkar och tillämpar bestämmelserna om eftergift och nedsättning (se Konkurrensverkets allmänna råd om eftergift och nedsättning av konkurrenskadeavgift, KKVFS 2006:1).

6.2 EG-rätten

6.2.1 Inledning

Kommissionen får enligt artikel 23 i förordning 1/2003 ålägga företag som har överträtt förbudsbestämmelserna i artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget att betala böter. För att böter ska kunna åläggas krävs att överträdelsen har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet. Bötesbeloppet får inte överstiga tio procent av företagets sammanlagda omsättning föregående räkenskapsår.

Till skillnad från konkurrenslagen anges i förordning nr 1/2003 endast två omständigheter som kommissionen har att beakta vid bestämmande av böternas storlek. Hänsyn ska tas till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den pågått.

Kommissionen har utfärdat riktlinjer för beräkning av böter vid överträdelser av förbudsbestämmelserna i EG-fördraget. Riktlinjerna bygger delvis på praxis från EG-domstolarna. I riktlinjerna anges en rad försvårande och förmildrande omständigheter som kommissionen har att beakta när böterna bestäms. Dessa omständigheter stämmer i stort överens med de försvårande och förmildrande omständigheter som anges i konkurrenslagen alternativt räknas upp i motiven. Vidare har kommissionen utfärdat ett meddelande om immunitet mot böter och nedsättning av böter i kartellärenden.

6.2.2 Kommissionens riktlinjer för beräkning av böter

I slutet av juni 2006 presenterade kommissionen nya riktlinjer för beräkning av böter (Kommissionens riktlinjer för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 23.2 a i förordning nr 1/2003, EUT C 210, 1.9.2006, s 2). Kommissionen redogör i riktlinjerna för den metod som myndigheten använder för att bestämma storleken på de böter som företag som överträtt konkurrensreglerna ska betala. Vidare innehåller riktlinjerna en uppräknig av de omständigheter som kommissionen anser sig ha att beakta vid bestämmande av böternas storlek. Dessa omständigheter bygger i huvudsak på praxis från EG-domstolarna. När kommissionen fastställer böternas storlek tillämpas en tvåstegsметод. Inledningsvis fastställer kommissionen ett grundbelopp för vart och ett av de företag som överträtt konkurrensreglerna (steg 1). Grundbeloppet kan därefter höjas respektive sänkas beroende på förekomsten av försvårande respektive förmildrande omständigheter (steg 2).

Grundbeloppet bestäms med utgångspunkt från företagets försäljning av varor och tjänster som har ett direkt eller ett indirekt samband med överträdelsen och som företaget sålt på den relevanta geografiska marknaden (försäljningsvärdet/omsättningen). Företagets försäljningsvärde/omsättning på denna berörda marknad torde många gånger i stort vara densamma som företagets omsättning på den relevanta marknaden.

Grundbeloppet bestäms med utgångspunkt från en andel av omsättningen multipliceras med det antal år som överträdelsen pågått. Andelens storlek ska bestämmas med beaktande av överträdelsens allvar. Omständigheter av betydelse för överträdelsens allvar är överträdelsens art, de berörda företagens sammanlagda marknadsandel, överträdelsens geografiska omfattning och huruvida överträdelsen har genomförts eller inte. Regelmässigt uppgår andelen till högst trettio procent av omsättningen. Vid vissa överträdelser – horisontella avtal om fastställande av priser, uppdelning av marknader och produktionsbegränsningar – ska procentsatsen ligga i den övre delen av skalan. För att ytterligare avskräcka företag kan kommissionen i vissa fall höja grundbeloppet. Detta belopp ska utgöra 15–25 procent av omsättningen.

Det av kommissionen fastställda grundbeloppet kan justeras med hänsyn till en rad försvarande och förmildrande omständigheter. I riktlinjerna anges följande exempel på försvarande omständigheter:

- Företaget fortsätter med eller upprepar en identisk eller liknande överträdelse efter det att kommissionen eller en nationell konkurrensmyndighet har konstaterat att företaget har överträtt någon av förbudsbestämmelserna i EG-fördraget. Grundbeloppet höjs med upp till 100 procent för varje överträdelse som fastställs.
- Företaget vägrar samarbeta med kommissionen eller hindrar kommissionens undersökning.
- Företaget har haft en ledande roll i överträdelsen.
- Företaget har tvingat andra företag att delta i överträdelsen.
- Företaget har vidtagit bestraffningsåtgärder mot andra företag för att få dem att hålla sig till överträdelsen.

Riktlinjerna innehåller följande exempel på förmildrande omständigheter:

- Företaget har upphört med överträdelsen omedelbart efter kommissionens första åtgärder (gäller dock ej kartellöverträdelser).
- Överträdelsen har begåtts av oaktsamhet.
- Företagets deltagande i överträdelsen har varit begränsat.
- Företaget har samarbetat med kommissionen i en omfattning som går utöver tillämpningsområdet för kommissionens meddelande om immunitet mot böter och nedsättning av böter i kartellärenden.
- Företagets konkurrensbegränsande beteende har godkänts eller uppmuntrats av de offentliga myndigheterna eller lagstiftaren.

Av riktlinjerna framgår vidare att det i vissa fall är särskilt viktigt att böterna har en tillräckligt avskräckande effekt. Därför kan kommissionen höja böterna för företag som är särskilt stora på andra marknader än den relevanta. Det kan dessutom vara nödvändigt att höja böterna så att de överstiger den vinst företaget erhållit tack vare överträdelsen. Självfallet krävs att det är möjligt att uppskatta vinsten. I undantagsfall kan kommissionen beakta ett företags faktiska betalningskapacitet. För att kommissionen ska sänka böterna med hänsyn till företagets ekonomiska situation krävs att tänkta böter skulle allvarligt skada företagets ekonomiska bärkraft.

6.2.3 ECN:s modellprogram och kommissionens tillkännagivande om immunitet mot böter och nedsättning av böter i kartellärenden

European Competition Network (ECN) är ett samarbete mellan EU-medlemsstaternas konkurrensmyndigheter och Europeiska kommissionen. ECN presenterade i september 2006 en modell för hur eftergiftsprogram skulle kunna se ut (Se http://ec.europa.eu/comm/competition/ecn/model_leniency_en.pdf. Till

modellprogrammet finns fogat kommentarer till programmets bestämmelser – Explanatory Notes.). Kommissionen offentliggjorde för sin del ett nytt tillkännagivande om immunitet mot böter och nedsättning av böter i kartellärenden (EUT C 298, 8.12.2006, s. 17) och tillkännagivandet är utformat i nära överensstämmelse med ECN:s modell.

ECN:s modellprogram omfattar enligt punkt 4 hemliga karteller, särskilt avtal eller samordnade förfaranden mellan konkurrenter, som syftar till att begränsa konkurrensen genom att priser fastställs, produktions- och försäljningskvoter fördelas, marknader delas upp och upphandlingar görs upp i förhand. Av första stycket i kommissionens tillkännagivande framgår att detta har samma tillämpningsområde.

När det gäller eftergift av konkurrensskadeavgift talar modellprogrammet om två former av eftergift; typ 1A och 1B. Med typ 1A avses eftergift för det företag som är först med att lämna konkurrensmyndigheten sådana bevis att myndigheten får skäl att vidta inspektion av en påstådd kartell, för det fall myndigheten inte hade sådan information tidigare. För att komma i fråga för eftergift ska företaget dessutom uppfylla förutsättningarna för nedsättning av konkurrensskadeavgift. Eftergift enligt typ 1B kan bli aktuellt när konkurrensmyndigheten redan har tillräckligt med information för att vidta undersökningar, men utan att något företag beviljats eftergift enligt typ 1A. För eftergift krävs då att företaget lämnar så kvalificerad information så att myndigheten med hjälp av denna och först då kan fastställa överträdelsen. Även såvitt avser denna form av eftergift krävs att företaget dessutom uppfyller förutsättningarna för nedsättning av konkurrensskadeavgift (se punkterna 5–7 i modellprogrammet). Tröskeln för att nå upp till möjligheten att få eftergift är lägre såvitt avser de situationer som omfattas av typ 1A. I dessa situationer kan nämligen eftergift komma ifråga redan när den lämnade informationen kan ge konkurrensmyndigheten grund för en inspektion. I kommentaren till programmet har ECN förklarat skillnaden med en önskan att skapa incitament för företag att lämna den första informationen om hemliga karteller (Explanatory Notes punkten 18). Kommissionen har i sitt tillkännagivande också två former av eftergift utformade på i huvudsak samma sätt som i modellprogrammet (Tillkännagivandet punkterna 8–12).

Enligt punkten 8 utesluter modellprogrammet från eftergift företag som vidtagit åtgärder för att tvinga ett annat företag att delta i kartellen. I kommentaren uttalar ECN dock att denna bestämmelses räckvidd är begränsad, för att på så sätt undvika osäkerhet för företag som kan komma att ansöka om eftergift (Explanatory Notes, punkten 22). Även enligt kommissionens tillkännagivande är det företag som tvingat in annat företag i kartellen uteslutet från möjligheten att få eftergift (Tillkännagivandet, punkten 13).

När eftergift inte längre kan komma ifråga kan företag istället ansöka om nedsättning av konkurrensskadeavgift om det tillför konkurrensmyndigheten information som är värdefull i en pågående utredning. Sådan nedsättning kan dock komma i fråga bara för det företag som uppfyller förutsättningar som anges i modellprogrammets punkt 13. Företaget ska i så fall ha upphört med överträdelsen, ha samarbetat väl med konkurrensmyndigheten under tiden efter sin anmälan samt under tiden dessförinnan inte ha vidtagit åtgärder för att försvåra den

kommande utredningen. Ungefär samma förutsättningar gäller enligt punkten 12 i kommissionens tillkännagivande. Företaget ska enligt denna bestämmelse ställa sig till förfogande för äkta, löpande och fullständigt samarbete under utredningen, upphöra med överträdelsen och inte ha försvårat utredningen innan ansökan lämnats in.

Modellprogrammet beskriver i punkterna 16–18 ett slags kölappsystem för de företag som överväger att lämna in ansökan om eftergift. Enligt detta system ska företaget kunna i ett inledningsskede lämna viss information om påstådd överträdelse varefter konkurrensmyndigheten kan ge företaget viss tid att inkomma med en fullständig ansökan. Företaget har därmed tilldelats en kölapp och någon annan sökande ska inte kunna hinna före med en fullständig ansökan. Det är upp till konkurrensmyndigheten att bedöma om en inledande ansökan alls är värd någon kölapp och om så är fallet hur lång tid företaget ska få på sig att komplettera sin ansökan. Anser konkurrensmyndigheten att ansökan därefter uppfyller kraven ska den räkna ansökan som inkommen vid den tidpunkt när den första kontakten togs. Samma möjlighet erbjuds enligt förfarandereglerna angivna i kommissionens tillkännagivande under punkterna 14–22.

6.2.4 Praxis

EG-rättslig praxis i fråga om böter är omfattande och har förändrats över tiden. Spännvidden är stor mellan det lägsta och det högsta belopp som har dömts ut av kommissionen och EG-domstolarna. År 1969 ålade kommissionen för första gången ett företag att betala böter för överträdelse av de materiella konkurrensreglerna. De första åren meddelade kommissionen få beslut. Bötesbeloppen var inte särskilt höga. Under senare år har kommissionen emellertid prioriterat bl.a. bekämpningen av karteller. I en rad ärenden har utdömda bötesbelopp uppgått till flera hundra miljoner euro. I dessa fall har överträdelserna i regel begåtts av stora multinationella företag. Dessutom har överträdelserna pågått under flera år och omfattat en stor del av den gemensamma marknaden. I några fall som prövats av kommissionen och EG-domstolarna har t.o.m. böterna motsvarat tio procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår, dvs. böterna har legat på den maximala bötesnivån. Det högsta bötesbeloppet som bestämts inom EG-rätten för en överträdelse av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete är hittills 992 miljoner euro, varav böterna för ett av de deltagande företagen bestämdes till 479 miljoner euro. För en överträdelse av förbudet mot missbruk av en dominerande ställning är det högsta beloppet som ålagts ett företag 497 miljoner euro.

6.3 Nya regler om konkurrensskadeavgiftens storlek

I detta avsnitt avhandlas dels utredningens förslag i de delar den behandlar konkurrensskadeavgiftens storlek, dels förslagen i promemorian Anpassning av konkurrenslagets regler om eftergift och

nedsättning till ECN:s modellprogram, som upprättats inom Näringsdepartementet.

6.3.1 Mer preciserade regler och en anpassning till EG-rätten

Regeringens bedömning: Mer preciserade regler om vilka omständigheter som ska beaktas när konkurrensskadeavgiftens storlek bestäms bör införas i syfte att underlätta för parterna och domstolarna att identifiera överträdelser som är särskilt skadliga från konkurrenssynpunkt och som förtjänar att höga avgifter döms ut. En anpassning till EG-rätten bör öka möjligheterna till förutsebarhet och enhetlighet i rättstillämpningen. Lagtexten bör innehålla en exemplifierande uppräkningslista av de omständigheter som ska tilläggas betydelse.

Även såvitt avser frågor om eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift bör en harmonisering till bestämmelserna utarbetade av ECN kunna medföra att möjligheterna till förutsebarhet och enhetlighet i rättstillämpningen ökar.

Utredningens och promemorians bedömning överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Företagarna, Landsorganisationen i Sverige (LO), Stockholms Handelskammare, Svensk Handel* instämmer i utredningens bedömning. *Konsumentverket* delar också utredningens bedömning, men anser att den av utredningen eftersträvade enhetligheten uppnås redan i dag genom att det endast är två domstolar som kan fastställa konkurrensskadeavgifter. *Konkurrensverket* delar bedömningen om att införa mer preciserade regler som anger vilka omständigheter som har betydelse för fastställande av konkurrensskadeavgiftens storlek. Detta kommer sannolikt att öka möjligheterna till förutsebarhet och enhetlighet i rättstillämpningen och underlätta för parterna och domstolarna att identifiera de särskilt straffvärda överträdelserna. *Konkurrensverket* är positivt till att de föreslagna kriterierna överensstämmer med vad som gäller enligt EG-rätten. Detta torde vara en förutsättning för att vägledning ska kunna hämtas från EG-rätten i den svenska rättstillämpningen. Kommissionens riktlinjer för beräkning av böter bygger på en procentsats av företags försäljningsvärde på den berörda marknaden. *Konkurrensverket* delar därför utredningens bedömning att dessa riktlinjer och den praxis de ger upphov till, lättare än i dag kan tjäna som vägledning för en prövning enligt konkurrenslagen. Ett tydligt argumentationsschema torde också vara en förutsättning för att förslaget om att införa institutet avgiftsföreläggande ska kunna tillämpas effektivt. *Stockholms tingsrätt* instämmer i bedömningen att det bör införas mer preciserade regler eftersom det sannolikt ökar möjligheterna till förutsebarhet och enhetlighet i rättstillämpningen. En bestämning av ett sanktionsvärde och därefter beaktandet av försvårande respektive för mildrande omständigheter överensstämmer med den argumentationsteknik som gäller inom straffrätten och ger transparens. *Linklaters Advokatbyrå AB* instämmer i utredningens bedömning och anser att det är i linje med konkurrensmålets straffprocessuella karaktär att i lagtexten tydliggöra vilka faktorer som ska ligga till grund för bestämmandet av

konkurrensskadeavgift. Detta har potential att öka förutsebarheten och därmed rättsäkerheten i mål om konkurrensskadeavgift. En risk som alltid föreligger i de fall man har ambitionen att mer i detalj reglera rättstillämpningen är dock att domstolarnas utrymme för egna bedömningar och möjligheten att ta hänsyn till särskilda omständigheter i det enskilda fallet minskar. *Svenskt Näringsliv*, som delar utredningens bedömning, anför att den systematisering som utredningen föreslår har ett klart värde genom att resonemanget och de utslagsgivande faktorerna tydliggörs. *Svenskt Näringsliv* är i likhet med utredningen anhängare av en allsidig och nyanserad bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet och deras betydelse för konkurrensskadeavgiftens storlek. En automatisk eller mekanisk beräkning av avgiften, s.k. teknisk metod, bör inte införas. *Sveriges advokatsamfund* anser att det föreligger en risk i de fall rättstillämpningen i allt för stor omfattning regleras i detalj, eftersom detta torde minska domstolarnas utrymme för egna bedömningar och möjligheten att ta hänsyn till särskilda omständigheter i det enskilda fallet. Att en sådan möjlighet bör finnas känns särskilt angeläget i fråga om vad som kan anses utgöra förmildrande omständigheter.

Övriga remissinstanser har inte haft några synpunkter på utredningens bedömning.

När det gäller promemorians bedömning har remissinstanserna tillstyrkt att konkurrenslagens bestämmelser om eftergift och nedsättning harmoniseras med den av ECN utarbetade modellen.

Skälen för regeringens bedömning

Överträdelser av förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen eller i EG-fördraget är ägnade att påverka spelreglerna på marknaden. I förlängningen leder detta till konstgjorda priser och minskade valmöjligheter för konsumenterna. På sikt kan detta också leda till samhälls-ekonomiska problem i form av t.ex. förlorad konkurrenskraft och färre arbetstillfällen. Enligt regeringens mening bör därför utgångspunkten för att bestämma konkurrensskadeavgiftens storlek vara att den ska vara så ingripande att företag inte överträder förbudsreglerna. Konkurrenslagens regler om fastställande av konkurrensskadeavgift bör således ges en utformning som gör det möjligt att döma ut avhållande och avskräckande avgifter för överträdelser som är särskilt skadliga från konkurrenssynpunkt.

I mål om konkurrensskadeavgift är det inte ovanligt att det mellan parter och domstol förekommer skilda uppfattningar om exempelvis hur allvarlig en överträdelse av konkurrensreglerna är och vilken betydelse en viss omständighet ska tillmätas när konkurrensskadeavgiften bestäms. Därtill kommer att Konkurrensverket och domstolarna inte alltid utformar sin talan respektive sina domskäl så att det står klart varför yrkandet eller avgiften bestämts till ett visst belopp. Ett grundläggande problem är därvid att ta ställning till vilket belopp som ska vara utgångspunkt för bedömningen av avgiftens storlek.

Uppbyggnaden av bestämmelserna om konkurrensskadeavgift påminner delvis om brottsbalkens regler om straffmätning (se t.ex. prop. 2001/02:167, s. 98). Vilka omständigheter som ska beaktas framgår

emellertid endast till viss del av konkurrenslagen. Om det i lagtexten tydligare än i dag anges vilka omständigheter som särskilt ska beaktas, torde förutsättningarna för att döma ut höga avgifter öka. Dessutom torde förutsebarheten och enhetligheten i rättskipningen öka. Detta skulle också kunna innebära bättre vägledning för Konkurrensverket och domstolarna vid prövning av allvarliga överträdelse av konkurrensreglerna.

En reglering som tydligt anger vilka omständigheter som särskilt ska beaktas innebär att det ställs höga krav på Konkurrensverket och domstolarna. Verket har att utveckla hur myndigheten kommit fram till yrkat belopp och ange de omständigheter som beaktats, medan domstolarna har att i sina avgöranden närmare motivera hur konkurrensskadeavgifterna fastställts. En motivering av hur avgiften har bestämts ger parter och andra bättre möjligheter att bedöma på vilket sätt domstolen beaktat olika omständigheter. Därigenom får parterna också ett bättre underlag för att bedöma om det finns anledning att överklaga domen till högre rätt. Ett krav på tydligare motivering torde alltså leda till en effektivare rättstillämpning.

Konkurrenslagens bestämmelser om vilka omständigheter som ska beaktas när konkurrensskadeavgiften bestäms bygger på bl.a. EG-rätten. En anpassning till det EG-rättsliga systemet har den fördelen att det skapas förutsättningar för att i påföljdshänseende behandla överträdelserna lika. I det sammanhanget bör det framhållas att det i och med moderniseringen av tillämpningen av artikel 81 och 82 i EG-fördraget genom förordning 1/2003 torde finnas ett värde i att de nationella och EG-rättsliga sanktionssystemen är någorlunda likartade med hänsyn till fördelning och hantering av ärenden inom de europeiska konkurrensmyndigheternas nätverk. Därtill kommer att svenska domstolar har prövat förhållandevis få mål om konkurrensskadeavgift. Det är därför, för det fall regelverket ska uppfylla rimliga krav på förutsebarhet och stämma överens med EG-rätten, en förutsättning att man i den svenska rättstillämpningen kan dra nytta av EG:s rättspraxis. Dessutom är det av vikt att det svenska regelverket flexibelt kan följa utvecklingen inom EG-rätten. Den enhetliga rättstillämpningen syftar således till att EG-rättens synsätt på allvarliga överträdelse ska få genomslag även i svensk rättstillämpning.

Frågan är därefter hur konkurrenslagens bestämmelser ska reformeras för att underlätta för parterna och domstolarna att identifiera överträdelse som är särskilt skadliga från konkurrenssynpunkt och som bör förtjäna avskräckande avgifter.

Utredningen har övervägt tre olika modeller för hur reglerna om konkurrensskadeavgiften bör reformeras. Den ena modellen går ut på att det i lagtext anges särskilt allvarliga överträdelse som ska ge kännbara konkurrensskadeavgifter. Med en sådan ordning skulle man kunna beakta de samhällsekonomiska och konsumentpolitiska förluster som uppkommer eller är ägnade att uppkomma vid otillräckligt konkurrenstryck (den dolda prislappen). Den andra modellen innebär att en teknisk metod utarbetas för att fastställa konkurrensskadeavgiften. En sådan metod, som tidigare tillämpades inom EG-rätten, anger mer eller mindre automatiskt vilken konkurrensskadeavgift som ska fastställas för en viss överträdelse. Den tredje modellen som utredningen övervägt och förordar har liknats

vid systemet med dagsböter som finns i brottsbalken. Utformningen av brottsbalkens bestämmelser om dagsböter påminner i någon mån om nuvarande regler i konkurrenslagen om fastställande av konkurrensskadeavgiftens storlek.

Ett system som har likheter med systemet med dagsböter och där ledning för tillämpningen kan sökas i EG-rätten torde enligt regeringens mening uppfylla rimliga krav på förutsebarhet. Vid utformningen av regler som tydligare än i dag anger vilka omständigheter som ska beaktas när konkurrensskadeavgiften fastställs bör alltså ledning kunna hämtas från EG-rätten och EG-domstolens praxis.

Frågan är då hur en sådan reglering bör utformas. Om man vill införa mer preciserade lagregler, är det ofrånkomligt att regleringen blir tämligen utförlig. Det är en rad omständigheter som är av betydelse för att bestämma konkurrensskadeavgiften. Ska regleringen leda till en mer enhetlig och förutsebar rättskipning, måste dessa omständigheter i stor utsträckning anges i lagtext. En utförlig och detaljerad reglering kan emellertid innebära att systemet framstår som svåröverskådligt. Vidare finns, som några remissinstanser påpekat, en risk för att domstolarnas utrymme för egna bedömningar och möjligheten att ta hänsyn till särskilda omständigheter i det enskilda fallet minskar.

Regeringen anser att man varken bör sträva efter att göra bestämmelserna för detaljerade eller för allmänt hållna. Lagtexten bör innehålla en exemplifierande uppräknning av de omständigheter som ska beaktas. En sådan reglering innebär att domstolarna underkastas en starkare styrning än enligt gällande rätt men utgör inget hinder mot att de tar hänsyn till exempelvis sådana vid lagstiftningen inte förutsedda omständigheter som bör få påverka konkurrensskadeavgiftens storlek. Avsikten är alltså inte att i konkurrenslagen försöka ge en uttömmande redovisning av de omständigheter som ska beaktas.

Vidare är att beakta att det inte går att reglera vilken relativ vikt som ska tillmätas den ena eller den andra omständigheten när flera förekommer samtidigt. Som nämnts tidigare påminner bestämmelserna om fastställande av konkurrensskadeavgiftens storlek till viss del om brottsbalkens regler om straffmätning. Med straffrätten som förebild bör det i konkurrenslagen tydligare än i dag beskrivas hur domstolarna ska gå till väga när avgiften ska bestämmas. Ett sådant argumentationsschema bör bygga på en klar uppdelning mellan omständigheter som är att hänföra till själva överträdelsen och omständigheter som inträffat före eller efter överträdelsen. Bland faktorer som inte är att hänföra till själva överträdelsen kan nämnas företagets ekonomiska situation, tidigare överträdelser av konkurrensreglerna och företagets agerande efter det att överträdelsen avslöjats. När det gäller överträdelsen bör en uppdelning göras mellan objektiva omständigheter som avser själva överträdelsen och omständigheter som rör företagets agerande i samband med överträdelsen. Bland omständigheter som rör företagets agerande kan nämnas företagets delaktighet i överträdelsen. Med en sådan reform vinner man den fördelen att reglerna tydligare än i dag visar när olika omständigheter bör tillmätas relevans och att en omständighet inte kan beaktas i flera led i argumentationen.

Regeringen vill understryka att syftet med reglerna är att skapa en ordning som gör det möjligt att identifiera överträdelser som är särskilt

skadliga från konkurrenssynpunkt och som förtjänar höga konkurrensskadeavgifter. Regleringen är tänkt att beskriva hur Konkurrensverket och domstolarna generellt bör gå till väga vid bestämmande av avgiftens storlek. Det är sedan upp till verket och domstolarna att i varje enskilt fall närmare fylla schemat med innehåll. För att regleringen ska öka förutsebarheten i rättstillämpningen bör domstolarna också öppet redovisa sina överväganden.

6.3.2 Överträdelsens sanktionsvärde

Regeringens förslag: Överträdelsens allvar och varaktighet är utgångspunkten för att fastställa konkurrensskadeavgiftens storlek och utgör ett utgångsbelopp (sanktionsvärdet). Vid bedömningen ska särskilt beaktas överträdelsens art, marknadens omfattning och betydelse samt överträdelsens konkreta eller potentiella påverkan på konkurrensen på marknaden.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: *Konkurrensverket*, som tillstyrker förslaget, är positivt till att de omständigheter som utredningen föreslår ska beaktas vid fastställandet av konkurrensskadeavgiftens storlek till stora delar överensstämmer med dem som anges i kommissionens riktlinjer. Sanktionsvärdet motsvarar i stort sett det grundbelopp som kommissionen tillämpar. Det är däremot oklart hur konkurrensskadeavgiften ska beräknas i den situationen när överträdelsen avser samarbeten mellan konkurrerande företag om marknadsdelning. Exempel finns där företag delar upp marknaden på så sätt att ett eller flera av dem inte har någon försäljning på denna marknad. I dessa situationer föreslår Konkurrensverket att det ska vara möjligt för verket och domstolarna att, liksom kommissionen, kunna använda ett fiktivt försäljningsvärde som utgångspunkt vid beräkningen av konkurrensskadeavgiften. Därtill är det oklart hur avgiften ska beräknas för företagsammanslutningar som överhuvudtaget inte har någon omsättning på marknaden. *Stockholms tingsrätt* tillstyrker förslaget. En faktor av betydelse vid avgiftens bestämmande är enligt tingsrätten de inblandade företagens storlek. Ett stort företag döms, om förhållandena i övrigt är desamma, att betala en högre avgift än ett mindre företag. Utgångspunkten är företagets omsättning (jfr MD 2005:7). Den omständigheten att hänsyn ska tas till ett företags ekonomiska styrka vid bedömningen av marknadens omfattning borde tydligare komma till uttryck i lagtexten. Enligt tingsrätten är begreppet marknadens omfattning också mer inskränkande än den uppräknade av faktorer som ska beaktas enligt utredningen.

Övriga remissinstanser har tillstyrkt eller inte lämnat några synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Inledning

I konkurrenslagen och förordning 1/2003 anges att vid fastställande av konkurrensskadeavgiften respektive böterna hänsyn ska tas till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den pågått. Dessa utgångspunkter ska alltså gälla för bedömningen.

Omständigheter som rör själva överträdelsen kan jämföras med ett brotts straffvärde. Med förebild i straffrätten och i kommissionens riktlinjer för beräkning av böter bör det fastställas hur stor konkurrensskadeavgift överträdelsen som sådan förtjänar. Detta kan kallas för överträdelsens sanktionsvärde. Motsvarande benämning i kommissionens riktlinjer är grundbelopp. Till sanktionsvärdet hör de objektiva omständigheter som avser själva överträdelsen, dvs. överträdelsens allvar och varaktighet.

Överträdelsens allvar

Vid bestämmande av överträdelsens allvar ska en rad faktorer beaktas varav de viktigaste bör framgå av konkurrenslagen. Avsikten är alltså att i lagtexten ange de omständigheter som är mest betydelsefulla för bedömningen av en överträdelses allvar. Att de uppräknade omständigheterna ska beaktas särskilt utesluter dock inte att det kan finnas andra omständigheter som i det enskilda fallet kan tillmätas betydelse.

Vissa förbjudna samarbeten mellan konkurrerande företag anses till sin art vara så negativa från konkurrenssynpunkt att konkurrensskadeavgifterna bör fastställas till höga belopp. Exempel på sådana överträdelser är samarbete mellan konkurrerande företag om priser, marknadsdelning eller produktionsbegränsningar (*hard core* eller *per se* förbjudna överträdelser). Dessa överträdelser anses i sig medföra särskilt svåra skador på konkurrensen och därmed för samhällsekonomin och konsumenterna.

Förbudet mot missbruk av en dominerande ställning är utformat så att det omfattar förfaranden av vitt skilda slag. Det övervägande antalet fall av missbruk som prövats av domstol handlar om förfaranden som syftar till att sätta konkurrensen ur spel och som således är riktade mot konkurrenter på marknaden. Även en överträdelse av förbudet mot missbruk av en dominerande ställning kan vara av sådan art att konkurrensskadeavgiften ska fastställas till ett högt belopp. Av motiven till konkurrenslagen framgår att, när ett förbudet förfarande är resultatet av marknadsmakt hos företag med dominerande ställning, det är särskilt befogat att konkurrensskadeavgiften får en ingripande karaktär (prop. 1992/93:56, s. 93). Som exempel på allvarligt missbruk kan nämnas ett företag med monopolliknande ställning som vidtar åtgärder för att hindra nya företag från att etablera sig på en marknad.

Av det sagda följer att vissa typer av överträdelser är till sin art så skadliga från konkurrenssynpunkt att konkurrensskadeavgifterna bör fastställas till höga belopp i syfte att verka avhållande på företaget i fråga och avskräckande för andra företag.

Marknadens omfattning och betydelse bör också särskilt beaktas vid bedömningen av en överträdelses allvar. En överträdelse som omfattar t.ex. hela Sverige bör bedömas som allvarligare än en överträdelse som begränsar sig till ett mindre geografiskt område. Andra omständigheter som rör marknaden, och som därmed också hör till överträdelsens allvar, är betydelsen av den vara eller tjänst som konkurrensbegränsningen avsett. Genom att särskilt markera marknadens betydelse bör det, vilket *Stockholms tingsrätt* pekat på, finnas förutsättningar att beakta sådana andra omständigheter som hör marknaden till.

Vid bedömningen av en överträdelses allvar bör även överträdelsens konkreta eller potentiella konsekvenser för konkurrensen särskilt beaktas. Därvid ska de ekonomiska effekter som ett visst agerande faktiskt eller typiskt sett orsakar på marknaden vägas in.

När det gäller frågor om effekter på marknaden bör det understrykas att ett samarbete vars syfte är konkurrensbegränsande anses förbjudet i sig. I ett sådant fall krävs det alltså inte att någon konkret effekt påvisas. EG-domstolen har också slagit fast att vissa typer av avtal, såsom avtal om priser, uppdelning av marknader och begränsningar av produktion i sig anses ha till syfte att snedvrída marknadens struktur. Marknadsdomstolen har i några avgöranden anslutit sig till detta synsätt (t.ex. MD 2003:2). I sådana fall fastställs också böterna enligt EG-rätten regelmässigt till höga belopp, utan att det anses erforderligt att leda i bevis vilka skador förfarandet haft för konkurrensen. Detsamma bör gälla när Konkurrensverket för talan om konkurrensskadeavgift. Denna slutsats bygger på att det är allmänt vedertaget att sådana överträdelser leder till stora skador för konkurrensen. Det är inte en framkomlig väg att närmare försöka precisera dessa skador inom ramen för ett mål om konkurrensskadeavgift. Vägledning bör i stället sökas i EG-rättslig praxis.

Vid andra överträdelser av konkurrensreglerna kan det bli aktuellt att beakta de ekonomiska effekter ett visst agerande orsakar. Det åligger Konkurrensverket att så långt det är rimligt lägga fram utredning rörande de förhållanden som i det enskilda fallet bör inverka på avgiftens storlek. Behovet av sådan utredning torde variera från fall till fall.

Av konkurrenslagen framgår att när talan riktas mot flera företag ska konkurrensskadeavgiften fastställas särskilt för vart och ett av dem. Härav följer att överträdelsens sanktionsvärde måste fördelas mellan flera företag när överträdelsen exempelvis utgörs av ett konkurrensbegränsande samarbete. På så sätt kan man ta hänsyn till företagets styrka på marknaden när avgiften bestäms. I likhet med kommissionens riktlinjer för beräkning av böter bör en lämplig utgångspunkt för att bedöma allvaret för ett enskilt företag vara företagets försäljningsvärde/omsättning på den marknad som överträdelsen avser (jfr MD 2005:7). Den marknadsavgränsning som gjorts vid bedömningen av överträdelsen bör kunna användas även vid bestämmandet av överträdelsens allvar. Någon ytterligare utredning i det här avseendet torde alltså inte vara påkallad.

Konkurrensverket har pekat på svårigheten att fastställa konkurrensskadeavgiften för ett företag som inte har någon omsättning på den marknad som överträdelsen avser. Så kan exempelvis vara fallet när överträdelsen utgörs av en marknadsdelning eller begränsning av marknader till nackdel för konsumenterna och som går ut på att företaget

inte ska sälja några produkter på marknaden. Sådana överträdelser anses allvarliga och bör rendera i kännbara avgifter för företaget. Eftersom omsättningen på marknaden inte kan vara utgångspunkt för bedömningen av sanktionsvärdet, bör den i ett sådant fall bestämmas efter en samlad bedömning av omständigheterna i fallet. Detsamma gäller när avgiften ska bestämmas för en företagssammanslutning som inte har någon omsättning alls på marknaden.

Det bör avslutningsvis understrykas att överträdelsens art, marknaden omfattning och betydelse samt överträdelsens konkreta eller potentiella påverkan på konkurrensen är viktiga exempel på vad som ska beaktas vid bedömningen av överträdelsens allvar. Exemplet utesluter dock inte att andra omständigheter kan ha betydelse för bedömningen. *Stockholms tingsrätt* efterlyser att det i lagtexten tydligare bör komma till uttryck att företagets ekonomiska styrka ska beaktas när överträdelsens allvar bedöms. Regeringen återkommer till den frågan i avsnitt 6.3.4.

Överträdelsens varaktighet

När sanktionsvärdet bestäms ska även överträdelsens varaktighet beaktas. Konsekvenserna för konkurrensen av en överträdelse som pågått under lång tid förväntas i regel vara allvarigare än vid en överträdelse som varat en kortare tid. Regeringen instämmer härvid i utredningens bedömning att avgiften för en överträdelse för ett företag som exempelvis deltagit i kartellsamarbete som pågått i fem år ska vara högre än för ett företag som deltagit i en likvärdig kartell som varat i tre år. Utredningen redovisar dock inte hur man närmare bör gå till väga för att bestämma avgiften i ett sådant fall. Med utgångspunkt från företagets försäljningsvärde/omsättning på den marknad som överträdelsen avser kan varaktigheten beaktas på flera sätt. Ett sätt kan vara att man, såsom anges i kommissionens riktlinjer, multiplicerar en andel av försäljningsvärdet med det antal år som överträdelsen pågått. Oavsett vilken betydelse varaktigheten bör tillmätas när sanktionsvärdet bestäms, är avgiftens funktion att den ska verka avhållande på företaget i fråga och avskräckande för andra företag att överträda konkurrensreglerna. Det är alltså en fråga för rättstillämpningen att avgöra hur varaktigheten ska beaktas i det enskilda fallet.

EG-rätten vägledande för rättstillämpningen

Sanktionsvärdet motsvarar i stora drag det grundbelopp som kommissionen tillämpar vid fastställande av böter. Regeringen har tidigare anfört att det från sanktionssynpunkt inte bör vara någon större skillnad om en överträdelse prövas enligt svensk rätt eller enligt EG-rätten. Med hänsyn till att kommissionens riktlinjer för beräkning av böter numera bl.a. i regel bygger på en procentsats av företagets omsättning på den berörda marknaden bör dessa och den praxis de ger upphov till lättare kunna tjäna som vägledning för en prövning enligt konkurrenslagen. På så sätt finns det förutsättningar att bedöma påföljden för en överträdelse någorlunda likvärdigt enligt svensk rätt och enligt

EG-rätten oavsett om det är en svensk domstol eller kommissionen som har att pröva överträdelsen.

6.3.3 Omständigheter som rör företaget och som är hänförliga till själva överträdelsen

Regeringens förslag: När sanktionsvärdet för ett företags överträdelse har fastställts ska detta justeras med hänsyn till försvårande och förmildrande omständigheter hänförliga till företaget. Som försvårande omständigheter vid bedömningen av företagets överträdelse ska särskilt beaktas om företaget förmått annat företag att medverka i överträdelsen eller om företaget haft en ledande roll i överträdelsen. Som förmildrande omständighet ska särskilt beaktas om företagets medverkan i överträdelsen har varit begränsad.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Konkurrensverket* tillstyrker förslaget om en tydligare redovisning av hur verket och domstolarna ska gå till väga när avgiften ska fastställas. Det är dock viktigt att uppräknningen inte uppfattas som en uttömmande redovisning av de omständigheter som kan beaktas. Såsom förslaget till lagtext är utformat finns det en risk för att utrymmet att beakta andra omständigheter i praktiken blir relativt begränsat. När det gäller frågan om uppsåt som försvårande omständighet pekar Konkurrensverket på att det blir märkligt om denna omständighet i sig ska anses vara en försvårande omständighet som särskilt ska beaktas och påverka avgiftens storlek i höjande riktning när den också är en förutsättning för om konkurrensskadeavgift ska utgå över huvudet. Det framgår, enligt verket, inte av utredningens betänkande om rekvisitet uppsåt i allmänhet utgör en försvårande omständighet eller om det krävs någon särskild grad av uppsåt för att det ska tillmätas betydelse vid fastställandet av konkurrensskadeavgiftens storlek. Konkurrensverket är i och för sig positivt till möjligheten att som försvårande omständighet beakta omständigheter som tydligt visar på ett uppsåt. Ett exempel kan vara att företaget varit medvetet om den olagliga karaktären av förfarandet. Det bör dock framgå i lagtexten eller av motiven i vilka situationer det är relevant att särskilt beakta uppsåt som en försvårande omständighet. Risken finns annars att verket tvingas återropa uppsåt som en försvårande omständighet i varje enskilt fall, för att domstolarna ska kunna döma ut tillräckligt höga avgifter i t.ex. kartellmål. På motsvarande sätt anser Konkurrensverket det vara lämpligt att uppenbara fall av oaktsamhet ska anses vara en förmildrande omständighet som kan innebära en justering av sanktionsvärdet i sänkande riktning. Även här kan det uppstå tillämpningssvårigheter eftersom rekvisitet oaktsamhet utgör en förutsättning för att kunna ådöma ett företag konkurrensskadeavgift. Konkurrensverket anser att det är mest lämpligt att låta det berörda företaget bära bevisbördan för att överträdelsen har skett av oaktsamhet vilket bör legitimera en lägre avgift. Det torde ligga i företagets intressen att föra fram omständigheter till stöd för detta och de har i allmänhet de bästa förutsättningarna att föra bevisning i denna fråga.

Konsumentverket tillstyrker förslaget, men anser att det bör övervägas att det som försvårande omständighet även införs att överträdelsen haft stor direkt effekt på konsumenter samt att ett stort antal konsumenter påverkats. För att förhindra att rättsutvecklingen blir statisk är det enligt *Konsumentverket* viktigt att det av lagtexten framgår att redovisningen av omständigheter inte är uttömmande utan endast exemplifierande. *Malmö tingsrätt* anser att de föreslagna bestämmelserna är oklara och kan medföra tillämpningsproblem. Såvitt gäller frågan om uppsåt och oaktsamhet framgår inte vad som ska anses utgöra normalfall. Enligt tingsrätten bör en uppsåtlig överträdelse utgöra normalfallet och oaktsamhet betraktas som en förmildrande omständighet vid bedömningen. Bestämmelsen om uppsåt bör därför utgå. *Linklaters Advokatbyrå AB* och *Sveriges advokatsamfund* pekar på risken för att en detaljerad reglering torde minska domstolarnas utrymme för egna bedömningar och möjligheten att ta hänsyn till särskilda omständigheter i det enskilda fallet. En sådan omständighet bör exempelvis vara om en kartellmedlem i själva verket lidit skada av den kartellsamverkan man befunnits ha deltagit i. Enligt *Linklaters* och advokatsamfundets uppfattning bör det därför i lagtexten tydligt framgå att de faktorer som exempelvis ska utgöra förmildrande omständigheter inte är uttömmande. En sådan lagteknisk konstruktion bör kunna genomgöras utan att förutsebarheten och en ökad rättssäkerhet går förlorad.

Skälen för regeringens förslag

I lagtexten bör göras tydligt att utrymme ska finnas att ta hänsyn till omständigheter som rör företaget och som är hänförliga till själva överträdelsen. När domstolen tagit ställning till överträdelsens sanktionsvärde, bör den beakta om det i målet finns försvårande eller förmildrande omständigheter som är att hänföra till företagets agerande vid överträdelsen. Som nämnts tidigare bör dessa omständigheter anges i lagtexten genom en exemplifierande uppräkningslista. Även om uppräkningslistan är exemplifierande, torde de vanligast förekommande omständigheterna finnas med om kanske inte direkt angivna så åtminstone på det sättet att de går att hänföra till någon av de uppräknade punkterna. Detta innebär att flera av punkterna blir allmänt hållna. Företagets ekonomiska förhållanden, tidigare vandel eller vad som inträffat efter överträdelsen ska inte beaktas i denna del. I den mån sådana omständigheter ska beaktas, får det ske enligt bestämmelsen om förmildrande och försvårande omständigheter som inte är hänförliga till själva överträdelsen.

Utredningen har föreslagit att det i lagtexten ska anges att en försvårande omständighet kan utgöras av att överträdelsen har skett uppsåtligt respektive att en förmildrande omständighet kan vara om överträdelsen har skett av oaktsamhet. Flera remissinstanser har kritiserat förslaget med hänvisning till att det kan ge upphov till tillämpningsproblem. Regeringen instämmer i remissinstansernas kritik. Lagtexten bör således inte uttryckligen föreskriva att dessa omständigheter särskilt ska beaktas. Det innebär dock inte att domstolen är förhindrad att beakta uppsåt eller oaktsamhet när det finns skäl för det.

En försvårande omständighet som bör beaktas är om ett företag genom påtryckning eller hot har tvingat annat företag att delta i överträdelsen. En annan försvårande omständighet kan vara om företaget haft en ledande roll i överträdelsen (jfr MD 2005:7). Även om så inte är fallet, torde som en försvårande omständighet kunna beaktas om företaget varit mer aktivt än andra.

Konsumentverket har anfört att när många konsumenter drabbats av en överträdelse bör den omständigheten betraktas som en försvårande omständighet. Enligt regeringens mening gäller den omständigheten själva överträdelsen och kan normalt inte hänföras till något särskilt företag, utom när fråga är om missbruk av dominerande ställning. Att överträdelsen har haft en stor direkt effekt för konsumenterna eller att många konsumenter påverkats bör således beaktas när överträdelsens sanktionsvärde bestäms.

Utredningen har föreslagit att som förmildrande omständighet ska särskilt beaktas om företagets medverkan i överträdelsen är en följd av påtryckning från annat företag. Regeringen delar inte utredningens förslag i den delen. Ett företag som deltar i möten med konkurrensbegränsande syften har, även om deltagandet sker efter påtryckningar från ett annat företag, alltid möjlighet att anmäla överträdelsen till Konkurrensverket för att få eftergift (jfr mål T-38/02 Groupe Danone mot Europeiska kommissionen, REG 2005 s. II-4407). Enligt regeringens mening bör därför inte denna omständighet beaktas i mildrande riktning när avgiften bestäms. Samma bedömning kan också göras i det fall som *Linklaters Advokatbyrå AB* och *Sveriges advokatsamfund* pekar på i sina remissvar. Att en kartellmedlem lidit skada av den kartellsamverkan som man har deltagit i bör alltså normalt inte kunna beaktas som en förmildrande omständighet. Regeringen instämmer däremot i utredningens förslag att som förmildrande omständighet ska särskilt beaktas om företagets medverkan i överträdelsen har varit begränsad.

Allmänt sett har Konkurrensverket bevisbördan för de omständigheter som påverkar avgiftens storlek. När det gäller bevisbördan för förmildrande omständigheter och då för uppenbara fall av oaktsamhet anser *Konkurrensverket* att det bör ankomma på företaget att lägga fram utredning om det. För en sådan ordning talar att det är företaget som har bäst möjligheter att säkra bevisning härom. Dessutom synes den vara förenlig med kommissionens riktlinjer för beräkning av böter. Mot detta talar att företaget härigenom, eftersom oaktsamhet är en förutsättning för ansvar, måste lägga fram bevisning om sin egen skuld. Enligt regeringens mening bör därför Konkurrensverket självman ta hänsyn till uppenbara fall av oaktsamhet när avgiftsyrkandet bestäms. Detta följer av det objektivitetskrav som får anses gälla när staten vidtar straffrättsliknande åtgärder mot enskilda subjekt (jfr JO:s beslut 2006-07-07, dnr 2181-2005). I övrigt ankommer det på domstolarna att ta ställning till vad som ska gälla i bevishänseende i det enskilda fallet.

6.3.4 Omständigheter som inte är hänförliga till själva överträdelsen

Regeringens förslag: Vid bestämmande av konkurrensskadeavgiften ska, förutom omständigheter hänförliga till själva överträdelsen, särskilt beaktas

- om företaget tidigare har överträtt förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen eller i EG-fördraget,
- om företaget snabbt har upphört med överträdelsen sedan den påtalats av Konkurrensverket, eller
- företagets ekonomiska situation.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker eller lämnar inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Som nämnts tidigare kan även andra omständigheter än sådana som är hänförliga till själva överträdelsen beaktas vid fastställande av konkurrensskadeavgiftens storlek. Förutom tidigare överträdelser av förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen eller i EG-fördraget gäller det vissa omständigheter som är att hänföra till företaget. I lagtexten bör göras tydligt att utrymme ska finnas att ta hänsyn även till dessa omständigheter. Detta innebär att, efter det att domstolen tagit ställning till de omständigheter som är att hänföra till själva överträdelsen, den bör beakta om det i målet finns andra relevanta omständigheter som inte är hänförliga till själva överträdelsen. Dessa omständigheter bör anges i lagtexten genom en exemplifierande uppräkningslista. Även om uppräkningslistan inte är uttömmande, torde de vanligast förekommande omständigheterna finnas med om kanske inte direkt angivna så åtminstone på det sättet att de går att hänföra till någon av de uppräknade punkterna.

Den omständigheten att ett företag tidigare har överträtt någon av förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen eller i EG-fördraget är alltså en sådan omständighet som kan beaktas i höjande riktning när avgiften bestäms. Förhållandet mellan överträdelserna måste dock anses vara av betydelse för om och i vilken omfattning avgiften bör höjas.

Omständigheter som kan beaktas i mildrande riktning är att företaget snabbt upphört med överträdelsen sedan den påtalats av Konkurrensverket. I likhet med vad som gäller enligt kommissionens tillkännagivande om beräkningen av böter bör ett snabbt upphörande dock inte kunna ge lägre avgift för företag som medverkat i särskilt allvarliga överträdelser.

En annan omständighet som skulle tala för en mildare bedömning och som nämns i motiven till konkurrenslagen är att företaget har ålagts att betala skadestånd. Skyldigheten att betala skadestånd bör dock inte generellt beaktas när konkurrensskadeavgiften bestäms. Framförallt kan det i målet om konkurrensskadeavgift vara svårt att beakta skyldigheten att betala skadestånd. Det beror dels på att eventuell skadeståndsskyldighet

många gånger prövas efter det att avgiftsmålet är avgjort, dels på att – om talan om avgift och skadestånd kumuleras – det kan finnas andra skadeliidande som ännu inte gett sina krav tillkänna när avgiften ska fastställas. I vilka fall det kan bli aktuellt att beakta eventuella skadestånd får avgöras av domstolarna i det enskilda fallet.

Även företagets ekonomiska situation bör beaktas när avgiften bestäms. Här kan vara fråga om att höja avgiften för ett ekonomiskt starkt företag i syfte att avgiften ska få en avhållande och avskräckande effekt. Det bör också vara möjligt att sänka avgiften för ett företag som befinner sig i en svår ekonomisk situation.

Det finns ytterligare omständigheter som i och för sig torde kunna påverka konkurrensskadeavgiftens storlek men som inte är så vanliga eller betydande att de särskilt bör anges i lagtexten. Som exempel kan nämnas att det i undantagsfall kan finnas anledning att ta hänsyn till ett meddelat näringsförbud (jfr NJA 1983 s. 163).

Den omständigheten att ett företag förnekar påstådd överträdelse eller att företaget försvårar Konkurrensverkets utredning bör inte läggas företaget till last på så sätt att det erhåller en högre konkurrensskadeavgift än normalt. Däremot bör den omständigheten att ett företag vidgår påstådd överträdelse och underlättar verkets utredning kunna påverka avgiftens storlek i sänkande riktning. I den mån företagets medverkan inte är av sådan karaktär att den kan beaktas inom ramen för bestämmelsen om nedsättning av konkurrensskadeavgiften, bör företagets medverkan ändå kunna tillmätas viss betydelse. Detta torde främst komma i fråga när överträdelsen utgörs av missbruk av dominerande ställning.

Efter det att domstolarna, med beaktande av omständigheter hänförliga till själva överträdelsen och till företaget, har bestämt konkurrensskadeavgiftens storlek återstår att beakta om regeln om nedsättning av avgiften är tillämplig.

6.3.5 Förfaranden som kan komma ifråga för eftergift eller nedsättning

Regeringens förslag: Möjligheten att erhålla eftergift eller nedsättning av konkurrensskadeavgift ska även i fortsättningen tillkomma den som anmäler en överträdelse av förbuden i 6 § konkurrenslagen eller artikel 81 i EG-fördraget oavsett på vilket sätt överträdelsen tar sig uttryck. Bestämmelserna förtydligas så att det framgår att anmälan av en överträdelse som innebär missbruk av dominerande ställning inte omfattas av denna möjlighet.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker i huvudsak promemorians förslag. *Konkurrensverket* anser visserligen att tillämpningsområdet för eftergift på sikt bör harmoniseras med modellprogrammet och därmed begränsas ytterligare till att omfatta endast den typ av överträdelser som anges i punkten 13 i kommentaren till modellprogrammet. Verket anför vidare att det alltid kommer att föreligga gränsdragningsproblem oavsett hur ett eftergiftsprogram avgränsas. För närvarande uppstår dessa problem bland annat när det gäller att avgöra huruvida det anmälda förfarandet utgör en

överträdelse över huvud taget, vilket kan medföra svårigheter om exempelvis vertikala avtalssituationer eller avtal om licenser eller tekniskt samarbete anmäls. Konkurrensverket instämmer dock utifrån de erfarenheter verket gjort i att risken för en återinföring av notifierings-systemet inte framstår som alltför påtaglig. Detta sammantaget med en önskan om att under ytterligare en tid vinna erfarenhet avseende det bredare tillämpningsområdet gör att verket inte har något att erinra mot förslaget i denna del. *Sveriges advokatsamfund*, som instämmer i vad som föreslagits i denna del, konstaterar dock att detta innebär att det fortsatt föreligger en avvikelse mellan svensk rätt och modellprogrammet i denna del. Med tanke på att det alltså finns få exempel där Konkurrensverket ingripit gör samfundet den bedömningen att ett behov av eftergiftsmöjligheter kan finnas även i de delar som inte omfattas av modellprogrammet för att stimulera effektiviteten. Någon risk för återinförande av ett slags notifieringssystem bedömer samfundet inte föreligger. Skulle emellertid, anför samfundet vidare, företag sätta i system att anmäla även andra samarbete än vad som kan benämnas som karteller kan det finnas anledning att göra en annan bedömning. Även *Svenskt Näringsliv* anser att det vidare tillämpningsområdet för programmet såvitt avser överträdelser av förbud mot konkurrensbegränsande samarbeten kan kvarstå, men att detta ställningstagande på sikt sannolikt bör omprövas. *Advokatfirman Vinge KB* anser inte att det framkommit några skäl som motiverar att det svenska eftergiftsprogrammet har ett vidare tillämpningsområde än modellprogrammets. När det gäller avgränsningen i förhållande till överträdelser som avser missbruk av dominerande ställning anser *Linklaters Advokatbyrå AB* att även företag som avslöjar ett kollektivt agerande vilket förmodas utgöra en kartell men som visar sig inte uppfylla avtalskriteriet borde vara skyddade och inte riskera full konkurrenskadaavgift för att Konkurrensverket väljer att stämma för missbruk av kollektivt dominerande ställning. Risken, anför advokatbyrån vidare, att eftergift därmed skulle komma att omfatta ageranden som sker öppet förefaller överdriven eftersom det för att få eftergift förutsätts att anmälaren bidrar med information som Konkurrensverket inte har tillgång till, dvs. inte endast offentligt tillgänglig information.

Skälen för regeringens förslag

Bestämmelserna i konkurrenslagen om eftergift och nedsättning av konkurrenskadaavgift har ett vidare tillämpningsområde än ECN:s modellprogram och kommissionens tillkännagivande. 28 a § konkurrenslagen omfattar alla förfaranden som är otillåtna enligt konkurrenslagen medan 28 b § omfattar alla förfaranden som kan anses vara överträdelser av samarbetsförbudet i 6 § eller artikel 81 i EG-fördraget. Modellprogrammet och tillkännagivandet å sin sida begränsar sina tillämpningsområden till hemliga karteller och särskilt sådana överenskommelser som syftar till att begränsa konkurrensen genom att fastställa priser, tilldelning av produktions- eller försäljningskvoter och uppdelningar av marknader (se Explanatory notes, punkt 13).

ECN anger vidare i kommentaren att anledningen till det begränsade tillämpningsområdet är att andra förfaranden inte är lika svåra att upptäcka och undersöka och att det därför inte är motiverat att låta även dessa omfattas av möjligheten till eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift. Dessutom, menar ECN, skulle för det fall även andra förfaranden omfattades ett notifieringssystem i praktiken återinföras vilket inte är önskvärt (Explanatory Notes, punkten 14). Notifieringssystemet reglerades i numera upphävda rådsförordningen 17/62 och i vissa bestämmelser i konkurrenslagen och innebar att företag kunde anmäla ett förfarande till kommissionen eller Konkurrensverket och därifrån få beskedet att något ingripande i anledning av förfarandet inte skulle komma från myndigheten. Denna hantering blev alltför omfattande, särskilt för kommissionen, som till slut ansåg att dess arbete med att söka upp och utreda karteller blev lidande. Notifieringssystemet avskaffades därför i samband med den modernisering som rådets förordning 1/2003 (EGT L 1, 4.1.2003, s. 1) innebar och som därefter också genomfördes i Sverige (se prop. 2003/04:80 Moderniserad konkurrensövervakning).

Det står klart att det inte kan vara önskvärt att notifieringssystemet återinförs. Risken för att detta verkligen kommer att ske till följd av eftergiftsprogrammet tillämpningsområde framstår inte som alltför påtaglig och den måste vägas mot de skäl som anfördes i detta sammanhang när reglerna infördes. Redan då anfördes nämligen att visserligen var det de särskilt allvarliga horisontella karteller om bl.a. priser, marknadsdelningar eller produktionsbegränsningar som bestämmelserna i första hand avsåg att avslöja. Regeringen anförde vidare att 6 § konkurrenslagen emellertid har ett tillämpningsområde som är mer vidsträckt än så, att förfaranden som omfattas kan ha så skiftande karaktär att de är svåra att fånga i en lagtext och att det inte torde vara lämpligt att söka begränsa bestämmelsens tillämpningsområde till de allvarligaste horisontella kartellerna. Därtill skulle det, anförde regeringen vidare, te sig egendomligt om det skulle vara möjligt att slippa konkurrensskadeavgift helt eller delvis för allvarliga överträdelser men inte för mindre allvarliga sådana (prop. 2001/02:167, s. 37). Till dessa resonemang bör läggas att även vertikala samarbeten kan vara skadliga för konkurrensen och kan också vara svåra att upptäcka. Dessutom skulle en begränsning av tillämpningsområdet till vissa former av samarbeten enligt regeringens bedömning mycket väl kunna leda till svåra gränsdragningsproblem.

Med hänsyn till det ovan anförda föreligger det alltså inte skäl att begränsa tillämpningsområdet för eftergiftsprogrammet till vissa former av konkurrensbegränsande samarbeten enligt 6 § konkurrenslagen eller artikel 81 i EG-fördraget. Programmet bör även i fortsättningen omfatta alla former av överträdelser av dessa förbud. Regeringen instämmer i den i remissyttranden framförda synpunkten att det finns skäl att bevaka utvecklingen. Visar det sig att eftergiftsprogrammet utnyttjas som ett slags notifieringssystem så kan det finnas skäl att se över möjligheten att begränsa tillämpningsområdet.

Enligt regeringens bedömning bör endast överträdelser av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbeten omfattas av bestämmelserna om eftergift och nedsättning. Det torde heller aldrig ha varit avsikten att

reglerna även skulle omfatta överträdelse av förbudet mot missbruk av dominerande ställning (prop. 2001/02:167, s. 37f).

En remissinstans förordar att det borde finnas möjlighet till eftergift för ett företag som avslöjar fall av kollektivt agerande som inte uppfyller avtalskriteriet i 6 § men som skulle kunna falla in under 19 § som ett missbruk av kollektivt dominerande ställning. Enligt regeringens mening löper man risken att minska konkurrensskadeavgiftens preventiva verkan om man låter förfaranden som oftast framträder öppet omfattas av bestämmelserna om eftergift och nedsättning. Detta skulle motverka motiven till att över huvud taget införa sådana bestämmelser. En av förutsättningarna för uppkomsten av en kollektivt dominerande ställning är nämligen att den aktuella marknaden är så transparent att de inblandade företagen kan avläsa de andras beteenden och rätta sig efter dessa, utan att behöva komma överens om att agera på detta vis. En marknad som är så transparent för företagen bör vara lika transparent även för andra, däribland Konkurrensverket. Att det i dessa situationer skulle förekomma förfaranden som en anmälare kan avslöja för Konkurrensverket kan visserligen inte uteslutas, men det förefaller mindre sannolikt. I ljuset härav framstår det inte som rimligt att riskera konkurrensskadeavgifternas preventiva verkan genom att utsträcka möjligheten till nedsättning även till överträdelse av förbudet mot missbruk av dominerande ställning.

6.3.6 Tydligare förutsättningar för eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift

Regeringens förslag: Förutsättningarna för eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift preciseras enligt följande:

– Endast ett av de företag som deltagit i en överträdelse ska kunna erhålla eftergift.

– Om ett företag anmäler en överträdelse till Konkurrensverket och verket först genom de uppgifter som därvid lämnas får tillräckligt underlag för att ingripa mot överträdelsen ska företaget kunna erhålla eftergift.

– Om ett företag, när Konkurrensverket redan har tillräckligt underlag för att ingripa mot en överträdelse, lämnar sådan information som gör det möjligt att klarlägga att det förekommit en överträdelse ska företaget kunna erhålla eftergift.

– Ett företag som i väsentlig mån underlättat Konkurrensverkets utredning av en överträdelse ska kunna erhålla nedsättning av konkurrensskadeavgiften.

– Som ytterligare villkor för både eftergift och nedsättning ska gälla bl.a. att företaget ska ge Konkurrensverket tillgång till all information som det har eller får tillgång till, samarbeta aktivt med verket under utredningen och inte förstöra bevis eller på annat sätt försvåra utredningen. Företagets skyldigheter i sist nämnda hänseende utvidgas vidare till att även avse tid under vilken företaget står i begrepp att anmäla överträdelsen.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker i allt väsentligt promemorians förslag. *Sveriges advokatsamfund*, som tillstyrker förslagen i denna del, anför dock att det för effektivitetens, förutsebarhetens och rättssäkerhetens skull bör göras tydligare hur Konkurrensverket ska bestämma vilket företag som varit först att anmäla en överträdelse och därmed kan komma ifråga för eftergift. Även *Svenskt Näringsliv* efterlyser principer för hur själva systemet ska vara uppbyggt och fungera.

Svea hovrätt anför, när det gäller den föreslagna lagtexten ”redan har tillräckligt underlag för att ingripa”, att det kan finnas skäl att överväga en precisering av vad som ska avses med ingripande. *Advokatsamfundet* lämnar liknande synpunkter.

När det gäller förslagen angående de ytterligare villkor företaget måste uppfylla för att komma i fråga för eftergift eller nedsättning anför *Konkurrensverket* såvitt avser kravet på att anmälande företag ska upphöra med överträdelsen att ett sådant upphörande alltid bör ske efter samråd med verket, vilket också motsvarar vad som anges i modellprogrammet i denna del. *Sveriges advokatsamfund* för sin del anser, när det gäller tidpunkt för och innehåll i upplysning till företag om de kan antas omfattas av eftergift eller nedsättning, det vara angeläget för rättssäkerheten, men även för preventionen och effektiviteten att det tydligare och så tidigt som möjligt anges vad företagen kan förvänta sig.

Skälen för regeringens förslag

Grundläggande förutsättningar

Eftergift av konkurrensskadeavgift enligt 28 b § konkurrenslagen kan medges för det företag som avslöjar en överträdelse av samarbetsförbudet för Konkurrensverket. Bestämmelsen motsvaras i allt väsentligt av vad som gäller för eftergift av typ 1A enligt modellprogrammet. Denna möjlighet till eftergift bör – med vissa justeringar vad avser kraven på företagets samarbete med Konkurrensverket – finnas kvar.

Enligt 28 a § andra stycket konkurrenslagen kan konkurrensskadeavgiften även efterges för ett företag som i högst väsentlig mån underlättat utredningen av överträdelsen. Även denna möjlighet till eftergift bör finnas kvar, dock med den justeringen att det ska krävas att företaget har lämnat sådan information som innebär att det står klart att överträdelsen förekommit eller att företaget på något annat sätt har underlättat utredningen i högst väsentligt mån. Anledningen till denna justering är att härigenom anpassas bestämmelsen till modellprogrammet. Det anges härmed också tydligare vad som får anses ha varit avsikten med nuvarande bestämmelse (se prop. 2001/02:167, s. 100).

Som konstaterats i tidigare avsnitt är tröskeln för eftergift enligt modellprogrammets typ 1A lägre än enligt typ 1B. Anledningen till det är att man härigenom försökt skapa särskilt stort incitament för företag som deltar i en överträdelse att avslöja det olagliga samarbetet. Detta kan nämligen vara en av få möjligheter för konkurrensmyndigheten att över huvud taget få kännedom om att överträdelsen existerar. Enligt

modellprogrammet gäller för eftergift enligt typ 1B högre krav på den lämnade informationen. Det krävs att informationen är sådan att den leder till att myndigheten med hjälp av den kan fastställa att en överträdelse skett. Vidare gäller att eftergift enligt typ 1B bara kan komma i fråga om inget annat företag beviljats villkorlig immunitet (villkorlig immunitet enligt modellprogrammet motsvaras i det här sammanhanget av förklaring enligt 28 c § konkurrenslagen), se Modellprogrammet, punkt 7. Bara ett företag ska alltså kunna kvalificera sig för eftergift enligt modellprogrammet.

Enligt konkurrenslagens nuvarande bestämmelser är det inte uteslutet att två företag kan beviljas eftergift. Ett företag kan få eftergift för att det avslöjat överträdelsen och gett Konkurrensverket tillräcklig information för att vidta åtgärder, samtidigt som ytterligare ett företag kan få eftergift om det därefter lämnar sådan information som i högst väsentlig mån underlättar Konkurrensverkets utredning. Enligt regeringens bedömning lämnar denna ordning för stort utrymme för företag som medverkat i ett konkurrensbegränsande samarbete att undgå konkurrensskadeavgift. Det förhållandet att fler än ett företag kan få eftergift riskerar både att minska incitamenten att vara först med att anmäla överträdelsen och att urholka konkurrensskadeavgiftens preventiva verkan. Konkurrenslagens bestämmelser i denna del bör därför anpassas till modellprogrammets.

Här föreslås alltså att endast ett av de företag som deltagit i överträdelsen ska kunna komma i fråga för eftergift oavsett om eftergiften kommer efter ett verkligt avslöjande av överträdelsen eller som ett resultat av att företaget lämnat sådan information som behövdes för att det skulle stå klart att det förekommit en överträdelse.

Det kan uppkomma situationer i vilka det företag som avslöjat överträdelsen ändå inte får eftergift, vilket kan bero exempelvis på att företaget efter sin anmälan inte samarbetat tillräckligt väl med Konkurrensverket. I en sådan situation uppkommer frågan vad detta ska innebära i eftergiftshänseende för de företag som, utan att ha varit först, har lämnat information om överträdelsen till verket. Enligt regeringens mening bör konkurrenslagen även i denna del anpassas till modellprogrammet. Detta innebär att när ett företag avslöjat överträdelsen så ska inget annat företag kunna komma i åtnjutande av eftergift. En sådan ordning bedömer regeringen vara lämplig också för att den ytterligare betonar vikten av att vara först med att anmäla överträdelsen till Konkurrensverket. Det sagda bör komma till uttryck på så sätt att möjligheten till eftergift av typ 1B utsläcks i och med att en förklaring enligt den föreslagna bestämmelsen i 3 kap. 16 § utfärdats av Konkurrensverket.

Självklart är det av stor vikt att inkomna anmälningar kan skiljas åt såvitt avser vid vilken tidpunkt de kom in till Konkurrensverket och, i förekommande fall, såvitt avser vid vilken tidpunkt ett företag lämnat sådan information som leder till att överträdelsen kan fastställas. Det bör ankomma på Konkurrensverket att skapa erforderliga rutiner härvidlag och någon lagreglering behövs enligt regeringens mening inte.

Konkurrenslagens regler om nedsättning av konkurrensskadeavgift bör även i fortsättningen finnas kvar. De bör dock kompletteras med bestämmelser om samarbetsskyldighet m.m, vilket redovisas i det följande.

Ytterligare villkor för eftergift och nedsättning

Av modellprogrammet framgår i huvudsak att eftergift endast kan komma i fråga för ett företag som

1. upphört med överträdelsen,
2. samarbetat väl med konkurrensmyndigheten och
3. från det att en eftergiftsanmälan övervägs till dess en anmälan görs, inte förstör bevis eller avslöjar för annan att en anmälan övervägs eller innehållet i en sådan anmälan (modellprogrammet punkt 13).

Villkoren omfattar eftergift enligt både typ 1A och 1B. Av förklaringarna till modellprogrammet framgår att villkoren för eftergift även gäller för nedsättning av avgift. Där anges också att ett företag som i det enskilda fallet inte uppfyller villkoren är diskvalificerat från eftergift eller nedsättning (Explanatory Notes, punkt 27).

I förhållande till modellprogrammet innehåller konkurrenslagen i dessa delar vissa skillnader. Såvitt gäller eftergift enligt 28 b § konkurrenslagen är de villkor som anges i punkt 3 ovan och som avser agerande innan anmälan görs inte lagreglerade. Såväl 28 b § konkurrenslagen som Konkurrensverkets allmänna råd tar sikte på vad företaget gör efter en anmälan, inte innan en anmälan görs. Stockholms tingsrätt har också i ett avgörande uttalat att vad företaget gjort innan en anmälan ägt rum, inte påverkat rätten till eftergift (Stockholms tingsrätts, avd. 4, dom den 14 mars 2005 i mål nr T 1160-03). Det kan alltså hävdas att det föreligger en rätt till eftergift enligt konkurrenslagen när företag förstört bevis eller på annat sätt försvårat en kommande utredning innan ansökan om eftergift görs. Det kan också hävdas att möjligheten till eftergift inte heller går förlorad när företaget avslöjat för någon annan att anmälan kommer att göras.

Konkurrensskadeavgift får enligt 28 a § första stycket konkurrenslagen fastställas till ett lägre belopp för ett företag som i väsentlig mån underlättat utredningen av en överträdelse. Bestämmelsen innehåller i övrigt inte några villkor som ett företag måste uppfylla för att komma i fråga för nedsättning. Vid nedsättning anges visserligen i Konkurrensverkets allmänna råd (KKVFS 2006:1, punkt 35) att hänsyn tas till i vilken omfattning företaget samarbetat med verket efter det att bevisningen lämnats in. I jämförelse med modellprogrammet kan det ändå konstateras att de uttryckliga villkor som där ställs upp i punkt 13 saknas i fråga om nedsättning av konkurrensskadeavgift enligt 28 a § första stycket konkurrenslagen. Sådana uttryckliga villkor saknas även för eftergift enligt 28 a § andra stycket konkurrenslagen.

Det är regeringens bedömning att vissa förtydliganden behövs såvitt avser vilka villkor som ska gälla för att ett företag ska kunna komma i fråga för eftergift och nedsättning. För att Konkurrensverket framgångsrikt ska kunna driva en kartellutredning till domstol är det ofta av stor vikt att anmälaren även efter sin anmälan bistår verket med riktig information. Behov av sådana kompletteringar förekommer i princip genom hela utredningen och det är naturligt att det alltid är Konkurrensverket som kan avgöra när och i vilken utsträckning behovet finns. Det bör krävas av företaget att det ska bidra med ytterligare information till utredningen om Konkurrensverket begär det och företaget har sådan möjlighet. Det kan nämligen bara vara rimligt att kräva av företaget att

det ska kunna redovisa de detaljer om överträdelsen som det känner till. Företaget får exempelvis inte tvingas sätta igång egna utredningar, åtminstone inte utan samråd med Konkurrensverket. Vad som däremot bör kunna krävas är att företaget ser till att, om möjligheten finns, på något vis skaffa sig tillgång till, eller åtminstone löfte om tillgång till, sådan information som företaget visserligen inte besitter, men som rimligen kan bedömas vara intressant för den kommande utredningen.

Konkurrensverkets utredningar är naturligtvis inte behjälpta av att anmälaren eller någon annan uppgiftslämnare motarbetar utredningen. Skulle någon som ansökt om eftergift eller begärt nedsättning därefter motverka utredningen framstår det som uppenbart att företaget därmed försuttit möjligheten att få sin framställan bifallen. Det är också av vikt att göra klart att det är Konkurrensverket som styr utredningen och som därmed får avgöra bl.a. när utredningen ska bli offentlig. Detta innebär bl.a. att det anmälade företaget ska upphöra med sitt deltagande i överträdelsen i samråd med verket.

Kraven på företaget att lämna all tillgänglig information, aktivt samarbeta samt upphöra med deltagande i överträdelsen bör kompletteras med krav på att företaget inte får förstöra bevis eller på annat sätt försvåra utredningen av överträdelsen. Det kan visserligen hävdas att detta krav underförstått redan gäller, men för tydlighets skull och för att anpassa reglerna till modellprogrammet bör det framgå uttryckligen.

Kravet på att inte förstöra bevis eller på annat sätt försvåra utredningen bör omfatta även åtgärder som företaget vidtar innan det har anmält överträdelsen. Här är en rimlighetsbedömning påkallad. Det som kan krävas av företaget är att det ska bevara sådan information som rimligen kan antas vara relevant för utredningen av den anmälda överträdelsen.

Sammantaget bör konkurrenslagen kompletteras med bestämmelser som anger att det som villkor för såväl eftergift som för nedsättning av konkurrensskadeavgift gäller att företaget lämnar Konkurrensverket alla uppgifter om överträdelsen som det har tillgång till, aktivt samarbetar med verket under utredningen, inte förstör bevisning eller på annat sätt försvårar utredningen samt upphör med sitt deltagande i överträdelsen.

6.3.7 Överprövning av Konkurrensverkets beslut i fråga om eftergift

<p>Regeringens bedömning: Det finns inte skäl att införa särskilda bestämmelser om överprövning av Konkurrensverkets beslut att inte väcka talan om konkurrensskadeavgift mot ett företag på grund av att verket bedömt att företaget uppfyller kraven för eftergift.</p>
--

Promemorian innehåller inte någon bedömning och lämnar inte något förslag i denna del.

Några **remissinstanser** har efterfrågat en närmare analys av vilka möjligheter som står till buds såvitt avser överprövning av Konkurrensverkets beslut i fråga om eftergift. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* anför i denna del i huvudsak följande. Med anledning av eftergiftsreglerna kan tvister mellan företag uppkomma avseende exempelvis vilket företag som varit först att lämna en anmälan

med tillräckligt underlag eller huruvida ett företag tvingat ett annat att delta i överträdelsen. I båda fallen kan tvisten leda till att det först anmälade företaget förlorar sin prioritet som anmälare. Införandet av ett kapplöpningmoment kan komma att accentuera detta problem. Universitetet frågar sig vidare hur beslut ska fattas och överklagande ska ske i dessa tvister. Frågorna kan visserligen hanteras inom ramen för mål om utdömmande av konkurrensskadeavgift, men saken kan också röra företag som inte är part i denna process. Det förefaller, enligt universitetet, oklart hur det processuella läget ställer sig i olika situationer där ett annat företag än det först anmälade gör anspråk på att behandlas av Konkurrensverket som prioriterat. Även *Sveriges advokatsamfund* och *Svenskt Näringsliv* efterlyser en utförligare analys i denna del.

Skälen för regeringens bedömning

Den grundläggande utgångspunkten i detta sammanhang är att konkurrensbegränsande samarbeten är förbjudna. Företag som bryter mot förbudet kan drabbas av konkurrensskadeavgift. Det är alltså i första hand konkurrensskadeavgiften som ska avhålla företag från att ge sig in i otillåtna samarbeten. Bestämmelserna om konkurrensskadeavgift har sedan kompletterats med bestämmelser om eftergift och nedsättning. Detta har skett för att skapa incitament för inblandade företag att avslöja det olagliga samarbetet och därmed göra samarbetena instabila samt för att underlätta Konkurrensverkets utredningar. Men det gäller, som nämnts, som utgångspunkt att det företag som medverkat i ett olagligt samarbete får stå sitt kast i form av konkurrensskadeavgift. Detta resonemang har berörts tidigare och berörs även i nästa avsnitt.

Har Konkurrensverket förklarat att det anser att ett företag varit först att avslöja överträdelsen och med anledning härav valt att inte väcka talan mot företaget så gäller enligt nuvarande bestämmelser att denna förklaring är bindande för verket och för domstolarna. Vad som avses med bindande i det här sammanhanget torde vara att myndigheterna är bundna till att en grundläggande förutsättning för eftergift är uppfylld för just detta företag. Skulle det sedermera visa sig att det egentligen var ett annat företag som var först och att förklaringen därmed har meddelats felaktigt finns det inget som hindrar att det andra företaget inför domstol gör gällande detta och inte heller att domstolen kommer fram till att det andra företaget faktiskt var först. Domstolen är också i detta fall oförhindrad att medge eftergift för det andra företaget. Detta innebär att eftergift enligt 1A i teorin skulle kunna medges för två företag.

På grund av det anförda gör regeringen bedömningen att det inte behövs några särskilda regler om överprövning av Konkurrensverkets beslut att utfärda förklaring att visst företag uppfyllt de grundläggande förutsättningarna för eftergift.

6.3.8 Diskvalificerade från eftergift

Regeringens förslag: Ett företag som tvingat ett annat företag att delta i överträdelsen ska inte kunna komma i fråga för eftergift.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker promemorians förslag. *Sveriges advokatsamfund* ifrågasätter dock om det är en acceptabel konsekvens av förslagen som helhet att alla möjligheter till eftergift undanröjs om företaget som varit först att anmäla sedermera blir diskvalificerat. *Svenskt Näringsliv* å sin sida anför att om diskvalifikation inträffar efter det att eftergift beviljats så bör det betyda att företaget närmast i tur i eftergiftsordningen flyttas upp, givet att det finns ett sådant som då kvalificerar sig för eftergift.

Skälen för regeringens förslag

Av punkt 8 i modellprogrammet framgår att ett företag som vidtagit åtgärder för att tvinga ett annat företag att delta i kartellen är diskvalificerat från eftergift. I jämförelse utesluter 28 b § andra stycket konkurrenslagen eftergift för företaget om det haft den ledande rollen i överträdelsen och det med hänsyn till omständigheterna därför är uppenbart oskäligt med eftergift. Det framgår av förarbetena till bestämmelsen dels att här avses att företaget haft huvudrollen i överträdelsen och framstått som ledaren, genom att ha drivit fram samarbetet eller därefter tagit initiativ på olika sätt, dels att betydelse för bedömningen av oskäligheten har bl.a. om företaget genom påtryckningar eller ekonomiskt hot har tvingat in andra företag i kartellen (prop. 2001/02:167, s. 103–104).

Innebörden av de nu aktuella svenska bestämmelserna skiljer sig alltså inte i alltför stor utsträckning från vad som anges i modellprogrammet och numera också i kommissionens tillkännagivande (se tillkännagivandet, punkt 13). Skillnader finns dock och dessa kan leda till tolkningssvårigheter för företag som avser att ansöka om eftergift också hos kommissionen eller i en annan medlemsstat. Det kan för det företaget bli fråga om att bedöma risken att bli diskvalificerad dels enligt svenska bestämmelser, dels enligt kommissionens tillkännagivande. För att undvika att företag som deltar i överträdelser därför drar sig för att anmäla överträdelsen är det av vikt att sådan osäkerhet undanröjs och det görs enklast genom att konkurrenslagens regler anpassas till modellprogrammet.

Även såvitt avser eftergift för företag som lämnat sådan information att överträdelsen klarläggs bör det föreskrivas att eftergift är utesluten om företaget tvingat ett annat företag att delta i överträdelsen.

Om ett företag som avslöjat överträdelsen och i ett första skede är kvalificerat för eftergift enligt typ 1A, sedermera diskvalificeras därför att det under utredningen visar sig att det tvingat andra företag att delta i överträdelsen uppkommer frågan om vilka möjligheter till eftergift som finns för andra företag som lämnat information om samma överträdelse. Enligt regeringens mening bör samma bedömning göras i dessa fall som när ett företag som erhållit en förklaring enligt den föreslagna

bestämmelsen i 3 kap. 16 § inte fullgör övriga villkor för eftergift (se avsnitt 6.3.6). Härav följer att det förhållande att ett företag diskvalificeras på grund av att det tvingat in annat företag i överträdelsen inte ska ge något annat företag möjlighet till eftergift.

6.3.9 Kölappssystem

Regeringens bedömning: Det finns för närvarande inte skäl att införa möjlighet för anmälare att inom viss tid efter sin första anmälan få komma in med en fullständig anmälan och, även om någon annan anmälan inkommit i mellantiden, ändå betraktas som den som varit först att anmäla.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna anför huvudsakligen, i den utsträckning förslaget i denna del kommenterats, att det är angeläget att ett kölappssystem införs. *Konkurrensverket* anför att för närvarande står det anmälande företaget risken för att något annat företag hinner före fram till dess att företaget lämnat uppgifter av en sådan detaljeringsgrad som krävs för att ge *Konkurrensverket* tillräckligt underlag för att få domstolens tillstånd till en undersökning, trots att det vid de inledande kontakterna med verket skulle ha varit först med avslöjandet. *Konkurrensverket* anför vidare att Sverige skulle med detta förslag vara den enda medlemsstat som efter modellprogrammets tillkomst antar ett nytt eftergiftsprogram utan att införa ett kölappssystem. Det är *Konkurrensverkets* övertygelse att det är mycket viktigt att åstadkomma en harmonisering mellan medlemsstaterna på detta område för att undvika att företag avstår från att ansöka om eftergift om de möts av motstående krav från olika eftergiftsprogram inom EU. Därtill skulle en möjlighet för företag att få en kölapp redan vid en första indikation på att företaget varit inblandad i en överträdelse bidra till att öka instabiliteterna i karteller. Erfarenheterna från konkurrensmyndigheter som tillämpat kölappssystem är även att den ökade förutsägbarheten och rättssäkerheten för företagen haft positiva effekter på företagens incitament att ansöka om eftergift. *Konkurrensverket* delar inte promemorians slutsats att skillnaden mellan kraven, enligt modellprogrammet, för att erhålla en kölapp och vad som krävs för en förklaring enligt konkurrenslagen i det närmaste skulle vara försumbar. Detta behöver inte vara förhållandet. *Konkurrensverket* anser det mycket angeläget att det i lagen eller på annat sätt införs en tydlig möjlighet att ge en kölapp på ett underlag som är betydligt mindre detaljerat än vad som krävs för en förklaring enligt konkurrenslagen, dvs. en möjlighet att ge en kölapp på information som inte ger verket tillräckligt underlag för att få domstolens tillstånd till en undersökning. Detta skulle leda till att företagen bereds tillfälle att lämna in ett bättre underlag utan att riskera att möjligheten till eftergift för sitt avslöjande går förlorad. En bättre strukturerad ansökan och mer detaljerad information än vad som enligt *Konkurrensverkets* erfarenhet annars tenderar att lämnas in, bör leda till att verket får bättre underlag för att genomföra nämnda särskilda undersökning. *Sveriges advokatsamfund*

delar uppfattningen att det i praktiken redan idag föreligger rättslikhet mellan svensk rätt och modellprogrammet angående kravet på information som ska lämnas. Samfundet anser dock att en sänkning av kraven på den inledande informationen sannolikt skulle bidra till att göra konkurrenslagstiftningen effektivare och att det därför närmare bör utredas om kravet på den information som ska lämnas i ett inledande skede kan sänkas och ett anståndssystem därmed införas. Enligt samfundet skulle en anståndsmöjlighet göra otillåtna samarbeten mer instabila och ett anmälade företag skulle få bättre förutsättningar för att strukturera sin anmälan vilket i sin tur skulle leda till bättre utredningsunderlag för Konkurrensverket. Vid en sådan utredning är det av yttersta vikt att noga beakta motstående intressen samt att säkerställa att ett anståndssystem utformas på ett rättssäkert och för företagen förutsägbart sätt. *Svenskt Näringsliv*, som anser att promemorians argument mot införande av ett kölapssystem inte är övertygande, påpekar att ett kölapssystem kan ha stor betydelse för företags möjligheter att hantera ansökningar hos flera myndigheter. *Advokatfirman Vinge KB*, som inte instämmer i vad som i promemorian anförs mot ett kölapssystem, anser tvärtom att det nu finns flera starka skäl till att införa en reglering om ett sådant system. Ett mycket viktigt skäl för att omgående införa ett sådant system är att det annars under mellantiden kan uppkomma praktiska problem och motstridiga krav på företagen om de ansöker om eftergift parallellt i flera medlemsstater, vilket motverkar syftet bakom samarbetet inom ECN. Det framstår närmast som självklart att ett kölapssystem skulle bidra till att det svenska programmet blir effektivare. *Linklaters Advokatbyrå AB* är av uppfattningen att det finns starka skäl att införa ett kölapssystem. Det är inte korrekt att kraven för att erhålla kölapp och kraven för förklaring enligt konkurrenslagen i princip sammanfaller. I praktiken är det enligt modellprogrammet möjligt att genom ett enkelt telefonsamtal där man anger anmälares namn och adress, övriga parter i kartellen, det påstådda kartellbeteendet, vilka produkter, vilket område och vilken tidsperiod kartellen avser samt i vilken medlemsstat bevis om kartellen kan finnas. En så kortfattad beskrivning utan någon som helst bevisning kan inte utgöra tillräcklig grund beviljande av immunitet enligt konkurrenslagen. Avsaknaden av ett kölapssystem i Sverige riskerar även att påverka andra länders system negativt. Om det finns tillräcklig information för att erhålla en kölapp i ett land men inte tillräcklig information för immunitet i Sverige så kan en anmälare dra sig för att använda möjligheten till kölapp i det andra landet eftersom myndigheter utbyter information inom ECN. Att länders olika regler om eftergift och nedsättning i stor utsträckning påverkar varandra och att det är viktigt för företagen att systemen är så likartade som möjligt är anledningen till att ECN tagit fram modellprogrammet. Det bör i detta sammanhang noteras att medlemsstaterna har möjlighet att behandla anmälare mer gynnsamt än programmet, däremot är det inte möjligt att ha regler som är strängare än programmet. *MAQS Law Firm Advokatbyrå AB* håller visserligen med om att det kan finnas situationer då skillnaden mellan konkurrenslagens nuvarande bestämmelser och ett kölapssystem är relativt små, men det är alltså mycket angeläget att införa ett kölapssystem i linje med modellprogrammet eftersom förhoppningen är att de olika kölappsystemen inom EU på sikt kan sammanlänkas.

Skälen för regeringens bedömning

Modellprogrammet och kommissionens tillkännagivande erbjuder möjligheten för konkurrensmyndigheterna att ge anmälade företag viss tid på sig att lämna in en fullständig ansökan om eftergift, utan att under den tiden tillåta något annat företag att komma in med en fullständig anmälan först. Konstruktionen har behandlats i tidigare avsnitt.

Av 28 b § andra stycket 1 konkurrenslagen framgår att konkurrens-skadeavgift får efterges för ett företag som anmäler en överträdelse till Konkurrensverket innan verket har fått tillräckligt underlag för att ingripa mot överträdelsen. Enligt Konkurrensverkets allmänna råd (KKVFS 2006:1, punkt 6) avses med ingripande att verket genom anmälan ska få tillräcklig bevisning för att kunna genomföra en undersökning enligt 47 eller 48 §§ konkurrenslagen. Följaktligen måste företaget redan vid anmälningstillfället lämna tillräcklig information för att Konkurrensverket ska kunna ansöka om och få tillstånd att genomföra en platsundersökning. Konkurrensverket kan inte ge något anstånd med att färdigställa anmälan till förmån för det anmälade företaget och som hindrar andra företag från att komma ifråga för eftergift.

Det kan finnas fördelar med att Konkurrensverket kan bevilja anstånd till företag som ansöker om eftergift. Anståndsmöjligheten kan bidra till att göra kartellsamarbeten instabila när kraven på information vid anmälningstillfället sänks. Företaget skulle vidare kunna bättre strukturera sin anmälan till Konkurrensverket och lämna mer detaljerad information än vad som annars skulle ha varit möjligt. Detta kan i sin tur leda till att Konkurrensverket får ett bättre underlag för att kunna genomföra en effektiv undersökning.

För att ett anmälade företag ska kunna erbjudas en kölapp måste vissa krav ställas på den information företaget kan lämna i ett inledande skede. I annat fall skulle det bli mycket svårt för konkurrensmyndigheten att säkert veta vilken föranmälan en fullständig ansökan ska hänföras till. Systemet skulle i så fall riskera att bli såväl osäkert som orättvist. För att kunna särskilja en överträdelse krävs information om inblandade företag och vilka produkter som överträdelsen avser och vad den består i. Det är också ungefär dessa förutsättningar som enligt modellprogrammet måste vara uppfyllda för att kölapp ska kunna ges. Anmälaren måste utöver sitt eget namn och sina kontaktuppgifter lämna information om vilka de andra medlemmarna i kartellen är, vilka produkter och territorier som omfattas, hur länge kartellen pågått, hur den tagit sig uttryck samt om andra har eller eventuellt kommer att ansöka om eftergift (Modellprogrammet, punkt 18. Se även kommissionens tillkännagivande, punkt 15). Den fråga som uppkommer i ljuset av vad som sålunda krävs för en kölapp är i vilken utsträckning detta skiljer sig från vad som erfordras enligt 28 b § första stycket 1 konkurrenslagen. En anmälan med ett sådant innehåll skulle i praktiken med all sannolikhet vara tillräcklig för att en förklaring enligt 28 c § samma lag skulle kunna utfärdas. Visserligen bör det enligt ECN stå medlemsstaterna fritt att utforma det närmare innehållet i sina respektive kölappssystem i allmänhet och vilka krav som ska ställas på en sådan ansökan i synnerhet. Vad som anges i modellprogrammet om innehållet i en sådan ansökan stämmer dock i

väsentliga avseenden väl överens med regeringens uppfattning av vad som bör krävas i detta sammanhang.

Detta gäller oavsett om anmälan görs muntligen eller på något annat sätt. Även det företag som genom ett telefonsamtal avslöjar sitt deltagande i en överträdelse torde kunna uppge relativt omfattande och relevant information. Företaget bör nämligen känna till vilka av dess hanterade produkter som berörs av konkurrensbegränsningen. Kan företaget inte på det här viset begränsa den anmälda produktmarknaden kan det åtminstone ange vilka produkter det handlar med och därmed i någon mån begränsa den misstänkta produktmarknaden. Vidare känner företaget till vilka andra företag det på respektive produktmarknad konkurrerar med och det vet också på vilken geografisk marknad det agerar. Företaget bör också slutligen vara kapabelt att ange, åtminstone översiktligt, på vilket sätt den misstänkta överträdelsen tagit sig uttryck; om det har förekommit exempelvis riggade anbud vid upphandling eller det har diskuterats priser med konkurrerande företag. Utförligare information än vad som här angetts torde inte behövas för att ingripande ska kunna ske mot den påstådda överträdelsen och därmed att företaget ska kunna erhålla förklaring enligt 28 c § konkurrenslagen, förutsatt att företaget verkligen är först att avslöja överträdelsen.

Här kan finnas skäl att poängtera behovet av rask handläggning. Det ligger både i anmälände företags och Konkurrensverkets intresse att en ansökan om förklaring enligt 28 c § konkurrenslagen behandlas med förtur. Företaget måste tidigt få veta om dess ansökan om eftergift i den slutliga bedömningen kommer att ha något värde. Samtidigt är det viktigt att det står klart för företaget att förklaringen blir värdelös i eftergiftshänseende om företaget inte uppfyller övriga krav för eftergift. Det måste även efter beslut om förklaring bland annat aktivt samarbeta med Konkurrensverket i utredningen. Har företaget detta klart för sig och Konkurrensverket fattat beslutet om förklaring tidigt skapas förhoppningsvis förtroende mellan företaget och verket på sätt som ger förutsättningar för ett gott samarbete under utredningen.

I praktiken är alltså skillnaden mellan en ansökan om kölapp och en ansökan om eftergift enligt typ 1A (ansökan om avslöjandeeftergift) i det närmaste försumbar. Vad som följer av 28 c § konkurrenslagen motsvarar i praktiken ett kölappssystem såsom det är utformat i modellprogrammet. Härmed är det dock inte uteslutet att någon form av kölappssystem, särskilt med lägre ställda krav på ansökan om kölapp än vad som anges i modellprogrammet, skulle kunna medföra fördelar för effektiviteten i hanteringen av ansökningar om eftergift. Nu aktuellt arbete är dock inriktat på att anpassa konkurrenslagens regler om eftergift till modellprogrammet. Att sänka kraven på ansökan om kölapp skulle kräva mer djupgående analyser och kräva ett mer omfattande beredningsunderlag än som föreligger för närvarande. Sammantaget innebär detta att det nu inte finns skäl att föreslå att ett kölappssystem ska införas i konkurrenslagens bestämmelser om eftergift.

6.3.10 Beloppsgränserna tas bort

Regeringens förslag: Beloppsgränserna i 27 § konkurrenslagen tas bort. I lagtexten ska endast föreskrivas att konkurrensskadeavgiften inte får överstiga tio procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna tillstyrker eller lämnar inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Motsvarigheten till konkurrenslagens bestämmelse om beloppsgränser finns i den numera upphävda förordning 17/62 om tillämpning av artiklarna 85 och 86 i EG-fördraget (nu artikel 81 och 82). Inom EG-rätten har beloppsgränserna tagits bort. Med hänsyn härtill och eftersom bestämmelsen inte synes fylla någon funktion, bör den tas bort. Av bestämmelsen bör således framgå endast att konkurrensskadeavgiften inte får överstiga tio procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår.

7 Frågan om kriminalisering

7.1 Bakgrund

7.1.1 Frågans behandling i riksdagen

Under våren 2002 överlämnade regeringen till riksdagen en proposition som innehöll ett förslag till regler om eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift och en bedömning av frågan om kriminalisering av konkurrensreglerna (prop. 2001/02:167). I propositionen konstaterade regeringen att det inte fanns underlag för lagstiftning om straffansvar för överträdelse av förbuden i 6 och 19 § konkurrenslagen.

Riksdagens Näringsutskott ställde sig bakom regeringens förslag om att införa ett program för eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift (bet. 2001/02:NU 16). Ett sådant system trädde i kraft i augusti samma år. När det gällde frågan om kriminalisering fann utskottet att riksdagen genom ett tillkännagivande borde anmoda regeringen att utreda frågan. Efter genomförd utredning skulle regeringen återkomma till riksdagen. En sådan utredning borde också noga följa utvecklingen av programmet för eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift och ta med dessa erfarenheter i sitt arbete. Utskottet ansåg att en kriminalisering kunde vara ett verksamt instrument i kampen mot kartellsamarbeten. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2001/02:318).

Under våren 2003 behandlade Näringsutskottet flera motioner som begärde att riksdagen åter skulle anmoda regeringen att utreda frågan (bet. 2002/03:NU 10). Utskottet avstyrkte motionerna och uttalade bl.a.

att det förelåg problem med det begärda utredningsarbetet eftersom programmet för eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift varit i kraft endast under en begränsad period. En majoritet i riksdagen beslutade emellertid att förnya riksdagens begäran om utredning (rskr. 2001/03:194).

Med anledning av riksdagens ställningstaganden uppdrog regeringen åt Utredningen om en modernisering av konkurrensreglerna (dir. 2003:175), moderniseringsutredningen, att ta fram en konkret lagstiftningsmodell för kriminalisering av förbuden och göra en fördjupad konsekvensanalys.

7.1.2 Betänkandet Konkurrensbrott En lagstiftningsmodell (SOU 2004:131)

Moderniseringsutredningen lämnade förslag till lagstiftning i betänkandet Konkurrensbrott En lagstiftningsmodell (SOU 2004:131). Utredningen gjorde den bedömningen att, om överträdelser av konkurrensreglerna skulle kriminaliseras, skulle det straffbara området begränsas till överträdelser av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i 6 § konkurrenslagen respektive artikel 81 i EG-fördraget. Närmare bestämt skulle straffbestämmelsen avgränsas till att enbart omfatta avtal mellan företag i samma produktions- eller handelsled som innebär att försäljningspriser fastställdes, att produktion kontrollerades eller begränsades eller att marknader delades upp. Vertikala konkurrensbegränsningar, dvs. avtal mellan företag i olika handelsled, och missbruk av dominerande ställning omfattades inte av utredningens förslag. Utredningen formulerade följande lagförslag:

”Den som ingår ett avtal som är förbjudet enligt 6 § konkurrenslagen eller artikel 81 i EG-fördraget och som innebär att företag i samma produktions- eller handelsled fastställer försäljningspriser, begränsar eller kontrollerar produktionen eller delar upp marknader döms, om avtalet varit ägnat att allvarligt hindra, begränsa eller snedvrída konkurrensen på marknaden, för konkurrensbrott till fängelse i högst två år. Detsamma gäller den som tillämpar ett sådant avtal.

Är brottet grovt döms för grovt konkurrensbrott till fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om förfarandet haft betydande omfattning eller om gärningen annars varit av särskilt farlig art.”

Enligt utredningen borde Ekobrottsmyndigheten vara ansvarig åklagarmyndighet för utredning och lagföring av konkurrensbrott. Konkurrensverket skulle, enligt utredningen, anmäla till Ekobrottsmyndigheten om det fanns misstanke om konkurrensbrott och biträda myndigheten i brottsutredningen. Verket skulle alltjämt bedriva allmänt spaningsarbete och vidta förstahandsåtgärder i fråga om efterlevnaden av konkurrenslagstiftningen. En utredning hos Konkurrensverket var enligt moderniseringsutredningen tänkt att kunna fortsätta parallellt med en brottsutredning.

När det gällde konsekvenserna av förslaget om en kriminalisering pekade utredningen på bl.a. följande förhållanden.

- Även om det straffbara området begränsades till de mest straffvärda fallen av horisontella karteller, kunde den föreslagna straffbestämmelsen medföra tillämpningsproblem i såväl rätts- som bevisfrågor.
- Programmet för eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift skulle inte vara en verksam metod för att avslöja karteller, om överträdelser av konkurrensreglerna kriminaliserades.
- Det fanns anledning att befara att den preventiva effekten av en kriminalisering inte skulle motsvara förhoppningarna.
- Det straffprocessuella regelsystemet, med dess särskilda rättssäkerhetsgarantier, kunde medföra att brottsutredningarna i vissa situationer ofrånkomligen skulle komma att få företräde eller försämra förutsättningarna för Konkurrensverkets administrativa utredningar.
- Parallella straffrättsliga och administrativa förfaranden kunde förväntas ta stora resurser i anspråk, och risken för motstridiga avgöranden från de högsta instanserna, Marknadsdomstolen och Högsta domstolen, ökade.
- Om straffbestämmelser infördes, ändrades förutsättningarna för Sveriges deltagande i nätverket ECN.

Moderniseringsutredningen uppskattade, utan att göra anspråk på någon närmare precision, att de ekonomiska konsekvenserna av förslaget skulle uppgå till 44 miljoner kronor årligen.

7.1.3 Remissinstanserna avstyrkte kriminalisering

Regeringen remitterade utredningens förslag. En stor majoritet av remissinstanserna antingen avstyrkte förslaget eller ansåg att det inte borde läggas till grund för lagstiftning utan ytterligare överväganden. Bland remissinstanserna rådde å ena sidan en bred enighet om att karteller skulle bekämpas med kraftfulla åtgärder. Å andra sidan pekade majoriteten, mer eller mindre utförligt, på att konsekvenserna av en kriminalisering torde bli att förutsättningarna för att upptäcka och ingripa mot konkurrensskadliga förfaranden skulle försämrats. De skäl som anfördes för denna ståndpunkt var i stort sett desamma som moderniseringsutredningen pekat på.

Konkurrensverket fogade till sitt remissvar en skrivelse från kommissionen, DG Konkurrens. I skrivelsen pekade kommissionen på att en kriminalisering skulle få en betydande inverkan på Konkurrensverkets möjligheter att delta i nätverket ECN.

7.2 Överträdelser av konkurrensreglerna bör inte kriminaliseras

Regeringens bedömning: Regler om straffansvar för överträdelse av konkurrensreglerna bör inte införas.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna instämmer i eller har inga synpunkter på utredningens bedömning. *Brottförebyggande rådet* anför att de nackdelar som utredningen tryckt på är bl.a. att parallella förfaranden (administrativa sanktioner för juridiska personer och straffrättsliga för fysiska) skulle innebära att nedsättning eller eftergift av konkurrensskadeavgift inte längre skulle vara en verksam metod för att avslöja karteller. Enligt rådet har denna möjlighet en stor potential för att upptäcka överträdelser och det är i grunden viktigare än beteckningen på de sanktioner som beslutas. För svårupptäckt brottslighet är en ökad upptäcktsrisk, enligt rådets mening, av mycket stor betydelse för att förebygga brott. Även *Göta hovrätt*, *Konsumentverket*, *Sveriges advokatsamfund* och *Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO)* pekar på att en kriminalisering skulle få negativa effekter för systemet med eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift.

Skälen för regeringens bedömning

Utgångspunkt för bedömningen

Det finns ett antal förutsättningar som bör vara uppfyllda för att straffbelägga överträdelser av konkurrensreglerna. En förutsättning för kriminalisering bör vara att överträdelsen kan orsaka påtaglig skada. I första hand gäller det företagsbeteenden som medför att konkurrensen på en marknad sätts ur spel, vilket leder till att marknadsmekanismerna fungerar sämre och förluster uppstår eller riskerar att uppstå för konsumenterna och samhället. Ytterligare en förutsättning för att kriminalisering ska kunna komma i fråga bör vara att rimliga förutsebarhets- och rättssäkerhetskrav för den enskilde kan tillgodoses med straffregleringen. Dessutom bör också beaktas att straffregleringen ska utgöra ett effektivt medel för att motverka överträdelsen och om det finns några möjligheter att vidta alternativa sanktioner (jfr prop. 1994/95:23, s. 55).

Vilka överträdelser kan komma ifråga för kriminalisering?

Förbuden i konkurrenslagen och i EG-fördraget

Konkurrenslagen och EG-fördraget innehåller ett förbud mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag och ett förbud mot missbruk av dominerande ställning. Det förstnämnda förbudet omfattar samarbeten mellan företag som är i samma produktions- eller distributionsled, horisontella samarbeten. Det omfattar också samarbeten mellan företag i olika produktions- eller distributionsled. Förbudet mot missbruk av dominerande ställning omfattar ensidiga beteenden av ett företag som har en dominerande ställning på marknaden.

Horisontella samarbeten

En typ av horisontella samarbeten benämns ofta karteller. Ett kartellsamarbete äger många gånger rum i det fördolda. Skriftlig dokumentation om dess existens upprättas inte eller skaffas undan på ett medvetet sätt. Samarbetet sker i hemlighet under sken av att företagen konkurrerar med varandra. I allmänhet innebär ett kartellsamarbete att försäljningspriser fastställs, att produktion kontrolleras eller begränsas eller att marknader delas upp. En kartells skadebringande verkningar kan förutsättas, utan att någon närmare utredning om effekterna på konkurrensen måste genomföras. Ett hemligt samarbete mellan konkurrerande företag som innebär t.ex. att priser fastställs eller att marknader delas kan alltså sägas ha till syfte att begränsa konkurrensen.

Det anses stå utom varje tvivel att hemliga karteller kan föranleda påtaglig skada, såväl för konsumenter och andra företag som för samhällsekonomin. Någon utredning om samarbetets effekter på konkurrensen är därför inte nödvändig för att fastställa att förbudet har överträtts.

För att fastställa en kartellöverträdelse torde det vara tillräckligt att identifiera det aktuella händelseförloppet. Med hänsyn härtill torde det, som framgår av moderniseringsutredningens lagförslag, vara möjligt att formulera en straffbestämmelse som gör det möjligt för den enskilde att undvika att göra sig skyldig till straffbara gärningar. Härav följer att en kriminalisering av kartellsamarbeten sannolikt skulle kunna uppfylla rimliga krav på förutsäbarhet och rättssäkerhet.

Det finns också horisontella samarbeten som inte är att beteckna som karteller. Sådana samarbeten kan utgöras av forskning och utveckling, gemensamma inköp m.m. Samarbeten av det slaget skiljer sig från kartellsamarbeten, eftersom det huvudsakliga syftet med dem inte är att sätta konkurrensen ur spel. Även om det här också kan finnas skadliga beteenden, är det ändå inte sådana fall som typiskt sett utan närmare utredning kan anses allvarligt hindra, begränsa eller snedvräta konkurrensen på marknaden. I stället måste de närmare verkningarna av samarbetet bedömas och analyseras i varje enskilt fall. Det innebär att något kriminaliserbart beteende, utöver de som har till syfte att fastställa priser m.m., inte gärna låter sig identifieras.

Vertikala begränsningar

Samarbeten mellan företag i olika produktions- eller distributionsled, t.ex. återförsäljaravtal eller franchiseavtal, kan innehålla olika typer av konkurrensbegränsningar. Vertikala konkurrensbegränsningar är normalt mindre skadliga för konkurrensen än begränsningar i samarbeten mellan konkurrerande företag, även om det finns sådana som kan orsaka allvarliga skador på konkurrensen. Många gånger har vertikala styrmedel positiva effekter på konkurrensen, genom att de främjar konkurrensen i andra avseenden t.ex. i form av högre kvalitet eller service eller ökad tillgänglighet för konsumenterna.

För att kunna ta ställning till om ett samarbete mellan företag i olika produktions- eller distributionsled begränsar konkurrensen och därmed utgör en överträdelse av förbudet, måste ofta en ingående ekonomiska

analys göras av förhållandena på marknaden. Därför är det förenat med stora svårigheter att med en rimlig grad av träffsäkerhet kunna urskilja några särskilda typer av vertikala begränsningar som kan straffbeläggas.

Missbruk av dominerande ställning

Förbudet mot missbruk av dominerande ställning omfattar förfaranden av vitt skilda slag. När företag med monopolliknande ställning vidtar åtgärder för att hindra nya företag från att etablera sig kan handlingen vara lika straffvärd som ett kartellsamarbete. I andra fall kan en överträdelse framstå som mer ursäktlig, inte minst därför att gränsen mellan konkurrensskadliga och konkurrensfrämjande åtgärder kan vara flytande. Exempelvis kan ett förfarande vara tillåtet när företaget i fråga inte är dominerande, medan samma förfarande är otillåtet om företaget är dominerande. Vidare kan ett konkurrensbeteende av ett dominerande företag vara tillåtet under vissa marknadsförutsättningar men utgöra ett missbruk av den dominerande ställningen när förutsättningarna är andra.

Ett villkor för att tillämpa förbudet är att företaget har en dominerande ställning. För att avgöra detta krävs en ingående ekonomisk analys av förhållandena på marknaden och det aktuella företagens möjlighet att agera oberoende av sina konkurrenter, kunder och i sista hand konsumenterna. Med hänsyn till att regleringen är komplicerad och rör svårutredda ekonomiska förhållanden kan det vara vanskligt att förutse om ett visst förfarande står i strid med förbudet. Att straffbelägga överträdelser av förbudet mot missbruk av dominerande ställning ter sig därför som olämpligt.

Sammanfattning

Endast kartellöverträdelser torde vara av sådant slag att man generellt kan säga att de kan orsaka en påtaglig skada och där det också är möjligt att formulera en straffbestämmelse som tillgodoser rimliga krav på förutsebarhet och rättssäkerhet. Övriga typer av överträdelser av förbuden förutsätter, mer eller mindre, ställningstaganden i olika ekonomiska frågor. Även om sådana överträdelser också kan orsaka påtagliga skador på konkurrensen och därmed för konsumenterna och samhällsekonomin, är det förenat med stora svårigheter att formulera straffbestämmelser som är tillräckligt förutsebara.

Är en straffreglering ett effektivt sätt att motverka karteller?

Utgångspunkter

Den centrala frågeställningen vid övervägande av en kriminalisering är om en sådan åtgärd skulle öka den totala effektiviteten i systemet. Enligt regeringens mening kan en straffreglering av karteller alltså inte komma i fråga om den äventyrar möjligheten att beivra överträdelser på ett effektivt sätt. Däri ingår också att en straffreglering inte får leda till

minskad upptäcktsrisk och påverka Konkurrensverkets samarbete med andra nationella konkurrensmyndigheter inom ramen för nätverket ECN.

Systemet med eftergift och nedsättning

Systemet med eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift syftar till att hindra att karteller bildas, att göra kartellsamarbeten instabila och att underlätta för Konkurrensverket att utreda allvarliga överträdelser av samarbetsförbudet. Genom att avslöja kartellen för Konkurrensverket kan ett företag slippa att betala konkurrensskadeavgift. Företag som hjälper Konkurrensverket i utredningen av överträdelsen kan få konkurrensskadeavgiften nedsatt.

Vid en kriminalisering kommer systemet med eftergift och nedsättning sannolikt att mista sin betydelse för kartellbekämpningen. Det beror på att en kriminalisering innebär att företrädare och anställda hos ett företag som deltar i en kartell kan riskera straffrättsliga påföljder. Risken är därför påtaglig att företag sällan kommer att ha incitament att anmäla överträdelser som företaget deltar i, eftersom dess personal därigenom riskerar straffrättsliga påföljder. Systemet med eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift kommer således inte att kunna tillämpas annat än i ett begränsat antal fall.

Enda möjligheten att behålla systemet med eftergift och nedsättning intakt vid en kriminalisering torde vara att införa ett kronvitnesssystem. En sådan ordning avviker från svensk rättstradition. Regeringen är inte beredd att överväga den frågan inom ramen för en kriminalisering av vissa överträdelser av konkurrensreglerna.

Systemet med eftergift och nedsättning har endast varit i kraft sedan den 1 augusti 2002. De praktiska erfarenheterna av systemet är än så länge relativt begränsade. Systemet har endast tillämpats i domstol i några enstaka fall. Kommissionens motsvarande program förefaller dock vara ett verkningsfullt redskap för att avslöja och lagföra karteller. Huruvida så kommer att bli fallet även i Sverige återstår att se. Det bör dock noteras att det är först under 2000-talet som Konkurrensverket medvetet prioriterat bekämpningen av karteller. Antalet anmälningar för eftergift till Konkurrensverket har också ökat under senare år. Att vid sådana förhållanden försämra förutsättningarna för systemet med eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift vore oklokt

Parallella system för att bestraffa ett och samma förfarande

En kriminalisering av kartellsamarbeten innebär att det införs parallella system för att bestraffa ett och samma förfarande. Enskilda personers ansvar för eventuella brott kommer att utredas av polis och åklagare för att sedan prövas i allmän domstol i den ordning som gäller för brottmål. Företagens ansvar för överträdelsen kommer att utredas av Konkurrensverket och sedan prövas i Stockholms tingsrätt och eventuellt Marknadsdomstolen.

Att ha två parallella system för att sanktionera samma förfarande har flera nackdelar. I den framlagda lagstiftningsmodellen förutsätts att Konkurrensverket och Ekobrottsmyndigheten ska arbeta i nära

samverkan med varandra. Så långt möjligt ska utredningsåtgärder vidtas gemensamt och nyttiggöras i båda utredningarna. För att ett sådant samarbete ska fungera effektivt synes en viktig förutsättning vara att samarbetet formaliseras eller institutionaliseras i så stor utsträckning att rättssäkerheten inte äventyras för den som misstänks för brott. I annat fall är risken stor att en oklar rollfördelning kommer att försämra förutsättningarna att på ett ändamålsenligt sätt utreda och lagföra överträdelser av konkurrensreglerna.

Även om ett friktionsfritt samarbete mellan Konkurrensverket och Ekobrottsmyndigheten skulle kunna innebära vissa positiva effekter, t.ex. genom ett ömsesidigt kunskaps- och erfarenhetsutbyte, torde de särskilda rättssäkerhetsgarantierna i det straffprocessuella systemet medföra att brottsutredningarna i vissa situationer kommer att få företräde framför det administrativa förfarandet. Förutsättningarna för verket att kunna bedriva sina utredningar effektivt kommer därmed att bli sämre än nu. Det kan komma att ta längre tid att färdigställa en utredning för få företagens ansvar för överträdelsen prövat i domstol.

Det finns också en påtaglig risk att domstolsprövningen av företagens ansvar kommer att försenas när enskilda personers ansvar för samma förfarande prövas i ett brottmålsförfarande. Detta förhållande påverkar också möjligheten för den som drabbats av överträdelsen att få ersättning för sin skada. Ett företag torde inte utge något skadestånd med mindre än att en domstol fastställt att företaget gjort sig skyldigt till en överträdelse. Därtill kommer också den omständigheten att prejudikatbildningen på konkurrensrättens område kommer att ske i olika domstolar med de risker det innebär för en enhetlig rättstillämpning.

Sammantaget torde risken för dröjsmål i rättstillämpningen medföra att systemet blir mindre effektivt för att komma till rätta med kartellöverträdelser. Därmed kan kartellbekämpningen bli lidande, vilket i sig inte är ägnat att motverka karteller.

Tillämpningsproblem och påföljdsval kan inverka på systemets effektivitet

Oavsett hur en straffreglering utformas för att motverka karteller, kommer eventuella svårigheter att tillämpa bestämmelsen att inverka menligt på systemets effektivitet. Om få fällande domar meddelas, minskar straffregelns preventiva effekt.

Det är förvisso förenat med svårigheter att påvisa allmänpreventiva effekter av strafflagstiftning. Man torde dock kunna utgå från att sådana effekter finns, i vart fall när det gäller tämligen laglydiga människor som är fria att fatta rationella beslut (Sarnecki, Introduktion till kriminologi, 2003, s. 361ff.). Utredningen har också uppmärksammat att företrädare för företag förefaller uppfatta ett personligt straffrättsligt ansvar som en skärpning av sanktionssystemet. En sådan slutsats måste dock bygga på att inte andra betydelsefulla faktorer förändras i och med en kriminalisering. Exempelvis kan en kriminalisering i praktiken försämra förutsättningarna för att övervaka och kontrollera reglernas efterlevnad och försvåra möjligheterna att utreda misstänkta överträdelser, framförallt när

benägenheten att självmant anmäla överträdelse till Konkurrensverket kan antas minska.

De nu framförda invändningarna mot en kriminalisering innebär att systemets totala allmänpreventiva effekt på sikt riskerar att sänkas. En kriminalisering leder därmed inte till att karteller motverkas.

ECN-samarbetet

Konkurrensverket är utsett till nationell konkurrensmyndighet i enlighet med artikel 35 i förordning 1/2003. Verket svarar för att artikel 81 och 82 i EG-fördraget tillämpas på ett sådant sätt att bestämmelserna i förordningen efterlevs på ett effektivt sätt.

Förordningen innehåller i artikel 11 bestämmelser om samarbete mellan kommissionen och nationella konkurrensmyndigheter. I artikel 12 finns regler om informationsutbyte mellan myndigheterna.

Om Ekobrottsmyndigheten har att utreda och väcka åtal om överträdelse av artikel 81 i EG-fördraget, kan det inte uteslutas att förordning 1/2003 är tillämplig på det straffprocessuella förfarandet. Därmed omfattas Ekobrottsmyndigheten av förordningens krav på samarbete och informationsutbyte i artikel 11–12 och myndigheten måste således utses till konkurrensmyndighet. Detta förhållande synes medföra att kommissionen ytterst förfogar över frågan om Ekobrottsmyndigheten ska ha straffrättslig kompetens eller inte. Av artikel 11.6 i förordningen följer nämligen att kommissionen har möjlighet att frånta den nationella konkurrensmyndigheten sin behörighet att tillämpa artikel 81 i EG-fördraget. Därmed finns det också en risk att personer som deltagit i kartellsamarbeten av mer omfattande slag inte kommer att straffas.

En kriminalisering skulle också innebära att Sveriges möjligheter att få del av uppgifter inom ramen för samarbetet inom nätverket – eller i vart fall att använda sådana uppgifter – inskränks. Det råder således inga tvivel om att en kriminalisering försämrar förutsättningarna för Sveriges deltagande i samarbetet inom nätverket. Härigenom finns det också en uppenbar risk för att möjligheterna att effektivt bekämpa kartellöverträdelse påverkas negativt.

Sammanfattning

Det är regeringens bedömning att en straffreglering inte är ett effektivt sätt att motverka karteller. En kriminalisering leder till att systemet med eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift troligtvis inte kommer att kunna tillämpas annat än i ett begränsat antal fall. Risker är nämligen påtagliga att företag kommer att sakna incitament att anmäla överträdelse som företaget deltar i, om företrädare och anställda hos företaget därigenom riskerar straffrättsliga påföljder. En kriminalisering leder också till att brottsutredningar kan komma att försena Konkurrensverkets utredningar och lagföring av kartellsamarbeten. En kriminalisering kan förvisso innebära att systemets totala allmänpreventiva effekt höjs i ett inledande skede. Eventuella tillämpningsproblem och låga straff kan dock leda till att effekten snabbt kan avta och kanske t.o.m. sjunka till en lägre nivå än innan reformen. Slutligen torde en kriminalisering

också försäkra förutsättningarna för Sveriges deltagande i nätverket ECN.

Regeringen behandlar i avsnitt 8 frågan om näringsförbud bör införas istället för straffansvar som en alternativ personlig påföljd för allvarliga överträdelse av konkurrenslagen.

8 Näringsförbud

8.1 Gällande ordning

Utredningen har, med utgångspunkt bl.a. i betänkandet SOU 1997:123 s. 57 ff, lämnat i huvudsak följande redovisning av gällande rätt vad avser näringsförbud.

Regler om näringsförbud har funnits i svensk rätt sedan år 1980. Inledningsvis kunde näringsförbud komma i fråga bara i samband med konkurs. Systemet tillkom som en reaktion mot konkurs och bolagsmissbruk. Flera fall hade nämligen uppdragats där oseriösa näringsidkare låtit aktiebolag gå i konkurs efter att först ha tömt bolagen på tillgångar, till följd varav stora skatte- och avgiftsskulder uppkommit.

Den nuvarande lagen (1986:436) om näringsförbud trädde i kraft den 1 juli 1986. Näringsförbud kan meddelas vid olika former av otillbörligt förfarande i näringsverksamhet. Åtgärden har sålunda inte karaktären av brottspåföljd eller särskild rättsverkan av brott. Enligt förarbetena syftar lagen främst till att förhindra att personer som orsakar stora skador ska kunna fortsätta med det. En förutsättning för näringsförbud ska komma i fråga är att det rör sig om kvalificerade fall av illojala förfaranden. Det ska dock kunna tillgripas också i fall då det framstår som stötande att en person som har begått allvarliga åsidosättanden i näringsverksamhet får fortsätta att bedriva sådan verksamhet. Näringsförbud kan således även ha ett allmänpreventivt syfte (NJA 1983 s. 163).

För att en näringsidkare ska kunna åläggas näringsförbud krävs att två allmänna rekvisit är uppfyllda, nämligen att näringsidkaren grovt åsidosatt vad som ålegat honom eller henne i näringsverksamhet och att ett förbud ska vara påkallat från allmän synpunkt. Dessutom måste någon av tre i lagen särskilt angivna omständigheter vara för handen. Näringsidkaren ska antingen ha gjort sig skyldig till brottslighet som inte är ringa, i avsevärd omfattning underlåtit att betala skatt, tull eller avgift, eller försatts i konkurs och förfarit grovt otillbörligt mot sina borgenärer eller på annat sätt grovt åsidosatt vad som ålegat honom i näringsverksamhet (1, 1a och 2 §§ lagen om näringsförbud). Vid bedömningen av om ett förbud är påkallat från allmän synpunkt ska särskilt beaktas om åsidosättandet varit systematiskt, syftat till betydande vinning, medfört eller varit ägnat att medföra betydande skada, eller näringsidkaren tidigare dömts för brott i näringsverksamhet (3 § första stycket). Om näringsidkaren har gjort sig skyldig till brott för vilket det lägsta straffet är fängelse i sex månader, ska näringsförbud anses påkallat från allmän synpunkt, om inte särskilda skäl talar mot det (3 § andra stycket).

En enskild näringsidkare och företrädare för olika i lagen angivna juridiska personer kan drabbas av näringsförbud. Även den som i annan

egenskap faktiskt har utövat ledningen av en näringsverksamhet eller utåt framträtt som ansvarig för en enskild näringsverksamhet (dvs. bulvanförhållanden) kan ådömas näringsförbud (4 §).

Näringsförbud ska meddelas för viss tid, lägst tre och högst tio år (5 §). Den som ålagts ett förbud får inte driva näringsverksamhet. Han eller hon får inte heller äga, bilda eller inneha vissa funktioner (styrelseledamot, suppleant, verkställande direktör, vice verkställande direktör eller företagsledare) i juridiska personer eller faktiskt utöva ledningen av näringsverksamheten. Ett näringsförbud innebär också ett förbud mot att vara firmatecknare för en juridisk person (6 §). För att försvåra att reglerna om näringsförbud kringgås gäller även att den som ålagts ett förbud inte får vara anställd eller ta emot återkommande uppdrag i den näringsverksamhet där han tidigare åsidosatt sina åligganden eller i en näringsverksamhet som drivs eller leds av en närstående (7 §).

Verksamheter som är skyddade av grundlagarna, t.ex. med hänsyn till yttrande-, informations-, mötes- och tryckfriheten, är undantagna från reglerna om näringsförbud. Dessa undantag gäller emellertid endast i de fall den grundlagsskyddade verksamheten bedrivs i enskild näringsverksamhet och får därför sällan någon praktisk betydelse (6 § fjärde stycket).

Näringsförbud beslutas av domstol på talan av åklagare. Numera har även Kronofogdemyndigheten en subsidiär talerätt i de fall talan grundar sig på underlåtenhet att betala skatt, tull eller avgift eller otillbörlighet mot borgenärer och grova åsidosättanden i samband med konkurs. I de fall där talan om näringsförbud förs av åklagare i samband med åtal för brott gäller i tillämpliga delar rättegångsbalkens regler rörande allmänt åtal för brott där straffet är fängelse i högst ett år. I övriga fall handläggs ärenden om näringsförbud enligt lagen om domstolsärenden (8 och 8a §§). Om det finns särskilda skäl, får rätten förordna offentlig försvarare i ärenden om näringsförbud. I fråga om rättegångskostnader tillämpas rättegångsbalkens regler för brottmål (8d §).

Vanligtvis grundar sig en talan om näringsförbud på att brott har begåtts. Hittills har det endast i några få fall förekommit att ett näringsförbud grundat sig på betalningsunderlåtenhet eller konkurs.

Kronofogdemyndigheten utövar också tillsyn över att meddelade näringsförbud efterlevs. Myndigheten har bl.a. att övervaka att befintlig verksamhet avvecklas, att vederbörande inte startar något nytt företag och att det s.k. närståendeförbudet efterlevs. I sin tillsyn har Kronofogdemyndigheten rätt att begära biträde av polis. Bolagsverket har upprättat ett särskilt register över alla meddelade näringsförbud. Besluten kungörs också i myndighetens tidning som kommer ut varje månad. Om det finns skäl att misstänka att ett förbud överträds, ska tillsynsmyndigheten anmäla förhållandet till åklagare (23–24 §§).

Den som överträder ett näringsförbud ska dömas till fängelse i högst två år. Vid ringa brott är straffskalan böter eller fängelse i högst sex månader. En överträdelse ska medföra att förbudstiden förlängs med högst fem år. Förbudstiden bör som regel förlängas med den tid som förbudet överträts. Om den verksamhet som näringsidkaren bedrivit lagstridigt haft stor omfattning eller om det förekommit nya oegentligheter under den tid förbudet överträts, talar detta i skärpande riktning.

Endast om det föreligger särskilda skäl kan förlängning underlåtas (25–26 §§).

I lagen om näringsförbud finns vidare bestämmelser om bl.a. tillfälligt näringsförbud, upphävande av förbud, tid för avveckling av förbjuden näringsverksamhet och dispens från förbud.

Reglerna om näringsförbud är nationellt begränsade. En näringsidkare som har ålagts ett näringsförbud i Sverige kan i princip driva näringsverksamhet i ett annat land. Det gäller också om näringsverksamheten helt eller delvis riktas mot en svensk marknad, under förutsättning att verksamheten inte drivs på ett sådant sätt att den ska anses vara bedriven i landet. På motsatt sätt gäller att, om någon helt eller delvis fråntagits rätten att driva näring i ett annat land, detta normalt inte utgör något hinder för näringsidkaren att starta eller driva näringsverksamhet i Sverige. Någon möjlighet att här väcka en talan om näringsförbud som utslutande vilar på oegentligheter i ett annat land finns inte. Däremot kan oegentligheter i andra länder ha betydelse vid en svensk förbudsprövning. Det har hävdats att oegentligheter begångna i utlandet, som har begåtts vid sidan av grova åsidosättanden i Sverige, torde kunna beaktas vid prövningen av om dessa åsidosättanden ska anses så grova att näringsförbud bör tillgripas. I vart fall bör i utlandet begångna oegentligheter kunna få betydelse vid prövningen av om ett förbud är påkallat från allmän synpunkt.

Näringsförbudslagsutredningen föreslog år 1997 att även andra grova åsidosättanden, bl.a. avseende marknads- och konkurrensrättsliga regler, arbetsmiljö- och miljöregler eller civilrättsliga skyldigheter, ensamma skulle kunna grunda näringsförbud, och att bl.a. Konkurrensverket skulle ha rätt att utreda och ansöka om förbud. I det fortsatta lagstiftningsarbetet uttalade regeringen att den delade utredningens uppfattning att näringsförbud i princip borde kunna meddelas även vid andra grova överträdelser än de som i dag omfattas av lagen om näringsförbud. Enligt regeringen gällde detta bl.a. den konsument- och marknadsrättsliga lagstiftningen. Flera remissinstanser hade emellertid kritiserat den föreslagna bestämmelsen för att brista i precision och förutsebarhet, och regeringens slutsats blev att det inte var möjligt att genomföra utredningens förslag. Regeringen förklarade dock att den hade för avsikt att återkomma till frågan i ett senare sammanhang (prop. 1998/99:44, s. 16). Det har hittills inte skett.

8.2 Näringsförbud för kartellöverträdelser införs

Regeringens förslag: Regler om näringsförbud för överträdelser av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete införs.

Det ska vara möjligt att, på talan av Konkurrensverket, meddela näringsförbud för personer som rättsligt eller faktiskt utövar ledningen över företag som ingår eller tillämpar avtal som är förbjudna enligt 6 § konkurrenslagen eller artikel 81 i EG-fördraget och som innebär att företag i samma produktions- eller handelsled fastställer försäljningspriser, begränsar eller kontrollerar produktion eller delar upp marknader.

För att ett förbud ska kunna meddelas ska, i likhet med vad som i dag gäller enligt lagen om näringsförbud, krävas att personen i fråga därigenom grovt åsidosatt vad som ålegat honom eller henne i näringsverksamhet, och att ett förbud är påkallat från allmän synpunkt.

Vid prövningen av om ett näringsförbud är påkallat från allmän synpunkt ska, förutom vad som följer av 3 § första stycket lagen om näringsförbud, särskilt beaktas om förfarandet varit ägnat att allvarligt hindra, begränsa eller snedvrída konkurrensen.

Näringsförbud ska inte anses påkallat från allmän synpunkt om den som kan komma i fråga för ett sådant förbud själv eller inom ramen för den bedrivna näringsverksamheten har medverkat till att i väsentlig mån underlätta Konkurrensverkets utredning av överträdelser. Detsamma ska gälla för medverkan i utredningar som görs av konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i EU eller av kommissionen.

De föreslagna bestämmelserna förs in i lagen om näringsförbud. I konkurrenslagen införs endast en bestämmelse som upplyser om att det finns särskilda bestämmelser med relevans för konkurrensrätten i lagen om näringsförbud.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna kan i huvudsak delas in i tre grupper, varav en tillstyrker, en avstyrker och en anser att ytterligare överväganden krävs.

I gruppen som tillstyrker förslaget återfinns *Ekobrottsmyndigheten*, *Göta hovrätt*, *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet*, *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet*, *Konkurrensverket*, *Kronofogdemyndigheten*, *Landsorganisationen i Sverige (LO)*, *MAQS Law Firm Advokatbyrå AB*, *Nutek*, *Nämnden för offentlig upphandling*, *Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO)*, *Sveriges Kommuner och Landsting* och *Åklagarmyndigheten*. Dessa remissinstanser anför i huvudsak att näringsförbud skulle få en preventiv effekt. Vidare anförts att det skulle vara ett komplement till reglerna om eftergift genom att näringsförbud inte ska meddelas för den som i väsentlig mån underlättar Konkurrensverkets utredning av överträdelser. Därigenom skulle kartellöverträdelser kunna motverkas. Även om Konkurrensverket ser positivt på förslaget, ser verket också vissa risker. Konkurrensverkets utredningar kan försvåras och kompliceras eftersom det kan vara svårt att identifiera vem eller vilka

inom ett företag som ska bära ansvaret för det aktuella kartellsamarbetet. Dessutom kommer verket att vid fråga om näringsförbud att få hantera ytterligare en part i domstolsprocessen vilket med största sannolikhet kommer att medföra förseningar.

Till den gruppen som avstyrker förslaget hör *Företagarna, Linklaters Advokatbyrå AB, Stockholms Handelskammare, Stockholms tingsrätt, Svensk Handel, Svenskt Näringsliv* och *Sveriges advokatsamfund*. Till den gruppen hänförs också *Konsumentverket* som hyser stor tveksamhet till förslaget. Företagarna anför att det erfarenhetsmässigt är mycket svårt att vid utredning av karteller i stora bolag visa vem som gjort vad och att komma åt personer i högsta ledningen. Annorlunda förhåller det sig med mindre företag. I mindre ägarledda företag är det ofta lättare att härleda och knyta ett otillåtet förfarande till personer i ledande ställning. Därmed finns en viss risk för att näringsförbud skulle komma att användas i större utsträckning mot mindre företag än mot större företag och att förbudet således inte kommer att tillämpas på ett enhetligt och rättssäkert sätt. Linklaters Advokatbyrå AB anför att det enligt advokatbyråns erfarenhet ofta är personer på mellancheftsnivå som är involverade i kartellöverenskommelser, dvs. personer som inte skulle vara aktuella för ett näringsförbud. Stockholms tingsrätt anför att i de fall mycket stora företag ingått i kartellverksamhet torde det ofta vara svårt att bevisa att personer i ledande ställning, som kan drabbas av näringsförbud, varit inblandade i en överträdelse. Ofta är det enligt tingsrättens erfarenhet av kartellmål relativt vanligt att det i större företag är chefer på mellannivå som varit drivande i ett otillåtet förfarande. Tingsrätten anför vidare att i de fall talan om näringsförbud förs i ett avgiftsmål, det kan tänkas att processen kommer att bli tyngre när ett individuellt ansvar måste utredas på ett sätt som inte krävs idag. Dessutom tillkommer ytterligare aktörer i form av offentliga försvarare. Risken finns också att bevisvårigheterna i målet om konkurrensskadeavgift blir än större än idag när det inte torde vara möjligt att under straffansvar höra en person som riskerar näringsförbud.

Den tredje gruppen utgörs av remissinstanser som anser att ytterligare överväganden krävs. Dessa instanser är *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* och *Marknadsdomstolen*.

Skälen för regeringens förslag

Införandet av näringsförbud

Ett näringsförbud syftar till att förhindra att personer som orsakat stora skador inom ramen för bedriven näringsverksamhet att fortsätta ägna sig åt näringsverksamhet. Utredningen har föreslagit att det ska vara möjligt att meddela näringsförbud för personer som rättsligt eller faktiskt utövar ledningen över företag som ingår eller tillämpar avtal som är förbjudna enligt 6 § konkurrenslagen eller artikel 81 i EG-fördraget. Detta gäller avtal som innebär att företag i samma produktions- eller handelsled fastställer försäljningspriser, begränsar eller kontrollerar produktion eller delar upp marknader. I allmänhet bör det, för att ett förbud ska anses

påkallat från allmän synpunkt, enligt utredningen vara fråga om förhållandevis långvariga kartellsamarbeten som varit ägnade att allvarligt skada konkurrensen på marknaden.

Enligt utredningen ska samma personkrets som idag kan bli föremål för näringsförbud enligt lagen (1986:436) om näringsförbud också omfattas av förbud som grundar sig på överträdelse av konkurrensreglerna. Det innebär att bestämmelserna kommer att omfatta enskilda näringsidkare och bl.a. verkställande direktör, vice verkställande direktör eller den som faktiskt utövat ledningen av en näringsverksamhet.

För att näringsförbud ska utgöra en effektiv sanktion vid allvarliga överträdelse av konkurrensreglerna krävs att den som faktiskt utövar ledningen av ett företag mera regelmässigt också kan komma att träffa av ett näringsförbud. Såväl *Stockholms tingsrätt* som *Linklaters Advokatbyrå AB* har anfört att kartellsamarbeten i regel äger rum på mellanchefsnivå. Det innebär att ett eventuellt näringsförbud inte kommer att omfatta dessa personer som genom sitt agerande orsakat skador på konkurrensen.

Ytterligare en aspekt på frågan om vilka som kan drabbas av ett näringsförbud hänger samman med företagets storlek och organisatoriska struktur. En överträdelse av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete förutsätter att flera företag är inblandade i samarbetet. Företagen kan vara av olika storlek. Därmed kan det antas att deltagarna i samarbetet kan ha olika befattningar inom respektive företag. Ett mindre företag företräds kanske av sin ägare eller verkställande direktör medan ett större företag företräds av en person som inte har någon företagsledande ställning. Konsekvensen härav är att ett näringsförbud kan få en skev träffbild. Även om de personer som deltar i kartellen är lika klandervärda, är risken påtaglig att näringsförbudet enbart kommer att drabba företrädarna för de mindre företagen. Följaktligen finns, som *Företagarna* gör gällande, en viss risk för att näringsförbud kan komma att användas i större utsträckning mot mindre företag än mot större företag.

Konkurrensverkets utredning av ett misstänkt kartellsamarbete syftar i allmänhet till att klarlägga vilka kontakter som företagen haft med varandra och innehållet i dessa kontakter. För att fastställa en överträdelse är det inte nödvändigt att undersöka i vilken utsträckning som företagets ledning varit inblandad i överträdelsen. Det är tillräckligt att identifiera någon person som handlat på företagets vägnar, t.ex. en anställd (se bl.a. MD 2005:7).

I de fall personer i företagsledande ställning inte deltagit aktivt i det konkurrensbegränsande samarbetet måste Konkurrensverkets utredning också klarlägga om näringsförbud kan meddelas någon person som ingår i förbudskretsen, t.ex. en verkställande direktör. Den undersökningen syftar till att belysa vilka kunskaper någon i företagsledningen hade om samarbetet, om denne uppmuntrat samarbetet eller vad han eller hon gjort för att få samarbetet att upphöra. En sådan utredning är mer omfattande än den som Konkurrensverket måste utföra för att få ett tillräckligt underlag för att väcka talan om utdömande av konkurrens-skadeavgift. Därmed finns en risk, vilket flera remissinstanser också pekar på, att Konkurrensverkets utredning blir svårare och mer tidskrävande.

När det gäller efterföljande domstolsprocess framför *Stockholms tingsrätt* att processen kan komma att bli tyngre i de fall Konkursverket också lägger fram utredning om individuellt ansvar. Enligt tingsrätten finns det en risk för att bevisvärigheterna i målet om konkurrensskadeavgift blir än större än idag, vilket skulle bero på att det inte torde vara möjligt att under straffansvar höra en person som riskerar näringsförbud. Dessutom skulle domstolsprocessen komma att inbegripa ytterligare aktörer i form av offentliga försvarare.

Det finns således omständigheter som talar mot att införa regler om näringsförbud för överträdelse av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete. Samtidigt finns det, enligt regeringens mening, sådant som med styrka talar för införandet av sådana regler.

Regler om näringsförbud skulle sända en tydlig signal till samtliga aktörer på marknaden att samhället ser allvarligt på kartellsamarbete. Eftersom reglerna riktar sig till personer i företagsledande ställning så nås också de personer som har störst möjlighet att påverka hur företagets företrädare på olika nivåer i organisationen förhåller sig till konkurrensreglerna. Dessa personer får dessutom ytterligare ett incitament att vidta åtgärder för att företaget inte ska delta i konkurrensbegränsande samarbete, nämligen risken för att personligen drabbas av en ingripande påföljd

Utredningen har föreslagit att ett näringsförbud inte ska meddelas den som själv eller som inom ramen för den bedrivna näringsverksamheten har medverkat till att i väsentlig mån underlätta Konkursverkets utredning av överträdelsen. Härigenom införs en slags näringsförbudseftergift för personer i företagsledande ställning som på ett eller annat sätt deltagit i det olagliga samarbetet. En sådan regel kan, som flera remissinstanser gör gällande, tjäna som ett komplement till systemet med eftergift och nedsättning i konkurrenslagen och göra detta effektivare. I synnerhet torde detta gälla beträffande företag som är först med att anmäla en överträdelse till Konkursverket. För övriga inblandade företag och företagsledare torde det vara svårare att avgöra om den information de kan lämna i väsentlig mån kommer att underlätta verkets utredning.

Det kan alltså konstateras att regler om näringsförbud skulle ha en såväl allmänpreventiv som handlingsdirigerande effekt och dessutom ha en positiv effekt på konkurrenslagens bestämmelser om eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift.

Vid en samlad bedömning av det anförda finner regeringen att regler om näringsförbud bör införas.

Överträdelser som bör föranleda näringsförbud

Regeringen anser, liksom utredningen, att det vid bedömningen av vilka överträdelser som ska kunna föranleda näringsförbud är rimligt att utgå från vilka krav som ställs på straffrättsliga regler.

I kartellmål är det primärt fråga om att försöka fastställa vad som rent faktiskt inträffat medan det vid andra överträdelser ofta är av avgörande betydelse i vilken ekonomisk kontext ett visst avtal eller förfarande förekommit. Bortsett från karteller kan således samma typ av avtal eller

förfarande vid en konkurrensrättslig prövning komma att bedömas på olika sätt beroende på i vilket ekonomiskt sammanhang det förekommit. Det är uppenbart att det skulle vara svårt att lägga sådana bestämmelser till grund för en kriminalisering mot bakgrund av de särskilda krav på precision och förutsebarhet som ställs på straffbestämmelser.

Även om bestämmelser om näringsförbud i formell mening inte är att uppfatta som straffrättsliga regler, finns det skäl att i väsentliga avseenden anlägga samma bedömningsgrunder beträffande sådana bestämmelser när det gäller kraven på precision och förutsebarhet.

Det torde numera inte råda någon som helst tvekan om att näst intill alla former av horisontella samarbeten mellan företag som innebär att företag i samma produktions- eller handelsled fastställer försäljningspriser, begränsar eller kontrollerar produktion eller delar upp marknader, är förbjudna. En bestämmelse om näringsförbud som knyter an till sådana överträdelse har störst möjlighet att uppfylla de krav på effektivitet som statsmakten bör kunna ställa på en bestämmelse om näringsförbud. För det första torde bestämmelsen bli någorlunda lätt att tillämpa, vilket skapar ett reellt hot om att bestämmelsen ska komma att användas för det fall överträdelse begås. För det andra träffar bestämmelsen ett kärnområde av vad som i allmänhet anses utgöra några av de mest allvarliga överträdelseerna av konkurrensreglerna.

Ur den enskildes perspektiv uppfyller en bestämmelse som bygger på denna grundförutsättning också rimliga krav på förutsebarhet och rätts-säkerhet i övrigt. Det torde för företagens företrädare vara lätt att inse att näst intill alla former av kontakter med konkurrenter beträffande försäljningspriser eller om begränsning eller kontroll av produktion eller uppdelning av marknader är förbjudna, och att om det uppdragas att sådana kontakter ändå förekommit, man kan komma att åläggas ett näringsförbud.

Sammantaget bör, som utredningen föreslagit, det som ska kunna föranleda näringsförbud utgöras av överträdelse av 6 § konkurrenslagen eller artikel 81 i EG-fördraget som innebär att företag i samma produktions- eller handelsled fastställer försäljningspriser, begränsar eller kontrollerar produktion eller delar upp marknader.

Personer som ska kunna träffas av näringsförbud

Systematiken i lagen om näringsförbud bygger på att den som på olika sätt grovt har åsidosatt vad som ålegat honom eller henne i näringsverksamhet för viss tid ska vara berövad sin frihet att bedriva näring. Både vad avser den krets av personer som kan åläggas ett näringsförbud och följderna av ett förbud syftar lagen om näringsförbud till att skapa ett neutralt system. Detta innebär att det inte ska spela någon roll på vilket sätt och i vilken egenskap man utövat den rättsliga eller faktiska ledningen av ett företag för att ett näringsförbud ska kunna meddelas. Regeringen delar utredningens uppfattning att det saknas anledning att överväga någon annan ordning än att samma personkrets som i dag kan komma i fråga för ett näringsförbud enligt lagen om näringsförbud bör gälla även för förbud som grundar sig på överträdelse av konkurrensreglerna. Det är vidare lämpligt att anknyta till systematiken i lagen om

näringsförbud. Det innebär att själva förbudsbestämmelserna kommer att omfatta enskild näringsidkare och att det först av en senare bestämmelse kommer att framgå att ett förbud även kan drabba personer som rättsligt eller faktiskt utövar ledningen över närmare angivna juridiska personer.

I detta sammanhang bör dock uppmärksammas att det konkurrensrättsliga företagsbegreppet i vissa situationer är något vidare än begreppen näringsidkare och näringsverksamhet. Sådan verksamhet som drivs av offentliga organ, t.ex. service i offentlighetsrättsliga former inom ramen för sjukvård, utan att det är fråga om myndighetsutövning, torde normalt utgöra företag i konkurrenslagens mening. Detta innebär att verksamhet som bedrivs i offentlighetsrättsliga former vid en konkurrensrättslig bedömning kan anses utgöra företag som har att följa konkurrensreglerna. En konsekvens av det nyss sagda är att, om personer i ledande ställning i sådana verksamheter medverkar i kartellsamarbeten, dessa inte kan åläggas näringsförbud. Å andra sidan kan självfallet affärsverksamhet drivas av statliga eller kommunala affärsdrivande verk och av andra statliga eller kommunala förvaltningsmyndigheter i sådana juridiska former att de personer som utövar ledningen över verksamheten kan ådra sig näringsförbud (se prop. 1985/86:126, s. 66). Samma situation torde kunna uppstå avseende sammanslutningar av företag, t.ex. branschorganisationer. Även i sådana organisationer kan det finnas personer i ledande ställning som inte kan åläggas näringsförbud, allt beroende på i vilka juridiska former verksamheten bedrivs.

Vid nu angivna förhållanden är det ofrånkomligt att det undantagsvis kan förekomma fall där en individuell sanktion i form av näringsförbud kan drabba bara vissa av företagets företrädare, medan andra företrädare inte kan åläggas ett sådant förbud. Utredningen har uttalat att de eventuella rättviseargument som kan anföras mot en sådan ordning inte väger särskilt tungt. Regeringen delar den bedömningen. För det första måste reglerna om näringsförbud ytterst ses som en nödvändig åtgärd för att upprätthålla den förhållandevis vidsträckt näringsfriheten som vi valt att ha i Sverige. Med ett sådant synsätt framstår det som närmast uppenbart att det bara är den som är att anse som näringsidkare som kan missbruka denna frihet. För det andra framstår det som lika självklart att, om företrädare för verksamheter som bedrivs i offentlighetsrättsliga former deltar i kartellsamarbeten, dessa också kommer att skiljas från sin anställning eller sitt uppdrag. Om så har skett, framstår det vidare som osannolikt att en sådan person inom överskådlig tid skulle erbjudas en liknande anställning eller ett liknande uppdrag i en verksamhet som bedrivs i offentlighetsrättsliga former. Slutligen ger bestämmelsen om att ett näringsförbud även kan riktas mot den som rent faktiskt utövat ledningen av en näringsverksamhet ett visst skydd för att den nu diskuterade problematiken inte ska kunna utnyttjas för att kringgå reglerna.

Särskilt om rekvisitet grovt åsidosättande

Det skulle kunna ifrågasättas om det egentligen behöver ställas upp ett krav på grovt åsidosättande för att ett näringsförbud ska kunna komma i fråga. Det kan hävdas att avgränsningen till horisontella karteller med

automatik innebär att det alltid är fråga om ett grovt åsidosättande i de fall ett förbud aktualiseras.

Om en regel om näringsförbud på konkurrensrättens område ska vara kongruent med systematiken i lagen om näringsförbud, måste emellertid rekvisitet finnas med för att göra det möjligt att beakta även andra åsidosättanden i näringsverksamhet. Därtill kommer, som utredningen påpekat, att förutsättningarna för att meddela ett näringsförbud av principiella och systematiska skäl bör kvalificeras på samma sätt i de båda regelsystemen. Det avgörande skälet till att rekvisitet är oundgängligt är dock att den materiella överträdelsen av förbudsbestämmelsen i konkurrenslagen eller i EG-fördraget är knuten till företaget. Det behövs därför ett rekvisit som tydligt kan knyta företagets överträdelse till en viss person som innehar en sådan ställning att ett näringsförbud kan komma i fråga. I lagen om näringsförbud åstadkoms just denna koppling av kravet på ett grovt åsidosättande av åligganden i näringsverksamhet. Enligt regeringens uppfattning talar starka skäl för att tillämpa samma metod vid utformningen av en bestämmelse om näringsförbud på konkurrensrättens område.

Frågan blir därmed vad som kan anses utgöra grova åsidosättanden.

Inledningsvis finns anledning att betona att den omständigheten att även andra åsidosättanden än rent konkurrensrättsliga kan beaktas vid bedömningen inte innebär att överträdelsen av konkurrensreglerna kan vara en marginell faktor vid prövningen av om den som talan avser grovt åsidosatt sina åligganden. Däremot torde avgränsningen till horisontella kartellsamarbeten innebära att det inte är behövt att i lagtexten särskilt markera detta förhållande på sätt som skett i lagen om näringsförbud, nämligen att det måste vara fråga om brott som inte är ringa, att betalningsunderlåtelsen måste vara av avsevärd omfattning eller att den som försatts i konkurs måste ha förfarit grovt otillbörligt mot sina borgenärer eller på annat sätt grovt åsidosatt vad som ålegat honom eller henne i näringsverksamhet. I de allra flesta fall där den nu föreslagna bestämmelsen kan komma att tillämpas torde själva överträdelsen i sig innebära ett grovt åsidosättande.

En mer problematisk fråga är vad som ska krävas för att det kartellsamarbete som kan läggas företaget till last ska kunna knytas till en eller flera personer i ledande ställning i företaget.

Uppenbart är att, om personer som rättsligt eller faktiskt utövar ledningen över företag själva tar en aktiv del i kartellsamarbetet genom att ingå eller tillämpa konkurrensrättsliga avtal med konkurrenter eller att delta i kartellmöten, dessa ska kunna åläggas näringsförbud. Samma sak bör gälla om medarbetare på en lägre nivå i organisationen instrueras att ingå sådana avtal, eller efter möten med konkurrenter regelbundet återrapporterar vad som förevarit vid dessa möten.

Det är svårare att avgöra hur man ska ställa sig till de situationer där ledningen underlåtit att vidta korrigerande åtgärder när det inom organisationen uppdragats att det förekommit otillåtna kontakter med konkurrenter. En annan situation är att ledningen brustit i tillsyn och kontroll över verksamheten.

Enligt utredningens uppfattning, som regeringen delar, bör utgångspunkten för övervägandena i dessa frågor sökas i de principer som gäller inom straffrätten för s.k. företagaransvar. Enligt dessa principer åvilar det

straffrättsliga ansvaret de personer som på grund av sin maktposition leder verksamheten. Beträffande aktiebolag och andra juridiska personer med likartad struktur är det främst styrelsen och den verkställande direktören som träffas av ansvaret. I de flesta större företag måste arbetsuppgifter och ansvar som primärt åvilar företagsledningen delegeras nedåt i organisationen. Det är nödvändigt eftersom företagsledningen i praktiken inte kan ha kontroll över hela verksamheten och av effektivitetsskäl inte heller bör syssla med detaljfrågor. Om en sådan delegation sker på ett korrekt sätt, innebär den i normalfallet också att straffansvaret flyttas från företagsledningen till den som arbetsuppgiften har delegerats till. Detta förutsätter dock att företagsledningen har organiserat verksamheten på ett rationellt sätt, utsett kompetenta befattningshavare samt sett till att erforderliga instruktioner har lämnats. Det fordras vidare att den som fått ansvaret delegerat till sig också har tillräckliga beslutsbefogenheter och ekonomiska resurser för att vidta de åtgärder som är påkallade. Företagsledningen är alltid skyldig att skapa en betryggande tillsyn och kontroll, även om ledningen inte kan utöva den själv. Det bör dock noteras att företagsledningens ansvar inte upphör ens efter en korrekt delegation. Skulle företagsledningen känna till eller, när det är fråga om oaktsamhetsbrott, bort känna till att arbetsuppgifter som delegerats inte utförs på ett godtagbart sätt, kan den hållas straffrättsligt ansvarig för att inte ha ingripit för att rätta till förhållandena.

Med ledning i dessa principer kan man således konstatera att en företagare utan något eget handlande kan hållas straffrättsligt ansvarig för överträdelse som har begåtts inom företaget. För att så ska vara fallet krävs dock att brottsbeskrivningen uttryckligen eller enligt sedvanlig tolkning av lagbudet inrymmer underlåtenhetsbrott i form av bristande tillsyn och kontroll över verksamheten.

Beträffande konkurrenslagens bestämmelse om när konkurrensskadeavgift kan åläggas företag, kan som nämnts tidigare konstateras att en sådan avgift kan åläggas företag om detta eller någon som handlat på dess vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet överträtt förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen eller i EG-fördraget. Av motiven kan man dra den slutsatsen att oaktsamhetsfallet egentligen tar sikte på förfarandets verkningar på konkurrensen och inte på vad som rent faktiskt förevarit (prop. 1992/93:56, s.92). Även den nu föreslagna regeln är inriktad på ett faktiskt agerande, nämligen att företag ingår eller tillämpar avtal som är förbjudna enligt 6 § konkurrenslagen eller artikel 81 i EG-fördraget. Vid sådana förhållanden bör det endast undantagsvis kunna komma i fråga att tolka den föreslagna bestämmelsen på sådant sätt att oaktsamhet bestående i samband med val av, instruktion till och övervakning av underställda kan anses innebära ett grovt åsidosättande av åligganden i näringsverksamhet. De undantagssituationer som avses, vilka säkerligen inte är särskilt praktiska för konkurrensrättens del, är de fall där exempelvis en s.k. målvakt över huvud taget inte befattat sig med en verksamhet som är inblandad i ett kartellsamarbete.

Däremot bör företagsledningen ha ett stort ansvar för att vidta korrigerande åtgärder, om det kommer till dess kännedom att det förekommer oegentligheter i form av kartellsamarbeten inom organisationen. I sådana situationer bör det ankomma på ledningen att närmare utreda vad som egentligen förevarit och därefter vidta konkreta åtgärder för att

se till att företaget omedelbart avslutar det pågående kartellsamarbetet. För det fall ledningen underlåter att göra detta, bör överträdelse som därefter begås kunna läggas denna till last vid prövningen av ett eventuellt näringsförbud. I normalfallet bör det dock krävas att det är styrkt att företagsledningen konkret känt till att det förekommit oegentligheter i organisationen. Endast vid flagranta brister i övervakningen av hur verksamheten bedrivs på underordnade nivåer i organisationen bör det kunna komma i fråga att lägga företagsledningen till last att den bort känna till att det förekommit kartellsamarbeten. De fall som här åsyftas är närmast situationer där man kan tala om medveten oaktsamhet från företagsledningens sida.

När det gäller den nu diskuterade kopplingen mellan individ och företags överträdelse är det självfallet också av betydelse att det kommer till ytterligare ett kvalificerande moment för att ett näringsförbud ska kunna komma i fråga, nämligen att ett förbud är påkallat från allmän synpunkt. Innan detta rekvisit diskuteras bör dock uppmärksammas de problem som kan följa av att konkurrenslagen och lagen om näringsförbud i territoriellt hänseende begränsas på olika sätt.

För att konkurrenslagens förbudsbestämmelser ska kunna tillämpas saknar det betydelse om de inblandade företagen har sitt säte i Sverige eller utomlands. Det avgörande är i stället att förfarandet har en direkt inriktning på den svenska marknaden och påtagliga effekter på denna marknad. Med påtagliga effekter avses att de ekonomiska verkningarna, verkliga eller potentiella, måste vara av viss varaktighet och betydelse. Även om svenska myndigheter och domstolar numera kan tillämpa EG-rättens förbudsbestämmelser, torde samma effektprincip, i vart fall i praktiken, gälla i dessa fall.

Som tidigare påpekats begränsas lagen om näringsförbud till i första hand oegentligheter som begåtts i näringsverksamhet som bedrivits i Sverige. Detta återspeglas dels i att det är företrädare för svenska juridiska personer, eller europabolag eller europeiska ekonomiska intressegrupperingar med säte i Sverige som kan drabbas av näringsförbud, dels i att verkningarna av ett förbud är begränsade till näringsverksamhet som kan anses bedriven i landet.

I ljuset av det nyss sagda är det uppenbart att det kan uppkomma situationer i förfaranden inför svenska myndigheter och domstolar där endast företrädare för vissa företag kan komma i fråga för ett näringsförbud. Även om exemplet inte framstår som särskilt praktiskt, kan det inte heller uteslutas att det kan komma att uppstå situationer där en företrädare som i och för sig kan komma i fråga för ett näringsförbud inte har deltagit i de delar av en komplex överträdelse som riktat sig mot den svenska marknaden.

Påkallat från allmän synpunkt

Syftet med rekvisitet om att ett näringsförbud ska vara påkallat från allmän synpunkt är att åstadkomma ytterligare ett kvalificerande moment vid förbudsprövningen. Domstolen ska således vid en samlad bedömning finna att vederbörande under viss tid bör berövas rätten att driva näringsverksamhet till följd av de oegentligheter som kan läggas honom eller

henne till last. Därvid ska de rättspolitiska syftena med bestämmelserna om näringsförbud beaktas, nämligen att undanröja en skadepåverkning eller eljest ett förbud är påkallat av allmänpreventiva skäl.

Som redogjorts för har i lagen om näringsförbud uttryckligen angetts vissa omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett förbud är påkallat från allmän synpunkt, nämligen om åsidosättandet varit systematiskt eller syftat till betydande vinning, om det medfört eller varit ägnat att medföra betydande skada eller om näringsidkaren tidigare dömts för brott i näringsverksamhet.

Från en konkurrensrättslig horisont kan konstateras att kartellsamarbeten till sin natur innebär ett systematiskt och utstuderat åsidosättande av regelsystemet. Det kan också finnas fall där förfarandet syftat till betydande vinning. Karteller kan medföra – och framför allt är ägnade att medföra – betydande skador. Självfallet bör också den omständigheten att näringsidkaren tidigare dömts för brott i näringsverksamhet ha betydelse för om ett förbud är påkallat från allmän synpunkt. I det sammanhanget bör det framhållas att det i motiven till lagen om näringsförbud anges att det kan finnas skäl att i detta avseende beakta den omständigheten att vederbörande borde ha tagit varning av någon annan myndighetsåtgärd än ett straffrättsligt förfarande. Såvitt nu är i fråga bör det därför självfallet också väga tungt om personen i fråga tidigare medverkat i företags överträdelse av konkurrensreglerna.

Enligt regeringens uppfattning bör de omständigheter som särskilt ska beaktas vid prövningen av om ett förbud är påkallat enligt lagen om näringsförbud kunna beaktas även vid en prövning enligt den nu föreslagna bestämmelsen.

Med hänsyn till att det skaderekvisit som finns i den nuvarande bestämmelsen i lagen om näringsförbud i första hand tar sikte på ekonomiska skador för borgenärer, anställda, konkurrenter, konsumenter, avtalskontrahenter och andra, bör detta dock kompletteras med ett särskilt rekvisit som gör tydligt att man kan beakta skadebilden ur ett vidare och mer konkurrensrättsligt perspektiv. Därigenom kan man också undvika en ordning som innebär att de mål eller ärenden där Konkurrensverket yrkar på näringsförbud i onödan tyngs med ekonomisk bevisning. Såvitt nu är i fråga bör det därför vid bedömningen av om ett förbud är påkallat från allmän synpunkt kunna beaktas även om förfarandet varit ägnat att allvarligt hindra, begränsa eller snedvrída konkurrensen på den relevanta marknaden. På så sätt skapar man också en länk mellan regelsystemen som gör att de omständigheter som är relevanta vid bedömningen av en överträdelse allvar enligt regeringens förslag till hur konkurrensskadeavgift ska fastställas också blir relevanta vid prövningen av om näringsförbud är påkallat från allmän synpunkt.

Även om kartellsamarbeten i allmänhet innebär ett systematiskt och utstuderat åsidosättande av förbuderna mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag, innebär prövningen av om ett förbud är påkallat från allmän synpunkt samma kvalificerande moment som i de andra fall där ett näringsförbud kan komma i fråga. Av detta följer att det i allmänhet bör vara fråga om förhållandevis långvariga kartellsamarbeten som varit ägnade att allvarligt skada konkurrensen på marknaden för att ett förbud ska kunna anses påkallat från allmän synpunkt.

En annan fråga som aktualiseras i detta sammanhang är hur ett system med näringsförbud på konkurrensrättens område ska förhålla sig till systemet med eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift. Ett system med näringsförbud får inte minska företagens incitament att utnyttja systemet med eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift. Tvärtom bör det om möjligt utformas på sådant sätt att det i stället kan öka incitamenten att utnyttja detta system.

För att uppnå detta syfte torde krävas att bestämmelserna i lagen om näringsförbud är mer generösa än konkurrenslagens regler om eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift. En oundviklig effekt av sådana regler är att det även i fall av långvariga och allvarliga kartellsamarbeten där företagens medverkan i utredningen endast kan motivera nedsättning av konkurrensskadeavgiften inte bör komma i fråga att besluta om näringsförbud, och det är möjligt att en sådan ordning kan komma att uppfattas som väl generös. I det sammanhanget måste man dock beakta att, även om systemet med eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift främst är motiverat av effektivitetsskäl, det också innehåller moment av att företaget och dess företrädare visar prov på ”bot och bättring”. Som exempel kan nämnas att företaget självmant i väsentlig mån bidrar till utredningen, omedelbart upphör att medverka i överträdelsen och samarbetar fullt ut med Konkurrensverket under utredningen.

Av motiven till lagen om näringsförbud kan man läsa ut att prövningen av om ett förbud är påkallat från allmän synpunkt främst ska vara framåtriktad. Det framgår också att ett förbud inte bör meddelas förrän andra möjligheter att få vederbörande att vidta rättelse är uttömda. Även om ett näringsförbud i vissa särskilt allvarliga fall kan vara motiverat av enbart allmänpreventiva skäl, framstår det som försvarbart att för konkurrensrättens vidkommande fullt ut kunna beakta att personen i fråga själv eller inom ramen för den bedrivna näringsverksamheten bidrar till utredningen av överträdelsen. I ett sådant agerande ligger ju också att företaget och dess företrädare tagit varning av och i många fall också är beredda att ta konsekvenserna av det otillbörliga agerandet och även – får man anta – ett implicit löfte om att det inträffade inte ska upprepas. I denna bedömning ligger också en klar prioritering mellan sanktionsformerna och ansvarssubjekten. Systemet bör uppfattas som att konkurrensskadeavgift för företagen är den primära sanktionsformen, och att näringsförbud för företagets företrädare är att se endast som ett komplement i vissa särskilt allvarliga fall.

Enligt regeringens uppfattning bör det således av lagtexten uttryckligen framgå att näringsförbud inte ska anses påkallat från allmän synpunkt, om vederbörande själv eller inom ramen för den bedrivna näringsverksamheten har medverkat till att i väsentlig mån underlätta Konkurrensverkets utredning av överträdelsen. Detsamma bör gälla för utredningar som genomförs av konkurrensmyndigheter i andra medlemsstater eller av kommissionen. Med uttrycket ”i väsentlig mån” knyts regelsystemen samman eftersom det är samma krav som konkurrenslagen ställer för att nedsättning av konkurrensskadeavgift ska kunna komma i fråga. Även i detta sammanhang bör således krävas att det är fråga om viktig information och dylikt som verket inte redan förfogar över eller lätt kan få fram.

Med en sådan lösning skapar man en situation där de individer som kan komma att drabbas av näringsförbud, i större utsträckning än företagen, kan förlora på att inte samarbeta med Konkurrensverket. På så sätt tillför man ett ytterligare osäkerhetsmoment för de företag som deltar i kartellsamarbeten. Varje kartellmedlem måste ta i beaktande inte bara att de andra medlemmarna när som helst kan komma att gå till myndigheten, utan även att enskilda befattningshavare eller före detta befattningshavare väljer att avslöja kartellen.

Förfarandet vid Konkurrensverket

Som redan framgått kan Konkurrensverket själv prioritera vilka förfaranden som verket väljer att utreda och ingripa mot. Även en bestämmelse om näringsförbud på konkurrensrättens område bör, i likhet med vad som är fallet med betalningsunderlåtelse- och konkursfallen enligt lagen om näringsförbud, ha en fakultativ utformning.

Därmed är självfallet inte sagt att Konkurrensverket på mer eller mindre skönsmässiga grunder ska kunna välja att föra en förbudstalan mot enbart vissa företrädare för företagen och inte andra. Redan av regeringsformen följer en objektivitetsprincip för all offentlig verksamhet (1 kap. 9 § regeringsformen). Därutöver är just kartellbekämpning numera ett av verket prioriterat område. Det är närmast omöjligt att tänka sig situationer där Konkurrensverket av t.ex. resursskäl skulle kunna underlåta att utreda och lagföra en kartell när det finns klara indikationer på att det förekommer sådan verksamhet på en viss marknad. Detsamma bör gälla för ett näringsförbud på konkurrensrättens område. I princip torde det inte heller behöva uppkomma några tveksamheter om en talan om näringsförbud ska föras eller inte. Som redan framgått är reglerna om näringsförbud utformade på sådant sätt att de ska tillämpas endast i särskilt allvarliga och kvalificerade fall. Om Konkurrensverket anser sig kunna leda i bevis att det förekommit ett långvarigt och allvarligt kartellsamarbete på en viss marknad och det finns företrädare som kan anses ha kvalificerat sig för ett näringsförbud, torde verket i praktiken inte ha något annat val än att också föra en talan om näringsförbud. I mer tveksamma fall, t.ex. där en talan om näringsförbud kan behöva stagas upp med utredning av andra åsidosättanden i näringsverksamhet än rent konkurrensrättsliga eller om företagets interna organisation, bör Konkurrensverket välja att inte föra en förbudstalan. Verket bör inte heller ha några ytterligare befogenheter för att kunna utreda sådana förhållanden.

En annan viktig fråga är om ett system med näringsförbud kan försvåra Konkurrensverkets möjligheter att på ett ändamålsenligt sätt utreda och lagföra karteller. I det sammanhanget är det främst två faktorer som gör sig gällande. För det första begränsar bestämmelserna i förordning nr 1/2003 Konkurrensverkets möjligheter att åberopa information som utbytt inom nätverket som bevismedel för att ålägga fysiska personer påföljder. Såvitt nu är i fråga är detta tillåtet endast om det i den översändande myndighetens lagstiftning förutses påföljder av liknande slag eller, om så inte är fallet, informationen inhämtats på sådant sätt att den respekterar samma nivå av skydd för fysiska personers rätt till försvar

som följer av svensk lagstiftning (artikel 12.3 i förordning 1/2003). Med hänsyn till att Konkurrensverket förfogar över såväl utredningen som frågan om en talan ska föras om näringsförbud förefaller detta inte vara något egentligt problem. Däremot ställer en möjlighet att föra talan om näringsförbud stora krav på verket att se till att förordningens bestämmelser om hur uppgifter som utbyts inom nätverket får användas inte träds för när, eftersom eventuella misstag i detta hänseende med all säkerhet kommer att slå tillbaka på Konkurrensverkets möjligheter att framgent få del av den information som utbyts i nätverket.

För det andra torde man kunna utgå från att näringsförbud är att anse som en straffrättslig sanktion i Europakonventionens mening. Detta innebär att Konkurrensverket i sina utredningar måste beakta de grundläggande principerna om rätten för en misstänkt att inte belasta sig själv.

Ytterligare en konsekvens av att Konkurrensverket blir behörigt att ansöka om näringsförbud är att verket har att beakta den särskilda sekretessbestämmelse som sekretesslagen ger för sådana utredningar (5 kap. 1 § första stycket 3 sekretesslagen). En annan konsekvens är att Konkurrensverket får hantera ytterligare en part som i vissa fall kan komma att ha motstridiga intressen i förhållande till det företag som utredningen primärt avser. Det är uppenbart att det i vissa fall kan vara en grannliga uppgift för verket att hantera sådana situationer i utredningsarbetet.

8.3 Samordningsfrågor

Regeringens förslag: Konkurrensverket ska underrätta Ekobrottsmyndigheten och Åklagarmyndigheten innan verket väcker talan om eller ansöker om näringsförbud.

Utredningens förslag innehåller att Konkurrensverket ska underrätta Ekobrottsmyndigheten innan verket väcker talan om eller ansöker om näringsförbud.

Remissinstanserna: *Åklagarmyndigheten* avstyrker att Ekobrottsmyndigheten på detta sätt pekas ut som exklusiv åklagare på området. En sådan lagstiftningsteknik skulle, enligt Åklagarmyndigheten, helt bryta med strukturen i åklagarväsendets uppbyggnad, enligt vilken Ekobrottsmyndigheten är åklagarmyndighet under Riksåklagaren i en begränsad del av riket. De aktuella målen om konkurrensskadeavgift och därmed sammanhängande yrkanden om näringsförbud har forum vid Stockholms tingsrätt. Andra mål som kan påverkas av Konkurrensverkets näringsförbudstalan kan finnas var som helst i landet. Anmälan bör därför ske till Åklagarmyndigheten.

Skälen för regeringens förslag

En ordning där Konkurrensverket är behörigt att ansöka om näringsförbud kan medföra praktiska svårigheter. Grunderna för näringsförbud enligt den föreslagna bestämmelsen kan ju komma att lappa över de andra materiella bestämmelserna om näringsförbud. Det finns också en

risk för att flera domstolsprocesser mot en och samma person kan vara anhängiga vid olika domstolar samtidigt. Frågan blir därmed hur man ska lösa dessa problem.

I lagen om näringsförbud har man hanterat dessa frågor genom att Kronofogdemyndighetens rätt att föra talan om förbud är subsidiär i förhållande till åklagarens. Det är således bara i de fall som åklagaren avstått från att föra talan som Kronofogdemyndigheten kan ansöka om förbud. I lagen om näringsförbud finns vidare en särskild bestämmelse som ålägger Kronofogdemyndigheten att särskilt uppmärksamma när det kan finnas skäl att meddela näringsförbud grundat på betalningsunderlåtelse och anmäla förhållandet till åklagaren. För den bestämmelse som nu föreslås kompliceras dock bilden av att, om någon annan myndighet blir behörig att utreda och föra talan om näringsförbud med anledning av överträdelse av konkurrensreglerna, det kan hävdas att även denna myndighet ska anses utgöra en konkurrensmyndighet enligt förordning nr 1/2003. I vart fall torde kommissionen komma att hävda denna ståndpunkt. Det framstår som oklokt att föreslå åtgärder som kan försvåra förutsättningarna för Sveriges deltagande i samarbetet inom de europeiska konkurrensmyndigheternas nätverk.

Därtill kommer att en ordning där åklagare eller kanske t.o.m. Kronofogdemyndigheten skulle ha en primär talerätt i förhållande till Konkurrensverket framstår som egendomlig. Det är ju verket som är den myndighet som har kompetensen och ansvaret för att tillämpa konkurrensreglerna. Det bör enligt regeringens uppfattning inte komma i fråga att någon annan myndighet än Konkurrensverket ska vara behörig att föra talan om näringsförbud med stöd av den föreslagna bestämmelsen. Frågan blir därmed om man kan lösa eventuella samordningsproblem och kompetenskonflikter på något annat sätt.

Enligt regeringens uppfattning bör det vara tillräckligt med en regel som ger Konkurrensverket en skyldighet att upplysa åklagare om att verket avser att föra en talan om näringsförbud. Åklagarmyndigheten har anfört att en sådan underrättelse bör ställas till den myndigheten.

Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten är självständiga åklagarmyndigheter med skilda geografiska och sakliga ansvarsområden. Vid båda myndigheterna tjänstgör allmänna åklagare som således är behöriga att ansöka om näringsförbud. Till följd av det sagda och för att undvika att flera domstolsprocesser rörande näringsförbud mot en och samma person väcks bör Konkurrensverket underrätta både Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten om att verket avser att föra en talan om näringsförbud. Med hänsyn till att Kronofogdemyndigheten endast har en till åklagaren subsidiär talerätt bör det inte krävas att även denna myndighet underrättas.

För det fall det i samband med en sådan underrättelse skulle visa sig att det förekommer parallella utredningar om näringsförbud, bör det inte utgöra några större problem att lösa frågan om vilken myndighet som ska föra en förbudstalan. Som redan framgått kan ju de oegentligheter som förekommer i den andra myndighetens utredning beaktas vid prövningen. Om systemet av någon anledning skulle fallera och det visar sig att flera domstolsprocesser mot en och samma person är anhängiga samtidigt, bör det inte heller bereda myndigheterna några problem att efter samråd enas om vem som ska återkalla sin talan. Systemet med näringsförbud är upp-

byggt på sådant sätt att det inte kan komma i fråga med en ordning där en person har två olika förbud som löper parallellt med varandra. Bortsett från den ovan föreslagna regeln om underrättelseskylldighet för Konkurrensverket bör det dock inte krävas några andra regler för att lösa eventuella samordningsproblem och kompetenskonflikter som den föreslagna förbudsbestämmelsen kan tänkas ge upphov till.

Utredningen har föreslagit att regeln om Konkurrensverkets underrättelseskylldighet tas in i lagen om näringsförbud. Enligt regeringens mening är det tillräckligt att skyldigheten kommer till uttryck i Konkurrensverkets instruktion.

8.4 Förfarandet i domstol

Regeringens förslag: Lagen om näringsförbud kompletteras med processuella bestämmelser som gör det möjligt att hantera frågan om näringsförbud inom ramen för det administrativa förfarandet enligt konkurrenslagen.

I de fall Konkurrensverket för talan om näringsförbud i samband med mål om konkurrensskadeavgift ska handläggningen ske enligt rättegångsbalkens regler för indispositiva tvistemål och i övriga fall enligt ärendelagen.

Regeringens bedömning: Konkurrensverket bör inte tilldelas någon roll när det gäller övervakningen av meddelade förbud eller åtgärder med anledning av att förbud överträds, dvs. väcka åtal eller ansöka om förlängning av förbudstiden.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har haft några invändningar mot utredningens förslag och bedömning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Förslaget om näringsförbud för vissa allvarliga överträdelser av konkurrensreglerna bygger, som framgått, på att det ska vara möjligt att hantera frågor om näringsförbud inom ramen för det administrativa systemet. För att åstadkomma en sådan ordning behövs regler i lagen om näringsförbud som ger Konkurrensverket behörighet att föra en förbudstalan dels i samband med ett mål om konkurrensskadeavgift, dels i ett enskilt ärende om näringsförbud. Dessutom bör förfarandet i det först nämnda fallet regleras av rättegångsbalkens regler för indispositiva tvistemål och i det senare fallet av lagen om domstolsärenden. Vidare måste Stockholms tingsrätt vara exklusivt behörig att pröva frågor om näringsförbud enligt den föreslagna bestämmelsen. För rättens sammansättning bör reglerna i konkurrenslagen tillämpas. Stockholms tingsrätts domar och beslut beträffande frågor om näringsförbud bör få överklagas till Marknadsdomstolen och i enlighet med vad regeringen föreslår i övrigt för konkurrensmålen bör krav på prövningstillstånd gälla. Sålunda

bör regler som åstadkommer den nyss beskrivna ordningen föras in i lagen om näringsförbud.

Vidare bör, enligt regeringen, i stort sett samma processuella bestämmelser som gäller för de fall åklagare tillämpar bestämmelserna om näringsförbud gälla även vid tillämpningen av den föreslagna bestämmelsen. Konkurrensverket bör därvid kunna agera i den roll som tilldelats åklagare enligt de nuvarande reglerna. Av såväl resurs- och effektivitetsskäl som systematiska skäl bör dock verket inte tilldelas någon roll när det gäller övervakningen av meddelade förbud. Detsamma bör gälla åtgärder med anledning av att förbud överträds, dvs. väcka åtal eller ansöka om förlängning av förbudstiden.

Frågan är dock hur man rent lagtekniskt åstadkommer en sådan ordning. I det sammanhanget är det av betydelse att lagen om näringsförbud, som utredningen påtalat, successivt har byggts på med nya bestämmelser och språkbruket i flera avseenden är något föråldrat. Det saknas beredningsunderlag för att överväga den befintliga lagens struktur och disposition. Vid sådant förhållande är det nödvändigt att utgå från den nuvarande lagens disposition. Sålunda bör lagen om näringsförbud kompletteras och justeras så att Konkurrensverket och domstolarna kan tillämpa den föreslagna förbudsbestämmelsen. Detta behandlas vidare i författningskommentaren avsnitt 16.5.

Konsekvenserna av regeringens ställningstaganden i denna del är bl.a. att det även avseende den förbudsbestämmelse vi föreslår

- finns möjlighet att meddela interimistiska förbud (10–14 §§ lagen om näringsförbud),
- kan förordnas offentlig försvarare för den som avses med förbudsrkandet, om det finns särskilda skäl (8d § första stycket),
- är rättegångsbalkens regler om rättegångskostnader i brottmål tillämpliga (8d § andra stycket),
- det är möjligt att föra talan om att ett lagakraftvunnet beslut om näringsförbud ska upphävas, om det senare kommer fram att vederbörande inte hade grovt åsidosatt vad som ålegat honom eller henne i näringsverksamhet (15–17 §§),
- det är möjligt att i samband med beslut om näringsförbud medge tid för avveckling av förbjuden näringsverksamhet och därvid meddela närmare föreskrifter om vilka åtgärder som får vidtas m.m. (18 §),
- det är möjligt att medge dispens från ett förbud (19–22 §§).

Det bör också framhållas att en annan konsekvens av förslagen är att det inte torde komma i fråga att i något fall höra den som avses med ett yrkande om näringsförbud under sanningsförsäkran eller ed. Likaså torde rättegångsbalkens bestämmelse om att vittne eller part må vägra att yttra sig angående omständighet vars yppande skulle röja att han eller hon förövat brottslig eller vanärande handling bli i vart fall analogt tillämplig.

8.5 Några avslutande frågor

Regeringens bedömning: Några särskilda regler om preskription, om rättskraft eller om sanktionskumulation avseende näringsförbud behöver inte införas.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna har inte särskilt berört dessa frågor.

Skälen för regeringens bedömning

Tidsgränser för en talan om näringsförbud

I lagen om näringsförbud finns inte någon preskriptionsregel. I princip får således hur gamla överträdelser som helst beaktas. Av motiven framgår emellertid att det i praktiken bör spela en stor roll om en överträdelse ligger långt tillbaka i tiden eller tvärtom nära. Att den ligger nära i tiden bör givetvis ha betydligt större tyngd i prövningen (prop. 1985/86:126, s. 43). I likhet med vad som är fallet när det gäller näringsförbud med anledning av brott är det också i praktiken av stor betydelse att talan om konkurrensskadeavgift kan vara preskriberad. Enligt regeringens uppfattning bör det inte komma i fråga att Konkurrensverket för en talan om näringsförbud i de fall där verket på grund av preskription inte längre kan föra en talan om konkurrensskadeavgift. Vid nu angivna förhållanden framstår det inte som nödvändigt att föreslå några särskilda regler om preskription avseende den bestämmelse om näringsförbud som nu föreslås.

Rättskraft

En annan fråga är i vilken utsträckning som domar och beslut om näringsförbud får rättskraft. Att ett avgörande har rättskraft innebär att det inte kan omprövas. Om en ny talan ändå väcks, ska domstolen självmant avvisa denna. Enligt rättegångsbalken är grundprincipen den att det saknar betydelse om domen är bifallande eller ogillande. Av förarbetena till lagen om näringsförbud kan man dock dra den slutsatsen att de materiella bestämmelserna om näringsförbud är uppbyggda på sådant sätt att rättskraftsfrågan kompliceras (se prop. 1985/86:126, s. 43 och SOU 1997:123, s. 198 f samt jfr även prop. 1979/80:83, s. 42).

Det är uppenbart att en dom eller ett beslut som ogillar ett yrkande om näringsförbud vinner rättskraft på så sätt att det inte är möjligt att på nytt framställa yrkande om näringsförbud mot samma person utan att åberopa några som helst nya omständigheter till stöd för förbudstalan. Lika självklart är det att det måste finnas möjlighet att återkomma med en ny talan eller ansökan, om den grundar sig på andra omständigheter än de som tidigare prövats. I en sådan situation inställer sig dock frågan om man då kan beakta även sådana omständigheter som har prövats i den tidigare processen eller endast de nya. Samma frågeställning kan även i viss mån

uppkomma om en tidigare talan eller ansökan om näringsförbud vunnit bifall.

I detta sammanhang har i förarbetena till lagen om näringsförbud framhållits att reglerna om näringsförbud inte är uppbyggda på samma sätt som straffbestämmelser och att de i viss mån även har ett annat syfte. Även om enstaka överträdelse av regelsystemet kan vara så allvarliga att de ensamma kan motivera ett näringsförbud, är det den samlade bilden av näringsidkaren och den bedrivna näringsverksamheten som är av avgörande betydelse för om ett förbud är påkallat. Detta har ansetts motivera en ordning där näringsidkaren får "bära med sig" alla de brott och oegentligheter som han eller hon har gjort sig skyldig till och att senare inträffade missförhållanden kan göra att den samlade bilden blir så mörk att ett förbud kan anses befogat (SOU 1984:59, s.336 ff).

Utredningen har riktat kritik mot denna ordning (se betänkandet s. 603 f). Som utredningen också påpekat är detta förhållningssätt till rättskraftsfrågan något som gäller generellt enligt de nuvarande reglerna om näringsförbud. Det saknas beredningsunderlag för att närmare överväga dessa frågor i förevarande lagstiftningsärende. I den mån det i enskilda fall uppstår tillämpningsproblem avseende den föreslagna bestämmelsen, får det överlämnas till rättstillämpningen att lösa dessa frågor med ledning av de allmänna reglerna om rättskraft och de förarbetsuttalanden som utredningen redovisat. En annan sak är att sådana problem sällan torde behöva uppkomma i praktiken. Bestämmelserna om näringsförbud innehåller ju flera kvalificerande moment som innebär att ett förbud ska komma i fråga bara i särskilt allvarliga fall. Det är, enligt regeringens bedömning, inte särskilt sannolikt att Konkurrensverket skulle välja att föra en förbudstalan som inte kan stå på egna ben utan som måste stagas upp av omständigheter som har varit föremål för prövning i en tidigare process.

Sanktionskumulation

Ytterligare en fråga är om det kan finnas behov av att vid prövningen av konkurrensskadeavgiftens storlek ta hänsyn till att näringsförbud ådöms eller kan komma att ådömas en företrädare för företaget. Med hänsyn till att sanktionerna i allmänhet riktar sig mot två olika rättssubjekt, dvs. konkurrensskadeavgiften drabbar företag som i allmänhet är juridiska personer och näringsförbudet kan drabba bara fysiska personer, torde det endast i undantagsfall kunna uppstå några problem i detta hänseende. De enda situationer där sådana problem skulle kunna uppstå är om företag drivs av fysiska personer, t.ex. under enskild firma, eller om det är fråga om mer eller mindre helägda mindre aktiebolag. Det kan emellertid antas att det i karteller av sådant slag som ett näringsförbud skulle ta sikte på sällan ingår sådana företag. Om en sådan situation ändå skulle uppstå i ett enskilt fall och konsekvenserna anses vara oskäligt betungande torde en analog tillämpning av brottsbalkens regler om billighetsskäl kunna övervägas. I sammanhanget måste dock framhållas att det inte bör komma i fråga att närmast schablonmässigt sätta ned konkurrensskadeavgiften (jfr SOU 2001:74, s 139 ff). Frågan om näringsförbudets inverkan på konkurrensskadeavgiftens storlek bör i stället bedömas med

hänsyn till omständigheterna i varje enskilt fall. Av väsentlig betydelse blir härvid hur allvarligt hinder för vederbörandes yrkesutövning och försörjningsmöjligheter som förbudet innebär (jfr NJA 1983 s. 163). Däremot bör det inte komma i fråga att låta konkurrensskadeavgiftens storlek påverka bedömningen av om ett näringsförbud ska meddelas eller under hur lång tid ett förbud ska gälla (jfr prop. 1985/86:126, s 86). Några särskilda regler i konkurrenslagen eller i lagen om näringsförbud som reglerar dessa frågor bör inte vara nödvändiga.

9 Åtaganden från företag

9.1 Gällande ordning

Konkurrensverket får enligt 23 § första stycket konkurrenslagen ålägga företag att upphöra med överträdelser av förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen och i EG-fördraget. Verket har dessutom getts möjlighet att godta åtaganden från företag. Vad gäller förutsättningarna för ett beslut om åtagande anges i 23 a § första stycket konkurrenslagen följande.

Har fråga uppkommit om ett företag överträder något av de förbud som avses i 23 § första stycket får Konkurrensverket, om företaget åtar sig att vidta åtgärder som medför att verket inte längre ifrågasätter att någon överträdelse föreligger, besluta att godta åtagandet. Verkets beslut får avse en bestämd tid. Så länge beslutet gäller får verket i de avseenden åtagandet omfattar inte meddela något åläggande enligt 23 § första stycket.

Konkurrensverket får således, i de fall ett företag åtar sig att vidta åtgärder som medför att verket inte längre sätter i fråga att någon överträdelse föreligger, besluta att godta åtagandet. Ett beslut att godta ett åtagande innebär att Konkurrensverket beslutar på det sätt som företaget begärt. Företagets syfte med åtagandet är att undvika att verket meddelar ett åläggande mot företaget.

I motiven till konkurrenslagen har regeringen påtalat att något särskilt krav på motivering av Konkurrensverkets beslut om att godta ett åtagande inte bör ställas upp. Enligt regeringen borde en förnuftig tillämpning av förvaltningslagens regler kunna tillfredsställa kravet på såväl rättssäkerhet som behovet av smidighet i förfarandet. I många fall torde det vara tillräckligt att verket kortfattat och översiktligt redovisar de överväganden som föranlett Konkurrensverket att godta det föreslagna åtagandet (prop. 2003/04:80, s. 101).

Bestämmelsen i konkurrenslagen om åtaganden trädde i kraft den 1 juli 2004. Den infördes med anledning av artikel 5 i förordning 1/2003. Av artikeln framgår att de nationella konkurrensmyndigheterna ska vara behöriga att i enskilda ärenden tillämpa artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget. De får för detta ändamål på eget initiativ eller till följd av ett klagomål kräva att en överträdelse ska upphöra, förordna om interimistiska åtgärder, godta åtaganden, ålägga böter, förelägga viten

eller ålägga andra påföljder som föreskrivs i den nationella lagstiftningen. I uppräknningen i artikel 5 nämns bl.a. åtaganden från företag. Med tanke på vikten av rättslighet mellan EG-rätten och nationell konkurrensrätt infördes även en möjlighet för Konkurrensverket att godta åtaganden i förhållande till 6 och 19 §§ konkurrenslagen (prop. 2003/04:80, s. 100). Bestämmelsen i 23 a § första stycket konkurrenslagen om åtaganden har utformats efter mönster av artikel 9.1 i förordning nr 1/2003 (prop. 2003/04:80, s 142). Artikeln har följande lydelse.

Åtaganden

1. När kommissionen avser att fatta ett beslut om att en överträdelse skall upphöra och de berörda företagen erbjuder åtaganden för att undanröja de betänkligheter som kommissionen har delgivit dem i sin preliminära bedömning, får kommissionen genom beslut göra dessa åtaganden bindande för företagen. Ett sådant beslut får fattas för en bestämd period och skall fastställa att det inte längre finns skäl för kommissionen att ingripa.

Av artikeln följer att kommissionen får godta åtaganden från företag som enligt kommissionens preliminära bedömning överträder någon av förbudsbestämmelserna i EG-fördraget. Situationen är alltså den att det finns ett avtal eller förfarande som kommissionen sätter i fråga. Det åtagande som företaget erbjuder undanröjer därvid de negativa effekterna på konkurrensen i sådan utsträckning att kommissionen inte längre finner skäl att ingripa mot avtalet eller förfarandet.

Kommissionen får göra åtagandet bindande. Ett sådant beslut utesluter i princip en mera utförlig beslutsmotivering. I besluten om åtaganden bör det fastställas att det inte längre finns skäl för kommissionen att ingripa utan att det i beslutet dras någon slutsats om huruvida en överträdelse har skett eller fortfarande sker (skäl 13 i ingressen till förordning 1/2003). Kommissionen ska således inte i beslutet göra någon analys av om en överträdelse förelåg innan åtagandena lämnades eller om det föreligger en överträdelse därefter.

9.2 Överväganden och förslag

Regeringens förslag: 23 a § första stycket konkurrenslagen bör ändras på så sätt att det av bestämmelsen klart framgår att den rättsliga följden av att Konkurrensverket godtar ett åtagande endast är att verket, med hänsyn till åtagandet som lämnats, inte längre finner anledning att ingripa mot det aktuella förfarandet.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* och *Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO)* tillstyrker förslaget. *Sveriges advokatsamfund* har inget att invända mot förslaget. Övriga remissinstanser har inte lämnat några synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Artikel 11 i förordning 1/2003 innehåller bestämmelser om samarbetet mellan kommissionen och medlemsstaternas konkurrensmyndigheter. Av artikeln framgår att senast 30 dagar innan en nationell konkurrensmyndighet fattar ett beslut om t.ex. att godta åtaganden ska myndigheten underrätta kommissionen. I samband med en sådan underrättelse från Konkurrensverket har kommissionen uppmärksammat att verket i ett beslut om att godta åtaganden hävdade att en överträdelse därmed inte längre förelåg. Enligt kommissionen skulle detta kunna anses utgöra ett förhandsbesked, eftersom Konkurrensverket i beslutet konstaterade att det undersökta förfarandet inte innebar en överträdelse av förbudsbestämmelserna i EG-fördraget. Kommissionen har ifrågasatt om det kan anses förenligt med förordning 1/2003, eftersom det enligt förordningen inte är möjligt för nationella konkurrensmyndigheter att meddela förhandsbesked. Enligt kommissionen bör därför ytterligare överväganden göras i fråga om lydelsen av 23 a § konkurrenslagen för att garantera dess överensstämmelse med EG-rätten.

Innebörden av bestämmelsen om åtaganden är att det finns ett avtal eller ett förfarande som konkurrensmyndigheten avser att ingripa mot och att det åtagande som företaget erbjuder undanröjer de negativa effekterna på konkurrensen som kan uppstå genom det avtal eller det förfarande som konkurrensmyndigheten preliminärt har bedömt som förbjudet. Enligt ingressen till förordning 1/2003 (skäl 13) bör det i beslut om åtagande fastställas att det inte längre finns något skäl att ingripa från kommissionens sida utan att det dras någon slutsats om huruvida en överträdelse har skett eller fortfarande sker.

Konkurrenslagen har utformats med EG-rätten som förebild. I materiellt hänseende ska konkurrenslagen, så långt som möjligt, likna EG-rättens konkurrensregler. Innebörden av bestämmelsen om åtaganden från företag torde vara att företagen kan föreslå åtgärder som kan avhjälpa konkurrensproblemet och, om åtgärderna bedöms tillräckliga, att konkurrensmyndigheten då avstår från ett ingripande. Att i beslutet närmare redogöra för vad överträdelsen bestått i torde strida mot tanken med bestämmelsen, nämligen att skapa en effektiv och ändamålsenlig ordning för att genom samförståndslösningar snabbt och enkelt undanröja konkurrensproblem. Med hänsyn till att det är fråga om ett slags summariskt förfarande framstår det som såväl olämpligt som kontraproduktivt att verket i beslutet på något sätt tillkännager sin uppfattning om hur det påtalade avtalet eller förfarandet förhåller sig till konkurrenslagens och EG-fördragets förbudsbestämmelser. Därtill kommer, som kommissionen påpekat, att det enligt gällande rätt inte är möjligt för nationella konkurrensmyndigheter att såvitt avser gemenskapens förbudsbestämmelser ge några som helst förhandsbesked.

Mot bakgrund av det ovan anförda bör bestämmelsen ändras på så sätt att det klart framgår att den rättsliga följden av att Konkurrensverket godtar ett åtagande endast är att verket, med hänsyn till de åtaganden som lämnats, inte längre finner anledning att ingripa mot det aktuella förfarandet. På så sätt får bestämmelsen anses uppfylla de krav som ställs i förordning 1/2003, nämligen att man av beslutet inte ska kunna dra

någon slutsats om huruvida en överträdelse har skett eller fortfarande sker.

10 Företagskoncentrationer

I detta kapitel behandlas utredningens förslag till anpassningar till EG-rätten. Här behandlas också det förslag till ändrade tröskelvärden för koncentrationsprövningen som lämnas i Konkurrensverkets rapport Tröskelvärden för koncentrationsprövningar (Konkurrensverkets rapportserie: 2006:3).

10.1 Anpassning till EG:s regler om kontroll av företagskoncentrationer

10.1.1 Inledning

På koncentrationsområdet finns inga formella krav på konvergens mellan nationell rätt och EG-rätt (jfr artikel 3 i förordning 1/2003). Till skillnad från konkurrenslagens och EG-fördragets förbudsbestämmelser i artikel 81 och 82 bygger rådets förordning nr 139/2004 om kontroll av företagskoncentrationer (EG:s koncentrationsförordning) på principen om ”one-stop-shop”, dvs. en företagskoncentration med gemenskapsdimension ska prövas enligt EG:s koncentrationsförordning. En koncentration utan gemenskapsdimension kan – men behöver inte – prövas enligt nationella regler. I princip ställer EG-rätten inga krav på medlemsstaternas lagstiftning avseende prövning av företagskoncentrationer. Konkurrenslagens regler om koncentrationer har emellertid i praktiken inneburit en betydande anpassning till EG-rätten, även om regelsystemet inte primärt utformats med EG-rätten som förebild (prop. 1992/93:56, s. 38ff.). Frågan är nu om konkurrenslagens regler bör anpassas ytterligare i syfte att öka rättslikheten och göra det enklare för företagen som nu träffas av olikartade regelverk vilka i grunden har samma syfte, nämligen att konkurrensen på marknaden inte ska snedvridas till nackdel för konsumenterna.

10.1.2 Kort om frågans tidigare behandling

Konkurrenslagens bestämmelser om förbud mot konkurrensbegränsande samarbeten mellan företag och missbruk av dominerande ställning är utformade med motsvarande EG-rättsliga bestämmelser som förebild. Även om utformningen av konkurrenslagens förbudsbestämmelser syftade till att så långt som möjligt uppnå materiell rättslikhet med artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget, skulle man enligt motiven, vid tillämpningen av de nationella bestämmelserna beakta att EG:s konkurrensregler utgjorde en del i ett gemenskapssystem som syftade till att eliminera handelshinder och skapa en enhetlig gemensam marknad där fri konkurrens skulle råda. Enligt lagmotiven var EG-domstolens

avgöranden influerade av de grundläggande principerna och de övergripande målen för gemenskapen och dessa spelade ofta inte någon framträdande roll i nationella rättsordningar. Dessutom ansåg regeringen att man i vissa fall kunde behöva anpassa tillämpningen av de svenska konkurrensreglerna till de särskilda förhållanden som rådde i Sverige. I det sammanhanget framhöll regeringen att Sverige är avlägset beläget från de centrala delarna av Europa och relativt glesbefolkat samt att förutsättningarna för att bedriva näringsverksamhet inte var parallella med vad som gällde inom EG (prop. 1992/93:56, s. 21).

Utgångspunkten var således att materiell rättslikhet skulle råda, men att det i vissa situationer skulle finnas ett utrymme för att tolka och tillämpa konkurrenslagens regler på ett annat sätt än EG:s motsvarande regler. Detta utrymme har minskat avsevärt i och med moderniseringen av EG:s konkurrensregler. För det första finns det numera krav på konvergens om samhandelskriteriet är uppfyllt (artikel 3.12 i förordning 1/2003). För det andra uttalade regeringen i samband med att de svenska reglerna anpassades till förordning 1/2003 att Sverige strävar efter att nationell konkurrensrätt efterliknar EG:s konkurrensrätt också på det område där den tillämpas ensam för att företagen så långt möjligt ska slippa möta två regelverk. Ett av skälen till att regeringen valde en ordning där det var möjligt att tillämpa konkurrenslagens förbudsbestämmelser parallellt med EG-fördragets var också att detta ansågs bäst främja en enhetlig tolkning och tillämpning (prop. 2003/04:80, s. 50f.).

Konkurrenslagens regler om företagskoncentrationer har en annan tillkomsthistoria. De regler om kontroll av företagsförvärv som fördes in i konkurrenslagen stämde i stort överens med ett förslag som konkurrenskommitténs lämnade år 1991. Visserligen var en viktig utgångspunkt för konkurrenskommittén att uppnå ökad harmonisering med EG-rättens konkurrensregler. Enligt kommittén borde man dock ha i minnet att EG-rättens system tog sikte endast på gränsöverskridande förfaranden. Kommittén, som även noterade att de nationella regelsystemen uppvisade stora variationer, fann det därför angeläget att finna ett system som var anpassat till svenska förhållanden. Samtliga föreslagna ändringar ansågs dock innebära ett närmande till EG-rätten (SOU 1991:59, Del 2, s. 28f.). I efterhand kan dock konstateras att kommitténs förslag i mångt och mycket snarare innebar en vidareutveckling av systematiken enligt 1982 års konkurrenslag än en anpassning till EG-rätten.

Konkurrenslagsutredningen föreslog år 1998 att konkurrenslagens regler om företagsförvärv skulle ändras och i sak anpassas till EG-rätten, dvs. vad som gällde enligt den numera upphävda koncentrationsförordningen nr 4064/89. Utredningen pekade på att det var önskvärt att de svenska reglerna hade en enklare och klarare lydelse än vad som var fallet med EG:s regler. Å andra sidan var det enligt utredningen knappast möjligt att formulera reglerna i konkurrenslagen väsentligt annorlunda, om man skulle uppnå målet att harmonisera systemen och reglernas sakinnehåll. Utredningens slutsats blev emellertid att avsevärda förkortningar av själva lagtexten var möjliga och lämpliga, även om den avsågs ha samma innehåll som EG-rätten (SOU 1998:98 s. 242ff.). Regeringen delade i stort utredningens bedömningar och föreslog bl.a. en övergång till EG:s koncentrationsbegrepp. I det sammanhanget framhöll

regeringen särskilt att en sådan övergång var viktig för företagen och att det var av stort värde att de svenska reglerna utformades i nära överensstämmelse med vad som gällde inom gemenskapsrätten (prop. 1998/99:144, s. 43). Reglerna trädde ikraft den 1 april 2000.

10.1.3 Konkurrenslagens regler om företagskoncentrationer bör anpassas ytterligare till EG-rätten

Regeringens bedömning: Starka skäl talar för att den materiella bedömningen av en företagskoncentration bör vara densamma, oavsett om prövningen sker enligt konkurrenslagen eller EG:s koncentrationsförordning. Övriga frågor som gäller förfarandet för koncentrationsprövningen hos Konkurrensverket och domstolarna bör i stora drag behandlas på samma sätt som i EG-rätten, men med beaktande av de särdrag som den svenska rättskulturen bjuder. Regler som är väsentliga från harmoniseringssynpunkt och för företagens rättssäkerhet bör anges i konkurrenslagen i så nära överensstämmelse med motsvarande EG-regler som möjligt. I andra fall kan vissa förenklingar ske och i några fall torde en hänvisning i motiven till EG-rätten vara tillräcklig.

Utredningens bedömning överensstämmer i princip med regeringens bedömning.

Remissinstanserna instämmer i eller har inga synpunkter på utredningens bedömning.

Skälen för regeringens bedömning

Det är värdefullt för företagen att slippa möta olika regelverk på konkurrensrättens område. Ur praktisk synvinkel är det uppenbart att det underlättar för företagen om de materiella bestämmelserna är desamma i den nationella rätten som i EG-rätten. De företag som kan komma att omfattas av anmälningsskyldighet enligt de svenska reglerna om företagskoncentrationer är många gånger verksamma också på andra håll på den gemensamma marknaden och företräds normalt av ombud som i sin dagliga verksamhet i stor utsträckning tillämpar EG-rätt.

Av betydelse är också att verket har upphävt sina allmänna råd på koncentrationsområdet. De allmänna råden byggde i hög utsträckning på motsvarande tillkännagivanden från kommissionen. Närmare vägledning får därför i fortsättningen i allt väsentligt sökas i EG:s rättskällor, framför allt i kommissionens vid var tid gällande tillkännagivanden.

Även ur ett rent rättsligt perspektiv synes det vara en effektiv ordning att bestämmelserna har samma innebörd och att det i konkurrenslagens förarbeten görs tydligt att de svenska reglerna ska tolkas och tillämpas på samma sätt som EG-rätten. På så sätt blir utrymmet närmast obefintligt för att hävda att det finns materiella skillnader mellan den nationella rätten och EG-rätten.

Bortsett från rena effektivitetsvinster och ökad förutsebarhet i den svenska koncentrationsprövningen är det inte heller otänkbart att eventuella skillnader mellan de materiella svenska och EG-rättsliga

reglerna beträffande prövningen av företagskoncentrationer kan komma att smitta av sig till områden där det råder krav på konvergens med EG-rätten, eller där de svenska reglerna är avsedda att kunna tillämpas parallellt med EG-rätten i det uttalade syftet att främja en enhetlig tolkning och tillämpning (artikel 3 i förordning 1/2003 och prop. 2003/04:80, s. 50f.). Detta gäller framför allt begreppet dominerande ställning som är av central betydelse vid såväl koncentrationsprövningen som vid tillämpningen av förbudsbestämmelsen avseende missbruk av en dominerande ställning.

Ett annat skäl för rättslikhet är att systemet med att hänskjuta företagskoncentrationer från kommissionen till medlemsstaterna och vice versa underlättas av att reglerna är lika vad avser de materiella bedömningsgrunderna. Det är av väsentlig betydelse för svenska företag och rättsvårdande instanser att det nya systemet för att hänskjuta koncentrationer fungerar så friktionsfritt som möjligt.

Praxisbildning är ytterligare ett skäl till varför den materiella bedömningen av företagskoncentrationer bör vara densamma. Det finns få svenska domstolsavgöranden om förutsättningarna för förbud mot företagskoncentrationer. Det är inte heller sannolikt att det kommer att inträffa någon större förändring på denna punkt, eftersom förbudet är avsett att tillämpas restriktivt. Det ligger därför i sakens natur att frågan om en företagskoncentration ska förbjudas sällan kommer att ställas på sin spets. Företagen vill ha snabba besked från Konkurrensverket. När verket har invändningar mot koncentrationer försöker företagen ofta lösa problemen för att undvika domstolsprocess, t.ex. genom att lämna åtaganden, genomföra företagskoncentrationen på ett annat sätt eller kanske t.o.m. avstå från att genomföra koncentrationen. Om man vid sådana förhållanden ska kunna upprätthålla ett nationellt regelverk som uppfyller rimliga krav på förutsebarhet, är det snarast en förutsättning att man i den svenska rättstillämpningen fullt ut kan dra nytta av EG:s rättspraxis och att den svenska rättsutvecklingen beträffande bedömningen av företagskoncentrationer också kan följa utvecklingen inom EG-rätten.

Enligt regeringens uppfattning bör det således råda största möjliga rättslikhet mellan de svenska och de EG-rättsliga reglerna för bedömning av företagskoncentrationer. Frågan är hur rättslikheten lagtekniskt uppnås.

EG:s koncentrationsförordning är detaljerad. I jämförelse är motsvarande regler om koncentrationer i konkurrenslagen mycket allmänt hållna. Även motivskrivningen hålls på ett relativt allmänt plan för att inte hindra en dynamisk rättsutveckling på området på samma sätt som sker inom EG-rätten och i andra likartade system (se t.ex. prop. 1992/93:56, s. 21 och 1998/99:144, s. 44).

Vid en anpassning till EG:s koncentrationsförordning bör frågor som avser när en koncentration uppstår, vad som ska anmälas, förutsättningarna för förbud och förbudets rättsverkningar regleras på samma sätt i konkurrenslagen som i förordningen. Övriga frågor som gäller förfarandet för koncentrationsprövningen hos Konkurrensverket och domstolarna bör i stora drag behandlas på samma sätt som i EG-rätten, men med beaktande av de särdrag som den svenska rättskulturen bjuder.

Enligt utredningen kan en anpassning lagtekniskt ske genom att de svenska reglerna förenklas och formuleras på ett sådant sätt att de

tydligare återger de relevanta och grundläggande principerna för EG:s system. Regeringen instämmer i princip i ett sådant synsätt, men anser att utredningens förslag går väl långt. Även om Konkurrensverket, Stockholms tingsrätt och Marknadsdomstolen torde vara väl förtrogna med EG:s koncentrationsregler och därmed ha goda förutsättningar att finna vägledning, är det inte lika uppenbart att företagen har sådana kunskaper utan att behöva anlita konkurrensrättslig expertis. Utredningen pekar också på detta problem och anför att företagens behov av vägledning lämpligen kan ske i föreskrifter från Konkurrensverket. Enligt regeringens mening riskerar en sådan ordning att ge upphov till onödigt dubbelarbete. Exempelvis kan det leda till att den som vill ha kännedom om gällande rätt måste jämföra en allmänt hållen lagbestämmelse i konkurrenslagen med sin mer preciserade motsvarighet i EG:s koncentrationsförordning och även bedöma hur en föreskrift från Konkurrensverket förhåller sig till EG-rättslig praxis inklusive kommissionens tillkännagivanden. Det framstår som troligt att en sådan ordning riskerar att bli resurskrävande såväl för Konkurrensverket som för näringslivet.

Utgångspunkten för den lagtekniska lösningen bör vara att harmonisera lagtillämpningen och att ge dem som ska tillämpa och följa lagen så tydliga regler som möjligt. Det är knappast möjligt att formulera reglerna i konkurrenslagen väsentligen annorlunda om man ska uppnå målet med att harmonisera koncentrationsbestämmelserna och reglernas sakinhåll. Regler som är väsentliga från harmoniseringssynpunkt och för företagens rättssäkerhet bör alltså anges i konkurrenslagen i så nära överensstämmelse med motsvarande EG-regler som möjligt. I andra fall kan vissa förenklingar ske och i några fall torde en hänvisning i motiven till EG-rätten vara tillfyllest. Regeringen återkommer i det följande till hur en anpassning bör ske. Det förtjänar att understrykas att regeringens bedömning inte är avsedd att förändra synen på den betydelse som EG-rätten har för tolkningen av reglerna i konkurrenslagen. Precis som tidigare tjänar den praxis som utvecklats av EG-domstolen och kommissionen som vägledning för tillämpningen konkurrenslagens koncentrationsbestämmelser, likaså de tillkännagivanden som kommissionen publicerar rörande koncentrationskontrollen.

10.2 Definition av en företagskoncentration

10.2.1 Gällande ordning

Begreppet företagskoncentration definieras i 34 § konkurrenslagen. Bestämmelsen har följande lydelse.

Med en företagskoncentration enligt denna lag avses

1. att två eller flera tidigare självständiga företag slås samman, eller
2. att antingen en eller flera personer, som redan kontrollerar minst ett företag, eller också ett eller flera företag genom förvärv av värdepapper eller tillgångar, genom avtal eller på annat sätt direkt eller indirekt får kontroll över ett eller flera företag eller delar därav.

Bildandet av ett gemensamt företag som på varaktig basis fyller en självständig ekonomisk enhets samliga funktioner utgör en företagskoncentration enligt första stycket 2.

I definitionen anges alltså hur en koncentration uppstår. En koncentration uppstår således genom företagssammanslagningar (fusioner), förvärv av företag eller del av företag och bildandet av vissa gemensamma företag. Även förändringar i ägarstruktur eller kontrollmekanismer (t.ex. aktieägaravtal) kan utgöra en företagskoncentration. Det är alltså fråga om olika sätt att förvärva kontroll över företag.

Av motiven framgår att med begreppet företagskoncentration avses endast sådana transaktioner som medför en varaktig förändring av de berörda företagets struktur (prop. 1998/99:144, s. 87). Från konkurrenslagens tillämpningsområde undantas koncentrationer mellan bolag inom en koncern. Detta följer av principen om en ekonomisk enhet. Den innebär att åtgärder eller förfaranden inom en sådan enhet över huvud taget inte omfattas av konkurrensreglerna.

10.2.2 Definitionen av företagskoncentrationer förtydligas

Regeringens förslag: Bestämmelsen om hur en företagskoncentration uppstår förtydligas genom att det uttryckligen anges i konkurrenslagen att förändringen av kontroll ska vara varaktig. Vidare anges att en koncentration kan uppstå när delar av företag slås samman.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att 34 § konkurrenslagen ersätts med en bestämmelse som generellt anger att en företagskoncentration uppkommer genom transaktioner som medför en varaktig förändring av kontrollen över ett eller flera företag. Utredningen föreslår också att det i lagen definieras vem som är att anse som part i en företagskoncentration.

Remissinstanserna har inget att erinra mot utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag

Den 1 april 2000 anpassades den svenska koncentrationskontrollen till den som tillämpades av EG-kommissionen inom ramen för rådets förordning 4064/89 om kontroll av företagskoncentrationer (SFS 2000:88, prop. 1998/99:144, bet. 1999/2000:NU8, rskr. 1999/2000:131). Genom lagändringen infördes ett koncentrationsbegrepp som tog sikte på sådana transaktioner som medförde varaktiga förändringar av de berörda företagets struktur. Därmed utökades koncentrationskontrollen från att enbart omfatta äganderättsövergångar till att omfatta koncentrationsåtgärder av andra slag som kan medföra marknadsmakt och vara konkurrenshämmande. Regeringen framhöll särskilt att det var av stort värde att de svenska reglerna utformades i nära överensstämmelse med vad som gällde inom gemenskapsrätten (prop. 1998/99:144, s. 43). I 34 § konkurrenslagen infördes därigenom ett koncentrationsbegrepp som motsvarade artikel 3.1 och 3.2 i förordning 4064/89. Förordningen har

därefter upphävts och ersatts med en ny, rådets förordning 139/2004 om kontroll av företagskoncentrationer (EG:s koncentrationsförordning). Bestämmelserna om vad som utgör en företagskoncentration har dock inte ändrats i sak.

I artikel 3 i koncentrationsförordningen definieras begreppet koncentration på följande sätt.

1. En koncentration ska anses uppstå om en varaktig förändring av kontroll följer av att

a) två eller flera tidigare självständiga företag eller delar av företag slås samman, eller

b) en eller flera personer som redan kontrollerar minst ett företag eller ett eller flera företag genom förvärv av värdepapper eller tillgångar, genom avtal eller på annat sätt direkt eller indirekt förvärvar kontroll helt eller delvis över ett eller flera andra företag.

2. Kontroll uppnås genom rättigheter, avtal eller andra medel som, antingen var för sig eller tillsammans och med hänsyn till alla faktiska eller rättsliga förhållanden, ger möjlighet att utöva ett avgörande inflytande på ett företag, särskilt genom

a) äganderätt eller nyttjanderätt till ett företags samtliga tillgångar eller en del av dessa,

b) rättigheter eller avtal som ger ett avgörande inflytande på sammansättningen av ett företags organ och dessas voteringar eller beslut.

3. Kontroll förvärvas av personer eller företag som

a) är innehavare av rättigheterna eller berättigade till rättigheter enligt de berörda avtalen, eller

b) utan att vara innehavare av rättigheterna eller berättigade till rättigheter enligt sådana avtal har befogenhet att utöva de rättigheter som grundar sig på dessa.

4. Bildandet av ett gemensamt företag som på varaktig basis fyller en självständig ekonomisk enhets samtliga funktioner ska utgöra en koncentration enligt punkt 1 b.

5. En koncentration skall inte anses uppstå om

a) kreditinstitut eller andra finansinstitut eller försäkringsbolag, vilkas normala verksamhet omfattar transaktioner och handel med värdepapper för egen eller andras räkning, tillfälligt innehar värdepapper som de har förvärvat i ett företag i avsikt att vidareförsälja dem, förutsatt att de inte utövar rösträttigheter som följer med dessa värdepapper i syfte att bestämma företagets konkurrensbeteende eller att de utövar dessa rösträttigheter endast i syfte att förbereda försäljningen av företaget, helt eller delvis, eller av dess tillgångar eller försäljningen av värdepappren och att en sådan försäljning äger rum inom ett år efter tidpunkten för förvärvet; denna tidsfrist kan på begäran förlängas av kommissionen om sådana institut eller bolag styrker att det inte finns någon rimlig möjlighet att genomföra försäljningen inom tidsfristen,

b) kontroll förvärvas av en tjänsteman som är utsedd enligt en medlemsstats lagstiftning om likvidation, konkurs, obestånd, betalningsinställelse, ackord, eller liknande förfaranden,

c) de transaktioner som avses i punkt 1 b genomförs av sådana finansiella holdingbolag som avses i artikel 5.3 i rådets fjärde direktiv

78/660/EEG av den 25 juli 1978 grundat på artikel 54 i fördraget om årsredovisningar för olika slags bolag förutsatt dock att de rösträttigheter som följer med de innehavda värdepappren utövas, särskilt beträffande utnämningen av ledamöter i ledningen och styrelsen för de företag som innehavet gäller, endast för att upprätthålla det fulla värdet av dessa investeringar och inte för att direkt eller indirekt bestämma företagets konkurrensbeteende.

Artikel 3.1 anger således när en koncentration uppstår. Av artikel 3.2 framgår hur kontrollen uppnås, dvs. möjligheten att utöva ett avgörande inflytande över företaget. Artikel 3.3 talar om vilket subjekt som förvärvar kontrollen. Artikel 3.4, som behandlar bildandet av gemensamma företag, utgör ett förtydligande av artikel 3.1 och artikel 3.5 anger slutligen i vilka fall en koncentration inte anses uppstå.

Utredningen har föreslagit att den definition av företagskoncentrationer som idag finns i 34 § konkurrenslagen, och som i huvudsak motsvarar artikel 3.1 och 3.4, ersätt med en generell definition som tar sikte på kontrollförändringen. En sådan definition finns i ingressen till EG:s koncentrationsförordning (skäl 20). Där anges att begreppet koncentration bör definieras så att det omfattar transaktioner som medför en varaktig förändring av kontrollen över de berörda företagen och därmed av marknadsstrukturen. Enligt utredningen skulle en sådan definition i konkurrenslagen bli mer kärnfull och begriplig. Regeringen instämmer i att den föreslagna definitionen är kärnfull, men delar inte uppfattningen att begripligheten ökar.

Kontrollfrågan är av avgörande betydelse för bedömningen av när en företagskoncentration i lagens mening uppstår. Regeringen anser att en alltför generell definition av vad som är en företagskoncentration kan ge upphov till tillämpningsproblem. Exempelvis torde det inte omedelbart stå klart att en sammanslagning av befintliga företag utgör en koncentration. Inte heller torde det vara tydligt att bildandet av ett gemensamt företag i vissa fall utgör en företagskoncentration. Dessa frågor regleras i dag i konkurrenslagen. Den nu gällande bestämmelsen bör därför i huvudsak behållas.

Såsom anges ovan framgår av motiven till konkurrenslagen att med begreppet företagskoncentration avses endast transaktioner som medför en varaktig förändring av de berörda företagens struktur. Detta anges numera i artikel 3.1 koncentrationsförordningen. Regeringen anser att detta förhållande uttryckligen bör framgå av lagtexten. Vidare bör noteras att artikel 3.1a anger att en koncentration även föreligger när delar av företag slås samman. Även detta förhållande bör framgå av lagtexten, som följaktligen bör ändras i syfte att uppnå rättslikhet med hur begreppet företagskoncentration definieras enligt EG-rätten. När det gäller tolkningen av koncentrationsbegreppet i konkurrenslagen bör EG-rätten och de tillkännagivanden som kommissionen utfärdar, precis som hittills, vara vägledande (jfr prop. 1998/99:144, s. 44).

I artikel 3.5 i förordningen finns vissa undantagsregler för när en koncentrations inte anses uppstå. Motsvarande bestämmelser saknas i konkurrenslagen. Regeringen har tidigare bedömt att regler av det slaget avsevärt skulle komplicera lagstiftningen och därför bör undvaras. Dessutom torde det i allmänhet inte heller vara fråga om några varaktiga

förändringar av kontrollen över de berörda företagen, varför det kan ifrågasättas om någon koncentration över huvud taget kan anses uppstå (prop. 1998/99:144, s. 44f.). Regeringen finner inte anledning att göra någon annan bedömning i detta lagstiftningsärende. Det bör dock understrykas att det är en fråga för rättstillämpningen att ta ställning till vad som i det enskilda fallet utgör en företagskoncentration.

Med utredningens förslag till en generell definition av en företagskoncentration följde, enligt utredningen, ett behov av att definiera vem som är part i en företagskoncentration. Eftersom regeringen anser att nuvarande definition, med vissa modifieringar, bör behållas, gör regeringen bedömningen att det inte är nödvändigt att i konkurrenslagen definiera vem som är part i koncentrationen (jfr prop. 1998/99:144, s. 90f.).

10.3 Förbudet mot vissa koncentrationer – substanstest

10.3.1 Gällande ordning

En koncentration som omfattas av anmälningsskyldighet eller som har anmälts frivilligt får enligt 34 a § konkurrenslagen på talan av Konkurrensverket förbjudas av Stockholms tingsrätt. Koncentrationen ska förbjudas, om

1. den skapar eller förstärker en dominerande ställning som väsentligt hämmar eller är ägnad att väsentligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller en avsevärd del av det, och
2. ett förbud kan meddelas utan att väsentliga nationella säkerhets- eller försörjningsintressen åsidosätts.

En av förutsättningarna för att ingripa mot en företagskoncentration är att den skapar eller förstärker en dominerande ställning. Med dominerande ställning avses en stark ekonomisk ställning hos ett företag som gör det möjligt för företaget att hindra att effektiv konkurrens upprätthålls på marknaden genom att medge företaget att i avsevärd utsträckning agera oberoende av sina konkurrenter och kunder och i sista hand konsumenterna. Begreppet dominerande ställning har i princip samma innebörd som enligt bestämmelsen om förbud mot missbruk av en dominerande ställning. Prövningen enligt de båda bestämmelserna har emellertid olika utgångspunkter. Enligt förbudsbestämmelsen prövas om ett företag har missbrukat en dominerande ställning, medan det enligt koncentrationsbestämmelsen ska bedömas om en transaktion skapar eller förstärker en dominerande ställning. Utgångspunkten för analysen vid koncentrationskontrollen är företagets sammanlagda marknadsinflytande. Prövningen är framför allt framåtriktad.

För att ett ingripande mot en företagskoncentration ska ske krävs förutom att koncentrationen skapar eller förstärker en dominerande ställning att denna ställning väsentligt hämmar eller är ägnad att väsentligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens på den svenska marknaden eller en väsentlig del av den. Bedömningen av

företagskoncentrationens eventuella negativa effekter på konkurrensen sker genom ett konkurrenstest. Testet innebär att en sammanvägd bedömning ska göras av koncentrationens påverkan på konkurrensen på marknaden. Omständigheter av betydelse vid denna prövning är bl.a. marknadsstruktur, de berörda företagens marknadsställning och deras ekonomiska och finansiella styrka, förekomsten av faktisk eller potentiell konkurrens och rättsliga och andra hinder för inträde på marknaden. Dessa omständigheter griper delvis in i och sammanfaller med de bedömningsfaktorer som är av intresse vid dominansprövningen.

Utöver att det ska vara fråga om ett väsentligt hämmande av konkurrensen krävs för att en företagskoncentration ska förbjudas att förbudet kan meddelas utan att väsentliga nationella säkerhets- eller försörjningsintressen åsidosätts. Bestämmelsen infördes i syfte att skapa så stor likhet som möjligt med EG-rätten. Genom regeln kan en koncentration som annars skulle förbjudas undgå ett förbud. De nationella säkerhets- och försörjningsintressena måste dock ha en angelägenhetsgrad som tydligt överstiger de negativa effekterna för konkurrensen (prop. 1998/99:144, s. 56f. och 87f.).

10.3.2 Substanstestet ändras

Regeringens förslag: Konkurrenslagens förbudsbestämmelse avseende företagskoncentrationer ska ändras. Förbud ska meddelas avseende företagskoncentrationer som är ägnade att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller en avsevärd del av det. Vid bedömningen ska särskilt beaktas om koncentrationen medför att en dominerande ställning skapas eller förstärks. Ett förbud får dock, precis som enligt gällande ordning, inte meddelas om väsentliga nationella säkerhets- eller försörjningsintressen åsidosätts.

Regeringens bedömning: Påståenden om effektivitetsvinster och om att ett av de samgående företagen hotas av konkurs bör, liksom enligt EG-rätten, prövas inom ramen för substanstestet.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Konkurrensverket* anför att förslaget till substanstest enligt konkurrenslagen är i stort sett detsamma som i EG:s koncentrationsförordning. Detta ger goda möjligheter att tolka förbudsbestämmelsen i ljuset av EG-rätten och uppnå största möjliga rättslikhet mellan de båda systemen. *Sveriges advokatsamfund* delar utredningens bedömning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Gällande bestämmelse om förbud mot företagskoncentrationer har utformats i nära överensstämmelse med vad som föreskrevs i förordning 4064/89 (prop. 1998/99:144, s. 56). Förordningen har upphört att gälla och sedan den 1 maj 2004 tillämpas förordning 139/2004, EG:s

koncentrationsförordning. Genom den nya förordningen har lydelsen ändrats i bestämmelsen om den prövning av koncentrationer som kommissionen ska göra, det s.k. substanstestet. Enligt artikel 2.3 ska en koncentration förklaras oförenlig med den gemensamma marknaden om den påtagligt skulle hämma den effektiva konkurrensen inom den gemensamma marknaden eller en väsentlig del av den, i synnerhet till följd av att en dominerande ställning skapas eller förstärks. Det nya substanstestet kallas för SIEC-testet (*significant impediment of effective competition*).

Regeringen har ovan bedömt att starka skäl talar för att den materiella bedömningen av en företagskoncentration bör vara densamma, oavsett om prövningen sker enligt konkurrenslagen eller EG:s koncentrationsförordning. Med hänsyn härtill bör konkurrenslagen anpassas till motsvarande bestämmelse i koncentrationsförordningen.

När det gäller bestämmelsens närmare utformning vill regeringen särskilt belysa två frågor. För det första framstår den språkliga utformningen av bestämmelsen i nuvarande konkurrenslagen "väsentligt hämmar eller är ägnad att väsentligt hämma förekomsten eller utvecklingen av den effektiva konkurrensen" som mindre lyckad. Även om det i formell mening endast är under den inledande handläggningen vid Konkurrensverket som parterna och andra medverkande i företagskoncentrationen inte får vidta några åtgärder för att fullfölja den, är prövningen i allt väsentligt inriktad på att göra en prognos över vilka effekter en koncentration kan få för konkurrensen på den relevanta marknaden. Med hänsyn härtill förefaller det vara olämpligt med en bestämmelse som ger intryck av att det i första hand är fråga om att bedöma redan inträffade förhållanden. Med denna förändring kommer också den svenska bestämmelsen att i språkligt hänseende stämma bättre överens med bestämmelsen i EG:s koncentrationsförordning där det enbart talas om företagskoncentrationer som "skulle hämma" den effektiva konkurrensen.

Vad gäller den andra frågan har utredningen föreslagit att förbudsregeln bör uttryckas som en huvudregel enligt vilken företagskoncentrationer som är ägnade att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller en avsevärd del av det ska förbjudas, under förutsättning att ett förbud kan meddelas utan att väsentliga nationella säkerhets- eller försörjningsintressen åsidosätts. Härigenom skulle det senare rekvisitets karaktär av undantagsregel komma till tydligare uttryck i lagtexten. Därefter bör det, enligt utredningen, i ett andra stycke göras tydligt att det vid bedömningen särskilt ska beaktas om koncentrationen medför att en dominerande ställning skapas eller förstärks.

Regeringen delar utredningens uppfattning att det är viktigt att undantagsregeln på ett tydligare sätt än idag kommer till uttryck i lagtexten. Förslaget får emellertid till effekt att den konkurrensrättsliga prövningen av koncentrationen splittras i två stycken i samma bestämmelse. Enligt regeringens mening bör lagtexten i det här avseendet hållas samman. Den konkurrensrättsliga prövningen bör alltså anges i ett första stycke och undantaget bör ges i ett andra stycke. Härigenom blir det tydligt att frågan om undantag först blir aktuell när de konkurrensrättsliga förutsättningarna för förbud är uppfyllda.

Genom förslaget anpassas prövningen av företagskoncentrationer i konkurrenslagen till motsvarande prövning enligt EG:s koncentrationsförordning. Härav följer att vägledning för tillämpningen kan hämtas i EG-rätten. Två frågor som uppkommer därmed är i vilken utsträckning påstådda effektivitetsvinster kan beaktas vid prövningen och vilken betydelse det må ha att ett av företagen i koncentrationen hotas av konkurs. Regeringen anser att dessa frågor, liksom inom EG-rätten, bör lösas inom ramen för substansstestet, dvs. om koncentrationen är ägnad att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens.

10.4 Accessoriska begränsningar

10.4.1 Gällande ordning

En prövning av en företagskoncentration omfattar vilka effekter den kan få för konkurrensen på marknaden. Ett förbud mot koncentrationen innebär att den inte får genomföras. Därmed blir enligt huvudregeln i 35 § konkurrenslagen de rättshandlingar som utgör en del i koncentrationen ogiltiga. Ogiltigheten träffar exempelvis en avtalsklausul varigenom en säljare överlåter ett företag till en köpare (prop. 1998/99:144, s. 89).

Konkurrensverket beslut att lämna en företagskoncentration utan åtgärd omfattar enligt 34 b § konkurrenslagen även sådana begränsningar som har direkt samband med och är nödvändiga för genomförandet av den anmälda företagskoncentrationen, dvs. accessoriska begränsningar. Det kan här vara fråga om avtal som innehåller en konkurrensklausul (prop. 1998/99:144, s. 60, se bl.a. MD 1996:33).

10.4.2 Ett beslut att lämna en företagskoncentration utan åtgärd anses omfatta accessoriska begränsningar

Regeringens förslag: Ett beslut av Konkurrensverket att lämna en företagskoncentration utan åtgärd ska anses omfatta begränsningar som har anknytning till och är nödvändiga för genomförandet av den anmälda företagskoncentrationen. Nuvarande bestämmelse om att förfarandereglerna för företagskoncentrationer ska tillämpas vid prövningen av accessoriska begränsningar tas bort.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag.

Remissinstanserna har i huvudsak inget att erinra mot utredningens förslag. Såvitt gäller utredningens lagtextförslag anför *Konkurrensverket* att det av lagtexten bör framgå vad Konkurrensverkets beslut i ett koncentrationsärende omfattar, inte vad som prövas. Vidare anför verket att det torde vara uppenbart att andra icke-accessoriska begränsningar som förekommer i samband med en företagskoncentration kan prövas enligt förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen eller i EG-fördraget. En lagregel om detta är därför onödig.

Skälen för regeringens förslag

Av bl.a. artikel 6.1 i förordning 139/2004, EG:s koncentrationsförordning, framgår att kommissionens beslut att godta en anmäld företagskoncentration ska anses omfatta begränsningar som har direkt anknytning till och är nödvändiga för koncentrationens genomförande, dvs. accessoriska begränsningar. Hur accessoriska begränsningar ska behandlas enligt EG:s koncentrationsförordning förklaras i ingressen till förordningen (skäl 21). Där anges att kommissionens beslut om att förklara att koncentrationer är förenliga med den gemensamma marknaden enligt förordningen ”bör automatiskt omfatta sådana begränsningar, utan att kommissionen i enskilda fall behöver bedöma sådana begränsningar”. I ingressen anges att kommissionen kommer att utöva en viss restfunktion när det gäller specifika nya eller olösta frågor som ger upphov till verklig osäkerhet, men i alla andra fall ankommer det på de berörda företagen att själva bedöma om och i vilken utsträckning deras avtal kan betraktas som accessoriska till en transaktion.

Förordningens bestämmelse om accessoriska begränsningar skiljer sig från motsvarande regel i konkurrenslagen. Artikel 1 innebär att kommissionen inte behöver pröva accessoriska begränsningar, medan 34 b § konkurrenslagen anger att en prövning ska ske inom ramen för koncentrationsprövningen.

I praktiken kan en prövning av om en begränsning i en koncentration är accessorisk eller inte och ett uttalande om detta betraktas som vad som tidigare i konkurrenslagen benämndes icke-ingripandebesked. Konkurrensverket saknar möjlighet att, enligt såväl konkurrenslagen som förordning 1/2003, lämna besked av det slaget. Det är endast kommissionen som har rätt att lämna förhandsbesked om huruvida artikel 81 eller 82 i EG-fördraget är tillämpliga i det enskilda fallet, och då endast när gemenskapens intresse så kräver. I EG:s koncentrationsförordning sägs att så är fallet när det gäller specifika nya eller olösta frågor som ger upphov till verklig osäkerhet.

Av det sagda följer att det med hänsyn till förordning 1/2003 inte är möjligt för Konkurrensverket att pröva och uttala sig om accessoriska begränsningar inom ramen för ett koncentrationsärende, i vart fall när begränsningen kan påverka handeln mellan medlemsstater. I andra fall, när samhandeln inte påverkas, torde det vara möjligt att behålla gällande ordning med prövning av accessoriska begränsningar. Som ovan anförts och som understrukits även i andra lagstiftningsärenden (se t.ex. prop. 2003/04:80, s. 50) finns det emellertid ett värde i att den nationella rätten ansluter så nära som möjligt till EG-rätten också när den tillämpas ensam därför att samhandeln inte är berörd. Regeringen eftersträvar att den nationella konkurrensrätten ska efterlikna EG:s konkurrensrätt, för att företagen så långt som möjligt ska slippa möta två regelverk. Mot den bakgrunden finns det anledning att ändra konkurrenslagens bestämmelse om accessoriska begränsningar.

Utredningen har föreslagit att gällande bestämmelse ersätts med en regel som gör klart vad prövningen av en koncentration omfattar, nämligen rättshandlingar som är konstitutiva för koncentrationens uppkomst och accessoriska begränsningar. *Konkurrensverket* har

kritiserat förslaget. Verket anser att det i lagen bör anges vad beslutet omfattar. Regeringen instämmer i Konkurrensverkets kritik.

Enligt regeringens uppfattning talar intresset av ett närmade till bestämmelserna i EG:s koncentrationsförordning för att man ska utforma bestämmelsen om accessoriska begränsningar så nära EG-rätten som möjligt. Det bör härvid göras klart att Konkurrensverkets beslut omfattar accessoriska begränsningar, utan att dessa måste prövas av verket. Den ordning som tillämpas inom EG-rätten bör därför få fullt genomslag i det här avseendet. Ett beslut av Konkurrensverket att lämna en företagskoncentration utan åtgärd ska således anses omfatta begränsningar som har anknytning till och är nödvändiga för genomförandet av den anmälda företagskoncentrationen. Härigenom är det företagets ansvar att bedöma om och i vilken utsträckning deras avtal kan betraktas som accessoriska till en transaktion. Någon möjlighet att begära Konkurrensverkets prövning av en accessorisk begränsning i en företagskoncentration ska inte finnas. Därmed ska också den regel som säger att prövningen ska ske enligt förfarandereglerna för koncentrationsprövningen utgå.

Utredningen har föreslagit att det av lagen ska framgå att andra konkurrensbegränsningar som eventuellt förekommer ska prövas enbart enligt förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen eller EG-fördraget. *Konkurrensverket* har kritiserat även detta förslag eftersom det torde vara uppenbart att förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen eller EG-fördraget är tillämpliga. Regeringen delar verkets kritik. En hänvisning i lag till förbudsreglerna är överflödiga.

10.5 Åtaganden i koncentrationsärenden

10.5.1 Åtaganden regleras i lag

<p>Regeringens förslag: En regel om Konkurrensverkets rätt att godta åtaganden från företag i koncentrationsärenden införs i konkurrenslagen.</p>
--

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Linklaters Advokatbyrå AB* tillstyrker också utredningens förslag. Advokatbyrån anser dock att bestämmelserna om åläggande att avyttra företag eller genomföra någon annan konkurrensfrämjande åtgärd i stället för förbud mot koncentrationen ska utgå. På samma sätt som inom EG-rätten bör det ligga på parterna att föreslå de åtgärder som innebar att de skadliga effekterna undanröjs. Detta görs genom ett frivilligt åtagande enligt utredningens förslag. Om parterna inte lämnar frivilliga åtaganden som är tillräckliga torde endast förbud komma ifråga. Att i ett sådant läge ålägga parterna att genomföra något som de inte anser är kommersiellt godtagbart, dvs. något som företagen inte frivilligt åtar sig, kommer i praktiken endast leda till att parterna inte genomför koncentrationen, dvs. samma resultat som vid ett förbud. Advokatbyrån anser därför att Konkurrensverket endast ska ha möjlighet att besluta om förbud alternativt förena ett frivilligt åtagande med vite.

Skälen för regeringens förslag

Av konkurrenslagen följer att Konkurrensverket kan godta åtaganden från företag som lämnas i samband med verkets utredningar av misstänkta överträdelser av konkurrenslagens och EG-fördragets förbudsbestämmelser. På motsvarande sätt kan verket i ett koncentrationsärende, med anledning av åtaganden från företag, lämna en företagskoncentration utan åtgärd. Ett sådant åtagande kan förenas med vite.

Konkurrensverkets rätt att i koncentrationsärenden godta åtaganden från företag framgår inte uttryckligen av lagtexten. Den följer underförstått av vitesbestämmelsen (prop. 1992/93:56, s. 50). Även om någon ändring i gällande rätt inte är avsedd, bör i klarhetens intresse rätten, eller snarare möjligheten, för företag att lämna ett frivilligt åtagande regleras uttryckligen i konkurrenslagen. En sådan ordning stämmer också överens med EG-rätten.

Genom att godta ett åtagande kan Konkurrensverket lämna den anmälda koncentrationen utan åtgärd. För att säkerställa att åtagandet efterlevs bör, precis som hittills, åtagandet kunna förenas med vite.

I konkurrenslagen finns möjligheten att undanröja de skadliga effekterna av en koncentration genom att i stället för förbud meddela åläggande för parterna i koncentrationen att vidta vissa åtgärder. *Linklaters Advokatbyrå AB* anser att den möjligheten bör utgå nu när åtaganden uttryckligen regleras. Regeringen konstaterar att utredningen inte har behandlat den frågan. Därmed saknas erforderligt beredningsunderlag för att nu lämna några förslag i den delen.

10.6 Vissa frågor om anmälan och beslut rörande en företagskoncentration

10.6.1 Gällande ordning

En företagskoncentration ska enligt 37 § konkurrenslagen anmälas till Konkurrensverket för prövning. Anmälan ska enligt 37 a § konkurrenslagen göras av företag som slås samman eller, i övriga fall, av den eller dem som förvärvar kontroll över ett företag eller del därav. Konkurrenslagen saknar uttryckliga bestämmelser om när en anmälan ska göras. Lagen saknar också direktverkande sanktioner för utebliven anmälan. Dessutom anges inte i lagen att Konkurrensverket har att meddela beslut om att man inte avser att ingripa mot en anmäld koncentration.

Bestämmelserna i 38, 39 och 42 §§ konkurrenslagen ställer upp olika tidsfrister för de skilda faserna för prövningen av en koncentration. Ett beslut om särskild undersökning ska fattas inom 25 arbetsdagar från det att en fullständig anmälan har kommit in till Konkurrensverket. Verket måste vidare väcka talan om förbud eller åläggande inom tre månader från beslutet om särskild undersökning. Även för prövningen i domstol uppställs olika tidsfrister. Ytterst gäller en tidsfrist om att förbud eller åläggande inte får meddelas senare än två år efter det att en koncentration uppkom. Med undantag för beslut om särskild undersökning ger dock konkurrenslagen redan möjlighet att förlänga de angivna tidsfristerna så

länge man håller sig inom den yttersta tidsgränsen om två år. Regleringen ger möjligheter att förlänga en frist utan att samtliga parter och andra medverkande i en koncentration samtycker till det. Enligt konkurrenslagen får domstol förlänga en frist mot parts eller annan medverkandes vilja, om det finns synnerliga skäl. Däremot ger lagen ingen möjlighet att förlänga tidsfristen för Konkurrensverkets beslut om att genomföra en särskild undersökning av koncentrationen.

10.6.2 Kort om tidigare behandling av tidsfristerna

Konkurrenslagsutredningen föreslog att en tidsfrist skulle införas i konkurrenslagen för när en anmälan om företagskoncentration senast skulle göras (SOU 1998:98). Efter förebild från EG-rätten föreslogs att en koncentration skulle anmälas till Konkurrensverket senast en vecka efter ingåendet av det avtal som medförde företagskoncentrationen, offentliggörandet av budet om övertagande eller förvärvet av det bestämmande inflytandet. Fristen skulle löpa från den tidpunkt när den första av dessa händelser inträffade. Enligt Konkurrenslagsutredningen borde samma regler gälla i konkurrenslagen som inom gemenskapsrätten.

Regeringen ansåg att det i och för sig kunde finnas ett värde i att en utgångspunkt fanns för när en företagskoncentration skulle anmälas till Konkurrensverket. Vidare kunde det, enligt regeringen, vara av värde att reglerna utformades i nära överensstämmelse med gemenskapsrättens regler. Regeringen ansåg dock att de invändningar som gjorts mot förslaget hade avsevärd tyngd. Enligt kritikerna fanns det hos kommissionen i realiteten betydande praktiska svårigheter att upprätthålla bestämmelsen enligt dess innehåll. Vidare ansågs faran med att anmälningspliktiga koncentrationer undandrogs Konkurrensverkets prövning liten. Företagen tog risker, om de vidtog ekonomiska dispositioner innan anmälan gjorts. Att företagen på egen risk genomförde en företagskoncentration och därefter anmälde den kunde nämligen inte åberopas som skäl för att en koncentration skulle få en mer gynnsam behandling än andra anmälda företagskoncentrationer. En sen anmälan torde i de flesta fall bero på att man inte hunnit ta fram underlag för anmälan. Sammantaget ansåg regeringen att nackdelarna med att genomföra förslaget övervägde fördelarna. Med anledning därav var regeringen inte beredd att föreslå någon regel om när en företagskoncentration senast skulle anmälas. I stället borde den nuvarande flexibla ordningen kvarstå (prop. 1998/99:144, s. 73).

10.6.3 Tidpunkten för anmälan justeras

Regeringens förslag

- I konkurrenslagen förs in en bestämmelse om att en anmälan om företagskoncentration får göras så snart part eller annan medverkande kan visa att de avser att genomföra en koncentration.
- Konkurrenslagens bestämmelser, som innebär att rättshandlingar som är en del i en företagskoncentration är ogiltiga vid förbud mot koncentrationen, utökas till att omfatta rättshandlingar som har till syfte att genomföra koncentrationen.
- I konkurrenslagen anges att en anmälningspliktig företagskoncentration ska anmälas till Konkurrensverket innan den genomförs.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslagen.

Skälen för regeringens förslag

Företagskoncentrationer som faller under tillämpningsområdet för EG:s koncentrationsförordning ska förhandsanmälas, dvs. anmälas till kommissionen innan de genomförs. I den nu upphävda förordning 4064/89 reglerades särskilt när företagskoncentrationer senast skulle anmälas till kommissionen. Den ordningen har nu övergetts.

Av artikel 4 i förordning 139/2004, EG:s koncentrationsförordning, framgår att en företagskoncentration med gemenskapsdimension ska anmälas till kommissionen innan den genomförs och efter ingåendet av avtalet, tillkännagivandet av det offentliga budet eller förvärvet av en kontrollerande andel. En anmälan får också göras innan ett bindande avtal har ingåtts eller ett offentligt bud har tillkännagetts, om de berörda företagen kan visa för kommissionen att de har en ärlig avsikt att ingå ett avtal eller, när det gäller ett offentligt bud, när de offentligt har gett till känna en avsikt att lägga ett sådant bud. I ingressen till förordningen framhålls att det dessutom krävs att planen för den föreslagna företagskoncentrationen är tillräckligt konkret, t.ex. genom ett principavtal, ett samförståndsavtal eller en avsiktsförklaring som undertecknats av berörda företag, s.k. *letter of intent* (skäl 34). Utredningen konstaterar i betänkandet att möjligheten enligt EG:s koncentrationsförordning att anmäla en koncentration innan ett bindande avtal har ingåtts mellan de samgående parterna stämmer överens med vad som är praxis i många andra länder.

Regeringen har tidigare funnit att det finns vägande skäl för att sträva efter rättslikhet mellan det gemenskapsrättsliga och det svenska regelverket, även på områden som inte avser den materiella bedömningen av företagskoncentrationer. En i svensk rätt intagen bestämmelse motsvarande artikel 4 skulle därmed öka likheten med EG-rätten på detta område och även bringa svensk rätt i överensstämmelse med vad som gäller i många andra länder. Det underlättar också för företagen om bestämmelserna rörande anmälan om företagskoncentration är desamma i svensk rätt som i EG-rätten. De företag som kan komma att omfattas av

anmälningsskyldighet enligt konkurrenslagens bestämmelser om koncentrationer är många gånger verksamma också på andra håll inom EU. Enhetliga regler för när en anmälan om företagskoncentration får ske torde således öka förutsebarheten för företagen och deras ombud.

En risk med att tillåta anmälningar om företagskoncentrationer innan bindande avtal har ingåtts är att Konkurrensverket kan tvingas handlägga ärenden där parterna saknar verklig avsikt att gå samman eller där sammanslagningen kommer att avbrytas i ett senare skede av samgåendeprocessen. Denna fara bör dock inte överdrivas. Enligt utredningen visar erfarenheterna från länder som tillåter tidiga anmälningar, t.ex. när det endast finns ett *letter of intent*, att detta inte leder till att ett större antal oseriösa anmälningar ges in. Kostnaderna för företagen och risken för oönskad publicitet kring anmälda koncentrationer medför att företag drar sig för att anmäla alltför lättvindigt.

Till detta kommer att en anmälan om företagskoncentration i Sverige ska göras skriftligen på en av Konkurrensverket utfärdad särskild blankett. Även om anvisningarna bör ändras för att ett *letter of intent* ska kunna anmälas, krävs att anmälaren lämnar en rad uppgifter om koncentrationen för att en prövning ska kunna ske. Om verket anser att en anmälan inte är fullständig, inleds ingen prövning av företagskoncentrationen. Även om det inte skulle krävas ett civilrättsligt bindande avtal för prövning, torde det ändå i praktiken vara omöjligt att ge in en fullständig anmälan i ett tidigt skede av en planerad koncentration. En anmälan skulle, enligt regeringens bedömning, sannolikt inte kunna göras förrän den tänkta koncentrationen har kommit att konkretiseras i flertalet avseenden.

Att det i vissa fall räcker med ett *letter of intent* eller motsvarande skriftlig handling för att Konkurrensverket ska acceptera en anmälan, torde det inte innebära något hinder för verket att väcka talan om ingripande mot en företagskoncentration. Vad domstolen har att pröva är om den anmälda koncentrationen ska förbjudas eller inte. Vilka konsekvenser ett eventuellt förbud får för en rättshandling som utgör en del i företagskoncentrationen prövas inte av domstolen. Däremot kan tingsrättens dom om att förbjuda en företagskoncentration komma att åberopas i en civilprocess mellan berörda företag. Domen får alltså rättslig betydelse i en sådan process.

Regeringens förslag i denna del kräver dock en viss justering av konkurrenslagens regel om att ett förbud mot en koncentration innebär att en rättshandling som utgör en del i koncentrationen därefter blir ogiltig. I de undantagsfall där prövningen av koncentrationen inte grundar sig på bindande avtal måste ogiltigheten drabba dels de rättshandlingar som må finnas vid tidpunkten för prövningen, dels de rättshandlingar som uppkommer om parterna och andra medverkande, trots förbudet, fullföljer koncentrationen. Regeringen anser emellertid, i motsats till utredningen, att en närmare precisering av förbudet till rättshandlingar som konstituerar genomförandet av själva företagskoncentrationen inte är ägnad att göra lagregeln mer läsvänlig. Lagtexten bör således inte ändras i den delen. Ogiltigheten träffar alltså en rättshandling som utgör en del av koncentrationen. Härmed avses vad som är konstitutivt för genomförandet av företagskoncentrationen i meningen att det är fråga om de rättshandlingar som utgör de grundläggande bestånds-

delarna i företagskoncentrationen (jfr prop. 1998/99:144, s. 63f.). I enlighet med vad som sagts ovan utökas ogiltighetsregeln till att omfatta rättshandlingar som har till syfte att genomföra koncentrationen.

I konkurrenslagen anges inte att en anmälan av en koncentration ska göras till Konkurrensverket innan den genomförs. Även om det redan i dag torde vara så att anmälan ska göras innan koncentrationen genomförs, är det lämpligt att detta kommer till uttryck i konkurrenslagen. Enligt regeringens mening är det däremot inte nödvändigt att, på sätt som anges i EG:s koncentrationsförordning, i lagen närmare föreskriva vilka omständigheter som ska utlösa anmälningsskyldigheten. Det är tillräckligt att det av konkurrenslagen framgår när en sådan anmälan tidigast får göras. I konkurrenslagen införs således en bestämmelse om att en anmälan ska göras innan koncentrationen genomförs och får göras så snart de berörda företagen kan visa att de har för avsikt att genomföra en företagskoncentration som omfattas av anmälningsskyldighet eller som får anmälas frivilligt enligt konkurrenslagen. Bestämmelserna bör utformas efter förebild av motsvarande bestämmelser i EG:s koncentrationsförordning.

Avslutningsvis bör det betonas att det är Konkurrensverket som har att närmare ange vilka uppgifter som ska lämnas i en anmälan om företagskoncentration. Härvid bör vägledning hämtas från EG-rätten. Således är det i slutänden Konkurrensverket som har att avgöra när en anmälan är komplett och därmed föranleder en prövning hos verket.

10.6.4 Direktverkande sanktioner införs inte

Regeringens bedömning: Det saknas skäl för att i dagsläget införa regler om direktverkande sanktioner mot bristande uppfyllelse av anmälningsplikten.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna delar eller har inte framfört några invändningar mot utredningens bedömning.

Skälen för regeringens bedömning

Kommissionens möjligheter att vidta sanktioner i koncentrationsärenden regleras i EG:s koncentrationsförordning. Av artikel 14 i förordningen följer att böter kan utgå när t.ex. ett företag uppsåtligen eller av oaktsamhet lämnar oriktiga uppgifter i en koncentrationsanmälan, underlåter att anmäla en koncentration eller genomför den innan kommissionen godkänt koncentrationen. I artikel 15 föreskrivs bl.a. att vite kan föreläggas för att förmå ett företag att lämna fullständiga och riktiga uppgifter till kommissionen.

Konkurrensverkets enda möjlighet att ingripa mot en part i en företagskoncentration som inte uppfyller anmälningsplikten är att förelägga parten att komma in med anmälan eller att väcka talan vid Stockholms tingsrätt om att koncentrationen inte får fullföljas förrän fråga om förbud eller åläggande slutligt har avgjorts. Ett föreläggande eller fullföljds-

förbud får förenas med vite. För att fullgöra sina uppgifter enligt konkurrenslagen har Konkurrensverket också möjligheter att vid vite ålägga t.ex. ett företag att lämna upplysningar i saken.

Enligt utredningen har det inte kommit fram några uppgifter som tyder på att Konkurrensverkets möjligheter skulle vara otillräckliga för att komma till rätta med företag som underlåter att anmäla en företagskoncentration. Därför bedömer regeringen att det inte finns något skäl för att i dagsläget föreslå direkta sanktioner mot bristande uppfyllelse av anmälningsplikten.

10.6.5 Beslut om att lämna en koncentration utan åtgärd

Regeringens förslag: I konkurrenslagen ska uttryckligen anges att Konkurrensverket, inom 25 arbetsdagar från det att en fullständig anmälan kommit in till verket, antingen ska meddela beslut om att genomföra en särskild undersökning av företagskoncentrationen eller meddela beslut om att lämna koncentrationen utan åtgärd.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

I konkurrenslagen anges att ett beslut om att genomföra en fördjupad undersökning av en anmäld företagskoncentration ska meddelas inom 25 arbetsdagar från det att anmälan kom in till Konkurrensverket. Utredningen har föreslagit att lagen bör förtydligas så att det framgår att verket också måste meddela ett beslut om att lämna koncentrationen utan åtgärd inom 25 arbetsdagar. Regeringen instämmer i utredningens förslag. Regeringen anser att ett sådant beslut bör meddelas så snart det står klart att det inte finns förutsättningar att ingripa mot koncentrationen, eftersom det får anses värdefullt för parterna i koncentrationen att få ett snabbt besked. I lagen införs således en bestämmelse som innebär att verket inom 25 arbetsdagar antingen meddelar beslut om att genomföra en särskild undersökning av företagskoncentrationen eller meddelar beslut om att lämna koncentrationen utan åtgärd. Tiden räknas från det att en fullständig anmälan har kommit in till verket.

10.6.6 Tidsfristen förlängs när part gör åtaganden

Regeringens förslag: Den tidsfrist om 25 arbetsdagar, inom vilken Konkurrensverket antingen ska meddela beslut om att genomföra en särskild undersökning av företagskoncentrationen eller meddela beslut om att lämna koncentrationen utan åtgärd, ska kunna förlängas till 35 arbetsdagar i de fall part i koncentrationen lämnar åtaganden.

Regeringens bedömning: Någon möjlighet att tillfälligt avbryta tidsfristerna för den inledande prövningen och den fördjupade undersökningen bör inte införas i konkurrenslagen.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller lämnar inga synpunkter på utredningens förslag och bedömning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Artikel 10 i förordning 139/2004, EG:s koncentrationsförordning, innehåller bestämmelser om tidsfrister. Där anges bl.a. att tidsfristen för kommissionens inledande prövning respektive fördjupade undersökning kan förlängas närhelst de berörda företagen lämnar åtaganden. Vidare finns det en möjlighet att förlänga tiden för kommissionens fördjupade undersökning, om kommissionen och parterna är överens om att så bör ske. Tiden får dock maximalt sträckas ut med 20 arbetsdagar. Dessutom kan kommissionen, i undantagsfall, tillfälligt avbryta de i förordningen angivna tidsfristerna, om ett företag som deltar i koncentrationen har agerat på sådant sätt att kommissionen tvingas begära in upplysningar eller besluta om en inspektion.

Som redovisats tidigare uppställer konkurrenslagen olika tidsfrister för de skilda faserna för prövningen av en koncentration. Ett beslut om särskild undersökning ska fattas inom 25 arbetsdagar från det att en fullständig anmälan har kommit in till Konkurrensverket. Verket måste vidare väcka talan om förbud eller åläggande inom tre månader från beslutet om särskild undersökning. Även för prövningen i domstol uppställs olika tidsfrister. Ytterst gäller en tidsfrist om att förbud eller åläggande inte får meddelas senare än två år efter det att koncentrationen uppkom. Med undantag för beslut om särskild undersökning ger dock konkurrenslagen redan i dag möjlighet att förlänga de angivna tidsfristerna så länge man håller sig inom den yttersta tidsgränsen om två år. Regleringen ger möjligheter att förlänga en frist utan att samtliga parter och andra medverkande i en koncentration samtycker till det. Enligt konkurrenslagen får domstol förlänga en frist mot parts eller annan medverkandes vilja, om det finns synnerliga skäl. Däremot ger lagen ingen möjlighet att förlänga tidsfristen för Konkurrensverkets beslut om att genomföra en särskild undersökning av koncentrationen.

Konkurrenslagens regler, såvitt nu är i fråga, är anpassade till det svenska förfarandet för prövningen av koncentrationer. Som redan framgått föreslår regeringen inga ändringar i denna del, till följd varav värdet av rättslikhet mellan de svenska reglerna och EG-rätten blir av mindre betydelse. Vid nu angivna förhållanden finner regeringen endast skäl att närmare överväga om det finns anledning att införa bestämmelser i konkurrenslagen som ger verket möjlighet att förlänga tidsfristen för verkets beslut om särskild undersökning.

När det gäller den situationen att företag lämnar åtaganden under den inledande prövningen av en koncentration synes den regel i EG:s koncentrationsförordning som innebär att tidsfristen i sådana fall automatiskt förlängs till 35 arbetsdagar ändamålsenlig. Det är självfallet en god arbetskonomisk ordning att Konkurrensverket får skäligen rådru för att överväga om åtagandena kan avhjälpa eventuella konkurrens-

problem, innan verket tar ställning till frågan om särskild undersökning av koncentrationen ska ske eller om koncentrationen ska lämnas utan åtgärd. Den nuvarande ordningen kan sätta Konkursverket under onödig tidspress och kan innebära att verket fattar beslut om särskild undersökning när det inte är befogat. Med förebild i EG-rätten bör det därför införas en regel i konkurrenslagen som innebär att tidsfristen för Konkursverkets beslut om särskild undersökning ska genomföras eller om koncentrationen ska lämnas utan åtgärd förlängs till 35 arbetsdagar, om part lämnar åtaganden.

Däremot anser regeringen att den möjlighet som kommissionen har att, i undantagsfall, tillfälligt avbryta tidsfristerna för den inledande prövningen och den fördjupade undersökningen inte bör införas i konkurrenslagen. Som framgår av bestämmelsen synes den närmast vara tänkt att tillämpas på tredskande parter eller parter som försöker ställa kommissionen inför fullbordat faktum. Enligt regeringens uppfattning är det bättre att sådant beteende även fortsättningsvis sanktioneras genom att Konkursverket går vidare i processen, t.ex. genom att besluta om särskild undersökning. Detta gäller inte minst mot bakgrund av att det i allmänhet torde ligga i företagets intresse att prövningen av den anmälda koncentrationen sker så snabbt som möjligt.

10.7 Omsättningsgränser för anmälan m.m.

10.7.1 Gällande ordning

En företagskoncentration ska enligt 37 § konkurrenslagen anmälas till Konkursverket för prövning. För att identifiera de koncentrationer som kan medföra effekter på konkurrensen på marknaden och samhälls-ekonomi tillämpas tröskelvärden i form av företagets omsättning. Med omsättning avses de berörda företagets sammanlagda omsättning och således inte endast omsättningen inom de verksamhetsområden som direkt berörs av koncentrationen.

Anmälningsskyldigheten är generell när de berörda företagen tillsammans har haft en omsättning föregående räkenskapsår som överstiger fyra miljarder kronor och minst två av företagen var för sig har haft en omsättning i Sverige föregående räkenskapsår som överstiger 100 miljoner kronor. Det innebär att alla koncentrationer där omsättningen överstiger dessa tröskelvärden ska anmälas till verket.

I lagen finns en rätt att frivilligt anmäla en koncentration till Konkursverket. Denna rätt är tillämplig när de berörda företagen i en koncentration har haft en omsättning som föregående räkenskapsår överstiger fyra miljarder kronor, men som inte når upp till 100-miljoners-tröskeln.

Trots att någon anmälningsskyldighet inte finns kan Konkursverket i ett enskilt fall ålägga en part i en företagskoncentration att anmäla koncentrationen. Även här gäller att de berörda företagen i koncentrationen har haft en omsättning som föregående räkenskapsår överstigit fyra miljarder kronor. För ett åläggande krävs dock att anmälan är påkallad av särskilda skäl. Ett åläggande kan vara aktuellt när ett redan starkt företag undan för undan köper upp mindre konkurrenter eller när

ett starkt företag på en koncentrerad marknad köper upp en nyetablerad konkurrent för att hindra denne att konkurrera med förvärvaren (prop. 1996/97:82, s. 10 f.).

10.7.2 Omsättningsgränserna för anmälan ändras

Regeringens förslag: Tröskelvärdena för anmälan och prövning av företagskoncentrationer ändras. En företagskoncentration ska anmälas till Konkurrensverket om de berörda företagen tillsammans har en omsättning i Sverige föregående räkenskapsår som överstiger en miljard kronor och minst två av de berörda företagen har en omsättning i Sverige under föregående räkenskapsår som överstiger 200 miljoner kronor för vart och ett av företagen. Omsättningsgränsen om en miljard kronor ska även tillämpas när Konkurrensverket i ett enskilt fall ålägger en part i en företagskoncentration att anmäla koncentrationen till verket för prövning. Den ska också tillämpas när en part och andra medverkande i en koncentration frivilligt anmäler koncentrationen till Konkurrensverket för prövning.

Konkurrensverkets förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna har inga synpunkter på eller tillstyrker förslaget. *Svenskt Näringsliv* tillstyrker förändringar av tröskelvärden och anmälningsplikt som medför att antalet irrelevanta anmälningar minskas, men motsätter sig justeringar i syfte att expandera koncentrationskontrollen. *Svenskt Näringsliv*, tillsammans med *Företagarna*, *Linklaters Advokatbyrå AB* och *MAQS Law Firm Advokatbyrå AB*, anser också att den obligatoriska anmälningskyldigheten bör övervägas och ersättas med ett system med frivillig anmälan.

Skälen för regeringens förslag

Målet med koncentrationskontrollen bör enligt regeringens mening vara att koncentrationer som är skadliga för konkurrensen och därmed för samhällsekonomin och konsumenterna inte ska genomföras. En anmälningskyldighet, som regeringen anser alltså bör finnas, bör således konstrueras så att enbart de koncentrationer som riskerar att ha skadliga effekter på konkurrensen måste anmälas för prövning. Samtidigt bör det också finnas en möjlighet för företag att frivilligt anmäla koncentrationer till Konkurrensverket för prövning och för verket att i ett enskilt fall ålägga parterna i en koncentration att anmäla den för prövning.

Konkurrensverket har i sin rapport pekat på att det stora flertalet av de koncentrationer som anmäls till Konkurrensverket är oproblematiske från konkurrenssynpunkt. Enligt Konkurrensverket har 97 procent av de anmälningspliktiga koncentrationerna under åren 2003–2005 lämnats utan åtgärd under den första fasen av verkets koncentrationsprövning. Detta medför onödiga administrativa kostnader för företagen och för

Konkurrensverket, liksom i många fall en onödig tidsutdräkt för företagen.

I konkurrenslagen har gränsen för koncentrationsprövningen knutits till företagets globala omsättning, minst fyra miljarder kronor. Gränsen för anmälningsskyldighet är därtill beroende av att minst två parter i koncentrationen omsätter mer än 100 miljoner kronor vardera i Sverige. I ett internationellt perspektiv framstår gränsvärdet på 100 miljoner kronor som relativt lågt i förhållande till motsvarande värden för de länder som är mest jämförbara med Sverige, dvs. medelstora europeiska länder med en lång marknadsekonomisk historia.

Konkurrensverket har föreslagit att gränsvärdet på 100 miljoner kronor ska höjas till 200 miljoner kronor. Enligt verket skulle en sådan förändring ha lett till 40 procent färre koncentrationsanmälningar under åren 2003–2005, utan att de potentiellt skadliga koncentrationerna skulle ha fallit utanför och därmed inte ha prövats av verket. En höjning av gränsvärdet för alltså med sig att regelbördan minskar utan några nämnvärda risker från konkurrenssynpunkt. Gränsvärdet för anmälningsskyldighet bör därför höjas.

När det sedan gäller gränsen för koncentrationsprövningen har Konkurrensverket föreslagit att gränsen ska justeras från en sammanlagd global omsättning om fyra miljarder kronor till en omsättning i Sverige för parterna om en miljard kronor. Eftersom den globala omsättningen säger relativt lite om vilken inverkan en koncentration kan ha på den svenska marknaden, innebär justeringen enligt verket att lagens träffsäkerhet ökar. Regeringen delar Konkurrensverkets bedömning. Att fler potentiellt skadliga koncentrationer kan komma att omfattas av konkurrenslagen är ägnat att göra koncentrationskontrollen mer effektiv. Genom att antalet koncentrationsanmälningar även kan förväntas minska samtidigt som träffbilden blir bättre, kan det också antas att näringslivets administrativa kostnader minskar generellt. Gränsen för koncentrationsprövningen bör därför justeras till en sammanlagd omsättning i Sverige för parterna om en miljard kronor.

10.7.3 Omsättningsberäkning vid transaktioner mellan samma parter inom en tvåårsperiod

Regeringens förslag: En särskild bestämmelse införs som innebär att flera transaktioner mellan samma personer eller företag, varigenom delar av ett eller flera företag förvärfvas, behandlas som en koncentration vid beräkningen av omsättningen när transaktionerna äger rum inom en tvåårsperiod.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag

En ordning med omsättningströsklar för anmälan och prövning har den fördelen att den är förutsebar. Samtidigt kan en sådan ordning föra med sig att vissa koncentrationer undgår prövning. Så kan vara fallet när samma företag eller personer gör en konstlad uppdelning av en transaktion i flera delöverlåtelser av ett företag under en längre tid i syfte att kringgå de tröskelvärden som föreskrivs i konkurrenslagen.

Artikel 5.2 i förordning 139/2004, EG:s koncentrationsförordning, innehåller en särskild regel som gör det möjligt för kommissionen att anse att två eller flera åtgärder tillsammans utgör en enda företagskoncentration vid beräkningen av de berörda företagens omsättning. Syftet med regeln är att undvika att transaktionen ska falla utanför kommissionens behörighet och därigenom undgå prövning (jfr mål T-282/02 *Cementenbouw* mot Europeiska kommissionen, REG 2002 II-319).

I artikel 5.2 behandlas beräkningen av berörda företags omsättning när koncentrationen består av förvärv av delar, oavsett om dessa utgör rättsliga enheter eller inte, av ett eller flera företag. I artikeln anges som huvudregel att endast omsättningen för den del eller de delar som förvärvet avser ska tas med i beräkningen. Omsättningen för hela företaget, i vilken den avyttrade verksamheten ingår, ska alltså inte tas med i beräkningen.

Artikeln föreskriver vidare att om två eller flera transaktioner äger rum inom en tvåårsperiod mellan samma personer eller företag, ska dessa transaktioner behandlas som endast en koncentration. Den koncentrationen uppstår vid tidpunkten för den sista transaktionen. Här är det med andra ord fråga om att lägga samman omsättningen för de delar som köparen successivt förvärvar från säljaren. Vid tidpunkten för den sista transaktionen inom en period av två år görs bedömningen av vilken omsättning de berörda företagen har för att kunna konstatera om koncentrationsförordningen är tillämplig.

Självfallet är det även för svenska förhållanden viktigt att en koncentration inte kan genomföras etappvis i syfte att kringgå bestämmelserna om anmälningsskyldighet eller att omöjliggöra för Konkurrensverket att ålägga part att anmäla koncentrationen. En bestämmelse som motsvarar artikel 5.2 i förordningen bör därför föras in i konkurrenslagen. Därigenom blir det möjligt att frivilligt anmäla koncentrationer som annars inte skulle omfattas av anmälningsskyldighet. Det blir också möjligt för Konkurrensverket att genom åläggande om anmälan pröva koncentrationer som kan ge upphov till konkurrensproblem. Sålunda bör i konkurrenslagen anges att, om en koncentration består av flera transaktioner varigenom delar av ett eller flera företag förvärvas, vid beräkningen av omsättningen dessa transaktioner ska behandlas som endast en koncentration. Dessutom bör regeln, i likhet med EG-rätten, utsträckas till en tvåårsperiod.

10.8 Avgift för anmälan av företagskoncentrationer

10.8.1 Någon avgift införs inte

Regeringens bedömning: Det föreligger inte tillräckliga skäl för att Konkurrensverket ska få ta ut en avgift för anmälan om företagskoncentration.

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna instämmer i utredningens bedömning med undantag för *Konsumentverket* som anser att en avgift bör tas ut. Enligt Konsumentverket är det inte rimligt att allmänna medel ska subventionera kostnaden för prövningen av en företagskoncentration, eftersom den som ansöker om något i syfte att göra vinst också bör bära de kostnader ansökan medför.

Skälen för regeringens bedömning

En myndighets prövning av ärenden måste finansieras på ett eller annat sätt. Om prövningen är avgiftsbelagd, finansieras den helt eller delvis av avgifterna. Är prövningen avgiftsfri, är den i stället anslagsfinansierad. Konkurrensverkets prövning av företagskoncentrationer är anslagsfinansierad. Företagen behöver alltså inte betala någon avgift till Konkurrensverket för att anmäla en koncentration.

Det finns skäl både för och mot att avgiftsbelägga anmälningar om företagskoncentrationer. För en avgift talar att det kan vara rimligt att berörda företag bekostar verkets arbete med koncentrationsprövningen. Man bör alltså inte med skattemedel bekosta en verksamhet som berör en viss grupp, som också kan gynnas av att Konkurrensverket inte vidtar några åtgärder mot det som anmälts. Mot att införa en avgift talar att det inte är de berörda företagens intressen som tas tillvara vid en prövning av koncentrationen. Konkurrensverkets prövning av en koncentration syftar till att utvärdera om företagskoncentrationen leder till att konkurrenstrycket minskar och särskilt om den på lång sikt kan medföra mer påtagligt skadliga effekter för samhällsekonomin och konsumenterna. Det är också en av Konkurrensverkets övergripande uppgifter att verka för en effektiv konkurrens till nytta för konsumenterna.

Det finns anledning att skilja mellan anmälningar som görs på grund av anmälningsskyldighet och anmälningar som görs frivilligt. Skälen för att ta ut en avgift för frivilliga anmälningar kan vara större än för sådana som grundar sig på en anmälningsplikt. Att avgiftsbelägga frivilliga anmälningar skulle kunna verka handlingsdirigerande för företagen. Även om en måttlig avgift för sådana anmälningar infördes, torde den inte ha någon större inverkan på företagets benägenhet att anmäla koncentrationer till Konkurrensverket. Det beror dels på att en eventuell avgift i förhållande till företagets övriga kostnader för att genomföra en företagskoncentration får betecknas som försumbar, dels på att en frivillig anmälan ibland också kan ha samband med en annan koncentration för vilken anmälningsskyldighet föreligger. Enligt regeringens mening torde därför den handlingsdirigerande effekten av en

avgift vid frivillig anmälan vara begränsad och därmed också skälen för att ta ut en avgift.

I detta sammanhang bör också frågan ställas i vilken utsträckning koncentrationsanmälningar är avgiftsbelagda i andra medlemsstater inom EU. Enligt utredningen tas avgifter ut i länder som Irland, Spanien, Storbritannien och Tyskland, men inte i andra länder som Frankrike, Italien och Nederländerna. Avgifter tas heller inte ut i våra nordiska grannländer.

Vad gäller kommissionens kontroll av koncentrationer enligt EU:s regler om koncentrationskontroll, saknar kommissionen rätt att ta ut avgift för att pröva företagskoncentrationer. Kommissionen har drivit frågan om att införa en sådan avgift, framför allt som en finansieringskälla (se kommissionens grönbok om översynen av rådets förordning (EEG) nr 4064/89 KOM(2001) 745 slutlig). För närvarande har dock kommissionen inte rätt att ta ut anmälningsavgift, men utvecklingen kan komma att gå i den riktningen.

Vid en samlad bedömning av skälen för och mot en avgift är det regeringens uppfattning att skälen mot en avgift för närvarande väger tyngre. Därtill kommer att det än så länge inom EU inte finns någon enhetlig strävan mot att ta ut avgifter vid koncentrationsprövningen. Mot bakgrund av det anförda saknas det tillräckliga skäl för att avgiftsbelägga anmälningar om företagskoncentrationer till Konkurrensverket.

10.9 Förbud i väntan på slutlig prövning

Regeringens förslag: Det införs en möjlighet för Marknadsdomstolen att i ett pågående mål om företagskoncentration kunna förbjuda parterna och andra medverkande i koncentrationen att vidta någon åtgärd för att fullfölja företagskoncentrationen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Konsumentverket* instämmer i utredningens förslag och anser att det framstår som naturligt och rättssäkert att även Marknadsdomstolen kan vidta en sådan åtgärd. Övriga remissinstanser tillstyrker eller lämnar inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

I konkurrenslagen anges att Stockholms tingsrätt på yrkande av Konkurrensverket får förbjuda parterna och andra medverkande i en koncentration att vidta någon åtgärd för att fullfölja koncentrationen för tiden till dess att frågan om förbud eller åläggande slutligt har avgjorts. Det framstår som rimligt att även Marknadsdomstolen i ett pågående mål om företagskoncentration ska kunna förbjuda parterna och andra medverkande i koncentrationen att vidta någon åtgärd för att fullfölja företagskoncentrationen. Konkurrenslagen bör därför ändras på så sätt att även Marknadsdomstolen får meddela förbud i väntan på slutlig prövning. Lagtekniskt bör detta lösas på så sätt att orden ”Stockholms tingsrätt” ersätts av ordet ”rätten”.

10.10 Bistånd till kommissionen vid undersökningar i medlemsstaterna

10.10.1 Gällande ordning

Kommissionen har enligt förordning 139/2004, EG:s koncentrationsförordning, möjlighet att utföra inspektioner på plats hos ett företag. Detta kan ske genom att kommissionen själv utför inspektionen, med bistånd från en behörig myndighet i en medlemsstat, t.ex. en nationell konkurrensmyndighet. Det kan också ske genom att medlemsstaternas behöriga myndigheter, på kommissionens begäran, genomför de inspektioner som kommissionen anser nödvändiga eller som den har beslutat om.

När kommissionen utför sina inspektioner har den rätt att bereda sig tillträde till företags lokaler, mark och transportmedel, granska räkenskaper och andra handlingar som hänför sig till verksamheten samt göra eller erhålla kopior av eller utdrag ur räkenskaper eller affärshandlingar. Kommissionen får även begära förklaringar till uppgifter eller dokument avseende allt som har samband med föremålet för och syftet med inspektionen. Kommissionens får också försegla företags lokaler, räkenskaper eller affärshandlingar, så länge och i den omfattning det är nödvändigt för inspektionen.

När en behörig myndighet i en medlemsstat utför en inspektion på kommissionens uppdrag, har myndigheten de befogenheter som anges i nationell rätt. Det är här att märka skillnaden mellan den situationen att en medlemsstats behöriga myndighet bistår kommissionen när denna själv genomför en inspektion och den situationen att en medlemsstats behöriga myndighet själv genomför en inspektion på begäran av kommissionen. I den förstnämnda situationen framgår alltså myndighetens befogenheter direkt av EG:s koncentrationsförordning, medan i den andra situationen tillämpar myndigheten sina befogenheter i enlighet med nationell lagstiftning.

Företag är skyldiga att underkasta sig de inspektioner som kommissionen har beslutat om. Skyldigheten är sanktionerad genom böter och viten. Om ett företag motsätter sig en inspektion som har beslutats av kommissionen, ska den berörda medlemsstaten lämna kommissionen det bistånd – vid behov handräckning av polis eller annan motsvarande verkställande myndighet – som behövs för att inspektionen ska kunna genomföras. För det fall sådant bistånd kräver tillstånd av en rättslig myndighet enligt nationella bestämmelser, ska ett sådant tillstånd begäras. Ett sådant tillstånd ska också kunna begäras i förebyggande syfte.

Av konkurrensförordningen (1993:173) följer att Konkurrensverket är behörig myndighet i koncentrationsförordningens mening. Regler om bistånd till kommissionen när den genomför en undersökning i Sverige finns i lagen (1994:1845) om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler. I 3 § i lagen anges vilka befogenheter Konkurrensverket har när den genomför en undersökning på begäran av kommissionen enligt EG:s koncentrationsförordning. Av regeln följer att Konkurrensverket har rätt att granska och ta kopior av böcker och andra affärshandlingar, begära muntliga förklaringar på

platsen och få tillträde till samtliga lokaler markområden eller transportmedel. 3 § tillämpas också när verket bistår kommissionen vid undersökningar enligt koncentrationsförordningen. Lagen innehåller även bestämmelser om handräckning från Kronofogdemyndigheten.

10.10.2 1994 års lag ändras

Regeringens förslag: Bestämmelsen i 3 § i 1994 års lag om Konkurrensverkets befogenheter när verket bistår kommissionen vid undersökningar upphävs. Övriga bestämmelser i 1994 års lag som rör tillämpningen av EG:s konkurrensregler arbetas in i konkurrenslagen. 1994 års lag benämns härefter lagen om tillämpning av Europeiska gemenskapernas statsstödsregler.

Regeringens bedömning: Reglerna för svenska myndigheters bistånd till kommissionen, när denna genomför en undersökning i Sverige, är i övrigt ändamålsenliga.

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller lämnar inga synpunkter på utredningens förslag och bedömning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Som redovisats ovan har Konkurrensverket enligt koncentrationsförordningen samma befogenheter som kommissionen när verkets bistår kommissionen. Som en allmän princip gäller att EG-rätten inte tillåter nationell reglering av sådant som redan följer av EG-rätten. Det bör därför inte komma i fråga att i 1994 års lag ha kvar bestämmelser om vilka åtgärder som Konkurrensverket har befogenhet att vidta vid kommissionens inspektioner, då detta numera följer direkt av EG:s koncentrationsförordning (jfr prop. 2003/04:80, s. 116). Bestämmelsen i 3 § andra stycket i 1994 års lag om Konkurrensverkets befogenheter när verket bistår kommissionen vid undersökningar ska därför upphävas.

Däremot bör bestämmelsen om Konkurrensverkets befogenheter när verket genomför inspektioner på begäran av kommissionen kvarstå. Som nämnts tidigare ska Konkurrensverket i dessa fall utöva sina befogenheter i enlighet med nationell lagstiftning. Det behövs därför en reglering av verkets befogenheter enligt svensk rätt. Kommissionen har visserligen vid inspektioner möjligen en något större rätt att ställa frågor till företagens företrädare eller medarbetare än vad Konkurrensverkets personal har enligt nationell lagstiftning. Enligt utredningen bedömer dock Konkurrensverket att de befogenheter verket har i dag är tillräckliga. Regeringen finner därför inte skäl att göra någon annan bedömning. Det återstår då att se om även lagregleringen av Kronofogdemyndighetens handräckning är ändamålsenlig.

Som redovisats tidigare har Konkurrensverket, när kommissionen beslutat om en undersökning, rätt att få handräckning av Kronofogdemyndigheten. Handräckningen ska avse genomförande av de åtgärder

som omfattas av Konkurrensverkets befogenheter enligt 1994 års lag. I den lagen har emellertid verket inte getts befogenhet att försegla företagslokaler m.m.

Det har i tidigare lagstiftningsarbete konstaterats att Kronofogdemyndigheten redan i dag, med stöd av reglerna i utsökningsbalken, har rätt att vidta behövliga åtgärder när handräckning lämnas. En sådan behövlig åtgärd kan vara att försegla företagslokaler m.m. när handräckning lämnas enligt 1994 års lag och undersökningen inte kan slutföras under en dag (prop. 2003/04:80, s. 116f.). Det saknas därför skäl att utvidga Kronofogdemyndighetens befogenheter utöver vad som i dag följer av hänvisningen till utsökningsbalken i 1994 års lag.

Sammanfattningsvis bedömer regeringen att gällande lagstiftning om svenska myndigheters hjälp till kommissionen vid dennas inspektioner i Sverige är tillfyllest. Den ändring som är påkallad till följd av koncentrationsförordningen är därför att upphäva 3 § andra stycket i 1994 års lag. Efter den ändringen kvarstår endast bestämmelserna om Konkurrensverkets undersökning på begäran av kommissionen och möjligheten för verket att begära Kronofogdemyndighetens handräckning när kommissionen beslutat om undersökning enligt koncentrationsförordningen. Konkurrenslagen innehåller motsvarande bestämmelser i fråga om undersökningar enligt förordning 1/2003. De kvarvarande bestämmelserna i 1994 års lag som rör tillämpningen av EG:s konkurrensregler bör därför, enligt regeringens mening, arbetas in i konkurrenslagen. 1994 års lag bör därefter benämnas lagen om tillämpning av Europeiska gemenskapernas statsstödsregler.

11 Frågor om vite och klagorätt

11.1 Beslut om vite

11.1.1 Gällande ordning

Konkurrensverket får ålägga företag vid vite att upphöra med överträdelser av förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen och i EG-fördraget. Verket har dessutom möjlighet att godta åtaganden från företag. Det förekommer också under handläggningen av ett ärende om företagskoncentration att de berörda företagen lämnar åtaganden som kan godtas av Konkurrensverket.

Åtaganden från företag får enligt 57 § konkurrenslagen förenas med vite. Vitet föreläggs av Stockholms tingsrätt på talan av Konkurrensverket. Till skillnad från vad som gäller för ålägganden att vid vite upphöra med en överträdelse av någon av förbudsbestämmelserna eller ett åläggande att t.ex. tillhandahålla uppgifter, kan verket inte förena beslut om åtaganden med vite. Det är alltså Stockholms tingsrätt som beslutar om ett åtagande ska förenas med vite. Tingsrättens beslut kan inte överklagas.

11.1.2 Konkurrensverket får besluta om vite för åtaganden

Regeringens förslag: En möjlighet införs för Konkurrensverket att förena beslut om att godta frivilliga åtaganden med vite. Denna möjlighet gäller frivilliga åtaganden i ett ärende där fråga uppkommit om ett företag överträder någon av förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen eller i EG-fördraget. Möjligheten omfattar även frivilliga åtaganden i samband med en företagskoncentration. Konkurrensverkets vitesbeslut ska kunna överklagas till Marknadsdomstolen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Konkurrensverket* tillstyrker förslaget. Konkurrensverket bedömer att en sådan ordning kommer att leda till en snabbare och effektivare rättstillämpning. *Stockholms tingsrätt* tillstyrker förslaget. Enligt tingsrättens uppfattning är det rimligt och effektivt att verket får denna möjlighet eftersom det i dessa ärenden inte förekommer någon bevisprövning. *Svenskt Näringsliv* tillstyrker förslaget och anför följande. Nuvarande ordning, dvs. att vitet fastställs av Stockholms tingsrätt, syftar till att domstolen ska kontrollera att verket inte pressat angelägna förvärvsparter till andra eller längre gående eftergifter än vad lagen ger utrymme för. *Svenskt Näringsliv* anser att tanken i och för sig är riktig, men får konstatera att det i praktiken knappast fungerar som avsett utan att den enbart innebär en extra administrativ omgång. *Sveriges advokatsamfund* har inget att invända mot att Konkurrensverket ges möjlighet att förena beslut med vite, men avstyrker förslaget att vitesföreläggandet endast ska kunna överprövas av en domstolsinstans. Advokatsamfundet anser att Konkurrensverkets beslut ska kunna överprövas i två domstolsinstanser; tingsrätt och Marknadsdomstolen. Utredningen har, enligt samfundet, inte fört fram tillräckliga skäl för varför prövning av Konkurrensverkets beslut i dessa ärenden endast ska ske i en instans.

Övriga remissinstanser tillstyrker eller lämnar inga synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

För det fall Konkurrensverket inte godtar det åtagande som företaget erbjuder, har verket möjlighet att fatta beslut om att vid vite ålägga företaget att upphöra med den aktuella överträdelsen respektive väcka talan i domstol om att en företagskoncentration ska förbjudas. Mot den bakgrunden framstår det som omotiverat att Konkurrensverket ska behöva ta Stockholms tingsrätts resurser i anspråk för att kunna förena ett beslut om att godta ett åtagande med vite. Konkurrensverket bör alltså kunna besluta om att förena ett åtagande med vite.

Utredningen har föreslagit att Konkurrensverkets beslut ska kunna överklagas till Marknadsdomstolen. *Sveriges advokatsamfund* har avstyrkt förslaget och anført att en överprövning ska kunna ske i två instanser. I dag gäller att Stockholms tingsrätts beslut om vite inte kan överklagas.

Den kontroll av ett föreläggande som nu sker när tingsrätten beslutar om vite gäller om de formella förutsättningarna för vite är uppfyllda och om åtagandet ligger inom ramen för konkurrenslagen samt att åtagandet är tillräckligt preciserat (prop. 2003/04:80, s. 102). Enligt regeringens mening är det från rättssäkerhetssynpunkt viktigt att den kontrollen även fortsättningsvis kan utföras. En möjlighet att överklaga Konkurrensverkets beslut om att förena ett frivilligt åtagande med vite bör därför införas. På samma sätt som gäller för överklaganden av verkets beslut att ålägga företag vid vite att upphöra med överträdelser av förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen och i EG-fördraget, är det tillräckligt att den prövningen sker i en instans, dvs. Marknadsdomstolen.

11.2 Rätten att överklaga Konkurrensverkets beslut enligt konkurrenslagen

11.2.1 Gällande ordning

I 60 § konkurrenslagen anges vilka av Konkurrensverkets beslut som får överklagas. Vidare framgår instansordningen samt vissa bestämmelser rörande rätten att överklaga. Bestämmelsen har följande lydelse.

Beslut av Konkurrensverket i följande frågor får överklagas hos Marknadsdomstolen:

1. ålägganden som verket har meddelat enligt 23 § första stycket och 25 §,
2. förbud eller åläggande enligt 38 § fjärde stycket,
3. ålägganden enligt 45 och 56 a §§,
4. åtgärd enligt 8 a § tredje stycket,
5. återkallelse av ett undantag enligt artikel 29.2 i rådets förordning (EG) nr 1/2003, och
6. återkallelse av ett åtagande enligt 23 a § andra stycket.

Ett beslut enligt första stycket 1 och 4–6 får överklagas av ett företag som berörs av beslutet.

I bestämmelsens andra stycke föreskrivs alltså att vissa av Konkurrensverkets beslut får överklagas endast av företag som berörs av besluten. Det gäller Konkurrensverkets beslut om åläggande för företag att upphöra med överträdelser av någon förbudsbestämmelse i konkurrenslagen eller i EG-fördraget, om återkallelse av gruppundantag i enskilda fall och om återkallelse av ett åtagande. För beslut enligt punkterna 2 och 3 gäller förvaltningslagen i fråga om vem som är taleberättigad, dvs. beslutet får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom emot.

Andra beslut av Konkurrensverket enligt konkurrenslagen än som avses i 60 § får enligt 62 § inte överklagas. Det innebär att exempelvis verkets beslut att väcka eller inte väcka talan om konkurrensskadeavgift och beslut att lämna en företagskoncentration utan åtgärd inte får överklagas. Konkurrensverkets beslut att inte meddela ett åläggande kan inte heller överklagas. Ett företag som berörs av en påstådd överträdelse kan i

stället väcka talan hos Marknadsdomstolen med stöd av 23 § andra stycket konkurrenslagen.

Bestämmelsen i 60 § andra stycket konkurrenslagen är avsedd att vara exklusiv. Rätten att överklaga tillkommer endast berört företag. Det krävs alltså att klaganden dels är ett företag, dels berörs av beslutet. Av motiven till konkurrenslagen framgår att i första hand avses det företag som ett åläggande riktas mot. Men även andra företag än de som kan sägas vara parter i ärendet hos verket har rätt att överklaga, om de berörs av beslutet. Hit kan höra konkurrerande företag men också företag i senare eller tidigare säljled som berörs mer direkt av beslutet (prop. 1992/93:56, s. 114, jfr prop. 1998/99:144, s. 97). Marknadsdomstolen har i flera fall prövat frågan om klaganden varit berättigad att överklaga vissa av Konkurrensverkets beslut.

Såsom anges ovan tillämpas förvaltningslagens bestämmelser om klagorätt för överklagande av vissa beslut enligt konkurrenslagen. Av 22 § förvaltningslagen framgår att ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det gått honom emot och beslutet kan överklagas. Vem som har klagorätt får avgöras i det enskilda fallet.

11.2.2 Målet vid Europadomstolen

Svenska Transportarbetareförbundet (förbundet) anhängiggjorde i augusti 1999 ett klagomål mot Sverige vid Europadomstolen (Svenska Transportarbetareförbundet mot Sverige, application no. 53507/99). Bakgrunden till klagomålet var att Konkurrensverket genom ett beslut förbjudit ett avtalsvillkor i ett kollektivavtal som innebar att tidningsdistributionsföretag inte fick lägga viss tidningsdistribution på entreprenad. Konkurrensverket ansåg att det i det sammanhanget, som gällde ett beslut som fattats av Svenska Tidningsutgivareföreningen och dess medlemsföretag att ta in avtalsvillkoret i kollektivavtalet, inte fanns någon anledning att pröva om förbundet utgjorde företag i konkurrenslagens mening. Konkurrensverkets beslut överklagades inte.

Förbundet yrkade att Europadomstolen skulle förklara att svenska staten kränkt förbundets och dess medlemmars rättigheter enligt bl.a. artikel 6 i Europakonventionen genom den svenska konkurrenslagens utformning samt genom att Konkurrensverket förbjudit en bestämmelse i det aktuella kollektivavtalet. Enligt förbundet hade Konkurrensverket genom förfarandet och beslutet betagit förbundet möjligheten till domstolsprövning av dess civila rättigheter. Beslutet medförde att ett civilrättsligt avtal i vissa delar blev ogiltigt. Det innebar en prövning av en parts civila rättigheter. Enligt artikel 6 i Europakonventionen ska envar då vara tillförsäkrad en möjlighet till prövning av de civila rättigheterna i en opartisk och offentlig rättegång inför en oavhängig och opartisk domstol som upprättats genom lag. Förbundet ansåg sig inte ha någon rätt till sådan prövning. Genom att avtalet dessutom enligt lag blev ogiltigt framtogs förbundet och dess medlemmar rätten till skadestånd för arbetsgivarens brott mot kollektivavtalet enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet.

Europadomstolen beslutade den 30 november 2004 att ta upp målet till prövning i den del som avsåg rätten till domstolsprövning enligt artikel 6

i Europakonventionen. Sverige medgav att det förelåg en kränkning av artikel 6 i Europakonventionen. Efter att Sverige förklarat sig villigt att betala skadestånd till förbundet och ersätta förbundets kostnader, beslutade domstolen den 27 juni 2006 att avskriva målet från vidare handläggning. Domstolen noterade därvid att frågan om vem som fick överklaga vissa av Konkurrensverkets beslut var föremål för utredning. Det konstaterades också att Sverige i ett flertal tidigare fall visat sig villigt att ändra sin lagstiftning efter att Europadomstolen funnit att Sverige kränkt rätten till domstolsprövning. Bl.a. med hänsyn till det av Sverige erbjudna skadeståndet skrev domstolen av målet.

11.2.3 Kretsen av klagoberättigade ändras

Regeringens förslag: Bestämmelsen om klagorätt i 60 § andra stycket konkurrenslagen utgår. Det innebär att bestämmelsen i 22 § förvaltningslagen om klagorätt blir tillämplig på samtliga Konkurrensverkets beslut enligt konkurrenslagen som får överklagas.

Regeringens bedömning: Kretsen av taleberättigade enligt 23 § andra stycket konkurrenslagen bör inte utökas.

Utredningens förslag och bedömning: Utredningen har föreslagit att bestämmelsen om klagorätt i konkurrenslagen utökas från företaget som berörs av Konkurrensverkets beslut till den som berörs av verkets beslut. Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Konkurrensverket* tillstyrker förslaget att utvidga kretsen av klagoberättigade och framför att förslaget skapar förutsättningar för andra berörda intressenter att bevaka sina intressen. Förslaget ligger i linje med synsättet att syftet med konkurrensreglerna primärt är att skydda konkurrensen på marknaden för att främja konsumenternas välfärd och garantera en effektiv resursfördelning. *Kommerskollegium* tillstyrker förslaget om en utvidgning av klagorätten och anför att förslaget ligger i linje med allmänna EG-rättsliga regler om domstolsprövning. *Konsumentverket* tillstyrker att kretsen klagoberättigade utökas, men anser att det finns skäl att överväga om en grupp konsumenter bör ges talerätt enligt 23 § andra stycket och klagorätt enligt 60 § konkurrenslagen. Konsumentverket hänvisar till att motsvarande rätt finns i 38 § marknadsföringslagen (1995:450) och pekar på att en talan enligt 23 § andra stycket konkurrenslagen kan ha direkt betydelse i en senare skadeståndprocess. *Linklaters Advokatbyrå AB*, som inte har något att invända mot utredningens förslag, anför att berörda företag saknar möjlighet att överklaga ett beslut där Konkurrensverket lämnat en företagskoncentration utan åtgärd. Eftersom det, enligt Linklaters, saknas möjligheter att civilrättsligt vidta åtgärder mot en företagskoncentration, ifrågasätts om denna brist kan anses strida mot Europakonventionen. Vad gäller den särskilda talerätten enligt 23 § andra stycket anser Linklaters att den bör avskaffas. För det första strider förfarandet mot flerstansprincipen och för det andra anser Linklaters att Marknadsdomstolen ska vara en ren överprövningsinstans. I konkurrensfall har första domstolsinstans ofta en utredande roll, en roll som inte bör ligga på MD. Enligt Linklaters bör företag som anser sig ha lidit skada av en överträdelse av

konkurrenslagen i stället föra talan i de allmänna domstolarna och med tingsrätten som första instans enligt vanliga regler om dispositiva tvistemål. Ett alternativ till avskaffande av den subsidiära talerätten är att införa en möjlighet till överprövning av Konkurrensverkets beslut att inte meddela åläggande. *Marknadsdomstolen* anför att det inte kan uteslutas att den föreslagna ändringen innebär att antalet klagoberättigade blir stort. För att undvika tillämpningsproblem är det angeläget att lagstiftaren så långt som möjligt ger vägledning i denna fråga. *Nutek* har inget att invända mot förslaget till den utökade klagorätten, men vill framhålla att det från ett företags perspektiv är viktigt att det inte skapas onödiga processer. Det bör krävas att andra klaganden än parter och medparter kan påvisa ett direkt intresse i saken för att de ska anses vara klagoberättigade. *Svenskt Näringsliv* motsätter sig i princip inte den utvidgning som föreslås, men anser att det bör preciseras vilka som berörs så att klagorätt inte kan uppkomma på lösa påståenden om att någon är skadelidande. När det gäller överklaganden av vitesbeslut i samband med frivilliga åtagande i företagskoncentrationer anför *Svenskt Näringsliv* att överklagandet bör förbehållas den som lämnat åtagandet. En annan ordning är olämplig och strider mot den grundläggande ordningen om en exklusiv talerätt för Konkurrensverket när det gäller att ingripa mot en koncentration.

Övriga remissinstanser tillstyrker förslagen eller lämnar förslagen utan erinran respektive utan synpunkter eller liknande.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Överklagande av Konkurrensverkets beslut enligt konkurrenslagen

I 60 § konkurrenslagen regleras närmare vilka beslut enligt konkurrenslagen som är överklagbara och vem som har rätt att klaga. Klagorätten tillkommer enligt 60 § andra stycket i allmänhet ett företag som berörs av beslutet. Det gäller beslut om ålägganden att upphöra med överträdelser enligt 23 § första stycket och 25 § och återkallelse av gruppundantagna avtal eller förfaranden enligt 8 a § tredje stycket respektive artikel 29.2 i förordning 1/2003. Samtliga nämnda beslut riktas till företag.

I två fall är klagorätten vidare. Det första fallet gäller beslut om förbud eller ålägganden mot att fullfölja en företagskoncentration enligt 38 § fjärde stycket. Ett sådant beslut kan riktas till parter och andra medverkande i koncentrationen. Det andra fallet omfattar Konkurrensverkets beslut enligt 45 § och 56 a § att ålägga företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter m.m., ålägga personer att inställa sig till förhör hos verket eller ålägga kommuner eller landsting att redovisa kostnader och intäkter i kommersiell eller ekonomisk verksamhet. I dessa två fall kan andra än företag träffas av Konkurrensverkets beslut. Det förefaller därför naturligt att andra än företag har rätt att överklaga verkets beslut.

Enligt regeringens mening torde beslut som i dag endast kan överklagas av företag också vara sådana som främst berör andra företag, t.ex. konkurrerande företag men också företag i senare eller tidigare säljled som berörs mer direkt av beslutet (prop. 1992/93:56, s. 114, jfr prop.

1998/99:144, s. 97). Målet vid Europadomstolen visar emellertid att en begränsning av klagorätten till företag kan komma i konflikt med artikel 6 i Europakonventionen. Denna artikel garanterar var och en rätt till domstolsprövning och en rättssäker process. Av artikeln följer bl.a. att var och en ska, vid prövningen av hans civila rättigheter och skyldigheter, vara berättigad till en rättvis och offentlig förhandling inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol som upprättats enligt lag. Enligt regeringens mening utgör detta förhållande tillräckliga skäl för att utöka klagorätten i konkurrenslagen. I sammanhanget bör också beaktas att rätten att överklaga kommissionens beslut enligt artikel 230 i EG-fördraget inte är begränsad till företag. Av artikeln framgår att en fysisk eller juridisk person får väcka talan mot ett beslut som är riktat till honom eller mot ett beslut som, även om det är riktat till en annan person, direkt och personligen berör honom.

Frågan uppkommer därefter hur den klagoberättigade kretsen bör definieras. Enligt utredningen kan en uppräknning av olika kategorier klagoberättigade leda till att någon kategori omotiverat utelämnas och att någon som inte bör ha rätt att klaga omfattas. Vidare pekar utredningen på risken för gränsdragningsproblem. Utredningen föreslår därför att orden "ett företag" ersätts med ordet "den", vilket innebär att den som berörs av beslutet har talerätt.

Några remissinstanser anför att kretsen av klagoberättigade kan bli stor och att det därför är viktigt att kretsen preciseras. Regeringen, som instämmer i utredningens bedömning att kretsen klagoberättigade inte bör preciseras i lagtext, vill i den delen anföra följande. De beslut som här är aktuella innebär att Konkurrensverket ålagt ett företag att upphöra med en överträdelse, förenat ett frivilligt åtagande med vite eller återkallat ett gruppundantag för t.ex. ett avtal. Beslut av den karaktären är i första hand negativa för det aktuella företaget och möjligen för dess avtalsparter. Avtalsparterna kan utgöras av företag, men även av andra juridiska eller fysiska personer som inte är att beteckna som företag i konkurrenslagens mening däribland offentliga organ, ideella föreningar eller enskilda konsumenter. Kretsen av klagoberättigade kan m.a.o. vara vid. En förutsättning för den utvidgade klagorätten bör dock vara att man har ett visst intresse i saken, dvs. att beslutet antingen har någon rättslig verkan eller annars mera väsentligt påverkar någons personliga eller ekonomiska ställning. En sådan avgränsning av de personer som har rätt att överklaga Konkurrensverkets beslut torde överensstämma med den krets som har klagorätt enligt 22 § förvaltningslagen.

Härefter uppkommer den lagtekniska frågan om konkurrenslagen bör innehålla en särskild regel som anger vem som har rätt att överklaga Konkurrensverkets beslut eller om den allmänna regeln i 22 § förvaltningslagen bör vara tillämplig. Enligt utredningens förslag ska klagorätten regleras särskilt i konkurrenslagen och där avgränsas till den som berörs av beslutet. Regeringen anser emellertid att vem som har klagorätt inte bör regleras särskilt i konkurrenslagen. 22 § förvaltningslagen bör således vara tillämplig vid överklagande av Konkurrensverkets beslut. Rätt att överklaga verkets beslut har således den som beslutet angår, om det gått honom eller henne emot.

Särskild talan enligt 23 § andra stycket konkurrenslagen

Den särskilda talerätten regleras i 23 § andra stycket konkurrenslagen och innebär att ett enskilt företag som är berört av en överträdelse av någon förbudsbestämmelse kan få till stånd en prövning i sak, när Konkurrensverket har beslutat att inte meddela ett åläggande.

Regeringen har föreslagit att rätten att överklaga Konkurrensverkets beslut enligt konkurrenslagen ska vidgas. Frågan uppkommer då om det finns skäl att utöka talerätten enligt 23 § andra stycket konkurrenslagen.

Konsumentverket har anfört att det finns skäl att överväga att utöka den taleberättigade kretsen så att en grupp konsumenter kan väcka talan om åläggande i Marknadsdomstolen. Förebilden för en sådan ordning finns i 38 § marknadsföringslagen. Enligt den bestämmelsen får talan om förbud eller åläggande väckas i Marknadsdomstolen av Konsumentombudsmannen, en näringsidkare som berörs av marknadsföringen eller en sammanslutning konsumenter, näringsidkare eller löntagare. Konsumentombudsmannen har alltså, till skillnad från Konkurrensverket enligt konkurrenslagen, inte någon primär talerätt.

Konkurrenslagen avser att skydda såväl allmänna som enskilda intressen. Det allmänna intresset av en väl fungerande konkurrens skyddas främst genom ålägganden att upphöra med pågående överträdelser av konkurrenslagens förbud och reglerna om konkurrensskadeavgift. Därtill kommer möjligheterna att ingripa mot vissa företagskoncentrationer. Enskilda intressen skyddas framförallt av bestämmelsen om skadestånd i 33 § konkurrenslagen. Bestämmelsen föreskriver en skyldighet för det företag som uppsåtligt eller av oaktsamhet överträder något av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete eller missbruk av dominerande ställning att ersätta den skada som därigenom uppkommer. Efter en lagändring år 2005 har den skadeståndsberättigade kretsen utökats till att omfatta även konsumenter som inte är avtalspart till det skadevallande företaget (prop. 2004/05:117, s. 25ff.). Härigenom finns det alltså möjligheter för en grupp enskilda konsumenter att få sina intressen av ersättning tillgodosedda. Regeringen ser därför inget behov av att vidga kretsen taleberättigade på det sätt som Konsumentverket aktualiserat. Det har inte heller i utredningen framkommit att några andra än företag som berörs av en överträdelse skulle ha behov av att kunna väcka talan i Marknadsdomstolen. Regeringen instämmer därför i utredningens bedömning att den särskilda talerätten i 23 § andra stycket konkurrenslagen inte bör utökas.

En remissinstans har föreslagit att den särskilda talerätten bör avskaffas, alternativt ersättas med en rätt att överklaga Konkurrensverkets beslut att inte meddela ett åläggande. Samma remissinstans har även anfört att det borde införas en möjlighet för berörda företag att överklaga ett beslut där Konkurrensverket lämnat en företagskoncentration utan åtgärd. Regeringen konstaterar att dessa frågor inte har varit föremål för utredningens överväganden. Därmed saknas erforderligt beredningsunderlag för att kunna ta ställning i frågorna.

12 Gruppundantag ges i lag

12.1 Allmänt om gruppundantagen

En av de grundläggande konkurrensreglerna för företag finns i EG-fördragets artikel 81. Enligt artikeln förbjuds vissa former av konkurrensbegränsande samarbete mellan företag.

Rådet har bemyndigat kommissionen att meddela s.k. gruppundantagsförfordningar. Genom sådana förfordningar undantas vissa typer av avtal från tillämpningen av förbudet i artikel 81. Det gäller avtal som till sin karaktär kan strida mot bestämmelserna i artikel 81.1 men som allmänt sett uppfyller kraven för undantag enligt artikel 81.3.

Kommissionen har utfärdat en rad gruppundantagsförfordningar. I samband med moderniseringsreformen, som framförallt tog sig uttryck i rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget (EGT L 1, 4.1.2003, s. 1, Celex 32003R0001), har även bestämmelserna om gruppundantag förenklats, moderniserats och effektiviserats. En strävan inom EU är att undvika gruppundantag och riktlinjer som är bransch- eller sektorspecifika, som tar sikte på distributionsformer eller som gäller en specifik avtalstyp. Som framgår i kommande avsnitt (avsnitt 12.2) har dock särskilda branschspecifika gruppundantag ansetts nödvändiga inom försäkrings- och motorfordonssektorn. Kommissionen har satt fokus mer på avtalens ekonomiska effekter på marknaden, snarare än på legala bedömningar. Vidare har reglerna utformats i generell form. En grundläggande skillnad görs därvid mellan vertikala respektive horisontella konkurrensbegränsningar. De förra rör avtal som träffas mellan parter som är verksamma i olika led i produktions- eller distributionskedjan. Som exempel kan tas avtal mellan en tillverkare och en grossist eller mellan en grossist och en detaljist. Horisontella betecknas de avtal som träffas mellan konkurrerande företag i samma led, t.ex. mellan tillverkare eller mellan grossister. De horisontella avtalen bedöms i allmänhet strängare än de vertikala, eftersom de förra ofta ingås mellan konkurrenter.

Generellt kan sägas att gruppundantag finns för sådana avtal eller samordnade förfaranden som, trots att de kan ha konkurrensbegränsande effekter, tillåts eftersom de ökar den ekonomiska effektiviteten inom en produktions- eller distributionskedja eller inom en viss sektor genom att en bättre samordning möjliggörs. Deltagarnas transaktions- och distributionskostnader kan sänkas och investerings- och försäljningsnivåer optimeras. Bestämmelser om gruppundantag erbjuder dessutom företagen en förutsägbarhet såvitt avser vilka former av samarbeten som är tillåtna enligt konkurrensbestämmelserna.

Gruppundantag innebär ett generellt undantag från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete för grupper av avtal som uppfyller förutsättningarna i nuvarande 8 § konkurrenslagen eller fördragets artikel 81.3. Gruppundantag kan således inte undanta sådana förfaranden som inte skulle vara berättigade till undantag enligt den bestämmelsen. Härmed krävs bl.a. att undantaget ska bidra till att förbättra produktionen eller distributionen, eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande. Det är i sig befogat att gruppundantaget medger förfaranden

som skapar effektivitetsvinster eller andra sådana ekonomiska fördelar. Samtidigt måste beaktas att det kan vara fråga om samverkan mellan fristående företag som befinner sig i samma handelsled, och således ofta står i konkurrensförhållande till varandra. Riskerna med en samverkan av just denna art är, vid någon brytpunkt, att konkurrensintensiteten sjunker totalt sett. Det finns därför skäl att på något vis begränsa tillämpligheten av gruppundantagen.

För svenskt vidkommande har regeringen tidigare gjort den bedömningen att gruppundantag bör finnas även här. Dessa har utformats enligt den modell som kommissionens motsvarande förordningar har. Kommissionens gruppundantagsbestämmelser har genom hänvisningar i svenska förordningar gjorts tillämpliga även på nationella svenska förhållanden.

Denna ordning är inte nu ifrågasatt. Även i fortsättningen bör svenska gruppundantag med förebild i gemenskapsrätten finnas. Denna utgångspunkt är naturlig av flera skäl. Här kan framhållas följande betydelsefulla faktorer. Reglerna är enkla och förbudsområdet begränsat. Detta är en fördel särskilt för de små företagens arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga och villkor i övrigt. Systemet bedöms också på längre sikt leda till vinster ur samhällsekonomisk och konsumentpolitisk synvinkel. Rättslikheten mellan det gemenskapsrättsliga regelverket och det svenska möjliggör vidare för företag och andra aktörer att arbeta med samma regler i sak, oavsett om det är EG-rätten eller svensk rätt som är tillämplig. En likhet av sådant slag är givetvis av stor betydelse även i detta sammanhang.

I anslutning till utfärdandet av de svenska förordningarna om gruppundantag har publicerats förordningsmotiv. Dessa ligger till grund för framställningen i följande avsnitt. Någon saklig ändring i förhållande till nämnda förordningsmotiv är inte avsedd i detta sammanhang.

12.2 Svenska regler enligt europeisk förebild

De svenska konkurrensreglerna för företag är uppbyggda i nära anslutning till EG:s konkurrensrätt. Såvitt avser gruppundantagen ser de svenska bestämmelserna ut enligt följande.

12.2.1 Konkurrenslagen

Avtal mellan företag, beslut av en sammanslutning av företag och samordnade förfaranden är förbjudna enligt 6 § konkurrenslagen om avtalen har till syfte att hindra, begränsa eller snedvrída konkurrensen på marknaden på ett märkbart sätt eller om de ger ett sådant resultat. Förbudet enligt 6 § konkurrenslagen gäller enligt 8 § inte för avtal som 1. bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande, 2. tillförsäkrar konsumenterna en skälig andel av den vinst som därigenom uppnås, 3. bara ålägger de berörda företagen begränsningar som är nödvändiga för att uppnå målet i 1, och 4. inte ger de berörda företagen möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av nyttigheterna i fråga.

Bestämmelsen i 8 § konkurrenslagen är, sedan den 1 juli 2004, ett ständigt gällande generellt undantag.

Enligt 8 a § konkurrenslagen gäller vidare undantag från förbudet i 6 § konkurrenslagen för sådana grupper av avtal (gruppundantag) som uppfyller förutsättningarna i 8 § konkurrenslagen. Här stadgas också att sådana grupper av avtal anges i verkställighetsföreskrifter av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Slutligen gäller enligt 8 a § konkurrenslagen att för det fall ett avtal som omfattas av gruppundantag och därför inte är förbjudet enligt 6 § men har följd som strider mot 8 § får Konkurrensverket besluta att avtalet inte ska omfattas av gruppundantaget.

Konkurrenslagen innehåller även undantag från förbudet i 6 § för avtal angående vissa former av samarbete mellan företag i närmare angivna branscher.

Vissa avtal om samverkan inom en primär lantbruksförening undantas från förbudet i 6 § i den mån avtalen avser hantering av jordbruks-, trädgårds- och skogsprodukter. Vad som närmare avses med sådana produkter anges i bilaga till lagen (2000:1025) om innebörden av begreppen jordbruks-, trädgårds- och skogsprodukter i konkurrenslagen (1993:20).

Även taxibranschen är särskilt reglerad. Från förbudet i 6 § undantas, enligt 18 e § vissa avtal mellan taxiföretag eller mellan taxiföretag och beställningscentral om avtalet enligt vissa närmare angivna förutsättningar syftar till att uppnå effektivitetsvinster för att tillgodose det samhälleliga intresset av tillgång till taxiservice. Ytterligare bestämmelser om undantag för samarbeten mellan taxiföretag anges i förordningar som behandlas i nästa avsnitt.

Överträdelse av förbudet i 6 § konkurrenslagen har civilrättsliga konsekvenser. Avtal eller avtalsvillkor som strider mot förbudet är enligt 7 § ogiltiga och överträdelse av förbudet kan enligt 33 § medföra skyldighet för företag som begränsar konkurrensen att ersätta den skada som uppkommer genom det konkurrensbegränsande beteendet. Ett företag som uppsåtligen eller av oaktsamhet överträder förbudet i bestämmelsen kan dessutom drabbas av sanktioner. Enligt 26 § kan företaget på talan av Konkurrensverket av Stockholms tingsrätt åläggas att betala en särskild avgift, konkurrensskadeavgift. Konkurrensverket kan även enligt 23 § ålägga ett företag att upphöra med överträdelsen.

Särskilda bestämmelser för vissa former av samarbete mellan små företag

Taxisamverkan

Vad gäller de branscher där viss samverkan undantagits från förbudet mot konkurrensbegränsande avtal intar taxibranschen en särställning. Här förekommer dels ett i konkurrenslagen angivet undantag och dels ett i förordning angivet gruppundantag. Båda dessa undantag saknar EG-rättslig motsvarighet. I Sverige, till skillnad från i de allra flesta medlemsstaterna i EU, är taximarknaden avreglerad. Härutöver gäller inom Sverige starkt varierande förhållanden för taxiåkare på olika håll i landet. I förarbetena till undantaget för viss taxisamverkan i konkurrens-

lagen (prop. 1999/2000:140, s. 219) anförde regeringen att det av regional- och småföretagspolitiska skäl var angeläget att taxiverksamhet i glesbygd och på mindre orter kan bedrivas inom ramen för ett regelsystem som tar hänsyn till att de särskilda förutsättningarna för sådan verksamhet under vissa förhållanden kräver samarbete om taxiservice skall kunna tillhandahållas.

Lantbruket

Den svenska jordbruksmarknaden avreglerades delvis under år 1990 samtidigt som förberedelser för ett eventuellt svenskt medlemskap i EU pågick. Regeringen redovisade i förarbetena till ny konkurrenslagstiftning en positiv syn på samverkan mellan jordbrukare och andra råvaruproducenter. I fråga om möjligheterna att bevilja individuella undantag enligt konkurrenslagen skulle enligt regeringen hänsyn tas till en näringsgrens speciella natur. På jordbruksområdet ansågs det naturligt och oftast nödvändigt för deras överlevnad att enskilda, mindre jordbrukare och andra liknande primärproducenter slöt sig samman i s.k. primärföreningar såvitt avser produktion eller försäljning av jordbruksprodukter samt utnyttjande av gemensamma anläggningar för lagring, behandling eller förädling av jordbruksprodukter. Bedömningen var att sådan samverkan i primärföreningar i många fall torde omfattas av förbudet i 6 § konkurrenslagen mot konkurrensbegränsande samarbete, men att denna samverkan sammantaget hade så positiva effekter att den i allt väsentligt borde kunna kvalificera för undantag enligt lagens bestämmelser om detta (prop. 1992/93:56, s. 79). Sedan lagen antagits fann emellertid Konkurrensverket efter en närmare prövning av förhållandena på berörda marknader att lagens bestämmelser knappast lämnade utrymme för att meddela undantag för den samverkan som inom primärföreningar bedrevs mellan enskilda jordbrukare och andra råvaruproducenter. I anledning härav tillkom därefter det undantag från förbudet mot konkurrensbegränsande avtal för samverkan inom primärföreningar som nu återfinns i 18 c § konkurrenslagen (se prop. 1999/2000:140, s. 226) från den 1 juli 1994. Mot bakgrund av rättsutvecklingen föreslog regeringen i nu nämnda proposition en ny utformning av legalundantaget innebärande att en primärförenings prissättning när den svarar för försäljningen av varor som i någon mån är inlevererade till företaget skall falla utanför förbudet i 6 § konkurrenslagen. Detta kom att innebära att 18 c § fick en ny lydelse från och med den 1 januari 2001.

Konkurrenslagen anger att det i lagen (2000:1025) om innebörden av begreppen jordbruks-, trädgårds-, och skogsprodukter i konkurrenslagen (1993:20) finns särskilda bestämmelser om vad som i denna lag avses med sådana varor. I en bilaga till lagen från år 2000 anges vilka produkter som utgör jordbruksprodukter.

12.2.2 De enskilda gruppundantagens materiella innehåll och motiv

De svenska förordningar om gruppundantag som bygger på gemenskapsrättsliga motsvarigheter hänvisar helt enkelt till de sistnämnda och anger att dessa bestämmelser ska tillämpas nationellt även såvitt avser avtal som inte har en gemenskapsrättslig dimension.

Här följer en översiktlig genomgång av det närmare materiella innehållet i gällande gruppundantag.

Gruppundantag för vertikala avtal

Det svenska gruppundantaget för vertikala avtal bygger helt på motsvarande bestämmelser i förordning utfärdad av Europeiska kommissionen (EGT L 336, 22.12.1999, s. 21, Celex 31999R2790). I anslutning till den svenska förordningens utfärdande gav regeringen även ut förordningsmotiv (se Förordningsmotiv Fm 2000:3).

Kommissionen anger i ingressen till sin förordning att vissa vertikala avtal normalt uppfyller villkoren i artikel 81.3 i fördraget. Dessa avtal är sådana vertikala avtal om inköp eller försäljning av varor och tjänster som är slutna mellan icke konkurrerande företag, mellan vissa konkurrenter eller av vissa sammanslutningar av varudetaljister. Sådana vertikala avtal kan öka den ekonomiska effektiviteten inom en produktions- eller distributionskedja genom att möjliggöra en bättre samordning mellan de deltagande företagen. De kan särskilt leda till att parternas transaktions- och distributionskostnader sänks och till att deras investerings- och försäljningsnivåer optimeras. Sannolikheten för att sådana effektivitetsfrämjande effekter uppväger de konkurrenshämmande effekter som kan uppstå till följd av begränsningar i vertikala avtal beror på de berörda företagens marknadsinflytande och därför på i vilken utsträckning dessa företag möts av konkurrens. Härav följer dels att undantag endast ska tillåtas för begränsningar som är absolut nödvändiga för att uppnå de positiva verkningarna, dels att undantag endast är tillåtet för det fall parterna inte kontrollerar för stor andel av marknaden.

Enligt förordningen är fördragets artikel 81.1 sålunda inte tillämplig på avtal eller samordnade förfaranden som ingås mellan två eller flera företag som, inom ramen för avtalet, är verksamma i olika led i produktions- eller distributionskedjan, och som avser villkoren för parternas inköp, försäljning eller återförsäljning av vissa varor eller tjänster (vertikala avtal).

Den förut nämnda marknadsandelsgränsen preciseras i förordningen såtillvida att undantaget ska tillämpas under förutsättning att leverantörens marknadsandel inte överstiger 30 procent av den relevanta marknad på vilken denne säljer varor eller tjänster som omfattas av avtalet.

Kommissionens förordning begränsar ytterligare gruppundantagets räckvidd genom att från undantaget undanta sådana avtal som har vissa otillåtna syften. Vidare kan vissa delar av avtal undantas från undantaget, bl.a. såvitt avser konkurrensklausuler med viss utformning.

Gruppundantag för specialiseringsavtal

Det svenska gruppundantaget för specialiseringsavtal bygger helt på motsvarande bestämmelser i förordning utfärdad av Europeiska kommissionen (EGT L 304, 5.12.2000, s. 3, Celex 32000R2658). I anslutning till den svenska förordningens utfärdande gav regeringen även ut förordningsmotiv (se Förordningsmotiv Fm 2001:1).

Kommissionen anger i ingressen till förordningen att avtal om specialisering inom produktionen i allmänhet bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen av varor, eftersom de berörda företagen kan koncentrera sig på tillverkning av vissa varor och följaktligen arbeta mer effektivt och erbjuda varorna till lägre priser. Specialiseringsavtal för att tillhandahålla tjänster kan i allmänhet också sägas ge upphov till liknande förbättringar. Med en effektiv konkurrens kommer konsumenterna troligen att få en skälig andel av de uppnådda fördelarna. Av förordningen framgår vidare att undantaget inte gäller om de deltagande företagens andel av den relevanta marknaden överstiger 20 procent. Om situationen är den motsatta kan nämligen förutsättas att avsedda specialiseringsavtal i allmänhet kommer att skapa skal- eller samordningsfördelar eller möjliggöra bättre produktionsteknik, samtidigt som konsumenterna tillförsäkras en skälig andel av den vinst som därigenom uppnås.

Av förordningen framgår sålunda att fördragets artikel 81.1 inte är tillämplig på följande grupper av avtal mellan två eller flera företag (avtalsparterna) om villkoren för deras produktspecialisering (specialiseringsavtal): 1. avtal om ensidig specialisering, varigenom den ena avtalsparten åtar sig att upphöra med eller avstå från tillverkning av vissa produkter och att köpa dessa av ett konkurrerande företag, medan det sistnämnda företaget åtar sig att tillverka och leverera produkterna i fråga, 2. avtal om ömsesidig specialisering, vari två eller flera avtalsparter ömsesidigt åtar sig att upphöra med eller avstå från tillverkning av vissa olika produkter och att i stället köpa dessa från de andra avtalsparterna som åtar sig att leverera dem, 3. avtal om gemensam produktion, varigenom två eller flera avtalsparter åtar sig att gemensamt tillverka vissa produkter.

Som nämnts ovan har gruppundantaget en marknadsandelsgräns vid 20 procent av relevanta marknaden. Vidare innehåller förordningen en s.k. svart lista som tar upp sådana avtal som inte kan omfattas av undantaget. Bland annat avses att fastställa priser vid försäljning av produkterna till tredje man och produktions- eller försäljningsbegränsningar.

Gruppundantag för avtal om forskning och utveckling

Det svenska gruppundantaget för avtal om forskning och utveckling bygger helt på motsvarande bestämmelser i förordning utfärdad av Europeiska kommissionen (EGT L 304, 5.12.2000, s. 7, Celex 32000R2659). I anslutning till den svenska förordningens utfärdande gav regeringen även ut förordningsmotiv (se Förordningsmotiv Fm 2001:2).

Kommissionen anger i ingressen till förordningen att samarbete avseende forskning och utveckling och utnyttjande av resultaten i

allmänhet bidrar till tekniskt och ekonomiskt framåtskridande genom att öka spridningen av know-how mellan parterna och undvika dubbelarbete inom forskning och utveckling, genom att stimulera utvecklingen genom utbyte av kompletterande know-how och genom att rationalisera tillverkningen av de varor eller tillämpningen av de metoder som är resultat av forskningen och utvecklingen. En mer omfattande och effektivare forskning och utveckling kan i allmänhet förväntas gagna konsumenterna genom att nya eller förbättrade metoder kan leda till nya eller förbättrade varor och tjänster eller till prissänkningar. För att säkerställa att en effektiv konkurrens upprätthålls under det gemensamma utnyttjandet av resultaten bör gruppundantaget förses med en marknadsandelsgräns.

Av förordningen framgår sålunda att fördragets artikel 81.1 inte är tillämplig på avtal mellan två eller flera företag (parterna) om villkoren för hur dessa företag ska bedriva 1. gemensam forskning och utveckling avseende varor eller metoder och gemensamt utnyttjande av resultaten av denna forskning och utveckling, 2. gemensamt utnyttjande av resultaten av sådan forskning och utveckling avseende produkter eller metoder som bedrivits gemensamt inom ramen för ett tidigare ingånget avtal mellan samma parter, eller 3. gemensam forskning eller utveckling avseende varor eller metoder utan gemensamt utnyttjande av resultaten.

Som nämnts har förordningen försetts med en marknadsandelsgräns, enligt vilken undantaget gäller, för det fall deltagarna är konkurrenter, om deras sammanlagda marknadsandelar inte överstiger 25 procent av en viss relevant marknad. Är deltagarna däremot inte konkurrenter har det ansetts att det saknas behov av en marknadsandelsgräns.

Förordningen innehåller vidare en s.k. svart lista som anger vissa avtal som inte kan undantas enligt förordningen. Dessa avser bl.a. sådant som att begränsa produktion eller försäljning eller fastställa priser gentemot tredje man.

Gruppundantag för vertikala avtal inom motorfordonssektorn

Det svenska gruppundantaget för vertikala avtal inom motorfordonssektorn bygger helt på motsvarande bestämmelser i förordning utfärdad av Europeiska kommissionen (EGT L 203, 1.8.2002, s. 30, Celex 32002R1400). Detta gruppundantag tar till skillnad från de hittills redovisade siktet på en specifik sektor. I anslutning till den svenska förordningens utfärdande gav regeringen även ut förordningsmotiv (se Förordningsmotiv Fm 2002:2).

Av ingressen till kommissionens förordningen framgår inledningsvis att förvärvade erfarenheter gör det möjligt att definiera grupper av vertikala avtal inom motorfordonssektorn som normalt kan anses uppfylla de villkor som anges i fördragets artikel 81.3. Dessa grupper av avtal är vertikala avtal för inköp eller försäljning av nya motorfordon, vertikala avtal för inköp eller försäljning av reparations- och underhållstjänster för sådana fordon, om dessa ingås mellan icke konkurrerande företag, mellan vissa konkurrenter eller vissa sammanslutningar av detaljister eller reparatörer.

Vidare framhålls i ingressen att vertikala avtal inom den definierade gruppen kan öka den ekonomiska effektiviteten inom en produktions- eller distributionskedja genom att möjliggöra en bättre samordning mellan de deltagande företagen. De kan särskilt leda till att parternas transaktions- och distributionskostnader sänks och till att deras investerings- och försäljningsnivåer optimeras. Sannolikheten för att sådana effektivitetsfrämjande effekter uppväger de konkurrenshämmande effekter som kan uppstå till följd av begränsningar i vertikala avtal beror på de berörda företagens marknadsinflytande och därför på i vilken utsträckning dessa företag möts av konkurrens. På denna grund motiveras i ingressen marknadsandelsgränser. Tröskelvärdena bör variera enligt kännetecknen för olika typer av vertikala avtal. Under dessa tröskelvärden kan det enligt ingressen antas att de fördelar som garanteras för vertikala avtal uppväger deras begränsande effekter.

Av förordningen framgår sålunda att, om något annat inte följer av förordningen, bestämmelserna i fördragets artikel 81.1 inte är tillämpliga på vertikala avtal, om de avser villkoren för parternas inköp, försäljning eller återförsäljning av nya motorfordon, reservdelar för motorfordon eller reparations- och underhållstjänster för motorfordon. Vidare följer av förordningen att undantaget ska tillämpas på vertikala avtal som ingår mellan en sammanslutning av företag och dess medlemmar, eller mellan en sådan sammanslutning och dess leverantörer, endast om alla medlemmar är återförsäljare av motorfordon eller reservdelar för motorfordon eller reparatörer, och om ingen enskild medlem i sammanslutningen tillsammans med dess anknutna företag, har en sammanlagd årsomsättning som överstiger 50 miljoner euro.

Enligt ovan nämnda marknadsandelsgränser ska undantaget tillämpas under förutsättning att leverantörens marknadsandel inte överstiger 30 procent av den relevanta marknaden på vilken denne säljer nya motorfordon eller reservdelar till motorfordon eller tillhandahåller reparations- och underhållstjänster. För att undantaget ska tillämpas ska dock tröskelvärdet för marknadsandelar vara 40 procent för avtal om inrättande av kvantitativa selektiva distributionssystem för försäljning av nya motorfordon.

Det föreskrivs vidare att i fråga om vertikala avtal som innehåller exklusiva leveransskyldigheter undantaget ska tillämpas under förutsättning att köparens marknadsandel inte överstiger 30 procent av den relevanta marknaden på vilken denne köper de varor eller tjänster som omfattas av avtalet.

Av förordningen framgår också den svarta lista av begränsningar som, för att gruppundantaget ska gälla, inte får förekomma i nu aktuella avtal. De otillåtna begränsningarna omfattar sådana som avser försäljning av nya motorfordon samt reparations- och underhållstjänster eller reservdelar. Vidare anges att undantaget inte skall gälla om leverantören av motorfordon vägrar att ge oberoende operatörer tillgång till teknisk information, felsökningsutrustning och annan utrustning, verktyg, inklusive all relevant programvara eller utbildning eller vid genomförandet av åtgärder för att skydda miljön.

Gruppundantag för vissa avtal inom försäkringssektorn

Det svenska gruppundantaget för vissa avtal inom försäkringssektorn bygger helt på motsvarande bestämmelser i förordning utfärdad av Europeiska kommissionen (EUT L 53, 28.2.2003, s. 8, Celex 32003R0358). Detta gruppundantag tar också detta sikte på en specifik sektor. I anslutning till den svenska förordningens utfärdande gav regeringen även ut förordningsmotiv (se Förordningsmotiv Fm 2003:1).

I ingressen till sin förordning anför kommissionen bl.a. följande. Samarbete mellan försäkringsföretag eller inom företags-sammanslutningar för att beräkna genomsnittskostnaden för att täcka en viss risk i det förflutna eller, när det gäller livförsäkringar, tabeller över dödstal eller, över frekvensen av sjukdomar, olyckor och invaliditet gör det möjligt att förbättra kunskaper om risker och underlättar riskbedömning för enskilda företag. Detta kan i sin tur underlätta inträde på marknaden och gynnar därmed konsumenterna. Detsamma gäller gemensamma undersökningar av de sannolika följderna av yttre omständigheter som kan påverka försäkringsfallens frekvens eller storlek, eller avkastningen från olika investeringsformer. Det är emellertid nödvändigt att säkerställa att sådant samarbete undantas endast i den mån som det är nödvändigt för att nå dessa mål.

Standardvillkor eller enskilda standardklausuler och standardmodeller som beskriver avkastningen av ett livförsäkringsavtal kan vara till nytta. Till exempel kan de ge försäkringsföretagen effektivitetsvinster. De kan underlätta marknadsinträde för små eller oerfarna försäkrare. De kan hjälpa försäkringsföretagen att uppfylla lagstadgade skyldigheter och de kan användas av konsumentorganisationer som ett riktmärke för att jämföra olika försäkringsföretags försäkringsvillkor.

Samförsäkrande eller samåterförsäkrande grupper (ofta kallade pooler) kan ge försäkrare och återförsäkrare möjlighet att försäkra eller återförsäkra risker för vilka de endast kan ge otillräckligt skydd om det inte finns någon pool. Sådana grupper kan också hjälpa försäkrings- och återförsäkringsföretag att få erfarenhet av risker som de inte har någon kunskap om. De kan dock medföra konkurrensbegränsningar, till exempel standardiserade försäkringsvillkor och till och med standardiserade försäkringsbelopp och premier. Det finns därför skäl att fastställa under vilka omständigheter sådana grupper beviljas undantag. Beträffande helt nya risker är det inte möjligt att veta på förhand vilken teckningskapacitet som är nödvändig för att täcka risken, och inte heller om två eller flera sådana grupper skulle kunna samverka för att tillhandahålla denna typ av försäkringar. Ett arrangemang med pooling för att försäkra eller återförsäkra endast sådana nya risker (inte blandning av nya och befintliga risker) kan därför undantas för viss tid. I fråga om risker som inte är nya, medges det att sådana samförsäkrande eller samåterförsäkrande grupper som begränsar konkurrensen under vissa specifika omständigheter också kan medföra fördelar som berättigar till undantag enligt fördragets artikel 81.3, även om de skulle kunna ersättas av två eller flera konkurrerande försäkringsenheter. Beviljandet av ett undantag för sådana grupper är dock inte motiverat om gruppen i fråga har ett betydande marknadsinflytande, eftersom den begränsning av konkurrensen som orsakas av poolens verksamhet under sådana

omständigheter i regel motverkar eventuella fördelar. Det är därför motiverat med marknadsandelsgrenser.

Det kan vara en fördel om en sammanslutning eller sammanslutningar av försäkrings- eller återförsäkringsföretag antar tekniska specifikationer, regler eller riktlinjer om säkerhetsanordningar, och om förfaranden för att kontrollera att säkerhetsanordningarna uppfyller de tekniska specifikationerna, reglerna eller riktlinjerna eftersom detta kan fungera som ett riktmärke för försäkrare och återförsäkrare när de bedömer omfattningen av risken i ett visst ärende, där risken beror på säkerhetsanordningens kvalitet samt installationen och underhållet av denna. Om det emellertid finns tekniska specifikationer, klassifikationssystem, regler, förfaranden eller riktlinjer på gemenskapsnivå, harmoniserade i enlighet med gemenskapslagstiftningen om fri rörlighet för varor, är det inte lämpligt att genom en förordning undanta några avtal mellan försäkrare om samma säkerhetsanordningar, eftersom målet med sådan harmonisering på gemenskapsnivå är att fastställa uttömmande och rimliga säkerhetsnivåer för säkerhetsanordningar som gäller enhetligt inom hela EU. Ett avtal mellan försäkrare om andra krav på säkerhetsanordningar skulle kunna medföra att det målet inte uppnås.

Enligt gruppundantaget är sålunda bestämmelserna i fördragets artikel 81.1, på de villkor som föreskrivs i förordningen, inte tillämpliga på avtal mellan två eller flera företag inom försäkringssektorn på vissa uppräknade områden, nämligen:

1. Att gemensamt utarbeta och sprida

– beräkningar av genomsnittskostnaden för att i det förflutna täcka en viss risk,

– dödlighetstabeller samt tabeller över sjukdoms-, olycks- och invalidfrekvenser i samband med försäkringar som innehåller ett sparmoment.

2. Att gemensamt genomföra undersökningar om de sannolika effekterna av allmänna omständigheter utanför de berörda företagen, antingen om frekvensen eller storleken på framtida försäkringsfall för en viss risk eller riskkategori eller om lönsamheten för olika typer av investeringar samt sprida resultaten av dessa undersökningar.

3. Att gemensamt utarbeta och sprida icke-bindande standardvillkor för direktförsäkring.

4. Att gemensamt utarbeta och sprida icke-bindande modeller som beskriver avkastningen från ett försäkringsavtal som omfattar ett sparmoment.

5. Att bilda och driva grupper av försäkringsföretag eller grupper av försäkrings- och återförsäkringsföretag för gemensam täckning av en viss riskkategori i form av samförsäkring eller samåterförsäkring.

6. Att utarbeta, erkänna och sprida

– tekniska specifikationer, regler eller riktlinjer för sådana säkerhetsanordningar för vilka det på gemenskapsnivå inte finns specifikationer, klassifikationssystem, regler, förfaranden eller riktlinjer, harmoniserade i enlighet med gemenskapslagstiftningen om fri rörlighet för varor, eller förfaranden för att bedöma om säkerhetsanordningarna uppfyller specifikationerna, reglerna eller riktlinjerna för att godkänna dessa anordningar.

– tekniska specifikationer, regler eller riktlinjer för installation och underhåll av säkerhetsanordningar, och förfaranden för att bedöma om

företag som installerar och underhåller säkerhetsanordningar uppfyller sådana specifikationer, regler och riktlinjer för att godkänna dessa företag.

Förordningen anger vidare att vissa avtal undantas från undantaget samt slutligen att det för undantagets giltighet finns marknadsandelsgränser.

Gruppundantag för avtal om tekniköverföring

Det svenska gruppundantaget för avtal om tekniköverföring bygger helt på motsvarande bestämmelser i förordning utfärdad av Europeiska kommissionen (EUT L 123, 27.4.2004, s. 11, Celex 32004R0772). I anslutning till den svenska förordningens utfärdande gav regeringen även ut förordningsmotiv (se Förordningsmotiv Fm 2004:1).

I ingressen till sin förordning anger kommissionen bl.a. följande. Avtal om tekniköverföring avser licensiering av teknik. Sådana avtal ökar i regel den ekonomiska effektiviteten och gynnar konkurrensen eftersom de kan minska överlappande forskning och utveckling, öka incitamenten att bedriva inledande forskning och utveckling, främja en stegvis ökande innovation, underlätta spridning och skapa konkurrens på produktmarknaden. Sannolikheten för att sådana effektivitets- och konkurrensfrämjande effekter uppväger eventuella konkurrensbegränsande effekter till följd av begränsningar i avtal om tekniköverföring beror på graden av marknadsstyrka hos de berörda företagen. Förordningen bör omfatta endast avtal där licensgivaren tillåter att licenstagaren utnyttjar den licensierade tekniken eventuellt efter det att licenstagare bedrivit ytterligare forskning och utveckling, för att producera varor eller tjänster. Utanför förordningens tillämpningsområde bör falla licensieringsavtal som avser forskning och utveckling som läggs ut på underleverantörer. Inte heller bör licensieringsavtal som ingåtts i syfte att upprätta teknikpooler omfattas dvs. avtal om gemensamt utnyttjande av teknik för att bevilja tredje man licens för det ”paket” av immateriella rättigheter som skapats. Det kan inte presumeras att avtal om tekniköverföring omfattas av fördragets artikel 81.1 över vissa i förordningen särskilt angivna tröskelvärden för marknadsandelar. Till exempel faller ett exklusivt licensavtal mellan företag som inte är konkurrenter ofta utanför artikel 81.1. Ett avtal om tekniköverföring som innehåller begränsningar som inte är absolut nödvändiga för att förbättra produktionen eller distributionen bör inte beviljas undantag med stöd av förordningen. Detta gäller särskilt avtal som innehåller vissa allvarligt konkurrenshämmande begränsningar, såsom fastställande av priser i förhållande till tredje man.

Enligt förordningen förklaras alltså bestämmelserna i fördragets artikel 81.1, på de villkor som föreskrivs i förordningen inte tillämpliga på avtal om tekniköverföring som ingåtts av två företag och som tillåter produktion av avtalsprodukterna. De förut nämnda marknadsandelsgränserna preciseras också i förordningen. Undantaget gäller om de företag som är parter i ett avtal är konkurrerande företag och deras sammanlagda marknadsandel inte överstiger 20 procent på den berörda relevanta teknik- och produktmarknaden. För avtalsparter som inte är konkurrerande företag får parternas respektive marknadsandel inte

överstiga 30 procent på nämnd marknad. Vidare behandlas i förordningen vilka begränsningar av konkurrensen som leder till att undantaget inte gäller.

Gruppundantag för avtal om viss taxisamverkan

Det finns för svenska förhållanden en förordning med ett gruppundantag som inte har någon motsvarighet i kommissionens bestämmelser om gruppundantag. De svenska konkurrensreglerna innehåller nämligen ett gruppundantag för avtal om viss taxisamverkan. I anslutning till förordningens utfärdande gav regeringen även ut förordningsmotiv (se Förordningsmotiv Fm 2000:4).

Före omregleringen av taximarknaden gällde enligt 1979 års yrkes- trafiklagstiftning bestämmelser om bl.a. trafikeringsplikt och skyldighet för en tillståndshavare att tillhöra en beställningscentral. Vidare var pris-sättningen reglerad genom att en statlig myndighet fastställde för hela landet gällande maximitaxor. Taximarknaden var hårt reglerad.

Taximarknaden i Sverige kan beskrivas som ett antal lokala taxi-marknader med mycket varierande förutsättningar. Kundunderlaget varierar kraftigt mellan tätbefolkade områden och glesbygd. Dessutom dominerar olika typer av kundgrupper i olika delar av landet. På många platser är de samhällsbetalda taxitransporterna (färdtjänst, skolskjutsar, skolresor och sjuktransporter) den huvudsakliga intäktskällan. I vissa glesbygdskommuner är andelen nära 90 procent av taxiföretagens intäkter och de samhällsbetalda resorna är således närmast en förut-sättning för taxiföretagens existens i dessa regioner. Taxitransporter som bekostas av privatpersoner och företag (s.k. privatresor) kan i dessa regioner betraktas som ett komplement till den övriga verksamheten. Den begränsade omfattningen av privatresor i glesbygd skulle kunna hänföras till de stora avstånden som innebär att det är kostsamt att resa med taxi. I de större städerna är bilden en helt annan. Där kan andelen samhälls-betalda resor uppskattas till 25–30 procent.

På taximarknaden finns huvudsakligen två slags företag, s.k. beställningscentraler och enskilda taxiföretag. Varje taxiföretag äger en eller flera taxibilar. En vanlig organisationsform är att beställnings-centralen ägs gemensamt av taxiföretagen. Det förekommer också att den drivs som ett fristående företag vilket taxiföretagen mot en avgift kan ansluta sig till.

Situationen på den svenska taximarknaden gör att det finns behov av två olika undantag från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete. Många kommuner utanför storstadsområdena och vissa städer med ett relativt stort befolkningsunderlag har en dominerande beställningscentral med hög eller mycket hög andel av den lokala marknad där den är verksam. Samarbeten i dessa sammanhang skulle sannolikt inte falla inom det område som kan omfattas av gruppundantag. För att säkerställa tillgången till taxiservice i dessa delar av landet har därför införts undantag i konkurrenslagen. I framförallt de större kommunerna finns ett annat behov av undantag. Här är det nämligen fråga om att i samhälls-ekonomins och konsumenternas intressen tillåta sådana samarbeten som

medför effektivitetsvinster på sätt som i allmänhet motiverar införandet av ett gruppundantag.

Följande förfaranden omfattas av gruppundantaget för avtal om viss taxisamverkan.

– *Gemensam inköpsverksamhet och skydd av affärshemligheter*

Taxiföretagen har ofta behov av att samordna sina inköp för att få ned kostnaderna för exempelvis inköp av bilar, teknisk utrustning, uniformer m.m. Inköpsrabatter av olika slag kan på så sätt utverkas. Genom stor-drifts- och rationalitetsfördelar kan kunderna erbjudas ett lägre pris. Ett sådant samarbete torde i de flesta fall överhuvudtaget inte märkbart begränsa konkurrensen. Större volymer ger, genom lägre transaktionskostnader för leverantören, bättre villkor enligt principen pris efter prestation. När ett sådant samarbete är konkurrensbegränsande på ett märkbart sätt, överväger de positiva effekterna i de allra flesta fall de negativa med samarbetet. Av dessa skäl finns anledning att i gruppundantaget undanta samarbete om gemensam inköpsverksamhet.

Ett taxiföretag i en beställningscentral får normalt tillgång till affärshemligheter. Att taxiföretagen åläggs att skydda dessa är en naturlig del av samarbetet och bör därför undantas.

– *Marknadsföring*

En viktig del i samarbetet är att taxiföretagen kan marknadsföra sig gemensamt, i meningen att beställningscentralen i annonsering, annan reklam eller liknande framträder samlat för köparna. Det kan röra sig om en gemensam marknadsprofil, gemensamma skyltar på fordonen, information om priser samt telefonnummer till beställningscentralen m.m. Sådant samarbete har i regel, under den allmänna förutsättningen nedan i fråga om en högsta marknadsandel, sammantaget sådana positiva effekter att det bör undantas i gruppundantaget.

– *Uppsägningstid*

En relativt kort uppsägningstid har i praxis ansetts vara en viktig omständighet vid beviljande av undantag för så långtgående skyldigheter som att transportören till exempel ska ställa sina fordon till förfogande eller överlåta alla sina affärsförbindelser till beställningscentralen, se nedan.

– *Skyldighet för taxiföretaget att utföra köruppdrag och ställa bilar till förfogande i enlighet med fastställd servicenivå*

Beställningscentralen svarar ofta för trafikplanering av antalet taxibilar olika veckodagar och vid dygnets olika timmar. Avtalen reglerar vanligen hur köruppdragen fördelas under olika tider på dygnet, helger m.m. På detta sätt ökar tillgängligheten, genom att kunderna har möjlighet att beställa taxi dygnet runt för alla sträckor. Beroende på vilotidsreglerna kan ett litet enskilt taxiföretag med en eller ett par förare inte vara tillgängligt alla dagar och dygnet runt, vilket torde leda till att man måste inrikta sig på de mest lönsamma arbetstiderna. Samarbete genom beställningscentraler framstår därför som ett sätt att upprätthålla en fungerande taximarknad alla dagar och dygnet runt. Det förekommer vidare att de deltagande taxiföretagen åläggs skyldighet att ställa bilar till beställningscentralens förfogande i viss omfattning

– *Konkurrensklausuler*

Ett taxiföretag i en beställningscentral får normalt tillgång till och kunskap om kundkretsen. Genom samverkan erhåller vidare de enskilda

taxiföretagen konfidentiell information om beställningscentralernas affärsverksamhet, strategier, know-how m.m. Eftersom det inte finns några större etableringshinder för att starta taxiverksamhet skulle de företag som deltar i en beställningscentral relativt enkelt kunna etablera konkurrerande verksamhet vid sidan av beställningscentralen och där effektivt utnyttja nämnda kunskaper. För att säkerställa att beställningscentralens kundavtal och andra affärshemligheter inte utnyttjas i konkurrerande verksamhet kan ett förbud för en transportör att bedriva konkurrerande verksamhet under avtalstiden i allmänhet inte anses ålägga berörda företag längre gående begränsningar än vad som är nödvändigt för att uppnå de avsedda positiva verkningarna av samarbetet. Mot denna bakgrund och då sådana konkurrensklausuler godtagits i praxis bör dessa undantas i gruppundantag.

– *Överlåtelse av affärsförbindelser till beställningscentralen*

Överlåtelse av affärsförbindelserna medför fördelar framförallt genom en effektiv samordning av transportuppdragen. Detta leder till ett rationellt utnyttjande av fordonsbeståndet och till att tomkörningar kan undvikas.

Som nämnts ovan finns det en risk att gruppundantag med för vitt tillämpningsområde medför sjunkande konkurrensintensitet. Bland annat mot bakgrund av att taxisamarbete enligt gruppundantaget tillåts innefatta prissamarbete som kan leda till att konkurrensen sätts ur spel bör det uppställas en begränsning i gruppundantaget för sådant samarbete som omfattar taxiföretag som har en stark ställning på den relevanta marknaden.

Från rättsliga och ekonomiska utgångspunkter måste man ha en betryggande anledning att bedöma att ett visst enskilt förfarande om det tillåts i ett gruppundantag inte ger de berörda företagen möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av nyttigheterna i fråga. Detta uppnås när det gäller en generell reglering lämpligen genom att taxiföretagens överlåtelse av affärsförbindelser till beställningscentralen undantas endast om taxiföretagens gemensamma marknadsandel högst uppgår till 35 procent av marknaden för de tjänster avtalet avser.

I de fall som prövats i praxis har en naturlig utgångspunkt varit att prissamarbetet ansetts som särskilt kritiskt men t.ex. även sådana skyldigheter som att ställa fordonen till förfogande dygnet runt eller att inte bedriva med beställningscentralen konkurrerande verksamhet. Som nämnts medför en överlåtelse av affärsförbindelser fördelar framförallt genom en effektiv samordning av transportuppdragen och ett rationellt utnyttjande av fordonsbeståndet genom att tomkörningar undviks. Det leder vidare till att små företag som samverkar får möjlighet att lägga konkurrenskraftiga anbud vid upphandlingar. I de individuella taxiärenden som prövats har undantag beviljats för de tillämpade förfarandena om de samverkande företagens marknadsandel inte riskerat att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av nyttigheterna och de olika långtgående förfarandena balanserats med exempelvis korta tider för utträde ur föreningen. Med hänsyn till att bl.a. prissamarbete tillåts i viss utsträckning samt till de mer omfattande skyldigheter som kan åläggas enligt 3 § tredje stycket och som har ett inbördes samband med varandra bör en marknadsandelsgräns vid 35 procent av den relevanta marknaden gälla för samtliga de förfaranden som räknas upp i nämnda

stycke. Mot bakgrund av den praxis som utbildats på området kan vid denna marknadsandel de i 8 § konkurrenslagen uppställda villkoren anses uppfyllda.

När det gäller inköpsamarbete i taxibranschen bör detta undantas oavsett de samverkande företagens ställning på den relevanta marknaden eftersom ett sådant samarbete i de flesta fall överhuvudtaget inte märkbart begränsar konkurrensen. Skydd för företagshemligheter bör inte heller begränsas av företagens ställning på den relevanta marknaden.

12.3 Regeringsformens bestämmelser om normgivning

Enligt 8 kap. 2 § regeringsformen meddelas föreskrifter om enskildas personliga ställning samt deras personliga och ekonomiska förhållanden inbördes genom lag. Detta hör till det s.k. obligatoriska lagområdet. Till följd av nämnda bestämmelse får inte riksdagen till regeringen delegera rätten att meddela föreskrifter om vad som ingår i nämnda område, t.ex. föreskrifter om avtal. Av 8 kap. 3 § regeringsformen följer att föreskrifter om förhållandet mellan enskilda och det allmänna, som gäller åligganden för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden, meddelas genom lag. I 8 kap. 7 § regeringsformen anges att regeringen, utan hinder av bl.a. 3 §, efter bemyndigande i lag genom förordning kan meddela föreskrifter om annat än skatt, om föreskrifterna avser bl.a. näringsverksamhet. Av 8 kap. 11 § regeringsformen följer att om riksdagen enligt 8 kap. bemyndigar regeringen att meddela föreskrifter i visst ämne, kan riksdagen därvid medge att regeringen överlåter åt bl.a. förvaltningsmyndighet att meddela bestämmelser i ämnet. Såvitt nu är aktuellt föreskrivs slutligen i 8 kap. 13 § regeringsformen att regeringen får, utöver vad som följer av bl.a. 8 kap. 7 §, genom förordning besluta föreskrifter om verkställighet av lag. Enligt samma lagrum får regeringen i förordning överlåta åt myndighet under regeringen att meddela bestämmelser i ämnet.

Med ”föreskrifter om verkställighet av lag” avses i första hand tillämpningsföreskrifter av rent administrativ karaktär. I viss mån omfattas även bestämmelser som i materiellt hänseende ”fyller ut” en lag, även om lagen i och för sig befinner sig inom det obligatoriska lagområdet. En förutsättning för att regeringen skall få göra detta är enligt förarbetena till regeringsformen att den lagbestämmelse som skall kompletteras är så detaljerad att regleringen inte tillförs något väsentligt nytt genom den av regeringen beslutade föreskriften (prop. 1973:90, s. 211). Verkställighetsföreskrifterna kan endast få innebära en precisering inom ett snävt område av lagregleringen (se bl.a. prop. 1976/77:123, s. 372).

12.4 Den nuvarande ordningen har ifrågasatts

Alltsedan konkurrenslagens tillkomst 1992 har regeringens möjligheter att i förordning meddela verkställighetsföreskrifter om gruppundantag ifrågasatts. Upplysningsbestämmelsen om att regeringen meddelar

verkställighetsföreskrifter i nu gällande 8 a § konkurrenslagen återfinns i betänkandets förslag till ny konkurrenslag i 6 kap. 6 §.

12.4.1 Ur förarbetena till konkurrenslagen

I det till Lagrådet år 1992 remitterade förslaget till 17 § konkurrenslagen var lydelsen den, att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fick ”föreskriva om undantag från förbudet i 6 §” för grupper av avtal som uppfyller förutsättningarna i 8 § (gruppundantag). Lagrådet riktade invändningar mot detta och uttalade att av förevarande 17 § inte med säkerhet kunde utläsas vilken karaktär bemyndigandet beträffande gruppundantag hade. I remissens allmänna motivering angavs emellertid, anförde Lagrådet vidare, att fråga var om föreskrifter om verkställighet av lag (8 kap. 13 § första stycket regeringsformen) och att bemyndigandet tagits in i den föreslagna konkurrenslagen för upplysnings skull (se prop. 1992/93:56, s. 336). Lagrådet tillade:

För att ett avtal skall kunna omfattas av ett gruppundantag erfordras enligt 17 § första stycket att undantaget finns med i föreskrifter som regeringen eller förvaltningsmyndighet utfärdat. Det är således inte tillräckligt att gruppavtalet uppfyller samtliga i 8 § angivna förutsättningar. Den avsedda rätten för regeringen att utfärda föreskrifter om gruppundantag kan därför inte ses som en enbart teknisk utfyllnad av konkurrenslagens undantagsbestämmelser. Som lagtexten är formulerad har regeringen eller förvaltningsmyndighet tilldelats en rätt att utfärda föreskrifter av mer långtgående slag. I realiteten innebär bemyndigandet att regeringen får komplettera lagen med ett helt nytt institut. Denna konstitutiva effekt i förening med de viktiga rättsverkningar som är kopplade till ett gruppundantag leder enligt lagrådets mening till slutsatsen att bemyndigandet inte utgör verkställighetsföreskrifter.

Föreskrifter om enskildas personliga ställning och deras personliga och ekonomiska förhållanden inbördes skall enligt 8 kap. 2 § regeringsformen meddelas genom lag. Rätten att utfärda sådana föreskrifter kan inte delegeras till regeringen eller förvaltningsmyndighet. Det i 17 § första stycket föreslagna bemyndigandet synes därför oförenligt med regeringsformen.

I den allmänna motiveringen uttalas att en befogenhet för regeringen eller Konkurrensverket att utfärda generella undantag från förbudet i 6 § för grupper av avtal har fördelar från resurssynpunkt. Det sägs också att en ordning med gruppundantag ökar det nya systemets förutsebarhet. Lagrådet har förståelse för dessa argument. Fråga uppkommer därmed om det är möjligt att åstadkomma en smidig reglering av gruppundantag utan att komma i konflikt med normgivningssystemet i 8 kap. regeringsformen.

Såvitt lagrådet kan finna står här två lösningar till buds. Den ena är att införa materiella bestämmelser om gruppundantag i själva lagtexten. I konkurrenslagen skulle exempelvis direkt anges att förbudet i 6 § inte gäller sådana grupper av avtal som uppfyller förutsättningarna i 8 §. Denna materiella bestämmelse kunde sedan kompletteras med verkställighetsföreskrifter utfärdade av regeringen eller förvaltningsmyndighet, om så bedömdes nödvändigt.

Den andra lösningen är att utvidga tillämpningsområdet för dispenser från förbudet i 6 §. Som 8 § har formulerats i det remitterade förslaget kan dispens avse endast ett individuellt avtal. Enligt 9 § krävs vidare att ett företag, som vill ha dispens, anmäler avtalet till Konkurrensverket.

Det är en omstridd fråga hur vidsträckt tillämpningsområdet för en dispensbefogenhet kan vara. Tvekan kan råda, om direktiv till en mer

obestämd krets av företag – exempelvis köpmän som kan komma att samverka i en priskampanj – kan ges i form av ett dispensbeslut eller om direktiven måste tas in i en författning. Lagrådet saknar anledning att i detta sammanhang närmare behandla gränsdragningen mellan normgivning och bemyndigande att bevilja dispenser. Så mycket synes dock kunna konstateras att utrymmet för dispenser rörande undantag från förbudet i 6 § är större än vad som föreslagits i 8 §.

I propositionen utformades 17 § annorlunda än i lagrådsremissen på grund av Lagrådets synpunkter. Regeringen uttalade (s. 26):

Som Lagrådet har anfört är en lösning på problemet med gruppundantag att det i lagen införs en materiell bestämmelse om dessa. Regeringen har samma uppfattning. Bestämmelsen bör dock inte som Lagrådet har föreslagit utformas som en inskränkning av förbudsområdet. Det vore då oegentligt att tala om undantag från förbudet. I stället bör bestämmelsen utformas som ett generellt undantag från förbudsområdet för sådana kategorier av avtal som uppfyller förutsättningarna i lagen för individuella undantag. Bestämmelsen bör vidare innehålla att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i verkställighetsföreskrifter kommer att ange sådana kategorier av avtal.

12.4.2 Uttalanden i samband med reformeringen av konkurrenslagen

Frågan om gruppundantagens rättsliga ställning behandlades därefter av Utredningen om en modernisering av konkurrensreglerna i betänkandet SOU 2003:73. Utredningen diskuterade om det var förenligt med regeringsformen att regeringen utfärdade gruppundantag på sätt som skett, men tog inte slutlig ställning i frågan eftersom den redan av andra skäl föreslog att det svenska systemet med gruppundantag skulle avskaffas.

Utredningens förslag utmynnande i Regeringens proposition 2003/04:80 Moderniserad konkurrensövervakning. Regeringen förordade här att systemet med gruppundantag skulle behållas (prop. 2003/04:80, s. 86). Lagrådet tog i sitt yttrande i anledning av propositionens förslag än en gång upp frågan om regeringens förordningar om gruppundantag står i överensstämmelse med regeringsformen. Lagrådet anförde i detta sammanhang följande (s. 219).

Nästa fråga är om gruppundantagen faller under det område som täcks av 8 kap. 7 § regeringsformen, vilket skulle innebära att regeringen i konkurrenslagen kunde bemyndigas att genom förordning besluta om gruppundantag. Enligt Lagrådets mening är det mycket tveksamt om 8 kap 7 § regeringsformen är tillämplig. Det bör även här beaktas att gruppundantagen kan få betydande civilrättsliga rättsverkningar. Det förhållandet att regeringen i 1992/93 års proposition inte vidhöll den utformning av 17 § konkurrenslagen som hade föreslagits i den föregående lagrådsremissen innebär också att man då inte ansåg att man kunde stödja sig på 8 kap. 7 § regeringsformen.

Det kan då diskuteras att antingen föra in tillräckligt detaljerade bestämmelser om gruppundantag i konkurrenslagen (jfr de särskilda bestämmelserna för vissa former av företagssamarbete i 18 a – 18 e §§) eller att överge systemet med bindande normer om gruppundantag och i stället gå över till en ordning med allmänna råd, som då lämpligen får meddelas av Konkurrensverket. Ytterligare ett alternativ, som har förts fram under

remissbehandlingen av utredningsbetänkandet, skulle kunna vara att i lagen föreskriva att samtliga EG-gruppundantag, till den del det inte är fråga om samhandel, skall gälla på motsvarande sätt i Sverige.

Lagrådet har för sin del inte underlag för något bestämt ställningstagande till vilket system som är att föredra. Det kan noteras att Konkurrentverket i sitt remissyttrande har uttryckt tveksamhet till tanken att verket i allmänna råd eller på annat sätt skall förklara hur verket avser att tillämpa förbudsreglerna. Och när det gäller möjligheten att göra EG-gruppundantagen tillämpliga på rent svenska förhållanden förefaller det tveksamt om alla svenska behov blir tillgodosedda genom en sådan lösning.

Trots de invändningar som kan riktas mot det nuvarande systemet med gruppundantag vill Lagrådet inte motsätta sig att det behålls under en övergångstid. Som tidigare har nämnts sägs i remissprotokollet att systemet skall bli föremål för ytterligare överväganden. I avvaktan på resultatet av dessa överväganden anser Lagrådet att den bestämmelse om gruppundantag som f.n. finns i 17 § första stycket konkurrenslagen och som nu föreslås överförd till 8 a § första stycket tills vidare bör kunna kvarstå. Däremot bör bestämmelsen om verkställighetsföreskrifter i andra stycket av den föreslagna 8 a § utgå, eftersom behörigheten att meddela den typen av föreskrifter följer redan av regeringsformen.

Regeringen anförde härvid att det kunde konstateras att nuvarande system med gruppundantag utfärdade av regeringen i form av förordningar aktualiserade två frågor, nämligen om gruppundantagen kunde anses vara verkställighetsföreskrifter och, om så inte skulle vara fallet, om regeringen kunde anses ha kompetens att utfärda förordningarna. Regeringen tog fasta på att Lagrådet uttalat att systemet med gruppundantag kunde kvarstå i avvaktan på kommande överväganden och föreslog inte att bestämmelsen om verkställighetsföreskrifter skulle tas bort. Regeringen anförde vidare att dessa båda frågor behövde övervägas ytterligare (prop. 2003/04:80, s. 92).

12.5 Lag i stället för förordning

Regeringens förslag: Befintliga förordningar om gruppundantag ersätts av lagar med samma innehåll. En hänvisning till de nya lagarna tas in i konkurrenslagen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna har antingen tillstyrkt promemorians förslag eller lämnat det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag

Den nuvarande ordningen innebär, som närmare redogjorts för ovan, att en allmän bestämmelse om gruppundantag har tagits in i konkurrenslagen och att detaljerade bestämmelser för vissa typer av gruppundantag har tagits in i förordningar. Att bestämmelser om gruppundantag på detta sätt har placerats i förordningar har flera orsaker. Man kan nämligen på detta sätt undvika att blanda konkurrenslagens generella principer med en stor mängd detaljer och man kan tämligen enkelt ändra i förordningarna för det fall det uppstår behov av justeringar.

Som framgår av avsnitt 12.4 har den nuvarande ordningens förenlighet med 8 kap. regeringsformen länge ifrågasatts. Även om det kan anföras skäl för att den nuvarande ordningen är acceptabel bör, för att varje tvivel om gruppundantagens förenlighet med grundlagen skall undanröjas, bestämmelserna i förordningarna ersättas med bestämmelser i lag. Denna förändring innebär inte någon ökad regelbörda för företagen, utan endast att gruppundantagen bibehålls sakligen oförändrade som den vägledning för företagen som bestämmelserna utgör.

Lagregler om gruppundantag kan placeras både i och utanför konkurrenslagen. Den nuvarande ordningen följer motsvarande reglers systematisering i gemenskapsrätten där de generella reglerna om undantag för grupper av avtal anges i EG-fördraget och detaljerade bestämmelser har tagits in i kommissionens förordningar.

Det är viktigt för forståelsen och förutsägbarheten av konkurrensreglerna att rättslikheten med EG-rätten upprätthålls även i fortsättningen. I 8 a § konkurrenslagen anges, liksom i EG-fördragets art 81.3, den grundläggande bestämmelsen om gruppundantagen. Närmare bestämmelser om vissa typer av avtal som omfattas av gruppundantag har sedan placerats utanför lagen respektive fördraget. Bestämmelserna om gruppundantag söker ange gränserna för avtalsgrupperna så skarpt som möjligt. Detaljrikedom i dessa bestämmelser är därför påtaglig. Vid en samlad bedömning innebär det anförda att de bestämmelser om gruppundantag som nu är placerade utanför konkurrenslagen även i fortsättningen bör anges separerade från lagen.

I och med att rättslikhet med EG-rätten eftersträvats vid utformningen av de svenska gruppundantagen har det ansetts nödvändigt att låta dessa hänvisa till kommissionens bestämmelser om gruppundantag. Även detta medför på sitt sätt att bestämmelserna blir detaljrika. EG-rättens gruppundantag är tidsbegränsade. De svenska gruppundantagen som har EG-förebilder är och bör även i fortsättningen vara tidsbegränsade på samma sätt. Vart och ett av gruppundantagen har därmed en giltighetstid som skiljer sig från övriga gruppundantags giltighetstid. Gruppundantagen bör därför inte föras samman till en gemensam lag om gruppundantag, utan bör istället placeras i skilda lagar.

Redan nu finns vissa undantag från förbudet i konkurrenslagen stadgade i lag, t.ex. undantag för vissa avtal inom taxibranschen och inom lantbruket (s.k. legalundantag). Det finns dock en systematisk skillnad mellan legalundantagen i konkurrenslagen och de bestämmelser om gruppundantag som idag finns i förordningar. Bestämmelserna om gruppundantag i förordningar utgör detaljerade bestämmelser för vissa typer av avtal, men förordningsbestämmelserna vidgar inte tillämpningsområdet för den generella bestämmelsen om undantag i konkurrenslagen. De s.k. legalundantagen är dock vidare än den generella bestämmelsen om undantag. De olika undantagen har därför inordnats i regelverket på olika sätt. Denna systematiska skillnad bör finnas kvar.

För att understryka den systematiska skillnaden mellan gruppundantag och legalundantag bör de nya lagbestämmelserna om gruppundantag hållas samman med den generella bestämmelsen om gruppundantag i konkurrenslagen. Det skall vara tydligt att de nya lagbestämmelserna om gruppundantag alltså faller inom det område som generellt är undantaget från förbudet. Detta föreslås ske genom att hänvisning till undan-

taget förs in i bestämmelsen där de nya lagarna om gruppundantag räknas upp. Undantagen för avtal inom taxibranschen och lantbruket bör alltså återfinnas i konkurrenslagen.

De nuvarande förordningsbestämmelserna om gruppundantag bör således ersättas med bestämmelser i lagar fristående från konkurrenslagen. Detta innebär att den nuvarande strukturen i princip behålls. Hänvisning i konkurrenslagen till dessa nya lagar om gruppundantag bör därvid göras.

Gruppundantagen gäller som nämnts under en begränsad tid. Det skall efter denna tid kunna utvärderas om förutsättningarna för gruppundantagen fortfarande är för handen och vilka praktiska erfarenheter som gjorts. Detta förhållande gäller även i fortsättningen vilket innebär att även de här föreslagna lagarna om gruppundantag bör ges en begränsad giltighetstid.

13 Upphävande av lagen (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende vid upphandling

13.1 Bakgrund

Lagen (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende vid upphandling (LIU) ger Marknadsdomstolen möjlighet att efter ansökan från i första hand Konkurrensverket förbjuda visst otillbörligt beteende avseende upphandling. Förbudet kan rikta sig mot i det närmaste alla offentliga aktörer som bedriver upphandling. Ett beteende kan förbjudas om det vid en samlad bedömning är otillbörligt på grund av att något företag påtagligt diskrimineras i förhållande till den offentliga aktörens egen verksamhet eller till ett annat företag. Förbud är också möjligt om ett beteende kan anses otillbörligt på grund av att det på något annat vis påtagligt snedvrider förutsättningar för en effektiv konkurrens vid upphandlingen. En ytterligare förutsättning för förbud är att den offentliga aktören tidigare tillämpat beteendet eller det av annan särskild anledning är sannolikt att detta kommer att tillämpas.

Genom möjligheten till ingripande skulle LIU enligt prop. 1993/94:222 erbjuda ett till lagen (1992:1528) om offentlig upphandling (LOU) kompletterande skydd mot otillbörliga beteenden vid genomförande av offentlig upphandling. Avsikten var att främja samhällsekonomin och konsumenternas intressen av konkurrens på lika villkor liksom även ökad effektivitet och tillväxt.

13.2 LIU fyller ingen praktisk funktion

Regeringens förslag: Lagen (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende vid upphandling upphävs.

Konkurrensverkets förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna har tillstyrkt förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Den offentliga upphandlingen utgör en stor del av den svenska samhälls-ekonomi. Det är därför viktigt att den fungerar effektivt och således att bestämmelserna som reglerar upphandlingen för anbudsgivare och upphandlare är ändamålsenliga och därmed effektiva. Det kan ifrågasättas om LIU uppfyller dessa krav.

Lagens räckvidd är begränsad och möjliggör i huvudsak bara reaktion efter att ett otillbörligt beteende förekommit vid en genomförd upphandling eller om det av särskild anledning är sannolikt att den upphandlande enheten kommer att tillämpa detta beteende. Lagen kan inte användas för rättelse av pågående eller avslutad upphandling och den kan inte heller användas för att komma tillrätta med direktupphandlingar eller upphandlingar som avbryts för att gynna viss anbudsgivare. Med dessa begränsningar minskar företagets intresse av att försöka utnyttja det skydd lagen erbjuder eftersom det torde vara främst under pågående upphandling som behovet av kompletterande skydd gör sig som mest gällande. När upphandlingen väl är genomförd ter sig detta behov inte längre lika påtagligt, särskilt såvitt avser mindre företag som inte har tid eller resurser att driva en process mot en upphandlande enhet. Till detta kan läggas att den upphandlande enheten mycket väl kan vara företagets viktigaste kund och att företaget även av denna anledning är obenäget att vidta åtgärder för framtiden mot den upphandlande enheten.

Konkurrensverket har även pekat på att lagen innehåller oklarheter. Bland annat anför verket att det inte är klart hur lagen förhåller sig till LOU. Tillämpningen av LIU kan kräva komplicerade tolkningar av de krav som i LOU ställs på en anbudstävling. Det uttalas i motiven till 3 § LIU att den principiella utgångspunkten för bestämmelsen är att när en anbudstävling anordnas de spelregler ska hållas som har slagits fast genom LOU (prop. 1993/94:222, s. 70). Någon hänvisning till LOU finns dock inte i 3 §. Otillbörlighetsrekvisitet kan inte kopplas direkt till kravet på affärsmässighet enligt LOU. Det rekvisitet är nämligen långt mer omfattande än otillbörlighetsrekvisitet. Konkurrensverket har anfört att nämnda motivuttalande är både förvirrande och oklart till sin innebörd. Lagen (1992:1528) om offentlig upphandling har upphört att gälla i samband med att lagen (2007:1091) om offentlig upphandling och lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster trädde i kraft den 1 januari 2008. Inte heller de nya lagarna är kopplade till otillbörlighetsrekvisitet i LIU.

Av Konkurrensverkets rapporter framgår att det till verket kommit in 100 ärenden med anknytning till LIU under den tid lagen funnits fram till våren 2007. Endast nio av ärendena hänför sig till åren 2003–2007 och endast i två fall har verket väckt talan vid Marknadsdomstolen om att förbjuda visst beteende enligt lagen.

Ett nytt EG-direktiv om ändring av rättsmedelsdirektiven antogs under slutet av år 2007, Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/66/EG av den 11 december 2007 om ändring av rådets direktiv 89/665/EEG och 92/13/EEG vad gäller effektivare förfaranden för prövning av offentlig

upphandling. Det nya direktivet har till syfte att bl.a. motverka olagliga direktupphandlingar.

Sammantaget synes lagen ha en alltför begränsad räckvidd för att vara ändamålsenlig. Den är dessutom, enligt vad som anförts, oklar och svår att tillämpa. Dessa förhållanden får antas vara orsaken till att den använts vid få tillfällen och dessutom alltmer sällan. Lagen har kort sagt visat sig sakna praktisk betydelse som ett verktyg att effektivisera den offentliga upphandlingen. Det framstår inte som möjligt att åtgärda detta genom en justering av lagen. Den bör därför upphävas.

14 Lagtekniska frågor, ikraftträdande och övergångsbestämmelser

14.1 Ny konkurrenslag, näringsförbud m.m.

Regeringens förslag:

- Den nuvarande konkurrenslagen ersätts med en ny lag. Den nya lagen ska träda i kraft den 1 november 2008.
- Domar och beslut som har meddelats med stöd av den nu gällande konkurrenslagen ska anses meddelade med stöd av motsvarande bestämmelser i den nya konkurrenslagen.
- Förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning i den nya konkurrenslagen ska tillämpas även på avtal som förelegat eller förfaranden som tillämpats när lagen träder i kraft, om inte avtalet eller förfarandet är tillåtet enligt äldre bestämmelser.
- På ännu gällande undantag samt i fråga om icke-ingripandebesked ska konkurrenslagens bestämmelser i dess lydelse före den 1 juli 2004 alltjämt tillämpas.
- Bestämmelsen i den nya konkurrenslagen om påförande av konkurrensskadeavgift för överträdelse av förbuden i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget ska tillämpas endast såvitt avser överträdelse som begåtts efter den 1 januari 2001.
- För överträdelse som begåtts före den 1 augusti 2005 ska, vid bestämmande av konkurrensskadeavgiften, inte beaktas att företaget tidigare har överträtt något av förbuden i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget.
- För fordringar på skadestånd som har uppkommit före den 1 augusti 2005 ska rätten till ersättning även enligt den nya konkurrenslagen anses ha fallit bort, om talan inte väckts inom fem år från det att skadan uppkommit.
- Den nya regeln om preskription ska tillämpas även på överträdelse som har skett före ikraftträdandet, om inte möjligheten att påföra konkurrensskadeavgift har bortfallit dessförinnan enligt äldre bestämmelser.
- Beträffande företagskoncentrationer som har uppkommit före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser tillämpas.

- I fråga om mål och ärenden som före ikraftträdandet är anhängiga vid domstol ska äldre bestämmelser tillämpas.
- För prövningen av förutsättningarna för näringsförbud ska hänsyn få tas till vad som ägt rum före ikraftträdandet endast såvitt avser frågan om förbud är påkallat från allmän synpunkt.
- Följdändringar i andra författningar ska träda i kraft den 1 november 2008.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. *Linklaters Advokatbyrå AB* tillstyrker förslaget, men anser att den särreglering som finns i konkurrenslagen i fråga om undantag för samverkan inom vissa lantbruksföreningar och taxisamverkan bör regleras i särskilda författningar. *Malmö tingsrätt* anser att behovet av förändring av den nuvarande konkurrenslagen är begränsat och ifrågasätter därför om det är nödvändigt att förändra konkurrenslagens nuvarande struktur. En sådan ingripande lagteknisk omarbetning som den föreslagna medför alltid vissa komplikationer, inte minst för de användare som har lärt sig att tillämpa den nuvarande lagtexten. Tingsrätten motsätter sig dock inte att lagstiftningstekniken moderniseras.

Skälen för regeringens förslag

Den nu gällande konkurrenslagen kom till år 1993. Den har ändrats åtskilliga gånger och innehåller nu många inskjutna a- och b-paragrafer. Lagens disposition har blivit otydlig. Regeringen anser därför att det finns anledning att skriva en helt ny lag. Den nya lagen bör vara indelad i kapitel för att göra den lättare att överblicka. Lagens paragrafer bör numreras särskilt i varje kapitel för att göra framtida lagändringar enklare att genomföra utan att lagens överskådlighet äventyras.

Vad gäller undantagen från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete för vissa avtal avseende primära lantbruksföreningar och taxi är det regeringens uppfattning att undantagen alltför ofta ges i konkurrenslagen. Skälet till det är att sådan samverkan många gånger är av den omfattningen att den i praktiken träffas av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i konkurrenslagen (se prop. 1993/94:210, s. 35f. och prop. 1999/2000:140, s. 217ff.). Andra gruppundantag från förbudet utgår från att avtalen uppfyller förutsättningarna för undantag från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete och kan av den anledningen regleras i särskild författning.

Eftersom den nya konkurrenslagen inte innehåller några ändringar vad avser förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning, krävs inte några omfattande förberedande åtgärder innan lagen träder i kraft. Detsamma gäller de ändringar som sker beträffande företagskoncentrationer. Mot bakgrund härav kan lagen träda i kraft den 1 november 2008. Tidpunkten sammanfaller också med den tidigare behandlade reformeringen av rättegångsbalken. Övriga föreslagna lagändringar bör träda i kraft vid samma tidpunkt.

Domar och beslut som har meddelats med stöd av den nu gällande konkurrenslagen bör naturligtvis fortsätta att gälla. Sådana domar och beslut kommer i vissa avseenden att beröras av den nya lagens bestämmelser. En övergångsbestämmelse införs därför enligt vilken äldre domar och beslut ska anses meddelade med stöd av motsvarande bestämmelser i den nya konkurrenslagen.

Förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning i den nya konkurrenslagen omfattar visserligen i sak samma avtal och förfaranden som nu gällande förbud. När de nya förbudsbestämmelserna träder i kraft den 1 november 2008 kommer samtidigt de äldre att upphöra att gälla. När det då gäller avtal som förelegat och förfaranden som tillämpats före ikraftträdandet är en övergångsbestämmelse nödvändig. I annat fall kommer Konkursverket och domstolarna inte att kunna bedöma en påstådd överträdelse mot någon gällande förbudsbestämmelse. Det bör därför införas en övergångsbestämmelse som innebär att nämnda förbud i den nya konkurrenslagen ska tillämpas också på avtal som förelegat och förfaranden som tillämpats före ikraftträdandet, om inte avtalet eller förfarandet är tillåtet enligt äldre bestämmelser.

Möjligheten för Konkursverket att beträffande avtal och förfaranden besluta om individuella undantag och icke-ingripandebesked upphörde den 1 juli 2004. Då upphörde även bestämmelsen om s.k. automatiska undantag att gälla. Ändringarna föranleddes av förordning 1/2003. Det framgår av förarbetena till lagändringarna att regeringen ansåg att för svenskt vidkommande företagen, även efter att dessa bestämmelser hade upphört att gälla, borde kunna förlita sig på det skydd som de fått genom undantag eller icke-ingripandebesked (prop. 2003/04:80, s. 134 f.) Därför infördes i den nu gällande konkurrenslagen tre övergångsbestämmelser beträffande dessa situationer. Regeringen anser att, på samma sätt och av samma skäl som i fråga om den nu gällande konkurrenslagen, den lagens övergångsbestämmelser bör tillämpas på undantag som har beslutats före den 1 juli 2004. I likhet med vad som i dag gäller bör ett sådant beslut inte kunna förnyas enligt de bestämmelser som gällde före den 1 juli 2004. Likaså bör den nu gällande lagens övergångsbestämmelser tillämpas på s.k. automatiska undantag samt i fråga om icke-ingripandebesked som beslutats före den 1 juli 2004.

Förslaget till en ny modell för att bestämma konkurrensskadeavgiftens storlek väcker vissa övergångsfrågor när det gäller överträdelser av förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen eller i EG-fördraget som har begåtts före den nya lagens ikraftträdande. Regeringen bedömer att mål om konkurrensskadeavgift sannolikt innefattar en anklagelse om brott i Europakonventionens mening. De föreslagna bestämmelserna skulle kunna uppfattas som en skärpning av sanktionssystemet. I allt väsentligt är dock de regler som föreslås endast en kodifiering av vad som redan i dag måste anses följa av rättspraxis och förarbetsuttalanden. Syftet med införandet av de nya bestämmelserna är bl.a. att ge domstolarna förutsättningar för att kunna döma ut speciellt kämbara konkurrensskadeavgifter i särskilt allvarliga fall, genom att det blir lättare att identifiera dessa fall. Det kan inte i sig anses innebära att sanktionssystemet har skärpts. Det är därför inte nödvändigt med någon över-

gångsbestämmelse beträffande den nya metoden för att fastställa konkurrensskadeavgiftens storlek.

Enligt den nu gällande konkurrenslagen får Stockholms tingsrätt påföra konkurrensskadeavgift för överträdelse av förbudet i såväl konkurrenslagen som i EG-fördraget. Vad avser överträdelse av förbudet i EG-fördraget gäller detta dock endast överträdelse som begåtts efter den 1 januari 2001 (jfr SFS 2000:1023 och SFS 2004:409). Övergångsreglerna är fortfarande relevanta och förs över till den nya konkurrenslagen.

En liknande övergångsbestämmelse återfinns i den nu gällande konkurrenslagen avseende det förhållandet att det sedan den 1 augusti 2005 vid fastställande av konkurrensskadeavgift får beaktas att företaget tidigare överträtt förbud i EG-fördraget. Före den 1 augusti 2005 omfattade bestämmelsen om återfall endast tidigare överträdelse av konkurrenslagen. Även denna övergångsbestämmelse har fortsatt relevans och förs över till den nya konkurrenslagen.

Vad beträffar förslaget om vidare regler om preskriptionsavbrott ska de nya reglerna vara tillämpliga även på överträdelse som har skett före ikraftträdandet, såvida inte möjligheten att påföra konkurrensskadeavgift har fallit bort dessförinnan enligt den nu gällande konkurrenslagen.

En annan befintlig övergångsbestämmelse med fortsatt relevans är den som gäller preskriptionstiden på fem år avseende fordringar på skadestånd som uppkommit före den 1 augusti 2005. När övergångsbestämelsen infördes motiverades den med att det var rimligt att äldre fordringar följde den tidigare femårsregeln för att undvika civilrättslig verkan bakåt i tiden (prop. 2004/05:117, s. 36.). För fordringar som uppkommit före den 1 augusti 2005 ska således rätten till ersättning också enligt den nya konkurrenslagen anses ha fallit bort, om talan inte väckts inom fem år från det att skadan uppkommit. Den tioåriga preskriptionstiden gäller för fordringar enligt den nya lagen som kommit till efter den 1 augusti 2005.

Det torde vara en allmän uppfattning att företag har ett berättigat krav på att vid varje tidpunkt veta vilka regler som gäller. Regler med civilrättslig verkan bakåt i tiden bör således undvikas. Såvitt avser bestämmelserna om företagskoncentrationer talar detta för en övergångsbestämmelse i den nya konkurrenslagen med innebörden att den nu gällande lagens bestämmelser ska tillämpas avseende koncentrationer som har uppkommit före ikraftträdandet.

I fråga om mål och ärenden som prövas i domstol vid lagens ikraftträdande ska äldre regler tillämpas.

Även vad avser ändringarna i lagen om näringsförbud krävs särskilda övergångsregler. De nya bestämmelserna innebär att näringsförbud, utöver vad som i dag gäller, kan träffa också personer som rättsligt eller faktiskt utövar ledningen över företag som ingår eller tillämpar vissa avtal som är förbjudna enligt konkurrenslagen eller artikel 81 i EG-fördraget. Vid en tillämpning av dessa bestämmelser bör vad som skett före ikraftträdandet kunna beaktas endast såvitt avser frågan om förbud är påkallat från allmän synpunkt.

En ny konkurrenslag föranleder också flera följdändringar i andra författningar. Dessa förändringar bör träda i kraft samtidigt som den nya konkurrenslagen, den 1 november 2008.

14.2 Gruppundantag i lag

Regeringens bedömning: Övergångsbestämmelser såvitt avser gruppundantagen behövs inte.

Promemorian berör inte denna fråga.

Remissinstanserna har inte yttrat sig i denna del.

Skälen för regeringens bedömning

Nu gällande gruppundantag överförs enligt regeringens förslag till lagar om gruppundantag. Bestämmelsernas sakliga innehåll ändras därvid inte. Avtal som sedan tidigare omfattas av ett undantag kommer att göra så även i fortsättningen. Något behov av övergångsbestämmelser såvitt avser dessa bestämmelser föreligger därmed inte.

14.3 Upphävande av lagen om (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende vid upphandling

Regeringens förslag: Lagen om upphävande av lagen om ingripande mot otillbörligt beteende vid upphandling och lagen om ändring i lagen om marknadsdomstol m.m. förses med övergångsbestämmelser av innebörd att äldre bestämmelser ska gälla såvitt avser ärenden som anhängiggjorts före ikraftträdandet av nu föreslagna ändringar.

Promemorian berör inte denna fråga.

Remissinstanserna har inte yttrat sig i denna del.

Skälen för regeringens förslag

I samband med att lagen om ingripande mot otillbörligt beteende vid upphandling upphävs är det lämpligt att det införs övergångsbestämmelser med den innebörden att lagen alljämt ska tillämpas avseende ärenden som anhängiggjorts vid Marknadsdomstolen innan upphävandet av lagen träder i kraft. I annat fall riskerar Marknadsdomstolen att drabbas av tillämpningssvårigheter och enskilda skulle kunna lida rättsförluster. Motsvarande övergångsbestämmelser bör också föreskrivas beträffande ändringen av 1 § lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m. som anger enligt vilka bestämmelser Marknadsdomstolen handlägger mål och ärenden.

15 Konsekvenser

15.1 Statsfinansiella effekter

15.1.1 Förslag som leder till ökade eller minskade kostnader

Regeringens förslag syftar bl.a. till effektivisera tillämpningen av konkurrenslagens förbud mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning samt prövningen av företagskoncentrationer. Det är dock svårt att närmare uppskatta storleken av de ökade eller minskade kostnaderna, eftersom det finns såväl omedelbara som dynamiska effekter att beakta. Inledningsvis kan således vissa förslag komma att medföra ökade kostnader, men efter en tid leda till ett effektivare resursutnyttjande. Därtill kommer att den omständigheten att det är fråga om ett förhållandevis litet antal ärenden och mål, varav vissa kan vara omfattande och komplexa, gör att resursbehovet kan variera stort över tiden och att effekterna av förslagen blir svåra att bedöma.

Merparten av förslagen påverkar både Konkurrensverkets och berörda domstolars handläggning av ärenden och mål och därmed också de resurser som behöver tas i anspråk. Eftersom verket och domstolarna påverkas av varandras agerande, är det många gånger svårt att fördela de ekonomiska effekterna mellan dem.

Regeringen föreslår att sanktionsmöjligheterna för vissa allvarliga överträdelse av konkurrensreglerna ska utökas med bestämmelser om näringsförbud. Det innebär att Konkurrensverket, Stockholms tingsrätt och Marknadsdomstolen tillförs nya ärenden och mål. Detta medför i viss mån ökade kostnader för verket och domstolarna. Reglerna om näringsförbud är emellertid utformade på sådant sätt att de ska tillämpas endast i särskilt allvarliga och kvalificerade fall. Ärenden och mål om näringsförbud torde därför inte komma att bli särskilt frekventa. Påverkan på statsfinanserna måste därför bedömas som liten.

Regeringens förslag om att handlägga mål om skadestånd gemensamt med mål om konkurrensskadeavgift har processekonomiska fördelar och torde innebära ett effektivare utnyttjande av domstolarnas samlade resurser. En gemensam handläggning kan ge Konkurrensverket ett kvalitativt resurstillskott, om företag som drabbats av en överträdelse ges större anledning att göra gemensam sak med verket, vilket företagen förmodligen får genom de förhållandevis förmånliga rättegångskostnadsregler som föreslås.

De förslag som lämnas till vissa förändringar av reglerna om ansvar för rättegångskostnader syftar till att effektivisera domstolarnas handläggning av mål om konkurrensskadeavgift. Förslagen bedöms leda till effektivitetsvinster för såväl Konkurrensverket som domstolarna. Detsamma gäller förslaget om en förlängningen av preskriptionstiderna för påförande av konkurrensskadeavgift.

Ett annat förslag som bör kunna innebära besparingar för samhället är att Konkurrensverket ges behörighet att besluta om konkurrensskadeavgift i ärenden som inte är tvistiga (avgiftsföreläggande). Detta kan minska antalet mål i Stockholms tingsrätt och även medföra att målen blir mindre omfattande till följd av att en eller flera parter väljer att godkänna ett föreläggande i stället för att delta i en domstolsprocess.

Förslaget torde inte medföra några ökade kostnader hos Konkurrensverket samtidigt som det uppenbarligen innebär besparingar för Stockholms tingsrätt.

För Marknadsdomstolens del föreslås att krav på prövningstillstånd införs för överklagande av domar och beslut från Stockholms tingsrätt. I ett inledande skede kommer troligen prövningstillståndsfrekvensen att vara hög. På sikt bör emellertid kravet på prövningstillstånd i ledet Stockholms tingsrätt – Marknadsdomstolen vara förenat med flera fördelar. Det är dock svårt att närmare ange hur stora ekonomiska effekter som prövningstillståndssystemet kommer att medföra. Reformen bör bl.a. i ett längre perspektiv kunna frigöra resurser hos Konkurrensverket och i Marknadsdomstolen.

Förslaget att det i konkurrenslagen bör föras in en bestämmelse om att en anmälan om företagskoncentration får göras så snart de berörda företagen kan visa att de avser att genomföra en koncentration, kan medföra att Konkurrensverket tvingas handlägga ärenden där parterna saknar verklig avsikt att gå samman eller där sammanslagningen kommer att avbrytas i ett senare skede av samgåendeprocessen. Som redovisats tidigare torde dock risken för detta vara liten.

Förslaget om att utvidga kretsen som får överklaga Konkurrensverkets beslut enligt konkurrenslagen, bedöms i praktiken inte medföra några större kostnader för verket och domstolarna. Det krävs att Konkurrensverkets beslut angår den som klagar. Konkurrensverkets beslut angår framför allt parterna hos verket och deras medparter i eventuella avtal. Dessa torde redan i dag tillhöra den krets som har klagorätt.

Sammantaget gör regeringen bedömningen att den kostnadsökning som förslaget till näringsförbud kan komma att medföra för Konkurrensverket och domstolarna torde neutraliseras av de effektivitetsvinster som följer av övriga förslag.

15.1.2 Förslag med dynamiska effekter

Förslaget om mer preciserade regler för att bestämma konkurrensskadeavgiftens storlek bör komma att underlätta såväl Konkurrensverkets utredning som efterföljande domstolsprocess. På sikt bör förslaget vidare innebära processekonomiska vinster, inte minst mot bakgrund av att det blir lättare för parterna och domstolarna att bedöma vilka omständigheter som är av betydelse för avgiftens storlek.

Förslaget till tydligare och EU-anpassade regler om eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift torde leda till större möjligheter att lagföra allvarliga överträdelser av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete. Förslaget bidrar också till att förhindra företag från att delta i sådana samarbeten.

Regeringens förslag om att harmonisera konkurrenslagens bestämmelser om företagskoncentrationer med motsvarande bestämmelser inom EG-rätten, förväntas påverka handläggningen av ärenden och mål och medföra vissa effektivitetsvinster. Det synes vara en effektiv ordning att bestämmelserna har samma innebörd och att de svenska reglerna tolkas och tillämpas på samma sätt som inom EG-rätten.

Förslaget till ändrade omsättningströsklar för skyldigheten att anmäla företagskoncentrationer till Konkurrensverket bör leda till att antalet anmälningar minskar. Samtidigt torde lagens träffsäkerhet öka och fler konkurrensbegränsande koncentrationer kunna åtgärdas. De resurser som frigörs kommer då att kunna användas bättre och för att komma till rätta med de konkurrensproblem som dessa koncentrationer kan ge upphov till.

15.2 Konsekvenser för företag

Enligt regeringens bedömning medför inte förslagen några ökade kostnader eller ökad administrativ börda för företagen generellt sett. Det kan allmänt framhållas att det ligger i företagets intresse med ett mer effektivt, ändamålsenligt och rättssäkert förfarande hos Konkurrensverket och i domstolarna. Förslaget om tydligare regler för att fastställa konkurrensskadeavgiftens storlek bedöms dock leda till ökade kostnader för företag som överträder förbuden i konkurrenslagen och i EG-fördraget.

Förslaget om avgiftsföreläggande innebär att företag kan slippa att medverka i en långdragen rättsprocess. Denna möjlighet är särskilt viktig för små företag som har deltagit i en överträdelse av konkurrensreglerna och som inte finner det förenligt med företagets intresse att mobilisera de resurser som många gånger krävs för att delta i ett domstolsförfarande. Detta gäller inte minst i fall när stora och resursstarka företag har deltagit i t.ex. en kartell där det även ingår små företag.

Regeringens förslag som innebär att ett skadelidande företag kan göra gemensam sak med Konkurrensverket, samtidigt som ansvaret för rättegångskostnader är begränsat, ökar möjligheten för företag att få gehör för sina skadeståndskrav vid konkurrenslagsöverträdelser. Detta förhållande torde vara positivt för företagen.

När det gäller företagskoncentrationer syftar den EG-anpassning som föreslås bl.a. till att enhetliga regler ska gälla för svenska företag som är verksamma också på andra håll på den gemensamma marknaden. Förslaget till ändrade omsättningströsklar för skyldigheten att anmäla företagskoncentrationer till Konkurrensverket bedöms leda till att antalet anmälningar minskar betydligt. Förslaget leder i så fall till påtagliga resursbesparingar för näringslivet.

15.3 Konsekvenser för andra än Konkurrensverket, domstolarna och företagen

Förslagen torde inte påverka kostnader eller intäkter för kommuner eller landsting. De får inte heller betydelse för den kommunala självstyrelsen, för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet, för jämställdheten mellan kvinnor och män eller möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

16 Författningskommentar

16.1 Förslaget till konkurrenslag

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens ändamål m.m.

1 § Denna lag har till ändamål att undanröja och motverka hinder för en effektiv konkurrens i fråga om produktion av och handel med varor, tjänster och andra nyttigheter.

Paragrafen, som motsvarar tidigare 1 §, är oförändrad. Före paragrafen har dock förts in en underrubrik.

2 § Lagen är inte tillämplig på överenskommelser mellan arbetsgivare och arbetstagare om lön eller andra anställningsvillkor.

Paragrafen motsvarar tidigare 2 §. I paragrafen har endast gjorts viss språklig justering.

3 § I rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget och rådets förordning nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer finns bestämmelser av betydelse för tillämpningen av denna lag.

Paragrafen är ny, men motsvaras delvis av 1 § andra stycket i 1994 års lag om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler. Syftet är att göra tydligt att EG-förordningarna 1/2003 och 139/2004 har betydelse för tillämpningen av konkurrenslagen.

4 § Regeringen meddelar föreskrifter om vilka domstolar och andra myndigheter som är konkurrensmyndigheter enligt rådets förordning (EG) nr 1/2003, om det inte följer av denna lag.

Paragrafen motsvarar tidigare 5 §. I paragrafen har endast gjorts vissa språkliga justeringar.

Definitioner

5 § I denna lag avses med *företag* en fysisk eller juridisk person som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur, dock ej till den del verksamheten består i myndighetsutövning.

Med företag avses också en sammanslutning av företag.

Före paragrafen har förts in en underrubrik. Paragrafen motsvarar tidigare 3 § första och andra stycket. *Första stycket* har endast ändrats i språkligt hänseende. *Andra stycket* är oförändrat. Tidigare 3 § tredje stycket har flyttats till 6 § i detta kapitel.

6 § Det som i lagen sägs om *avtal* ska tillämpas även på

1. beslut av en sammanslutning av företag, och
2. samordnade förfaranden av företag.

Paragrafen motsvarar tidigare 3 § tredje stycket och har endast ändrats språkligt.

7 § Med *primär lantbruksförening* avses i denna lag en ekonomisk förening vars medlemmar är enskilda lantbrukare eller andra företag som bedriver jordbruk, trädgårdsverksamhet eller skogsbruk. Om sammanslutningar av sådana företag är medlemmar i föreningen, anses den dock vara primär lantbruksförening endast om sammanslutningarna bara utgörs av lokala sammanslutningar av företag med verksamhet av angivet slag.

I lagen (2000:1025) om innebörden av begreppen jordbruks-, trädgårds- och skogsprodukter i konkurrenslagen (2008:000) finns bestämmelser om vad som avses med sådana produkter.

Paragrafen motsvarar tidigare 18 a och b §§.

8 § Med *taxiföretag* avses i denna lag ett företag som tillhandahåller taxitjänster eller därmed jämförbara transporttjänster.

Med *beställningscentral* avses en gemensam eller fristående funktion som tar emot beställningar och fördelar transportuppdrag mellan taxiföretag. Funktionen kan även utföra sådan verksamhet som har samband därmed.

Paragrafen motsvarar tidigare 18 d §.

9 § En *företagskoncentration* enligt denna lag ska anses uppstå om kontrollen av företag varaktigt förändras till följd av

1. att två eller flera tidigare självständiga företag slås samman, eller

2. att antingen en eller flera personer, som redan kontrollerar minst ett företag, eller också ett eller flera företag genom förvärv av värdepapper eller tillgångar, genom avtal eller på annat sätt direkt eller indirekt får kontroll över ett eller flera företag eller delar därav.

Bildandet av ett gemensamt företag som på varaktig basis fyller en självständig ekonomisk enhets samtliga funktioner utgör en företagskoncentration enligt första stycket 2.

Bestämmelsen har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 10.2.2).

I paragrafens *första stycke*, som motsvarar i huvudsak tidigare 34 §, definieras begreppet företagskoncentration. Bestämmelsen har förtydligats på det sättet att det måste vara fråga om en varaktig förändring av kontroll för att en koncentration i lagens mening ska anses uppstå. Bestämmelsen knyter an till bedömningen av hur en företagskoncentration anses uppstå enligt artikel 3 i förordning 139/2004. Det

svenska begreppet företagskoncentration ska vara identiskt med det som används inom EG-rätten. I det enskilda fallet ska begreppet förstås och tolkas med ledning av de rättskällor som tillämpas inom EG-rätten.

Andra stycket är oförändrat.

Lagens disposition

10 § Lagen innehåller bestämmelser om

- förbjudna konkurrensbegränsningar (2 kap.),
- åtgärder mot konkurrensbegränsningar (3 kap.),
- företagskoncentrationer (4 kap.),
- uppgiftsskyldighet och undersökning (5 kap.),
- vite (6 kap.),
- överklagande (7 kap.), och
- handläggningen i domstol (8 kap.).

Paragrafen är ny och redovisar lagens disposition. Före paragrafen har förts in en underrubrik.

2 kap. Förbjudna konkurrensbegränsningar

Konkurrensbegränsande samarbete mellan företag

1 § Sådana avtal mellan företag som har till syfte eller resultat att hindra, begränsa eller snedvrیدا konkurrensen på marknaden på ett märkbart sätt är förbjudna, om inte annat följer av denna lag.

Detta gäller särskilt sådana avtal som innebär att

1. inköps- eller försäljningspriser eller andra affärsvillkor direkt eller indirekt fastställs,
2. produktion, marknader, teknisk utveckling eller investeringar begränsas eller kontrolleras,
3. marknader eller inköpskällor delas upp,
4. olika villkor tillämpas för likvärdiga transaktioner, varigenom vissa handelspartner får en konkurrensnackdel, eller
5. det ställs som villkor för att ingå ett avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt handelsbruk har något samband med föremålet för avtalet.

Paragrafen motsvarar tidigare 6 §. I *första stycket* har hänvisningarna till tidigare 8 § m.fl. tagits bort. I stället har en allmän upplysning om att det finns undantag från förbudet förts in. I övrigt har endast viss språklig justering skett. Den allmänna undantagsbestämmelsen återfinns i nästföljande paragraf.

Undantag från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag

2 § Förbudet i 1 § gäller inte för ett avtal som

1. bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande,

2. tillförsäkrar konsumenterna en skälig andel av den vinst som därigenom uppnås,

3. bara ålägger de berörda företagen begränsningar som är nödvändiga för att uppnå målet i 1, och

4. inte ger de berörda företagen möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av nyttigheterna i fråga.

Paragrafen, som motsvarar tidigare 8 §, är oförändrad. Före paragrafen har införts en underrubrik.

Gruppundantag

3 § Undantag från förbudet i 1 § gäller för sådana grupper av avtal som uppfyller förutsättningarna i 2 § (*gruppundantag*).

Bestämmelser om sådana grupper av avtal finns i

1. lagen (2008:000) om gruppundantag för avtal om viss taxi-samverkan,

2. lagen (2008:000) om gruppundantag för vertikala avtal,

3. lagen (2008:000) om gruppundantag för specialiseringsavtal,

4. lagen (2008:000) om gruppundantag för avtal om forskning och utveckling,

5. lagen (2008:000) om gruppundantag för vertikala avtal inom motorfordonssektorn,

6. lagen (2008:000) om gruppundantag för vissa avtal inom försäkringssektorn, och

7. lagen (2008:000) om gruppundantag för avtal om tekniköverföring.

Om ett enskilt avtal till följd av ett gruppundantag är undantaget från förbudet i 1 § men har följder som är oförenliga med 2 §, får Konkurrensverket besluta att avtalet inte ska omfattas av gruppundantaget.

Paragrafens första och tredje stycke motsvarar tidigare 8 a § första och tredje stycket. Före paragrafen har förts in en underrubrik.

I *andra stycket* görs en uttrycklig hänvisning till de lagar som anger vilka grupper av avtal som uppfyller förutsättningarna i 2 § och som därmed är undantagna från förbudet i 1 §. Gruppundantagens innebörd författningstekniska utformning har behandlats i avsnitt 12.

Särskilda bestämmelser för vissa former av samarbete mellan små företag

4 § Förbudet i 1 § gäller inte för sådana avtal inom en primär lantbruksförening eller dess dotterföretag som avser samverkan mellan föreningens medlemmar om

1. produktion, insamling, förädling, försäljning eller därmed sammanhängande verksamhet såsom användandet av gemensamma anläggningar, lagring, beredning, distribution eller marknadsföring i fråga om jordbruksprodukter, trädgårdsprodukter eller skogsprodukter, eller

2. inköp av varor eller tjänster för sådan verksamhet som avses i 1.
Första stycket gäller dock inte avtal som har till syfte eller ger till resultat

1. att en medlems fria rörlighet på marknaden förhindras eller försvåras

- a) i fråga om valet av avnämare eller leverantör,
- b) i fråga om möjligheten att lämna föreningen, eller
- c) i annat avseende av motsvarande betydelse, eller

2. att försäljningspriser direkt eller indirekt fastställs på varor när försäljningen sker direkt mellan medlemmen och tredje man.

Paragrafen, som motsvarar tidigare 18 c §, har genomgått viss redaktionell ändring.

5 § Förbudet i 1 § gäller inte för ett skriftligt avtal mellan taxi-företag eller mellan en beställningscentral och taxiföretag om avtalet

1. avser gemensam transportverksamhet genom samverkan i en beställningscentral eller på något annat sätt i syfte att uppnå effektivitetsvinster eller andra sådana ekonomiska fördelar,

2. behövs för att tillgodose det samhälleliga intresset av tillgång till taxiservice, och

3. omfattar högst 40 taxifordon.

Undantag enligt första stycket gäller inte

1. till den del samarbetet avser förfarande eller villkor som innebär eller omfattar

- a) fastställande av gemensamma priser,
- b) uppdelning av marknader,
- c) en uppsägningstid för anslutet taxiföretag som överstiger sex månader från uppsägningstillfället eller, i fråga om en ekonomisk förening, villkor att uppsägning inte får göras förrän tidigast efter sex månader eller längre tid från inträdet, eller

d) förbud för anslutet taxiföretag att efter avtalstidens utgång konkurrera med den gemensamma transportverksamheten, och

2. till den del det är uppenbart att syftet med den gemensamma transportverksamheten eller intresset av tillgång till taxiservice enligt första stycket 1 och 2 kan tillgodoses utan att samarbetet omfattar ett sådant förfarande eller villkor som avses i 1 a–d.

Paragrafen, som motsvarar tidigare 18 e §, har endast genomgått viss redaktionell ändring.

Ogiltighet

6 § Avtal eller avtalsvillkor som är förbjudna enligt 1 § är ogiltiga.

Paragrafen som motsvarar tidigare 7 §. En underrubrik har förts in före paragrafen.

Företags missbruk av en dominerande ställning

7 § Missbruk från ett eller flera företags sida av en dominerande ställning på marknaden är förbjudet.

Sådant missbruk kan särskilt bestå i att

1. direkt eller indirekt påtvinga någon oskäligen inköps- eller försäljningspriser eller andra oskäligen affärsvillkor,
2. begränsa produktion, marknader eller teknisk utveckling till nackdel för konsumenterna,
3. tillämpa olika villkor för likvärdiga transaktioner, varigenom vissa handelspartner får en konkurrensnackdel, eller
4. ställa som villkor för att ingå ett avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt handelsbruk har något samband med föremålet för avtalet.

Paragrafen motsvarar tidigare 19 §. Före paragrafen har underrubriken arbetats om något.

3 kap. Åtgärder mot konkurrensbegränsningar

Åläggande

1 § Konkursverket får ålägga ett företag att upphöra med överträdelsen av förbudet i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget.

Ett sådant åläggande gäller omedelbart, om något annat inte bestäms.

Paragrafen motsvarar tidigare 23 § första stycket och 24 §. Före paragrafen har förts in en ny underrubrik. I paragrafen har endast gjorts vissa språkliga och redaktionella justeringar.

2 § Om Konkursverket i ett visst fall beslutar att inte meddela ett åläggande enligt 1 §, får Marknadsdomstolen göra det på talan av ett företag som berörs av överträdelsen. En sådan talerätt gäller dock inte i de fall verket har tillämpat artikel 13 i rådets förordning (EG) nr 1/2003.

Paragrafen motsvarar tidigare 23 § andra stycket. *Andra mening* har ändrats för att bättre stämma överens med artikel 13 i förordning 1/2003. Ändringen är endast språklig.

3 § Om det finns särskilda skäl, får ett åläggande enligt 1 § meddelas för tiden till dess att frågan slutligen har avgjorts. Marknadsdomstolen får meddela ett sådant åläggande bara sedan rättegången inletts.

Paragrafen, som i sak motsvarar tidigare 25 §, har endast justerats redaktionellt.

Åtagande från företag

4 § Har fråga uppkommit om ett företag överträder något av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget, kan ett åtagande från företaget ge Konkurrensverket anledning att inte ingripa. Verkets beslut att godta åtagandet får avse en begränsad tid. Så länge beslutet gäller får verket i de avseenden som åtagandet omfattar inte meddela ett åläggande enligt 1 eller 3 §.

Konkurrensverket får återkalla ett beslut enligt första stycket om

1. de omständigheter som låg till grund för beslutet har förändrats i något väsentligt avseende,
2. den som beslutet gäller bryter mot något åtagande som har angetts i beslutet, eller
3. beslutet grundades på ofullständiga, oriktiga eller vilseledande uppgifter som parterna har lämnat.

Före paragrafen, som motsvarar tidigare 23 a §, har en underrubrik förts in. *Första stycket* har fått en ny lydelse. Innebörden av ändringen har tidigare behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 9.2). Konkurrensverket får, till följd av ett åtagande från företaget, besluta att inte ingripa mot den misstänkta överträdelsen. Av ett sådant beslut kan man således sluta sig till att Konkurrensverket med hänsyn till det åtagande som lämnats antingen anser att det påtalade konkurrensproblemet är åtgärdat eller att det av t.ex. prioriteringsskäl inte längre är av sådan beskaffenhet att det förtjänar ytterligare utredning. På så sätt får regeln anses uppfylla de krav som ställs av förordning 1/2003, nämligen att man av beslutet inte ska kunna dra någon slutsats om huruvida en överträdelse har skett eller fortfarande sker.

Andra stycket motsvarar det tidigare andra stycket i 23 a §.

Konkurrensskadeavgift

5 § Stockholms tingsrätt får på talan av Konkurrensverket besluta att ett företag ska betala en särskild avgift (*konkurrensskadeavgift*), om företaget eller någon som handlar på dess vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har överträtt förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget.

Avgiften tillfaller staten.

Paragrafen motsvarar tidigare 26 §. I *första stycket* har gjorts vissa språkliga ändringar.

6 § Konkurrensskadeavgiften får inte överstiga tio procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår.

Om talan riktas mot flera företag, ska avgiften fastställas särskilt för vart och ett av dem.

Första stycket, som tillsammans med andra stycket motsvarar tidigare 27 §, har fått en ny lydelse och har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 6.3.10). Ändringen innebär att de tidigare beloppsgränserna tagits bort och att det av lagtexten framgår endast att

konkurrensskadeavgiften inte får överstiga tio procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår.

I *andra stycket* har endast en smärre språklig justering gjorts.

7 § Konkurrensskadeavgift får inte påföras

1. för åtgärder som omfattas av ett åläggande som har meddelats vid vite enligt denna lag,

2. för åtgärder som har vidtagits under den tid då ett beslut om att godta åtagande enligt 4 § första stycket har gällt, om åtgärderna är förenliga med beslutet, eller

3. i ringa fall.

I fall som avses i första stycket 2 får konkurrensskadeavgift påföras om beslutet har återkallats med stöd av 4 § andra stycket 3.

Första stycket första punkten motsvarar tidigare 30 § andra stycket. *Första stycket andra punkten* och *andra stycket* motsvarar tidigare 29 § och *första stycket tredje punkten* motsvarar tidigare 28 § andra stycket. Bestämmelsen, som har arbetats om språkligt och redaktionellt, anger i vilka fall konkurrensskadeavgift inte får påföras för en överträdelse av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget.

8 § Konkurrensskadeavgiften ska bestämmas efter överträdelsens sanktionsvärde.

Vid bedömningen av sanktionsvärdet ska beaktas hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått.

Avsikten med paragrafen, som är ny, är att den tillsammans med bestämmelserna i 9–12 §§ tydligare än i dag ska anvisa en metod för hur konkurrensskadeavgiften ska bestämmas och vilka omständigheter som därvid särskilt ska beaktas vid fastställandet av avgiftens storlek. Innebörden av ändringarna har behandlats närmare i den allmänna motiveringen (avsnitt 6.3.2).

De nya bestämmelserna, som delvis motsvaras av tidigare 28 § första stycket, är i huvudsak en kodifiering av vad som redan i dag synes följa av praxis och motivuttalanden. Sammantaget syftar bestämmelserna till att underlätta för parterna och domstolarna att identifiera överträdelser som är särskilt skadliga från konkurrenssynpunkt och som förtjänar avhållande och avskräckande avgifter. Av 8–12 §§ framgår hur Konkurrensverket och domstolarna ska gå till väga vid bestämmande av konkurrensskadeavgiftens storlek. Metoden, som kan liknas vid ett argumentationsschema, bygger på en klar uppdelning mellan omständigheter som är att hänföra till själva överträdelsen av konkurrensreglerna och omständigheter som inträffat före eller efter överträdelsen. När det gäller själva överträdelsen ska dessutom en uppdelning göras mellan objektiva omständigheter som avser överträdelsen (sanktionsvärdet) och omständigheter som rör företagets agerande i samband med överträdelsen. Av bestämmelserna framgår också när olika omständigheter bör tillmätas betydelse. Vidare följer av argumentationsschemat att samma omständighet inte ska beaktas i flera led.

Av *första stycket* följer att fastställandet av avgiftens storlek ska ta sin utgångspunkt i överträdelsens sanktionsvärde. Med uttrycket avses att

skapa en beloppsmässig utgångspunkt för bedömningen av försvårande respektive förmildrande omständigheter som rör företagets överträdelse och omständigheter som inte är hänförliga till själva överträdelserna.

Det följer vidare av *andra stycket* att sanktionsvärdet ska bedömas utifrån överträdelsens allvar och varaktighet. Utgångspunkten för att fastställa konkurrensskadeavgiften är därmed oförändrad jämfört med i dag.

9 § Vid bedömningen av överträdelsens allvar ska särskilt följande beaktas:

- 1. överträdelsens art,**
- 2. marknadens omfattning och betydelse, och**
- 3. överträdelsens konkreta eller potentiella påverkan på konkurrensen på marknaden.**

Paragrafen är ny och behandlas i den allmänna motiveringen (avsnitt 6.3.2). Av bestämmelsen framgår vilka omständigheter som är av särskild betydelse för att bedöma en överträdelsens allvar. Uppräkningen är endast exemplifierande. Det innebär att det kan finnas även andra omständigheter som i det enskilda fallet kan ha betydelse för att bedöma överträdelsens allvar och som i så fall givetvis ska beaktas och redovisas av domstolen.

I *första punkten* anges att överträdelsens art särskilt ska beaktas. Med överträdelsens art avses överträdelser som till sin natur är skadliga för konkurrensen. Sådana överträdelser kan exempelvis utgöras av konkurrensbegränsande samarbeten mellan konkurrerande företag som syftar till att fastställa priser, att dela upp marknader eller att begränsa produktion. Även missbruk av dominerande ställning kan i vissa fall till sin art vara allvarliga, exempelvis när ett företag i monopolliknande ställning vidtar åtgärder för att hindra nya företag från att etablera sig på en marknad.

Vid bedömningen ska även enligt *andra punkten* marknadens omfattning och betydelse beaktas. En överträdelse som omfattar t.ex. hela Sverige bör bedömas som allvarligare än en överträdelse som gäller ett mindre geografiskt område. Andra omständigheter som rör marknaden är betydelsen av den vara eller tjänst som konkurrensbegränsningen avsett. Vad som i första hand avses är marknadens betydelse ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Härvid kan bl.a. vägas in vilka varor och tjänster som det är fråga om liksom om det finns substitut eller ej.

I *tredje punkten* anges att överträdelsens konkreta eller potentiella konsekvenser för konkurrensen särskilt ska beaktas. Därvid ska de ekonomiska effekter som ett visst agerande faktiskt eller typiskt sett orsakar på marknaden vägas in. När det gäller frågor om effekter på marknaden bör det understrykas att ett samarbete vars syfte är konkurrensbegränsande anses förbjudet i sig. I ett sådant fall krävs det alltså inte att någon konkret effekt påvisas. Vid andra överträdelser av konkurrensreglerna kan det bli aktuellt att beakta de ekonomiska effekter ett visst agerande orsakar. Det åligger Konkurrensverket att så långt det är rimligt lägga fram utredning rörande de förhållanden som i det

enskilda fallet bör inverka på avgiftens storlek. Behovet av sådan utredning torde variera från fall till fall.

I 6 § andra stycket anges att om talan riktas mot flera företag, ska avgiften fastställas särskilt för vart och ett av dem. Härav följer att överträdelsens sanktionsvärde måste fördelas mellan flera företag när överträdelsen exempelvis utgörs av ett konkurrensbegränsande samarbete mellan konkurrerande företag. En lämplig utgångspunkt för att bedöma allvaret för ett enskilt företag kan vara företagets omsättning på den marknad som överträdelsen avser. Den marknadsavgränsning som gjorts vid bedömningen av överträdelsen bör kunna användas även vid bestämmandet av överträdelsens allvar. Någon ytterligare utredning i det här avseendet torde alltså inte vara påkallad.

10 § Som försvårande omständigheter vid bedömningen av företagets överträdelse ska det särskilt beaktas

1. om företaget har förmått annat företag att medverka i överträdelsen, eller

2. om företaget har haft en ledande roll i överträdelsen.

11 § Som förmildrande omständighet vid bedömningen av företagets överträdelse ska det särskilt beaktas om företagets medverkan i överträdelsen har varit begränsad.

Paragraferna är nya. De behandlas i den allmänna motiveringen (avsnitt 6.3.3). I paragraferna anges att vid bedömningen av konkurrensskadeavgiftens storlek ska, efter det att överträdelsens sanktionsvärde bestämts, hänsyn tas även till försvårande och förmildrande omständigheter som hänför sig till det aktuella företagets agerande vid den konkreta överträdelsen. De exempel som ges i respektive paragraf torde omfatta de vanligaste förekommande omständigheterna av någon betydelse.

12 § När konkurrensskadeavgiftens storlek bestäms ska, förutom omständigheter hänförliga till själva överträdelsen, särskilt följande beaktas:

1. om företaget tidigare har överträtt förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget,

2. om företaget snabbt har upphört med överträdelsen sedan den påtalats av Konkurrensverket, eller

3. företagets ekonomiska situation.

Paragrafen är delvis ny. Den behandlas i den allmänna motiveringen (avsnitt 6.3.4). Av paragrafen framgår att när konkurrensskadeavgiften bestäms ska, förutom omständigheter hänförliga till själva överträdelsen, också särskilt beaktas vissa omständigheter som inte är att hänföra till företagets agerande i samband med överträdelsen. Liksom i 10 och 11 §§ är uppräknningen i denna paragraf avsedd att vara exemplifierande.

Första punkten motsvarar tidigare 28 a § tredje stycket konkurrenslagen. Av första punkten framgår att det särskilt ska beaktas om företaget tidigare har överträtt förbuden i lagen eller EG-fördraget. Om så är fallet ska avgiften bestämmas till ett högre belopp. *Andra punkten* rör en omständighet som särskilt ska beaktas i avgiftssänkande riktning,

nämligen att företaget snabbt har upphört med överträdelsen sedan Konkurrensverket påtalat den. Ett snabbt upphörande bör dock inte kunna ge lägre avgift för företag som medverkat i särskilt allvarliga överträdelser. I *tredje punkten* sägs att företagets ekonomiska situation ska beaktas. Här kan vara fråga om att höja avgiften för ett ekonomiskt starkt företag i syfte att avgiften ska få en avhållande och avskräckande effekt. Det bör också vara möjligt att sänka avgiften för ett företag som befinner sig i en svår ekonomisk situation.

Eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift

13 § Konkurrensskadeavgift får efterges för ett företag som har överträtt förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 81 i EG-fördraget om företaget är det första att anmäla överträdelsen till Konkurrensverket och anmälan innehåller sådana uppgifter att verket först genom dessa har tillräckligt underlag för att ingripa mot överträdelsen.

När Konkurrensverket redan har tillräckligt underlag för att ingripa mot överträdelsen och ingen förklaring enligt 16 § har meddelats får konkurrensskadeavgift efterges för ett företag som överträtt nämnda förbud om

1. företaget är först med att lämna sådan information som leder till att det kan klarläggas att överträdelsen förekommit, eller

2. företaget på annat sätt i högst väsentlig mån har underlättat utredningen av överträdelsen.

Konkurrensskadeavgift får dock inte efterges för ett företag som har tvingat ett annat företag att delta i överträdelsen.

Paragrafen, som behandlas i avsnitten 6.3.5, 6.3.6 och 6.3.8, anger förutsättningar för eftergift av konkurrensskadeavgift och motsvarar i huvudsak tidigare 28 a § andra stycket och 28 b §. Utöver dessa förutsättningar gäller även att företaget måste uppfylla vad som anges i 15 § för att komma i fråga för eftergift.

Av *första stycket* framgår inledningsvis att det endast är i samband med utredning av överträdelser av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete som eftergift kan komma i fråga. Bestämmelsen omfattar samtliga överträdelser som kan hänföras till detta förbud.

I stycket regleras situationen när företaget avslöjar en överträdelse för Konkurrensverket. Denna bestämmelse motsvaras i huvudsak av vad som gäller för närvarande, men det anges tydligare att det är värdet på den lämnade informationen och inte bara det faktum att något ingripande ännu inte har skett som är avgörande. Det anmälande företaget ska för att komma i fråga för eftergift kunna lämna sådana uppgifter som leder till att Konkurrensverket först med dessa kan ingripa mot överträdelsen. Med ingripande avses ålägganden enligt 3 kap. 1 § att upphöra med överträdelsen, väckande av talan om konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 §, utfärdande av avgiftsförelägganden enligt 3 kap. 17 § och ansökningar enligt 5 kap. 3–5 §§ om undersökningar hos företag och andra (jfr prop. 2001/02:167, s. 102). Avgörande i sammanhanget är

värdet av den lämnade informationen och inte om ingripande faktiskt sker eller inte.

Det framgår vidare att i bestämmelsen ingår liksom tidigare ett kapplöpningsmoment, på så sätt att det bara är den som först anmäler överträdelsen till Konkurrensverket som kan komma i fråga för eftergift på denna grund (se även kommentaren till 16 §).

Eftergift enligt *andra stycket* ska kunna beviljas även för det fall Konkurrensverket redan har tillräckligt underlag för att kunna vidta en inledande form av ingripande. Att det i denna del är ingripande med den lägsta informationströskeln som avses ter sig ganska naturligt. Det som här avses med ingripande är alltså Konkurrensverkets undersökningar enligt 5 kap. 3–5 §§. Begreppet ingripande kan visserligen sägas omfatta även andra åtgärder som till exempel väckande av talan. Att ett sådant ingripande inte avses här framgår av den följande ordalydelsen. Informationen ska nämligen leda till att det står klart att överträdelsen förekommit. Har Konkurrensverket redan underlag för att väcka talan så kan ny information inte sägas leda till att ett sådant klarläggande. I den situationen är det också svårt att tänka sig omständigheter som skulle kunna sägas innebära att företaget på annat sätt i högst väsentlig mån underlättar utredningen. Enligt *andra stycket* gäller även den förutsättningen för eftergift att Konkurrensverket inte får ha meddelat ett annat företag en sådan förklaring som anges i 16 § i förhållande till den aktuella överträdelsen. Detta gäller oavsett om företaget som meddelats förklaring sedermera också medges eftergift eller inte.

Andra stycket första punkten innehåller ett uttryckligt kapplöpningsmoment. Det anges nämligen som krav för eftergift att företaget ska vara först att lämna sådan information som leder till att det kan fastställas att överträdelsen har förekommit. Vad som uttrycks i denna bestämmelse är det tydligaste och viktigaste exemplet när eftergift i denna situation kan komma i fråga, nämligen att företaget lämnar information som är så värdefull så att det står klart att överträdelsen förekommit. Samtidigt kan dock inte uteslutas att även andra situationer kan förekomma som är sådana att även de kan berättiga till eftergift. Eftergift i sådana situationer är enligt *andra stycket andra punkten* alltjämt möjlig. Att det i så fall ska vara fråga om att i högst väsentlig mån underlätta utredningen innebär att möjligheten till eftergift på denna grund måste användas med återhållsamhet för att inte konkurrensskadeavgiftens preventionsverkan ska avtrubbas (se prop. 2001/02:167, s. 100). Av *andra stycket* framgår även att endast ett företag kan komma i fråga för eftergift.

Av *tredje stycket* framgår att konkurrensskadeavgift inte får efterges för det företag som tvingat något annat företag att delta i överträdelsen. Detta gäller i förhållande till båda formerna av eftergift.

14 § Konkurrensskadeavgift får fastställas till ett lägre belopp än vad som bort ske med tillämpning av 8–12 §§ för ett företag som har överträtt förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 81 i EG-fördraget, om företaget till Konkurrensverket lämnar uppgifter som i väsentlig mån underlättar utredningen av överträdelsen.

Vid bedömning av nedsättningens storlek ska det beaktas om något annat företag redan lämnat sådana uppgifter som i väsentlig mån underlättat utredningen.

Paragrafen behandlas i den allmänna motiveringen i avsnitt 6.3.5 och 6.3.6.

Första stycket motsvarar nuvarande reglering, som anges i 28 a § första stycket 1, med den skillnaden att den eventuella möjligheten att erhålla nedsättning för ett företag som missbrukat sin dominerande ställning tas bort.

I *andra stycket* anges uttryckligen den bedömning som ska göras redan enligt de bestämmelser som gäller i dag. Här kommer nämligen till uttryck att det även när det gäller frågan om nedsättning finns ett kapplöpningsmoment. Det ska löna sig i nedsättningshänseende för ett företag som misstänks ha överträtt förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete att så tidigt som möjligt lämna Konkurrensverket den information om överträdelsen som företaget innehar.

15 § För att komma i fråga för eftergift enligt 13 § eller nedsättning enligt 14 § ska företaget utöver vad som anges där

- 1. lämna Konkurrensverket all den information och bevisning om överträdelsen som det har eller får tillgång till,**
- 2. aktivt samarbeta med Konkurrensverket under utredningen av överträdelsen,**
- 3. inte förstöra bevis eller på något annat sätt försvåra framtida eller pågående utredning av överträdelsen, och**
- 4. ha upphört, eller snarast efter sin begäran upphöra, med sitt deltagande i överträdelsen.**

Paragrafen, som behandlas i den allmänna motiveringen i avsnitt 6.3.6, anger samlat de gemensamma förutsättningarna för eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift. Härmed anges också uttryckligen att dessa förutsättningar gäller även för sådan eftergift som kan beviljas trots att utredning pågår samt även för nedsättning.

Enligt *första punkten* gäller att företaget ska lämna Konkurrensverket all information det har eller får tillgång till angående överträdelsen. Här kommer till uttryck att företaget även efter att det första gången kontaktat verket för att lämna uppgifter ska ha ett incitament att fortsätta lämna uppgifter om överträdelsen.

Kravet på aktivt agerande från företagets sida enligt *andra punkten* innebär ett krav på att företaget samarbetar fullt ut med Konkurrensverket under verkets utredning av överträdelsen (se prop. 2001/02:167, s. 103). Kravet innebär också att företaget måste samarbeta med Konkurrensverket intill dess arbetet med utredningen av överträdelsen helt kan avslutas. Även under handläggningen i domstol kan det finnas skäl för Konkurrensverket att ställa krav på samarbete. Om det företag som Konkurrensverket valt att inte väcka talan mot därefter slutar samarbeta så ska risken finnas att verket väcker talan även mot detta företag, trots att verket kan ha meddelat en förklaring enligt 16 §.

Den *tredje punkten* innebär att företaget, för att komma i fråga för eftergift eller nedsättning, inte får vidta åtgärder för att försvåra utredning av överträdelsen. Kravet på företaget enligt denna punkt omfattar åtgärder vidtagna både före och efter det tillfälle när företaget första gången lämnar information om överträdelsen till Konkurrens-

verket. Företaget har alltså en skyldighet att redan från det att företaget överväger att anmäla överträdelsen, inom rimliga gränser, se till att bevisning inte förstörs. Skyldigheten torde omfatta sådan bevisning som, med hänsyn till överträdelsens karaktär och företagets resurser och förmåga, rimligen kan förutses vara av intresse för utredningen. Det ställs enligt denna punkt vidare krav på att företaget efter att ha anmält överträdelsen inte talar om för andra inblandade att anmälan skett. Ett sådant agerande innebär ett tydligt exempel på vad som avses med att försvåra utredningen. I detta sammanhang kan också nämnas att kravet omfattar även att de utredningsåtgärder anmälaren vidtar på egen hand inte får involvera övriga inblandade i överträdelsen.

I den *fjärde punkten* ställs kravet att företaget ska upphöra med överträdelsen för att kunna komma i fråga för eftergift eller nedsättning (se prop. 2001/02:167, s. 103).

16 § På ansökan av ett företag som anmäler en överträdelse av förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 81 i EG-fördraget ska Konkurrensverket i ett beslut förklara om förutsättningarna för eftergift enligt 13 § första stycket är uppfyllda. Ett sådant beslut är bindande för verket samt för Stockholms tingsrätt och Marknadsdomstolen.

Paragrafen motsvarar tidigare 28 c §.

Förutsättningarna som ska vara uppfyllda är alltså att företaget är först med att lämna så mycket information om det olagliga samarbetet till Konkurrensverket, att verket därefter har tillräckligt underlag för att kunna ingripa mot samarbetet.

Liksom tidigare innebär en förklaring enligt denna paragraf enbart att Konkurrensverket lämnar besked om att en grundläggande förutsättning för eftergift är uppfylld. För att eftergift därefter verkligen ska kunna medges måste även förutsättningarna enligt 15 § vara uppfyllda. Om dessa förutsättningar inte uppfylls har en given förklaring därmed i eftergiftshänseende egentligen inget värde för företaget som meddelats förklaringen.

Förklaringen är bindande. Innebörden av detta är att företaget som meddelats förklaring får ett bindande besked om att en grundläggande förutsättning för eftergift är uppfylld för företagets del. Förklaringen binder Konkurrensverket och domstolarna i förhållande till företaget, dvs. att förutsättningarna enligt 13 § första stycket uppfyllda. Skulle det sedermera visa sig att något annat företag egentligen var först att anmäla överträdelsen innebär denna bestämmelse inget hinder varken för det företaget att göra gällande detta inför domstol eller för domstolen att komma fram till att det företaget var först. Detta innebär i teorin att – för det fall alla övriga förutsättningar är uppfyllda – två företag kan beviljas eftergift enligt 13 § första stycket.

Avgiftsföreläggande

17 § I stället för att väcka talan om konkurrensskadeavgift enligt 5 § får Konkurrensverket förelägga ett företag att betala en sådan avgift (avgiftsföreläggande).

Paragrafen är ny. Före paragrafen har förts in en underrubrik. Bestämmelsen, som innebär att Konkurrensverket i stället för att väcka talan om konkurrensskadeavgift kan förelägga ett företag att betala en sådan avgift (avgiftsföreläggande), har behandlats tidigare i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.4.1).

Bestämmelsen är fakultativ och avsikten är att Konkurrensverket ska utfärda avgiftsföreläggande i de ärenden verket finner det lämpligt. Det är t.ex. inte lämpligt med avgiftsföreläggande i fall där sakomständigheterna är oklara eller i fall som innehåller rättsfrågor med prejudikatintresse, även om företaget i fråga är villigt att godkänna föreläggandet. Av 21 § följer att ett avgiftsföreläggande inte är att anse som en preskriptionsavbrytande åtgärd.

18 § Ett avgiftsföreläggande ska innehålla uppgift om

- 1. det företag som föreläggandet avser,**
- 2. överträdelsen och de omständigheter som är nödvändiga för att känneteckna den,**
- 3. de bestämmelser som är tillämpliga på överträdelsen, och**
- 4. den konkurrensskadeavgift som föreläggs företaget.**

Paragrafen är ny. Innebörden av bestämmelsen har behandlats närmare i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.4.1). I bestämmelsen redogörs för vad ett avgiftsföreläggande ska innehålla.

Enligt *första punkten* ska föreläggandet innehålla uppgift om företaget i fråga. Här ska alltså den juridiska person eller, när fråga är om en fysisk person som begått överträdelsen i sin näringsverksamhet, den fysiska person identifieras som överträtt någon av förbudsreglerna. Enligt *andra punkten* ska överträdelsen identifieras. Detta sker genom att det i föreläggandet anges vari den består, hur länge den pågått och, i förekommande fall, vilka andra företag som har deltagit i överträdelsen. Av *tredje punkten* följer att Konkurrensverket ska ange vilket lagstöd som verket har för att utfärda avgiftsföreläggandet och vilka bestämmelser i konkurrenslagen eller EG-fördraget som ligger till grund för bedömningen av överträdelsen. Verket ska också ange vilka bestämmelser som tillämpats för att bedöma konkurrensskadeavgiftens storlek. Enligt den *fjärde punkten* ska verket slutligen ange vilket belopp företaget har att betala. I 3 kap. 23 § konkurrenslagen anges när betalning ska ske.

19 § Om ett avgiftsföreläggande godkänns av företaget inom den tid och på det sätt som Konkurrensverket beslutar, får talan enligt 5 § inte väckas. Ett godkännande som sker senare saknar verkan.

Paragrafen är ny. Innebörden av bestämmelsen har behandlats närmare i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.4.1). Av bestämmelsen framgår

att ett avgiftsföreläggande som godkänts av företaget hindrar Konkurrensverket att väcka talan om utdömande av konkurrensskadeavgift. Ett godkänt avgiftsföreläggande är en exekutionstitel (se kommentaren till 23 §). Vidare framgår att ett godkännande som sker för sent saknar verkan. Om Konkurrensverket finner det lämpligt, finns det dock inget som hindrar att Konkurrensverket i en sådan situation utfärdar ett nytt avgiftsföreläggande, men detta bör förekomma endast i undantagsfall.

20 § Ett avgiftsföreläggande som har godkänts ska efter klagan undanröjas under de förutsättningar som anges i 59 kap. 6 § rättegångsbalken. Den som vill klaga ska göra det skriftligen hos Stockholms tingsrätt inom ett år från det att föreläggandet godkändes.

Paragrafen är ny. Bestämmelsen har tidigare behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.4.1). Av hänvisningen till 59 kap. 6 § rättegångsbalken följer att om föreläggandet undanröjs får högre konkurrensskadeavgift inte dömas ut för den överträdelse som avgiftsföreläggandet avser. Beträffande handläggningen i domstol i fall som avses i denna paragraf tillämpas 59 kap. 7–9 §§ rättegångsbalken (se 8 kap. 1 § första stycket 2).

Preskription

21 § Konkurrensskadeavgift får påföras bara om stämningsansökan har delgetts den som anspråket riktas mot inom fem år från det att överträdelsen upphörde. Om det berörda företaget inom denna tid får del av ett beslut om undersökning enligt 5 kap. 3 § eller ges tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till stämningsansökan, ska tiden i stället räknas från den dag detta skedde. I sådana fall gäller dock att avgift får påföras endast om den som anspråket riktas mot har delgetts stämningsansökan inom tio år från det att överträdelsen upphörde.

Paragrafen motsvarar tidigare 30 § första stycket, men andra och tredje meningarna är nya. Före paragrafen har förts in en underrubrik. Bestämmelsen har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.8.2). Den nya lydelsen innebär att den omständigheten att ett företag inom fem år från det att överträdelsen upphörde får del av ett beslut om undersökning enligt 5 kap. 3 § eller bereds tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till stämningsansökan medför preskriptionsavbrott. På samma sätt som inom EG-rätten gäller dock en absolut preskriptionstid om tio år från det att överträdelsen upphörde.

Kvarstad

22 § För att säkerställa ett anspråk på konkurrensskadeavgift får rätten besluta om kvarstad. Därvid gäller föreskrifterna i 15 kap. rättegångsbalken om kvarstad för fordran. Om talan om

konkurrensskadeavgift ännu inte har väckts, ska en ansökan om kvarstad dock prövas av Stockholms tingsrätt.

Före paragrafen, som motsvarar tidigare 32 §, har en underrubrik förts in. Paragrafen har endast ändrats redaktionellt.

Betalning av konkurrensskadeavgift m.m.

23 § Konkurrensskadeavgift ska betalas till Konkurrensverket inom trettio dagar från det att domen vann laga kraft eller avgiftsföreläggandet godkändes eller inom den längre tid som anges i domen eller föreläggandet.

Om konkurrensskadeavgiften inte betalas i tid, ska Konkurrensverket lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Verkställighet får ske enligt utsökningsbalkens bestämmelser.

Första stycket motsvarar tidigare 31 a § och *andra stycket* motsvarar tidigare 31 b §. Före paragrafen har förts in en underrubrik.

Första stycket har ändrats till följd av att Konkurrensverket ges behörighet att utfärda avgiftsföreläggande (se kommentaren till 17 §). Ändringen i *andra stycket* tar sikte på godkända avgiftsförelägganden. Om betalning inte sker, får ett sådant föreläggande verkställas. Ett godkänt avgiftsföreläggande är en exekutionstitel enligt 3 kap. 1 § första stycket 6 utsökningsbalken och får verkställas såsom en lagakraftvunnen dom (se 3 kap. 23 § andra stycket utsökningsbalken).

I övrigt har paragrafen ändrats endast redaktionellt.

24 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om hur konkurrensskadeavgift ska betalas.

Paragrafen motsvarar tidigare 31 c §. Paragrafen har ändrats språkligt.

25 § En påförd konkurrensskadeavgift faller bort i den mån verkställighet inte har skett inom fem år från det att domen vann laga kraft eller avgiftsföreläggandet godkändes.

Paragrafen motsvarar tidigare 31 §. Bestämmelsen har ändrats till följd av att Konkurrensverket ges behörighet att utfärda avgiftsföreläggande (se kommentaren till 17 §).

Näringsförbud

26 § I lagen (1986:436) om näringsförbud finns bestämmelser om att näringsförbud kan meddelas för vissa överträdelser av förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 81 i EG-fördraget.

Paragrafen är ny. Före paragrafen har förts in en underrubrik. Bestämmelsen innebär en upplysning om de i lagen om näringsförbud intagna reglerna om näringsförbud för vissa överträdelse av förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 81 i EG-fördraget. Bestämmelsen har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 8.2). Se även författningskommentaren till ändringarna i lagen om näringsförbud.

Skadestånd

27 § Om ett företag uppsåtligen eller av oaktsamhet överträder förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget, ska företaget ersätta den skada som därigenom uppkommer.

Rätten till ersättning faller bort, om talan inte väcks inom tio år från det att skadan uppkom.

Paragrafen motsvarar tidigare 33 § första och andra stycket. Bestämmelsen har justerats språkligt.

28 § Stockholms tingsrätt är alltid behörig att pröva frågor om skadestånd enligt 27 §.

Paragrafen motsvarar tidigare 33 § tredje stycket och är oförändrad.

4 kap. Företagskoncentrationer

Förbud mot företagskoncentrationer m.m.

1 § En företagskoncentration som prövas enligt denna lag ska förbjudas, om koncentrationen är ägnad att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller en avsevärd del av det. Vid prövningen av om en företagskoncentration ska förbjudas ska det särskilt beaktas om den medför att en dominerande ställning skapas eller förstärks.

Ett förbud får meddelas endast om inga väsentliga nationella säkerhets- eller försörjningsintressen därigenom åsidosätts.

I den utsträckning som bildandet av ett gemensamt företag, som utgör en företagskoncentration enligt 1 kap. 9 § andra stycket, har till syfte eller får till resultat att samordna konkurrensbeteendet hos företag som förblir självständiga, ska vid prövningen av fråga om förbud mot företagskoncentrationen samordningen bedömas enligt 2 kap. 1 och 2 §§.

Första stycket första meningen och andra stycket motsvarar tidigare 34 a § medan *tredje stycket* motsvarar tidigare 34 b § första stycket. Bestämmelserna har fått nya lydelse och har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 10.3.2). Kapitlets rubrik motsvarar med viss språklig ändring den tidigare underrubriken för avsnittet om företagskoncentrationer. Före paragrafen har även en underrubrik förts in som med viss språklig justering motsvarar den som tidigare fanns före 34 a §.

Av *första stycket* följer att de rättsliga förutsättningarna för att förbjuda en företagskoncentration enligt konkurrenslagen anpassas till de nya bestämmelserna i förordning 139/2004. Tanken är att substansstestet enligt konkurrenslagen därmed ska vara detsamma som det som finns i förordningen. Som utvecklats i den allmänna motiveringen (avsnitt 10.1.3) bör det råda största möjliga rättslikhet mellan konkurrenslagen och EG-rätten när det gäller den materiella bedömningen av företagskoncentrationer. Förbudsbestämmelsen i konkurrenslagen ska därför tillämpas och tolkas i ljuset av EG-rätten.

Bestämmelsen i *tredje stycket*, som reglerar den situationen att bildandet av ett självständigt fungerande gemensamt företag i vissa fall ska bedömas enligt 2 kap. 1 och 2 §§, har förts samman med paragrafens förbudsbestämmelse. Syftet är att det klarare ska framgå att fråga är om en särskild bedömningsgrund i koncentrationsprövningen.

2 § Om det är tillräckligt för att undanröja de skadliga effekterna av en företagskoncentration, får en part i koncentrationen i stället för förbud enligt 1 § åläggas att

- 1. avyttra ett företag eller en del av ett företag, eller**
- 2. genomföra någon annan konkurrensfrämjande åtgärd.**

Ett åläggande enligt första stycket får inte vara mer långtgående än vad som krävs för att de skadliga effekterna av konkurrensbegränsningen ska undanröjas.

Paragrafen motsvarar tidigare 36 §. I förarbetena till 36 § anges att med begreppet part avses vart och ett av de företag som slås samman och den eller de personer eller företag som förvärvar kontroll över ett företag eller en del av ett företag (prop. 1998/99:144, s. 90). Bestämmelsen har ändrats endast språkligt.

3 § Ett förbud mot en företagskoncentration innebär att en rättshandling som utgör en del i företagskoncentrationen eller som har till syfte att genomföra koncentrationen därefter blir ogiltig. Detta gäller dock inte förvärv som har skett på en svensk eller en utländsk börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad eller genom inrop på en exekutiv auktion. I sådana fall får förvärvaren i stället åläggas att avyttra det som har förvärvats.

Paragrafen motsvarar tidigare 35 §.

Bestämmelsen, som även har ändrats något i materiellt hänseende, har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 10.6.3). Ändringen syftar till att ogiltigheten ska förhålla sig på ett logiskt och konsekvent sätt till bestämmelsen i 10 § om att en anmälan om företagskoncentration får göras så snart part eller annan medverkande kan visa att de avser att genomföra en koncentration som omfattas av anmälningskyldighet eller som får anmälas frivilligt. Som framgår av den allmänna motiveringen innebär ändringen att ogiltighet, i de undantagsfall prövningen inte grundar sig på bindande avtal, drabbar de rättshandlingar som dels må finnas vid tidpunkten för prövningen, dels uppkommer om parterna och andra medverkande trots förbudet genomför koncentrationen.

4 § Har fråga uppkommit om förbud enligt 1 § eller åläggande enligt 2 §, kan ett åtagande från en part i företagskoncentrationen medföra att Konkurrensverket lämnar koncentrationen utan åtgärd.

Paragrafen är ny och har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 10.5.1).

I bestämmelsen anges uttryckligen att Konkurrensverket har rätt att godta åtaganden från företag i koncentrationsärenden. Ett beslut om åtagande kan förenas vite enligt 6 kap. 1 §. I sak innebär bestämmelsen dock inga egentliga nyheter. Beslut om vite ska kunna överklagas hos Marknadsdomstolen (se kommentaren till 7 kap. 1 § första stycket 6).

5 § Ett beslut av Konkurrensverket att lämna en företagskoncentration utan åtgärd ska även omfatta sådana begränsningar som har direkt anknytning till och är nödvändiga för genomförandet av den anmälda företagskoncentrationen.

Paragrafens motsvarar tidigare 34 b § andra stycket och har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 10.4.2). Bestämmelsen har, utan att någon ändring i sak är avsedd, endast ändrats språkligt för att närmare knyta an till förordning 139/2004.

Anmälan om företagskoncentration

6 § En företagskoncentration ska anmälas till Konkurrensverket, om

1. de berörda företagen tillsammans har haft en omsättning föregående räkenskapsår i Sverige som överstiger en miljard kronor, och

2. minst två av de berörda företagen har haft en omsättning i Sverige föregående räkenskapsår som överstiger 200 miljoner kronor för vart och ett av företagen.

Paragrafen motsvarar tidigare 37 § första stycket. I bestämmelsen, som behandlas i den allmänna motiveringen (avsnitt 10.7.2), anges de omsättningströsklar som gäller för skyldigheten att anmäla en företagskoncentration till Konkurrensverket.

7 § Om omsättningskravet enligt 6 § 1 är uppfyllt men omsättningen inte överstiger vad som anges i 6 § 2, får

1. Konkurrensverket ålägga en part i en företagskoncentration att anmäla koncentrationen, när det är påkallat av särskilda skäl, eller

2. part eller annan medverkande i en koncentration frivilligt anmäla koncentrationen.

Paragrafen motsvarar tidigare 37 § andra stycket med endast vissa språkliga och redaktionella ändringar. Bestämmelsen reglerar de fall där Konkurrensverket får ålägga en part i en företagskoncentration att anmäla koncentrationen och de fall där part eller annan medverkande frivilligt får anmäla en koncentration. Uttrycket ”annan medverkande”

inbegriper t.ex. säljaren av ett företag eller del därav (prop. 1998/99:144, s. 92).

8 § Om en företagskoncentration består av flera transaktioner mellan samma personer eller företag, varigenom delar av ett eller flera företag förvärvas, ska vid beräkningen av omsättningen de transaktioner som ägt rum inom en tvåårsperiod behandlas som endast en koncentration.

Paragrafen är ny och har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 10.7.3). Syftet med bestämmelsen är att göra tydligt att, i de fall en företagskoncentration består av flera transaktioner varigenom delar av ett eller flera företag förvärvas, vid beräkningen av omsättningen de transaktioner som ägt rum inom en tvåårsperiod ska behandlas som endast en koncentration. Det är således inte möjligt att genomföra en koncentration etappvis i syfte att kringgå bestämmelserna om anmälningsskyldighet eller att omöjliggöra för Konkurrensverket att ålägga part att anmäla koncentrationen. Vid en prövning av successiva förvärv kan den situationen uppstå att en eller flera transaktioner redan varit föremål för prövning. Rättssäkerhetsskäl talar för att redan prövade koncentrationer som Konkurrensverket beslutat att lämna utan åtgärd inte prövas på nytt, med mindre än att de tidigare besluten grundats på oriktiga uppgifter som lämnats av part eller annan medverkande (se 13 § tredje stycket). Vid prövningen av senare förvärv får dock givetvis beaktas också redan prövade förvärv, så att koncentrationen i sin helhet ligger till grund för prövningen av dessa senare transaktioner.

9 § Om anmälningsskyldighet gäller enligt 6 §, ska anmälan göras av den eller dem som förvärvar kontrollen över ett företag eller en del av det. Om koncentrationen innebär att två eller flera företag slås samman, ska koncentrationen anmälas av dessa företag.

I paragrafen, som motsvarar tidigare 37 a §, har endast gjorts vissa språkliga och redaktionella ändringar som syftar till att göra tydligt att bestämmelsen omfattar endast de fall när anmälningsskyldighet föreligger enligt 6 §.

10 § En anmälan om företagskoncentration får göras så snart part eller någon annan medverkande kan visa att de avser att genomföra en koncentration.

En anmälan om företagskoncentration ska göras innan koncentrationen genomförs.

Paragrafen är ny och klargör när en företagskoncentration får och senast ska anmälas. Bakgrunden till den har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 10.6.3).

Av första stycket framgår att en anmälan om företagskoncentration får göras så snart part eller annan medverkande kan visa att de har för avsikt att genomföra en koncentration som omfattas av anmälningsskyldighet eller som får anmälas frivilligt. Förfarandet enligt konkurrenslagen

anpassas därmed till vad som gäller enligt förordning 139/2004. Som påpekats i den allmänna motiveringen kommer dock en anmälan sannolikt inte att kunna göras förrän den tänkta koncentrationen har konkretiserats i flertalet avseenden och endast någon mindre del av processen återstår. En anmälan om en företagskoncentration måste självfallet vara så konkretiserad att den kan läggas till grund för en prövning. Liksom i dag måste det ankomma på Konkurrensverket att bestämma när så är fallet.

I *andra stycket* anges tidpunkten för när en företagskoncentration senast ska anmälas. Som framgår av den allmänna motiveringen torde det redan i dag vara så att en företagskoncentration ska anmälas till Konkurrensverket innan den genomförs. Det är dock lämpligt att detta framgår direkt av lagtexten, bl.a. med hänsyn till att det därmed görs tydligt att redan vidtagna dispositioner inte kan återopas av parterna eller annan medverkande i koncentrationen som skäl för en mer gynnsam behandling. Med begreppet ”genomförs” avses det slutliga resultatet av koncentrationsprocessen, dvs. att part i en företagskoncentration rent faktiskt kan utöva den kontroll över ett eller flera företag som koncentrationen har syftat till.

Som framgår av den allmänna motiveringen (avsnitt 10.6.4) sanktioneras regeln liksom i dag enbart med att verket vid vite kan ålägga part i en företagskoncentration att anmäla koncentrationen. På så sätt påverkas inte den nuvarande flexibiliteten i systemet.

Särskild undersökning av företagskoncentration

11 § Konkurrensverket ska inom tjugofem arbetsdagar från det att en fullständig anmälan om företagskoncentration har kommit in till verket meddela beslut om att antingen genomföra en särskild undersökning av koncentrationen eller lämna koncentrationen utan åtgärd.

Om part i en företagskoncentration lämnar åtaganden, förlängs fristen i första stycket till trettiofem arbetsdagar.

Bestämmelsen har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitten 10.6.5 och 10.6.6).

Paragrafens *första stycke*, som motsvarar tidigare 38 § första stycket och delar av andra stycke, har delvis ny lydelse. Någon ändring i sak är inte avsedd. Bestämmelsen innebär att Konkurrensverket har att fatta beslut om att antingen genomföra en särskild undersökning eller att lämna koncentrationen utan åtgärd. Ett beslut att lämna koncentrationen utan åtgärd bör fattas så snart det står klart att det inte finns förutsättningar att ingripa mot den anmälda koncentrationen. Med begreppet ”fullständig anmälan” avses att en anmälan är så konkretiserad att den kan ligga till grund för en prövning av koncentrationen. Liksom i dag ankommer det på Konkurrensverket att bestämma när så är fallet.

I *andra stycket*, som är nytt, anges att om åtaganden lämnas förlängs tidsfristen i första stycket till trettiofem arbetsdagar. Förlängningen sker automatiskt utan att Konkurrensverket behöver fatta något sådant beslut.

12 § Under den i 11 § angivna fristen får part eller annan medverkande i en företagskoncentration inte vidta någon åtgärd för att fullfölja koncentrationen.

Om det finns särskilda skäl, får Konkurrensverket besluta om undantag från förbudet i första stycket.

Om det är nödvändigt för att säkerställa att förbudet i första stycket efterlevs, får Konkurrensverket meddela förbud eller åläggande för parterna och andra medverkande i företagskoncentrationen.

Paragrafen, som motsvarar tidigare 38 § andra–fjärde stycket, har endast ändrats språkligt och redaktionellt.

Bestämmelsen innehåller regler om s.k. ”stand-still” under Konkurrensverkets inledande prövning av en anmäld företagskoncentration. Förbudet i första stycket avser således endast tiden för Konkurrensverkets inledande prövning enligt 11 §. Förbudet gäller också när tidsfristen har förlängts till trettiofem arbetsdagar.

Talan om åtgärd mot företagskoncentration

13 § Om Konkurrensverket inom den i 11 § angivna fristen har beslutat om särskild undersökning, får verket väcka talan vid Stockholms tingsrätt om förbud enligt 1 § eller åläggande enligt 2 §.

Talan ska väckas inom tre månader från ett beslut om särskild undersökning.

Har Konkurrensverket beslutat att lämna en företagskoncentration utan åtgärd, får talan enligt första stycket väckas endast om verkets beslut har grundat sig på oriktig uppgift som lämnats av part eller annan medverkande i koncentrationen.

Första stycket i paragrafen motsvarar delvis tidigare 34 a § och 39 § första stycket. *Andra stycket* motsvarar delvis tidigare 39 § andra stycket och *tredje stycket* motsvarar tidigare 40 §. Bestämmelsen har ändrats språkligt och redaktionellt. Före paragrafen har underrubriken arbetats om något. I bestämmelsen anges förutsättningarna för att Konkurrensverket ska kunna väcka talan om förbud eller åläggande avseende en företagskoncentration. Vidare anges när en sådan talan senast ska väckas. Förutsättningarna för att förlänga denna tidsfrist anges i 14 §.

14 § På begäran av Konkurrensverket får Stockholms tingsrätt förlänga fristen i 13 § andra stycket med högst en månad i sänder, om parterna i koncentrationen samtycker. I de fall annan medverkande anmält koncentrationen enligt 7 § 2 krävs även dennes samtycke. Om koncentrationen ägt rum på det sätt som anges i 3 § andra meningen, är förvärvarens samtycke tillräckligt.

Om det finns synnerliga skäl, får fristen förlängas utan sådant samtycke som anges i första stycket.

Paragrafen motsvarar delvis tidigare 39 § andra och tredje stycket. Av bestämmelserna framgår att den tidsfrist inom vilken Konkurrensverket

ska väcka talan om förbud eller åläggande enligt 13 § kan förlängas. Gjorda ändringar är endast av språklig och redaktionell natur.

Av 7 kap. 2 § följer att Stockholms tingsrätts beslut överklagas till Marknadsdomstolen.

15 § Ett förbud enligt 1 § eller ett åläggande enligt 2 § får inte meddelas senare än sex månader efter det att talan väckts vid Stockholms tingsrätt.

Den i första stycket angivna fristen får förlängas under samma förutsättningar som anges i 14 §. Ett förbud enligt 1 § eller ett åläggande enligt 2 § får dock inte meddelas senare än två år efter det att företagskoncentrationen uppkom.

Paragrafen, som reglerar tidsfristen för när Stockholms tingsrätt senast ska avgöra ett mål om företagskoncentration, motsvarar tidigare 42 § första och andra stycket. Hänvisningen i *andra stycket* till förutsättningarna i 14 § avser frågor om samtycke från part m.fl. Hänvisningen omfattar också 14 § andra stycket, dvs. att fristen får förlängas utan samtycke om det finns synnerliga skäl. Gjorda ändringar är endast av språklig och redaktionell natur.

16 § Om Stockholms tingsrätts dom överklagas, ska Marknadsdomstolen avgöra målet inom tre månader från det att tiden för överklagande gick ut. Bestämmelserna i 15 § andra stycket gäller också för Marknadsdomstolens prövning.

Av paragrafen, som motsvarar tidigare 42 § tredje stycket, framgår på motsvarande sätt som i föregående paragraf tidsfristen för när Marknadsdomstolen senast ska avgöra ett överklagat mål om företagskoncentration. Gjorda ändringar är endast av språklig och redaktionell natur.

Förbud i väntan på slutlig prövning

17 § Innan frågan om förbud eller åläggande slutligt har avgjorts får rätten på yrkande av Konkurrensverket förbjuda part och annan medverkande i en företagskoncentration att vidta någon åtgärd för att fullfölja koncentrationen. Ett sådant beslut förutsätter dock att ett förbud är motiverat av ett allmänt intresse som väger tyngre än den olägenhet som åtgärden medför.

Paragrafen motsvarar delvis tidigare 41 § första stycket. Bestämmelsen, som kompletterar regeln i 12 § om s.k. ”stand-still”, ger de rättsliga förutsättningarna för att meddela interimistiska förbud för part och annan medverkande i en företagskoncentration. Bestämmelsen har i sak ändrats endast på så sätt att uttrycket ”rätten” ger även Marknadsdomstolen möjlighet att meddela ett interimistiskt förbud i ett pågående mål om företagskoncentration. Ändringen har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 10.9). I övrigt är gjorda ändringar endast av språklig och redaktionell natur.

18 § Ett yrkande om förbud enligt 17 § får inte bifallas utan att den som beslutet gäller och den som gjort anmälan enligt 7 § 2 fått tillfälle att yttra sig. Om koncentrationen ägt rum på det sätt som anges i 3 § andra meningen, är det tillräckligt att förvärvaren har fått tillfälle att yttra sig.

Finns det synnerliga skäl, får ett förbud enligt 17 § meddelas omedelbart att gälla till dess att något annat beslutas, utan att de som avses i första stycket fått tillfälle att yttra sig.

Om rättegång inte pågår, ska ett yrkande om förbud enligt 17 § framställas skriftligen.

Paragrafen, som innehåller vissa formella regler för prövningen av Konkurrensverkets yrkande om interimistiskt förbud, motsvarar delvis tidigare 41 §. Gjorda ändringar är endast av språklig och redaktionell natur.

19 § Ett förbud enligt 17 § som har beslutats då rättegång inte pågår ska omedelbart hävas, om Konkurrensverket inte beslutar om särskild undersökning enligt 11 § eller, om ett sådant beslut har meddelats, inte väcker talan enligt 13 §. Detsamma gäller om verket beslutar att lämna företagskoncentrationen utan åtgärd.

I paragrafen, som motsvarar tidigare 67 §, har endast gjorts vissa redaktionella ändringar.

Rättskraft och omprövning

20 § Har rätten lämnat en talan om förbud enligt 1 § eller åläggande enligt 2 § utan bifall, får frågan prövas på nytt, om part eller annan medverkande i företagskoncentrationen har lämnat oriktiga uppgifter om sakförhållanden av väsentlig betydelse för avgörandet. Talan ska väckas inom ett år från det att saken slutligt har avgjorts.

En delvis ny underrubrik har förts in före paragrafen. Paragrafen, som motsvarar tidigare 43 § andra stycket och 44 § andra stycket, är en specialregel om rättskraften hos en lagakraftvunnen dom i ett mål om företagskoncentration i de fall där rätten lämnat Konkurrensverkets talan utan bifall (jfr 17 kap. 11 § rättegångsbalken). I bestämmelsen har enbart gjorts vissa språkliga och redaktionella ändringar.

21 § Ett förbud enligt 1 § eller ett åläggande enligt 2 § får omprövas, om det finns anledning att upphäva eller mildra förbudet eller åläggandet därför att detta inte längre behövs eller inte längre är lämpligt.

Talan om omprövning ska väckas vid Stockholms tingsrätt av Konkurrensverket eller av någon som berörs av avgörandet.

Första stycket i paragrafen motsvarar tidigare 43 § första stycket.

Andra stycket motsvarar tidigare 44 § första stycket. I paragrafen har endast gjorts vissa språkliga och redaktionella ändringar.

5 kap. Uppgiftsskyldighet och undersökning

Kapitlets disposition

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

– inhämtande av uppgifter vid Konkurrensverkets utredningar av misstänkta överträdelser av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget och företagskoncentrationer enligt 4 kap. (2 §),

– undersökningar vid verkets utredningar om överträdelser av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget (3–10 §§),

– uppgiftsskyldighet och undersökning (11–13 §§),

– inhämtande av uppgifter och undersökningar m.m. åt en konkurrensmyndighet i någon annan medlemsstat i Europeiska unionen eller åt Europeiska gemenskapernas kommission (14–18 §§), och

– rättslig hjälp i konkurrensärenden åt myndigheter i andra stater (19 och 20 §§).

Paragrafen är ny och redovisar kapitlets disposition. Kapitlet är uppbyggt på sådant sätt att 2–13 §§ innehåller bestämmelser om uppgiftsskyldighet och undersökning i samband med Konkurrensverkets utredningar, 14–18 §§ innehåller de bestämmelser som krävs med hänsyn till samarbetet inom nätverket ECN och 19–20 §§ innehåller bestämmelser om rättslig hjälp i konkurrensärenden åt myndighet i annan stat. Före paragrafen har en underrubrik förts in.

Inhämtande av uppgifter

2 § Om det behövs för att Konkurrensverket ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt denna lag, får verket ålägga

1. ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat,

2. den som förväntas kunna lämna upplysningar i saken att inställa sig för förhör på tid och plats som verket bestämmer, eller

3. en kommun eller ett landsting som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur att redovisa kostnader och intäkter i verksamheten.

Ett åläggande enligt första stycket gäller omedelbart, om något annat inte bestäms.

Vid förhör enligt första stycket 2 tillämpas 23 kap. 21 § andra stycket rättegångsbalken.

Före paragrafen har underrubriken ändrats.

Första stycket, som motsvarar tidigare 45 § första stycket, är oförändrat. *Andra stycket* motsvarar tidigare 46 §. I *tredje stycket*, som är nytt, hänvisas till bestämmelsen om protokollföring vid förhör inom ramen för en förundersökning. Bestämmelsen är tillämplig när Konkurrensverket håller förhör enligt första stycket 2.

Undersökning vid Konkurrensverkets utredningar om överträdelse av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget

3 § Stockholms tingsrätt får på ansökan av Konkurrensverket besluta att verket får genomföra en undersökning hos ett företag för att utreda om det har överträtt förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget, om

- 1. det finns anledning att anta att en överträdelse har skett,**
- 2. företaget inte rättar sig efter ett åläggande enligt 2 § första stycket 1 eller det annars finns risk för att bevis undanhålls eller förvanskas, och**
- 3. vikten av att åtgärden vidtas är tillräckligt stor för att uppväga det intrång eller annat men som åtgärden innebär för den som drabbas av åtgärden.**

Före paragrafen, som motsvarar tidigare 47 § första och tredje stycket, har underrubriken ändrats. Av bestämmelsen framgår dock inte längre uttryckligen att en ansökan ska göras skriftligen. Detta följer nämligen redan av 4 § lagen (1996:242) om domstolsärenden. I övrigt har endast gjorts vissa språkliga ändringar.

4 § Ett beslut enligt 3 § får avse även ett annat företag än det som är föremål för utredning, om

- 1. det som föreskrivs i 3 § är uppfyllt, och**
- 2. det finns särskild anledning att anta att bevis finns hos företaget.**

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om undersökningar hos annat företag än det som är föremål för Konkurrensverkets utredning, motsvarar tidigare 48 § första och tredje stycket. Hänvisningen i *första punkten* till 3 § 1–3 innebär att det ska finnas anledning att anta att en överträdelse har skett, att det företag beslutet avser inte rättar sig efter ett åläggande enligt 2 § första stycket 1 eller det annars finns risk att bevis undanhålls eller förvanskas och att vikten av att åtgärden vidtas är tillräckligt stor för att uppväga det intrång eller annat men som åtgärden innebär för den som drabbas av åtgärden. Ändringarna i paragrafen är endast språkliga och redaktionella.

5 § Ett beslut enligt 3 § får avse även bostäder och andra utrymmen som nyttjas av styrelseledamöter och anställda i det företag som är föremål för utredning, om

- 1. det som föreskrivs i 3 § 1 och 3 är uppfyllt,**

2. den som ansökan avser inte rättar sig efter ett åläggande enligt 2 § första stycket 1 eller det annars finns risk för att bevis undanhålls eller förvanskas,

3. det finns särskild anledning att anta att bevis finns hos denne, och

4. utredningen avser en allvarlig överträdelse.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om undersökningar i privata utrymmen, motsvarar tidigare 48 § andra–fjärde stycket. Den har endast genomgått språkliga och redaktionella ändringar.

6 § När Konkurrensverket genomför en undersökning har verket rätt att

1. granska bokföring och andra affärshandlingar,

2. ta kopior av eller göra utdrag ur bokföring och affärshandlingar,

3. begära muntliga förklaringar direkt på platsen, och

4. få tillträde till lokaler, markområden, transportmedel och andra utrymmen.

Paragrafen, som reglerar Konkurrensverkets befogenheter vid undersökningar, motsvarar tidigare 51 §. Den har endast genomgått språkliga och redaktionella ändringar.

7 § Ett beslut om undersökning får meddelas utan att den som ansökan avser får tillfälle att yttra sig, om det kan befaras att undersökningen annars skulle förlora i betydelse.

Beslut enligt första stycket ska sändas endast till Konkurrensverket. När undersökningen börjar ska verket överlämna ett exemplar av beslutet till den hos vilken undersökningen ska genomföras.

Paragrafen, som innehåller vissa formella regler avseende Stockholms tingsrätts handläggning av ärenden om undersökningar, motsvarar tidigare 49 §. Den har ändrats endast i språkligt och redaktionellt hänseende.

8 § Ett beslut om undersökning ska innehålla uppgifter om

1. föremålet för och syftet med undersökningen,

2. tidpunkten när undersökningen ska börja, och

3. Konkurrensverkets befogenheter enligt 6 §.

Beslut enligt första stycket gäller omedelbart, om rätten inte bestämmer något annat.

Paragrafen, som reglerar vad ett beslut om undersökning ska innehålla, motsvarar tidigare 50 §. Den har endast genomgått viss språklig och redaktionell ändring.

9 § Den som Konkurrensverket ska genomföra en undersökning hos har rätt att tillkalla ett juridiskt biträde.

I avvaktan på att ett sådant biträde inställer sig får Konkurrensverket inte påbörja undersökningen. Detta gäller dock inte, om

- 1. undersökningen härigenom onödigt fördröjs, eller**
- 2. undersökningen har beslutats enligt 7 § första stycket.**

Paragrafen motsvarar tidigare 52 § med undantag för dennas andra stycke punkten 3 som har flyttats till 16 §. Bestämmelsen har endast arbetats om i språkligt och redaktionellt hänseende.

10 § Konkurrensverket får begära handräckning av Kronofogdemyndigheten för att genomföra de åtgärder som avses i 6 § 1, 2 eller 4.

Vid handräckning gäller bestämmelserna i utsökningsbalken om verkställighet av förpliktelser som inte avser betalningsskyldighet eller avhysning. Kronofogdemyndigheten ska dock inte underrätta den hos vilken undersökningen ska genomföras innan verkställighet sker.

Paragrafen motsvarar tidigare 53 §. Bestämmelsen har endast genomgått viss redaktionell ändring. Hänvisningen i andra stycket innebär att bestämmelserna om sådan verkställighet som avses i utsökningsbalken är tillämpliga, med det undantaget att Kronofogdemyndigheten inte ska underrätta den hos vilken undersökningen ska genomföras innan verkställighet sker.

Gemensamma bestämmelser avseende uppgiftsskyldighet och undersökning

11 § Åtgärder enligt 2 eller 6 § får inte avse en skriftlig handling

1. vars innehåll kan antas vara sådant att en advokat eller en advokats biträde inte får höras som vittne om innehållet, och

2. som innehas av advokaten eller biträdet eller av den till förmån för vilken tystnadsplikten gäller.

Om Konkurrensverket anser att en viss handling bör omfattas av en undersökning och den som åtgärden avser åberopar att handlingen är skyddad enligt första stycket, ska verket omedelbart försegla handlingen och skyndsamt överlämna den till Stockholms tingsrätt.

Tingsrätten ska utan dröjsmål pröva om handlingen ska omfattas av Konkurrensverkets undersökning.

Före paragrafen, som motsvarar tidigare 54 §, har underrubriken redigerats. I övrigt har bestämmelsen ändrats endast språkligt och redaktionellt.

12 § Vid åtgärder som Konkurrensverket vidtar enligt 2 eller 6 § finns det inte någon skyldighet att röja företagshemligheter av teknisk natur.

Paragrafen, som motsvarar tidigare 55 §, har endast arbetats om i språkligt och redaktionellt hänseende.

13 § Den som är uppgiftsskyldig eller är föremål för undersökning enligt denna lag får inte betungas onödigt.

Paragrafen, som motsvarar tidigare 56 §, anger en allmän proportionalitetsprincip som Konkurrensverket har att beakta vid utövandet av de befogenheter som lagen ger. För tydlighets skull har det i bestämmelsen lagts till att inte heller den som är föremål för undersökning får betungas onödigt.

Konkurrensverkets inhämtande av uppgifter och undersökningar m.m. åt en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen eller åt Europeiska gemenskapernas kommission

14 § Bestämmelserna i 2 och 11–13 §§ om inhämtande av uppgifter gäller även när Konkurrensverket vidtar sådana åtgärder på begäran av en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen.

Före paragrafen, som motsvarar tidigare 45 § andra stycket, har införts en ny underrubrik. Bestämmelsen, som reglerar den situationen att Konkurrensverket hämtar in uppgifter på begäran av en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i EU, har endast genomgått språkliga och redaktionella ändringar.

15 § Bestämmelserna i 3–13 §§ om undersökningar gäller även när Konkurrensverket vidtar sådana åtgärder på begäran av en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen.

Paragrafen motsvarar tidigare 47 § andra stycket. Bestämmelsen, som reglerar den situationen att Konkurrensverket genomför undersökningar på begäran av en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i EU, har endast genomgått vissa språkliga och redaktionella ändringar.

16 § Bestämmelserna i 6 och 9–13 §§ gäller även när Konkurrensverket, på begäran av Europeiska gemenskapernas kommission, genomför en sådan undersökning som avses i artikel 22.2 i rådets förordning (EG) nr 1/2003. Bestämmelsen i 9 § andra stycket första meningen gäller dock inte om det kan befaras att undersökningen skulle förlora i betydelse, om den inte påbörjas omedelbart.

Första stycket gäller även när Konkurrensverket på begäran av kommissionen genomför en sådan undersökning som avses i artikel 12.1 i rådets förordning (EG) nr 139/2004.

Första stycket i paragrafen motsvarar tidigare 50 a § samt 52 § andra stycket 3.

Andra stycket är nytt och innebär att tidigare 3 § första stycket i 1994 års lag om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler har arbetats in i konkurrenslagen. Ändringarna har tidigare behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 10.10.2).

17 § När Europeiska gemenskapernas kommission har beslutat om en undersökning enligt artikel 20.4 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 eller enligt artikel 13.4 i rådets förordning (EG) nr 139/2004, får Kronofogdemyndigheten på ansökan av Konkurrensverket besluta om handräckning för att undersökningen ska kunna genomföras.

Vid handräckning enligt första stycket tillämpas 10 § andra stycket.

Paragrafen, som reglerar frågor om handräckning när kommissionen har beslutat om en undersökning, motsvarar delvis tidigare 53 b §. Förutom vissa språkliga och redaktionella ändringar innebär bestämmelsen att tidigare 4 § i 1994 års lag om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler arbetats in i konkurrenslagen. Ändringen har tidigare behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 10.10.2).

18 § Frågor om förhandsgodkännande enligt artikel 21.3 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 prövas av Stockholms tingsrätt på ansökan av Konkurrensverket.

Om beslut om förhandsgodkännande meddelats enligt första stycket, gäller bestämmelserna i 17 § om handräckning.

Första stycket i paragrafen motsvarar tidigare 53 a §.

Andra stycket motsvarar tidigare 53 b § första stycket sista meningen.

Paragrafen reglerar frågor om förhandsgodkännande och handräckning när kommissionen har beslutat om undersökning i privata utrymmen och har endast genomgått viss språklig och redaktionell ändring.

Rättslig hjälp i konkurrensärenden åt myndigheter i andra stater

19 § Konkurrensverket får meddela ett åläggande enligt 2 §, om det begärs av en myndighet i en stat med vilken Sverige har ingått en överenskommelse om rättslig hjälp i konkurrensärenden.

Paragrafen, som motsvarar tidigare 56 a § första stycket, har endast ändrats språkligt och redaktionellt. Den föregående underrubriken har ändrats språkligt.

20 § Efter begäran av en myndighet i en stat med vilken Sverige har ingått en överenskommelse om rättslig hjälp i konkurrensärenden får Stockholms tingsrätt på ansökan av Konkurrensverket besluta att verket får genomföra en undersökning hos ett företag eller någon annan för att bistå den andra staten med att utreda om någon har överträtt den statens konkurrensregler, om

1. det som föreskrivs i 5 § 1–3 är uppfyllt, och
2. det förfarande som utreds är av ett slag som vid tillämpningen av denna lag eller Europeiska gemenskapens konkurrensregler skulle ha innefattat en överträdelse av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget, om något av dessa regelverk hade tillämpats på förfarandet.

I fall som avses i första stycket gäller bestämmelserna i 6–13 §§.

Paragrafen motsvarar tidigare 56 b §. Av bestämmelsen framgår dock inte längre uttryckligen att en ansökan ska göras skriftligen. Detta följer nämligen redan av 4 § lagen om domstolsärenden. I övrigt har bestämmelsen endast genomgått språkliga och redaktionella ändringar.

6 kap. Vite

Föreläggande av vite

1 § Ett förbud eller ett åläggande enligt 3 kap. 1, 2 eller 3 §, 4 kap. 1, 2, 3 §, 12 § tredje stycket eller 17 § eller 5 kap. 2 § får förenas med vite. Också ett beslut om undersökning enligt 5 kap. 3 eller 20 § får förenas med vite. Konkurrensverket får förena ett beslut om fullgörande av skyldigheter enligt 4 kap. 6 § eller 7 § 1 med vite.

Konkurrensverket får förena ett beslut att godta ett åtagande som har lämnats enligt 3 kap. 4 § första stycket eller enligt 4 kap. 4 § med vite. Ett sådant beslut gäller omedelbart, om något annat inte bestäms.

Paragrafen motsvarar tidigare 57 och 58 §§. Förutom vissa språkliga och redaktionella ändringar innebär andra stycket, som är nytt, att Konkurrensverket självt kan förena åtaganden som lämnas av företag i samband med utredningar om såväl överträdelser av lagens och EG-fördragets förbudsbestämmelser som företagskoncentrationer med vite. Bestämmelsen har tidigare behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 11.1.2). Konkurrensverkets beslut om vite och omprövning av sådana beslut får överklagas hos Marknadsdomstolen (se kommentaren till 7 kap. 1 § första stycket 6).

Utdömmande av vite

2 § Talan om att döma ut vite som förelagts med stöd av denna lag förs av Konkurrensverket vid tingsrätt. I fråga om vite som Marknadsdomstolen har förelagt på talan av ett företag får talan om att döma ut vitet föras även av det företaget.

Stockholms tingsrätt är alltid behörig att pröva en talan enligt första stycket.

Paragrafen, som motsvarar tidigare 59 §, har endast genomgått mindre språkliga ändringar.

7 kap. Överklagande

1 § Beslut av Konkurrensverket i följande frågor får överklagas hos Marknadsdomstolen:

1. åtgärder enligt 2 kap. 3 § tredje stycket,
2. ålägganden som verket har meddelat enligt 3 kap. 1 § första stycket eller 3 §,
3. beslut enligt 3 kap. 4 § andra stycket,
4. förbud eller ålägganden enligt 4 kap. 12 § tredje stycket,
5. ålägganden enligt 5 kap. 2 §,
6. beslut om vite enligt 6 kap. 1 § andra stycket, och
7. återkallelser av undantag enligt artikel 29.2 i rådets förordning (EG) nr 1/2003.

Andra beslut av Konkurrensverket enligt denna lag får inte överklagas.

Första stycket motsvarar tidigare 60 § första stycket och har genomgått redaktionella ändringar till följd av att de uppräknade bestämmelserna har fått nya paragrafnummer. En nyhet är emellertid att, enligt den *sjätte punkten*, även Konkurrensverkets beslut om vite enligt den nya bestämmelsen i 6 kap. 1 § andra stycket och verkets beslut om omprövning av sådana beslut får överklagas hos Marknadsdomstolen. Till skillnad mot tidigare lydelse regleras inte frågan om vem som har rätt att överklaga Konkurrensverkets beslut i paragrafen. Bestämmelser om klagorätt finns i 22 § förvaltningslagen (1986:223). I den bestämmelsen anges att ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom emot och beslutet kan överklagas. Frågan om klagorätt behandlas i den allmänna motiveringen (avsnitt 11.2.3).

Paragrafens *andra stycke* motsvarar tidigare 62 § och har endast genomgått viss redaktionell ändring.

2 § Domar och beslut av Stockholms tingsrätt i mål och ärenden enligt denna lag överklagas hos Marknadsdomstolen. För domar och beslut i mål om skadestånd gäller detta dock endast när ett sådant mål handläggs gemensamt med ett mål om konkurrensskadeavgift enligt 8 kap. 3 §.

Första stycket gäller inte i mål där talan förs om att döma ut vite enligt 6 kap. 2 §.

Beslut av tingsrätten i fråga som avses i 4 kap. 17 § får överklagas särskilt.

Paragrafen, som i huvudsak motsvarar tidigare 63 §, har genomgått omfattande språkliga och redaktionella ändringar. Av *första stycket* följer att domar och beslut av Stockholms tingsrätt i mål och ärenden enligt lagen överklagas hos Marknadsdomstolen. En skillnad mot den tidigare regleringen är att tingsrättens beslut enligt 4 kap. 14 § om förlängd frist för att väcka talan om förbud eller åläggande enligt 4 kap. 1 och 2 § ska överklagas hos Marknadsdomstolen. Av styckets andra mening framgår att även domar i mål om skadestånd får överklagas hos Marknadsdomstolen när ett sådant mål har handlagts gemensamt med ett mål om konkurrensskadeavgift.

Av *andra stycket* följer att domar i mål där talan förs om att döma ut vite som har förelagts enligt konkurrenslagen får överklagas hos hovrätt och i sista hand till Högsta domstolen (se kommentaren till 8 kap. 1 § första stycket 3).

Av *tredje stycket* följer att beslut om interimistiskt åläggande och beslut under rättegång om interimistiskt förbud avseende en företagskoncentration får överklagas särskilt. I sammanhanget bör framhållas att hänvisningen i 3 kap. 22 § till rättegångsbalkens regler om kvarstad för fordran innebär att detsamma gäller beslut om kvarstad, se 49 kap. 5 § 6 rättegångsbalken.

8 kap. Handläggningen i domstol

Tillämpligt regelsystem

1 § Om något annat inte följer av denna lag, tillämpas i domstol

1. bestämmelserna i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten i fall som avses i

a) 3 kap. 2 och 5 §§,

b) 4 kap. 13 och 20 §§ samt 21 § andra stycket, och

c) 3 kap. 22 § och 4 kap. 17 § även om någon talan inte har väckts,

2. 59 kap. 7–9 §§ rättegångsbalken när det gäller handläggningen i fall som avses i 3 kap. 20 §,

3. reglerna i rättegångsbalken om brottmål i fall som avses i 6 kap. 2 §, och

4. lagen (1996:242) om domstolsärenden när det gäller handläggningen i andra fall än vad som avses i 1–3.

I mål och ärenden enligt 7 kap. 2 § ska det som sägs om hovrätten i 49, 50 och 52 kap. rättegångsbalken samt 39 § första stycket lagen om domstolsärenden i stället gälla Marknadsdomstolen.

Före paragrafen är kapitelrubriken ny, och det har förts in en underrubrik.

Paragrafens *första stycke* motsvarar delvis tidigare 64 § första stycket och 66 § och har genomgått omfattande språkliga och redaktionella ändringar. På samma sätt som i den nuvarande konkurrenslagen anges uttryckligen i *första punkten* att handläggningen ska ske enligt vad som är föreskrivet i rättegångsbalken för indispositiva tvistemål. Det bör påpekas att, för det fall ett mål om skadestånd har kumulerats med ett mål om konkurrensskadeavgift, reglerna för indispositiva tvistemål kommer att gälla för processens yttre förlopp så länge målen hålls samman. Däremot ska reglerna för dispositiva tvistemål tillämpas i frågor som uteslutande rör skadeståndet. Den *andra punkten* är ny och innebär att frågor om att undanröja avgiftsföreläggande ska handläggas enligt reglerna i 59 kap. 7–9 §§ rättegångsbalken, om inte annat följer av konkurrenslagen (se 3 kap. 20 § andra meningen). Ändringen har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.4.1). Även den *tredje punkten* är ny och gör tydligt att frågor om att döma ut vite som förelagts med stöd av konkurrenslagen ska handläggas enligt reglerna i rättegångsbalken om brottmål.

Det *andra stycket* motsvarar tidigare 64 § andra stycket och har endast genomgått redaktionella ändringar.

Gemensam handläggning

2 § Mål och ärende enligt denna lag som handläggs av samma domstol får handläggas gemensamt, om det är till fördel för utredningen. Handläggningen ska ske enligt 1 § första stycket 1.

Första stycket gäller inte för mål enligt 6 kap. 2 §. Detsamma gäller mål om skadestånd, om inte sådant mål handläggs gemensamt med mål om konkurrensskadeavgift enligt 3 §.

Vid gemensam handläggning i Marknadsdomstolen av mål som avses i 3 kap. 2 § och ärende enligt denna lag ska bestämmelserna i rättegångsbalken om rättegången i tingsrätt tillämpas. I andra fall tillämpas vid gemensam handläggning i Marknadsdomstolen rättegångsbalkens regler om rättegången i hovrätt.

Paragrafen motsvarar tidigare 69 §. Den har endast genomgått redaktionella ändringar. Före bestämmelsen har förts in en underrubrik.

3 § Stockholms tingsrätt får, om det är lämpligt, besluta att ett mål om skadestånd ska handläggas gemensamt med ett mål om konkurrensskadeavgift. Om en fortsatt gemensam handläggning skulle medföra väsentliga olägenheter, får tingsrätten besluta att särskilja målen.

Paragrafen är ny. Bestämmelsen har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.6.2). Den ger Stockholms tingsrätt möjlighet att i vissa fall behandla mål om skadestånd och mål om konkurrensskadeavgift i ett sammanhang. Bestämmelsen är fakultativ. Även om rätten förfogar över frågan, bör dock parternas uppfattning tillmätas betydelse. Det avgörande för domstolens bedömning av handläggningsfrågan bör framför allt vara om det kan förmodas uppkomma processekonomiska fördelar med gemensam handläggning. Det bör inte komma i fråga att ett mål om konkurrensskadeavgift försenas i nämnvärd utsträckning med anledning av att det handläggs gemensamt med ett mål om skadestånd. För det fall en gemensam handläggning skulle visa sig medföra väsentliga olägenheter, får Stockholms tingsrätt också besluta att särskilja målen.

Om Stockholms tingsrätt har beslutat om gemensam handläggning, får domen även i skadeståndsdelen överklagas hos Marknadsdomstolen i stället för hos hovrätten; se 7 kap. 2 § första stycket andra meningen. Det gäller även i de fall överklagandet sker endast i skadeståndsdelen.

Tingsrättens sammansättning

4 § Vid huvudförhandling i sådana mål som avses i 7 kap. 2 § första stycket och som inte gäller vite ska tingsrätten bestå av fyra ledamöter, av vilka två ska vara lagfarna domare och två

ekonomiska experter. En av de lagfarna domarna ska vara rättsens ordförande.

Om någon av ledamöterna får förhinder efter det att huvudförhandlingen har påbörjats, är rätten ändå domför.

Vid huvudförhandling i fall som avses i 1 kap. 3 a § andra eller tredje stycket rättegångsbalken ska tingsrätten bestå av en lagfaren domare. I sådana fall får även en ekonomisk expert delta.

I paragrafen, som motsvarar tidigare 64 a §, har redaktionella och språkliga ändringar gjorts till följd av de omfattande ändringarna i tidigare 63 §, numera 7 kap. 2 §. Före paragrafen har förts in en under rubrik. Det bör påpekas att 4–7 §§ endast reglerar tingsrättens sammansättning m.m. Motsvarande bestämmelser för marknadsdomstolens vidkommande återfinns i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.

Från det tredje stycket har avgöranden utan huvudförhandling tagits bort. Dessa fall behandlas i stället i 5 §.

5 § När mål avgörs utan huvudförhandling och när frågor som hör till rättegången prövas består tingsrätten av en lagfaren domare. I sådana fall får även en ekonomisk expert delta. Om det finns särskilda skäl med hänsyn till målets eller frågans beskaffenhet, får tingsrätten ha den sammansättning som anges i 4 § första stycket.

Paragrafen motsvarar delar av tidigare 64 a § tredje stycket och 64 b §. Den har endast genomgått språkliga och redaktionella ändringar.

6 § När tingsrätten prövar ärenden enligt 5 kap. 3 § eller 11 § tredje stycket, 18 eller 20 § i sak ska tingsrätten ha den sammansättning som anges i 4 § första stycket. Om det är tillräckligt med hänsyn till ärendets beskaffenhet, får tingsrätten bestå av en lagfaren domare eller av en lagfaren domare och en ekonomisk expert.

Vid annan handläggning av ärenden ska tingsrätten bestå av en lagfaren domare eller av en lagfaren domare och en ekonomisk expert.

Paragrafen, som motsvarar tidigare 64 c §, har endast genomgått vissa redaktionella ändringar.

7 § Regeringen förordnar för viss tid dem som ska tjänstgöra som ekonomiska experter i Stockholms tingsrätt.

Om det deltar en ekonomisk expert i behandlingen av ett mål eller ärende och det då inträffar något som medför att förordnandet ska upphöra att gälla, ska förordnandet trots detta anses ha fortsatt giltighet i fråga om det pågående målet eller ärendet.

Den som ska tjänstgöra som ekonomisk expert ska vara svensk medborgare och får inte vara underårig eller i konkurstillstånd eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Paragrafen motsvarar tidigare 64 d § och har ändrats språkligt.

Konkurrensverket som part

8 § För Konkurrensverket som part i mål enligt denna lag gäller i fråga om föreläggande för part och parts utevaro det som i rättegångsbalken är föreskrivet för åklagare.

Paragrafen, som motsvarar tidigare 65 §, är oförändrad. Före paragrafen har förts in en underrubrik.

Yttrande från annan än part

9 § Ett yttrande som har lämnats av Europeiska gemenskapernas kommission eller Konkurrensverket med tillämpning av artikel 15 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 får beaktas av rätten utan att det återopas part. Parterna ska ges tillfälle att yttra sig över yttrandet.

Paragrafen, som motsvarar tidigare 70 §, är oförändrad. Före paragrafen har förts in en underrubrik.

Förhör i domstol

10 § Vid förhör i domstol med en part eller någon annan ska 36 kap. 16 § rättegångsbalken tillämpas i fråga om det som han eller hon har berättat vid ett förhör hos Konkurrensverket.

Paragrafen är ny och har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.7.2). Före paragrafen har förts in en underrubrik. Bestämmelsen innebär att vad vittne eller part berättat vid förhör som har hållits vid Konkurrensverket på samma sätt som i brottmål kan läggas fram i rättegången, när utsagan som lämnas inför rätten avviker från vad som tidigare sagts. Detsamma gäller om vittnet eller parten förklarar att han eller hon inte kan eller vill yttra sig.

Utgångspunkten är således alltjämt att vittne eller part lägger fram sin berättelse inför rätten. Det är först när berättelsen avviker från vad som tidigare sagts, eller vittnet eller parten förklarar att han eller hon inte kan eller vill yttra sig som utsagor från förhör som har hållits under Konkurrensverkets utredning får läggas fram. Om så sker, är det sedan upp till rätten att inom ramen för sin fria bevisvärdering ta ställning till vilka slutsatser som kan dras av de uppgifter som har lämnats vid förhören hos Konkurrensverket.

Bestämmelser om förhör finns i 5 kap. 2 § tredje stycket.

Rättegångskostnader

11 § I mål och ärenden enligt denna lag tillämpas i fråga om rättegångskostnader 31 kap. rättegångsbalken, om inte något annat anges i denna lag.

I mål som avses i 3 kap. 2 § tillämpas 18 kap. rättegångsbalken. Om det finns särskilda skäl, får Marknadsdomstolen i ett sådant mål

besluta att var och en av parterna ska svara för sina rättegångskostnader.

Paragrafen innehåller tillsammans med 12-13 §§ regler om rättegångskostnad i mål och ärenden enligt konkurrenslagen. I 14 § finns en särskild regel för mål om skadestånd. Paragrafen motsvarar de regler som tidigare fanns i 64 §. Före paragrafen har förts in en underrubrik.

Regleringen har behandlats närmare i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.9). Av *första stycket* framgår att reglerna om rättegångskostnader i brottmål ska tillämpas när Konkurrensverket är part. Detta gäller, vilket är en nyhet i förhållande till tidigare ordning, om inte annat anges i konkurrenslagen (se 12-13 §§). I *andra stycket* föreskrivs att kostnadsreglerna för tvistemål ska tillämpas när ett företag väcker talan om åläggande i Marknadsdomstolen. Här finns också ett undantag från huvudregeln att tappande part ska stå för sina rättegångskostnader. Undantaget innebär att s.k. kvittning kan ske när det finns särskilda skäl (prop. 1997/98:130, s. 69).

12 § I mål enligt 3 kap. 5 § får ersättning för rättegångskostnad utgå för skäligen kostnad som uppkommit efter det att part fått tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till stämningsansökan. I ett sådant mål får ersättning till staten utgå för Konkurrensverkets kostnader om part uppsåtligt eller genom vårdslöshet orsakat onödigen rättegång.

Paragrafen är ny. Den har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.9.4). Paragrafen utgör ett undantag från huvudregeln i 11 § första stycket. Av bestämmelsen framgår att svarandens rätt till ersättning för rättegångskostnader i mål om konkurrensskadeavgift får omfatta kostnader som har uppkommit i tiden efter det att han eller hon har fått tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till stämningsansökan. Vidare framgår att en part i ett mål om konkurrensskadeavgift kan få ersätta staten för Konkurrensverkets kostnader om parten helt eller delvis föranlett onödigen rättegång, t.ex. genom att uppsåtligt eller av oaktsamhet föra fram omständigheter i målet som han eller hon hade kunnat föra fram till Konkurrensverket innan verket väckte talan i målet.

13 § I mål enligt 4 kap. 13 § får ersättning för rättegångskostnad utgå för skäligen kostnad som uppkommit efter det att part fått tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till stämningsansökan. Avskrivs ett sådant mål på grund av att Konkurrensverket har återkallat sin talan, svarar inte staten för parternas rättegångskostnader. Detta gäller endast när återkallelsen beror på att parterna i företagskoncentrationen återkallat sin anmälan till Konkurrensverket.

Paragrafen är ny. Den har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.9.3 och 5.9.4). *Första meningen* motsvarar 12 § första meningen. Enligt *andra meningen* utgår inte någon ersättning till parterna i en koncentration när målet avskrivits efter att Konkurrensverket återkallat sin förbudstalan. En förutsättning för att tillämpa

bestämmelsen är att målet avskrivits på grund av att parterna i koncentrationen återkallat sin anmälan till verket, varefter det inte finns någon anmäld koncentration att pröva.

14 § Har mål om skadestånd handlagts gemensamt med mål om konkurrensskadeavgift svarar den som fört talan om skadestånd endast för den särskilda kostnad som denne orsakat. För sådan kostnad svarar inte part som yrkat konkurrensskadeavgift.

Paragrafen är ny och har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.9.5). Av bestämmelsen följer att den som för talan om skadestånd, i fall av gemensam handläggning enligt 3 § av skadeståndsmålet och ett mål om konkurrensskadeavgift, svarar endast för den särskilda kostnad som denne orsakat. Detta innebär att den som för talan om skadestånd har rätt till ersättning för sina egna rättegångskostnader. Ansvaret för motpartens rättegångskostnader innefattar dels de särskilda kostnader som uppkommit genom målet om skadestånd, dels de kostnader som parten själv orsakat genom brister i sin processföring eller på annat sätt. Vidare gäller att staten genom Konkurrensverket aldrig är skyldigt att ersätta sådana särskilda kostnader som nämnts i det föregående. Något solidariskt betalningsansvar enligt 18 kap. 9 § rättegångsbalken kan således i den nu behandlade situationen inte komma i fråga.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 november 2008, då konkurrenslagen (1993:20) ska upphöra att gälla samt lagen (2005:702) om ändring i konkurrenslagen (1993:20) utgå.

2. Domar och beslut som har meddelats enligt den äldre lagen ska anses meddelade med stöd av motsvarande bestämmelser i denna lag, såvida inte något annat föreskrivs i 3-12.

3. I fråga om avtal som förelegat eller förfaranden som tillämpats när denna lag träder i kraft, tillämpas förbuden i 2 kap. 1 eller 7 §, om inte avtalet eller förfarandet är tillåtet enligt äldre bestämmelser.

4. I fråga om undantag som har beslutats enligt 8 § konkurrenslagen (1993:20) i dess lydelse före den 1 juli 2004 tillämpas då gällande bestämmelser så länge undantaget gäller enligt beslutet om detta. Ett beslut om undantag ska dock efter ikraftträdandet inte kunna förnyas enligt 11 eller 16 § i den äldre lagens lydelse före den 1 juli 2004.

5. I fråga om undantag som gäller till följd av bestämmelsen i 13 § konkurrenslagen (1993:20) i dess lydelse före den 1 juli 2004 tillämpas då gällande bestämmelser.

6. I fråga om icke-ingripandebesked som har beslutats före den 1 juli 2004 tillämpas då gällande bestämmelser i konkurrenslagen (1993:20).

7. Bestämmelsen i 3 kap. 21 § tillämpas även på överträdelse som har begåtts före ikraftträdandet, om inte möjligheten att påföra konkurrensskadeavgift har bortfallit dessförinnan enligt äldre bestämmelser.

8. Konkurrensskadeavgift får påföras för överträdelse av förbuden i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget såvitt avser tid efter den 1 januari 2001.

9. För överträdelser som begåtts före den 1 augusti 2005 ska vid bestämmande av konkurrenskadeavgiften inte beaktas att företaget tidigare överträtt förbuden i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget.

10. För fordringar om skadestånd som har uppkommit före den 1 augusti 2005 ska rätten till ersättning anses ha fallit bort om talan inte väckts inom fem år från det att skadan uppkommit.

11. Beträffande företagskoncentrationer som har uppkommit före ikraftträdandet gäller den äldre konkurrenslagen.

12. I fråga om mål och ärenden som före ikraftträdandet är anhängiggjorda vid domstol ska äldre bestämmelser tillämpas.

Övergångsbestämmelserna behandlas i avsnitt 14.

16.2 Förslagen till lagar om gruppundantag

Dessa lagars materiella innehåll har överförs från tidigare gällande förordningar med i sak motsvarande bestämmelser. Bestämmelsernas innebörd behandlas i avsnitt 12.

16.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m.

1 § Marknadsdomstolen handlägger mål och ärenden enligt

1. konkurrenslagen (2008:000),
2. marknadsföringslagen (1995:450),
3. lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden,
4. lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare,
5. lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer,
6. försäkringsavtalslagen (2005:104),
7. lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.,
8. lagen (2006:484) om franchisegivares informationsskyldighet,
9. luftfartslagen (1957:297), och
10. lagen (1986:436) om näringsförbud.

Bestämmelserna i 14–22 §§ tillämpas inte i mål eller ärenden enligt konkurrenslagen, marknadsföringslagen, försäkringsavtalslagen, lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m., lagen om franchisegivares informationsskyldighet, luftfartslagen eller lagen om näringsförbud. I mål enligt marknadsföringslagen, försäkringsavtalslagen eller lagen om franchisegivares informationsskyldighet tillämpas inte heller 13 a §. I stället gäller bestämmelserna i dessa lagar.

I första styckets uppräknade av mål och ärenden som handläggs av Marknadsdomstolen har, till följd av förslaget om att näringsförbud ska kunna meddelas för vissa allvarliga överträdelser av konkurrenslagens och EG-fördragets förbud mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag, lagts till mål och ärenden enligt lagen om näringsförbud. På samma sätt har i andra stycket lagts till mål och ärenden enligt lagen om

näringsförbud i uppräknningen av de mål och ärenden som är undantagna lagens särskilda processuella regler. Som framgår av författningskommentaren till förslaget till lag om ändring i lagen om näringsförbud ska dessa mål och ärenden handläggas enligt rättegångsbalkens regler för indispositiva tvistemål respektive lagen om domstolsärenden.

I och med att lagen (1994:615) om ingripande vid otillbörligt beteende vid upphandling upphävs ska Marknadsdomstolen inte längre handlägga mål och ärenden enligt den lagen. I första stycket har därför hänvisning till den lagen tagits bort.

9 § Marknadsdomstolen är beslutförför, när ordföranden och tre andra ledamöter är närvarande.

Ordföranden får ensam på domstolens vägnar

**1. vidta förberedande åtgärder,
2. meddela beslut om avskrivning,
3. besluta om rättelse av en dom eller ett beslut under de förutsättningar som anges i 17 kap. 15 § första stycket rättegångsbalken,**

4. avslå en begäran om att domstolen ska pröva en fråga om interimistiskt förbud eller åläggande utan att motparten getts tillfälle att yttra sig,

5. meddela prövningstillstånd under de förutsättningar som anges i 2 kap. 4 § tredje stycket rättegångsbalken.

Ordföranden får förordna sekreterare hos domstolen att ensam på domstolens vägnar vidta förberedande åtgärder.

Till den lista över åtgärder i andra stycket som Marknadsdomstolens ordförande får vidta ensam har, genom en hänvisning till rättegångsbalken, lagts att i enklare fall meddela prövningstillstånd som inte är begränsat till en viss del av ärendet eller målet. Förslaget har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.5.3). Att fallet ska vara enkelt innebär att ordföranden bör arbeta med en väl tilltagen säkerhetsmarginal.

16.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1845) om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler

Av den allmänna motiveringen (avsnitt 10.10.2) och av författningskommentaren till förslaget till ny konkurrenslag framgår att de kvarvarande bestämmelserna i 1994 års lag angående konkurrensregler för företag har arbetats in i konkurrenslagen.

16.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1986:436) om näringsförbud

2 a § Näringsförbud får, om det är påkallat från allmän synpunkt, meddelas den som i egenskap av enskild näringsidkare grovt har åsidosatt vad som ålegat honom eller henne i näringsverksamhet och

därvid överträtt förbudet i 2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:000) eller i artikel 81 i EG-fördraget. Detta gäller dock bara om överträdelsen har inneburit att företag i samma produktions- eller handelsled fastställer försäljningspriser, begränsar eller kontrollerar produktionen eller delar upp marknader.

Paragrafen är ny och har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 8.2).

Bestämmelsen innebär att det blir möjligt att meddela näringsförbud för personer som rättsligt eller faktiskt utövar ledningen över företag som ingår eller tillämpar vissa typer av avtal som är förbjudna enligt konkurrenslagens och EG-fördragets bestämmelser om förbud mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag. De avtal som avses är sådana som innebär att företag i samma produktions- eller handelsled fastställer försäljningspriser, begränsar eller kontrollerar produktion eller delar upp marknader, dvs. vad som brukar benämnas som horisontella karteller. Regelns uppbyggnad är sådan att själva överträdelsen ska bedömas endast på konkurrensrättsliga grunder. För att näringsförbud ska kunna komma i fråga tillkommer sedan två kvalificerande moment, nämligen att personen i fråga därigenom grovt åsidosatt vad som ålegat honom eller henne i näringsverksamhet, och att ett förbud är påkallat från allmän synpunkt.

Enskilda näringsidkare och följande företrädare för svenska juridiska personer och ekonomisk intressegruppering eller europabolag med säte i Sverige kan drabbas av ett näringsförbud:

- komplementär i kommanditbolag,
- bolagsman i annat handelsbolag,
- ledamot och suppleant i styrelsen samt verkställande direktör och vice verkställande direktör i aktiebolag och försäkringsbolag,
- ledamot och suppleant i styrelsen i bankaktiebolag, sparbank och ekonomisk förening,
- företagsledare i europeisk ekonomisk intressegruppering, och
- ledamot och suppleant i förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan samt verkställande direktör och vice verkställande direktör i europabolag och europakooperativ.

Vidare kan verksamheten genomlysas på så sätt att ett förbud kan drabba den som rent faktiskt har utövat ledningen av en näringsverksamhet eller utåt har framträtt som ansvarig för en enskild näringsverksamhet.

Ett företags överträdelse av konkurrensreglerna knyts sedan till personen i fråga genom kravet på att det ska vara fråga om grova åsidosättanden i näringsverksamhet. Tyngdpunkten ska därvid ligga på överträdelsen av konkurrensreglerna. I annat fall bör i stället åklagare eller Kronofogdemyndigheten föra talan om förbud med stöd av någon av de andra förbudsgrunderna i lagen om näringsförbud. Däremot kan åsidosättanden av andra regler för den bedrivna näringsverksamheten vägas in i bedömningen av om personen i fråga grovt åsidosatt vad som ålegat honom eller henne i näringsverksamhet. I de allra flesta fall där regeln kan komma att tillämpas torde själva överträdelsen av konkurrensreglerna i sig innebära ett grovt åsidosättande.

En annan fråga är vad som mer konkret ska krävas för att ett kartellsamarbete som kan läggas ett företag till last ska kunna knytas till en eller flera personer i ledande ställning i företaget. Uppenbart är att om sådana personer själva tagit aktiv del i kartellsamarbetet genom att ingå eller tillämpa kartellavtal eller delta i kartellmöten, dessa ska kunna åläggas näringsförbud. Detsamma bör gälla, om medarbetare på en lägre nivå i organisationen instrueras att ingå sådana avtal, eller efter möten med konkurrenter regelbundet återrapporterar vad som förevarit vid dessa möten. Vidare bör företagsledningen ha ett stort ansvar för att vidta korrigerande åtgärder, om det kommer till dess kännedom att det förekommer oegentligheter i form av kartellsamarbeten inom organisationen. I sådana situationer bör det ankomma på ledningen att närmare utreda vad som egentligen förevarit och därefter vidta konkreta åtgärder för att se till att företaget omedelbart avslutar det pågående kartellsamarbetet. Den mest effektiva åtgärden därvidlag synes vara att vända sig till Konkurrensverket och ansöka om eftergift eller nedsättning av konkurrensskadeavgift. För det fall ledningen försöker lösa problemet internt, bör krävas att den vidtar effektiva åtgärder för att det otillåtna samarbetet ska upphöra, och att dessa åtgärder även innefattar en fortlöpande kontroll av hur verksamheten bedrivs på den nivå i organisationen där överträdelsen begåtts. Endast i undantagsfall torde det kunna komma i fråga att oaktsamhet i samband med val av, instruktion till och övervakning av underställda kan läggas företagsledningen till last på sådant sätt att det ska kunna föranleda näringsförbud. De fall som avses, vilka säkerligen inte är särskilt vanligt förekommande för konkurrensrättens vidkommande, är där en s.k. målvakt över huvud taget inte befattat sig med verksamheten eller där det är fråga om vad som skulle kunna betecknas som medveten oaktsamhet från ledningens sida.

Frågan om ett förbud ska anses påkallat från allmän synpunkt behandlas i kommentaren till 3 §.

3 § Vid prövningen av om näringsförbud är påkallat från allmän synpunkt ska det särskilt beaktas om åsidosättandet varit systematiskt eller syftat till betydande vinning, om det medfört eller varit ägnat att medföra betydande skada eller om näringsidkaren tidigare dömts för brott i näringsverksamhet. I fall som avses i 2 a § ska det även särskilt beaktas om förfarandet har varit ägnat att allvarligt hindra, begränsa eller snedvrیدا konkurrensen.

Har näringsidkaren i näringsverksamheten gjort sig skyldig till brott för vilket det lägsta föreskrivna straffet är fängelse i sex månader, ska vid tillämpning av 1 § näringsförbud anses påkallat från allmän synpunkt, om inte särskilda skäl talar mot det.

I fall som avses i 2 a § ska näringsförbud inte anses påkallat från allmän synpunkt, om den som kan komma i fråga för ett sådant förbud själv eller inom ramen för den bedrivna näringsverksamheten har medverkat till att i väsentlig mån underlätta Konkurrensverkets utredning av överträdelsen. Detsamma ska gälla för medverkan i utredningar som görs av en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen eller av Europeiska gemenskapernas kommission.

Förslaget har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 8.2).

Samma grunder för bedömningen av om ett förbud är påkallat från allmän synpunkt ska gälla avseende den nya bestämmelse som i dag gäller enligt lagen om näringsförbud. Det innebär att vid prövningen av om ett förbud är påkallat från allmän synpunkt särskilt ska beaktas om åsidosättandet varit systematiskt eller syftat till betydande vinning, om det medfört eller varit ägnat att medföra betydande skada eller om näringsidkaren tidigare dömts för brott i näringsverksamhet. För att man ska kunna beakta skadebilden ur ett mer konkurrensrättsligt perspektiv följer av ett tillägg till första stycket att det även särskilt ska beaktas om förfarandet har varit ägnat att allvarligt hindra, begränsa eller snedvrida konkurrensen på marknaden. Det innebär bl.a. att skadorna inte behöver ledas i bevis.

I *tredje stycket* har vidare lagts till en särskild regel som innebär att näringsförbud inte ska anses påkallat från allmän synpunkt, om den som kan komma i fråga för ett sådant förbud själv eller inom ramen för den bedrivna näringsverksamheten har medverkat till att i väsentlig mån underlätta Konkurrensverkets utredning av överträdelsen. Detsamma ska gälla för medverkan i utredningar som har gjorts av konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat inom EU eller av kommissionen. Uttrycket ”i väsentlig mån har medverkat till utredningen” ska förstås och tillämpas på samma sätt som i bestämmelsen om nedsättning av konkurrensskadeavgift, jfr 3 kap. 14 § i den föreslagna konkurrenslagen. Det torde därmed krävas att det är fråga om att självant för fram viktig information eller dylikt som konkurrensmyndigheten inte redan förfogar över eller lätt kan få fram. I de fall det är fråga om att beakta medverkan som skett i utredningar som har gjorts av annan konkurrensmyndighet eller kommissionen bör uttrycket ”i väsentlig mån” tolkas på sådant sätt att det stämmer överens med vad som i den medlemsstaten eller inom EG-rätten krävs för att avgiften eller böterna ska sättas ned.

4 § Har näringsverksamhet bedrivits av en juridisk person får, under de förutsättningar som anges i 1–3 §§, näringsförbud meddelas, i fråga om

- kommanditbolag: komplementär,**
- annat handelsbolag: bolagsman,**
- aktiebolag och försäkringsbolag: ledamot och suppleant i styrelsen samt verkställande direktör och vice verkställande direktör,**
- bankaktiebolag, sparbank och ekonomisk förening: ledamot och suppleant i styrelsen,**
- europaisk ekonomisk intressegruppering med säte i Sverige: företagsledare,**
- europabolag och europakooperativ med säte i Sverige: ledamot och suppleant i förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan samt verkställande direktör och vice verkställande direktör,**
- om denne begått brottet i näringsverksamheten eller innehade sin ställning när betalningen av skatt, tull eller avgift underläts, den juridiska personen försattes i konkurs eller förbuden i 2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:000) eller artikel 81 i EG-fördraget överträdde.**

Första stycket gäller också den som i annan egenskap än där sägs faktiskt har utövat ledningen av en näringsverksamhet eller utåt har framträtt som ansvarig för en enskild näringsverksamhet.

Under de förutsättningar som anges i 2 § får näringsförbud även meddelas den som innehade sin ställning enligt första stycket senare än ett år innan konkursansökan kom in till tingsrätten.

Första stycket sista meningen har kompletterats med att näringsförbud får meddelas också beträffande en person som innehade sin ställning när något av förbuden i 2 kap. 1 § konkurrenslagen eller artikel i EG-fördraget överträdde.

8 b § Konkurrensverket får föra talan om näringsförbud i de fall som avses i 2 a § i samband med ett mål om konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § konkurrenslagen (2008:000). Om inte annat följer av denna lag, tillämpas därvid bestämmelserna i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten.

Om Konkurrensverket inte för talan enligt första stycket, får verket i stället ansöka om näringsförbud. Ett sådant ärende om näringsförbud ska handläggas enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte annat följer av denna lag.

Bestämmelsen är ny och har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 8.4).

Av *första stycket* framgår att Konkurrensverket får föra talan om näringsförbud i samband med ett mål om konkurrensskadeavgift enligt de rättegångsregler som gäller för sådana mål, dvs. rättegångsbalkens regler för indispositiva tvistemål. Med kopplingen till mål om konkurrensskadeavgift följer att Konkurrensverket kan väcka talan om näringsförbud bara vid Stockholms tingsrätt och att tingsrättens beslut i fråga om näringsförbud överklagas hos Marknadsdomstolen. Vidare följer att rättens sammansättning för tingsrättens vidkommande regleras av 8 kap. 4–5 §§ konkurrenslagen och att reglerna i lagen om marknadsdomstol m.m. gäller beträffande Marknadsdomstolens sammansättning. Enligt rättegångsbalken gäller reglerna för omröstning i brottmål i de fall det i tvistemål är fråga om ansvar, utdömande av vite eller häktning (16 kap. 6 §). Denna bestämmelse bör tillämpas analogt beträffande frågor om näringsförbud som prövas i samband med mål om konkurrensskadeavgift. Vid omröstning i frågor om näringsförbud ska således rättegångsbalkens regler för brottmål tillämpas.

Av *andra stycket* följer att Konkurrensverket även kan ansöka om näringsförbud och att sådana ansökningar handläggs enligt lagen om domstolsärenden. En fristående ansökan om näringsförbud kan bl.a. bli aktuell i de fall där en annan konkurrensmyndighet inom EU eller kommissionen prövat överträdelsen av konkurrensreglerna.

8 c § I fall som avses i 8 a § görs ansökan hos tingsrätten i den ort där näringsidkaren har sitt hemvist. Om näringsidkaren inte har hemvist i Sverige, tas ärendet upp av Stockholms tingsrätt.

Om ärendet gäller näringsförbud med stöd av 2 §, är även den tingsrätt som handlägger eller har handlagt konkursen behörig att pröva ärendet.

I fall som avses i 8 b § andra stycket görs ansökan hos Stockholms tingsrätt. Ett beslut av tingsrätten överklagas i sådant fall hos Marknadsdomstolen.

Bestämmelsen, som motsvarar tidigare 8 b §, har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 8.4).

I *första och andra stycket* har endast gjorts språkliga och redaktionella ändringar. I ett nytt *tredje stycke* anges att Stockholms tingsrätt är exklusivt behörig att pröva ansökningar om näringsförbud enligt 2 a §, och att tingsrättens beslut i sådant fall överklagas till Marknadsdomstolen.

8 d § I ärenden som gäller näringsförbud ska tingsrätten hålla sammanträde, om detta inte är uppenbart obehövt.

Om sammanträde hålls ska tingsrätten bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Ärendet ska avgöras av samma domare. I fall som avses i 8 b § andra stycket ska tingsrätten vara sammansatt på det sätt som anges i 8 kap. 6 § första stycket konkurrenslagen (2008:000).

Vid omröstning gäller reglerna i 29 kap. rättegångsbalken.

Utöver vad som följer av lagen (1996:242) om domstolsärenden får rätten förelägga nytt vite eller förordna om hämtning till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag, om den som ansökan riktas mot trots föreläggande om personlig inställelse inte inställer sig till sammanträdet eller inställer sig genom ombud.

Bestämmelsen, som motsvarar tidigare 8 c §, har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 8.4).

Första stycket är oförändrat. Med tillägget i *andra stycket* följer att tingsrättens sammansättning vid prövningen av ärenden som gäller näringsförbud enligt 2 a § regleras av 8 kap. 6 § första stycket konkurrenslagen. Huvudregeln blir därmed att tingsrätten ska bestå av fyra ledamöter, av vilka två ska vara lagfarna domare och två ekonomiska experter. Om det är tillräckligt med hänsyn till ärendets beskaffenhet, får tingsrätten dock bestå av en lagfaren domare eller av en lagfaren domare och en ekonomisk expert. För Marknadsdomstolens vidkommande gäller reglerna i lagen om marknadsdomstol m.m.

Av *tredje stycket*, som är oförändrat, följer att vid omröstning gäller rättegångsbalkens regler för omröstning i brottmål.

Fjärde stycket, som innehåller vissa bestämmelser om påföljd för utevaro, är oförändrat.

8 e § Rätten får i mål och ärenden om näringsförbud förordna offentlig försvarare för den som avses med förbudsyrkandet, om det finns särskilda skäl. I fråga om offentlig försvarare gäller bestämmelserna i rättegångsbalken.

I fråga om rättegångskostnader tillämpas i mål och ärenden om näringsförbud 31 kap. rättegångsbalken.

Bestämmelsen, som motsvarar tidigare 8 d §, har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 8.4).

Första stycket har ändrats på så sätt att det blir möjligt att förordna offentlig försvarare för den som avses med förbudsyrkandet i ärenden och mål enligt 2 a §. Ändringen i *andra stycket* innebär att rättegångsbalkens regler för rättegångskostnad i brottmål ska tillämpas i fråga om mål och ärenden enligt 2 a §. Detta innebär att Konkurrensverket inte kan få ersättning för sina rättegångskostnader. Om Konkurrensverket har framgång med sitt förbudsyrkande, kan dock den som fått näringsförbud åläggas att helt eller delvis återbetala till staten vad som utgått i ersättning till den offentlige försvararen, allt beroende av de personliga och ekonomiska förhållandena i det enskilda fallet.

10 § Är det uppenbart att grund för näringsförbud föreligger, får rätten meddela förbud för tiden till dess frågan om näringsförbud slutligt har avgjorts (tillfälligt näringsförbud).

En fråga om tillfälligt näringsförbud tas upp på yrkande av åklagaren eller, i fall som avses i 2 a §, av Konkurrensverket. Om åklagaren i de fall som avses i 1 a och 2 §§ förklarar sig avstå från att yrka förbud, får yrkande om tillfälligt näringsförbud i stället framställas av Kronofogdemyndigheten. Innan ett förbud meddelas ska den som yrkandet avser få tillfälle att yttra sig, om det inte finns anledning att anta att han eller hon har avvikit eller på något annat sätt håller sig undan.

Frågor om tillfälligt näringsförbud som prövas i samband med brott handläggs enligt 8 §. I övriga fall tillämpas 8 a–e §§.

Bifalls ett yrkande om näringsförbud, får rätten i domen eller beslutet självmant förordna om tillfälligt näringsförbud.

Förslaget har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 8.4).

Första och fjärde stycket är oförändrat. *Andra stycket* har, förutom viss språklig justering, ändrats på så sätt att även Konkurrensverket kan ansöka om tillfälligt näringsförbud. I *tredje stycket* har endast språkliga och redaktionella ändringar gjorts.

13 § Om rätten meddelar ett tillfälligt näringsförbud innan talan om näringsförbud har väckts eller ansökan kommit in till rätten, ska den utsätta en tid inom vilken en sådan talan ska väckas eller ansökan lämnas in. Tiden får inte bestämmas längre än vad som bedöms nödvändigt. Om den utsatta tiden inte är tillräcklig, och om den som har yrkat näringsförbud före tidens utgång begär att tiden ska förlängas, får rätten besluta om sådan förlängning.

Förslaget har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 8.4).

Paragrafen har ändrats på så sätt att även Konkurrensverket kan ansöka om förlängning av tiden för talans väckande eller ansökan om näringsförbud.

17 § Ett lagakraftvunnet beslut om näringsförbud får upphävas på ansökan av den som förbudet avser, om det senare kommer fram att

han eller hon inte hade grovt åsidosatt sina åligganden i näringsverksamhet.

För ärenden om upphävande av förbud gäller i tillämpliga delar bestämmelserna i 8 a §, 8 c § tredje stycket samt 8 d § andra och tredje styckena. Ett sådant ärende tas upp av den tingsrätt som tidigare handlagt målet eller ärendet om näringsförbud. Rör ärendet inte upphävande av ett förbud som meddelats med stöd av 2 a §, får det tas upp även av rätten i den ort där sökanden har sitt hemvist, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt. I ärendet är den myndighet som yrkat näringsförbud eller myndigheten i den ort där sökanden har sitt hemvist motpart till sökanden.

Ett ärende om upphävande av förbud får avgöras utan sammanträde, om saken ändå kan utredas tillfredsställande.

Rättens beslut om att upphäva ett näringsförbud ska gälla omedelbart.

Förslaget har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 8.4).

Första, tredje och fjärde stycket är i princip oförändrat. *Andra stycket* har dels genomgått vissa språkliga och redaktionella ändringar, dels ändrats på så sätt att bara Stockholms tingsrätt är behörig att pröva ärenden om upphävande av förbud enligt 2 a §. Vidare följer av hänvisningen till 8 c § tredje stycket att tingsrättens beslut överklagas hos Marknadsdomstolen.

22 § Ansökan om återkallelse av dispens får göras av allmän åklagare eller, i fall som avses i 2 a §, av Konkurrensverket. Om åklagaren i de fall som avses i 1 a och 2 §§ förklarar sig avstå från att ansöka om återkallelse, får ansökan i stället göras av Kronofogdemyndigheten. När frågan prövas i ett särskilt ärende gäller i tillämpliga delar 17 § andra och tredje styckena. Ett sådant ärende får dock tas upp även av den tingsrätt som tidigare prövat frågan om dispens.

Förslaget har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 8.4).

Paragrafen har endast ändrats på så sätt att även Konkurrensverket kan ansöka om återkallelse av dispens från ett förbud.

Sammanfattning av utredningens förslag

Utredningsuppdraget

Enligt våra direktiv skall vi göra en förutsättningslös analys av hur det nuvarande förfarandet enligt konkurrenslagen fungerar i syfte att identifiera eventuella trögheter i systemet. Vi skall med detta underlag lämna förslag till förändringar som syftar till att minska handläggnings-tiden för mål enligt konkurrenslagen (framför allt i de s.k. kartellmålen). I första hand skall vi överväga en ordning där Konkurrensverket får rätt att besluta om konkurrensskadeavgift med en fullföljds-möjlighet direkt till Marknadsdomstolen. I andra hand skall vi överväga att införa prövningstillstånd i ledet Stockholms tingsrätt – Marknadsdomstolen.

Vi skall även överväga om det på grund av EG-rätten finns anledning att ändra lydelsen av 23 a § konkurrenslagen, som rör beslut om att godta åtaganden, och i så fall komma med förslag till ändring.

Med anledning av EG:s nya koncentrationsförordning skall vi också göra en översyn av konkurrenslagens bestämmelser om företagskoncentrationer och föreslå de ändringar av det svenska regelsystemet som är motiverade. Vi skall särskilt analysera frågor som rör substans-test, effektivitetsvinster, behandling av accessoriska begränsningar, svenska myndigheters bistånd till kommissionen i samband med inspektioner samt anmälan om företagskoncentration. Av direktiven framgår vidare att EG:s nya koncentrationsförordning kan innebära att det svenska regelverket behöver ändras även i andra avseenden för att uppnå önskad rättslikhet mellan EG-rätten och det svenska regelverket eller av andra skäl. Det står oss därför fritt att ta upp sådana ytterligare frågor som vi anser behöver övervägas samt föreslå de ändringar av regelsystemet som vi bedömer motiverade. Därutöver skall vi bedöma om Konkurrensverket bör få möjlighet att ta ut en avgift för anmälan om företagskoncentration.

Enligt våra direktiv skall vi även se över reglerna i konkurrenslagen om vilka som får överklaga vissa av Konkurrensverkets beslut.

Det ingår också i vårt uppdrag att föreslå regler som tydligare än i dag ger uttryck för att speciellt kännbara konkurrensskadeavgifter skall fastställas i särskilt allvarliga fall. Vidare skall vi pröva det lagtekniska förslaget till kriminalisering av kartellförfaranden som har lämnats av Utredningen om en modernisering av konkurrensreglerna i betänkandet Konkurrensbrott En lagstiftningsmodell (SOU 2004:131).

I vårt uppdrag ingår även att se över konkurrenslagens struktur och överskådlighet

Slutligen skall vi redovisa konsekvenserna av de förslag som vi lämnar.

Våra förslag

Effektivare förfarande

Vi har inte funnit stöd för någon annan slutsats än att det nuvarande systemet fungerar förhållandevis väl. En del åtgärder kan dock vidtas för

att få ett mer effektivt, ändamålsenligt och rättssäkert förfarande hos Konkurrensverket och i domstolarna. Åtgärderna bör vidtas oavsett en eventuell beslutanderätt för verket.

Konkurrensverket bör sträva efter att fortsätta att förbättra kvaliteten på sina utredningar och sin processföring samt verka för ett mer formaliserat och därmed ett mer förutsägbart förfarande vid myndigheten. Närmare hur och i vilken omfattning så sker bör ankomma på verket att avgöra. I vissa avseenden föreslår vi dock konkreta förändringar som kan bidra till att höja kvaliteten på Konkurrensverkets utredningar och leda till ett mer formaliserat och förutsägbart förfarande hos verket.

Vad beträffar domstolarnas befintliga resurser synes dessa för närvarande vara tillräckliga för att hantera ärenden och mål enligt konkurrenslagen. Däremot menar vi att det inom ramen för det pågående förändringsarbetet avseende domstolarnas inre organisation bör finnas goda möjligheter att skapa en organisation som bättre förmår utnyttja de tillgängliga resurserna. Vi föreslår inte några genomgripande förändringar i det processuella regelverket. En förutsättning för att förfarandet i domstol skall vara effektivt, ändamålsenligt och rättssäkert är dock att rätten fullt ut använder sig av de möjligheter som rättegångsbalken erbjuder att utöva en aktiv formell och materiell processledning. Närmare hur detta kvalitetssäkrande arbete skall bedrivas i praktiken måste emellertid ankomma på domstolarna att avgöra.

Vi föreslår också konkreta åtgärder för att effektivisera förfarandet hos Konkurrensverket och i domstol.

- I syfte att underlätta för företag att göra gemensam sak med Konkurrensverket, och för att åstadkomma ett effektivare utnyttjande av domstolarnas resurser, föreslår vi en fakultativ möjlighet för domstolarna att kumulera mål om skadestånd på konkurrensrättslig grund med mål om konkurrensskadeavgift.
- Konkurrensverket bör få möjlighet att förena beslut med vite när verket godtar åtaganden i samband med en företagskoncentration eller i ett ärende där Konkurrensverket överväger att ålägga ett företag att upphöra med en överträdelse av någon av förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen eller i EG-fördraget.
- Uppgifter som ett vittne eller en part har lämnat vid förhör hos Konkurrensverket bör få förebringas vid förhör i domstol, om den hördes uppgifter avviker från vad han eller hon tidigare anfört eller den som skall höras förklarar att han eller hon inte kan eller inte vill yttra sig.
- Reglerna om rättegångskostnader bör ändras så att rättegångsbalkens regler för tvistemål blir tillämpliga i ärenden och mål enligt konkurrenslagen. I lagen bör det vidare föras in en särskild regel som innebär att, i de fall ett skadeståndsmål handläggs gemensamt med ett mål om konkurrensskadeavgift, dels den som för talan om skadestånd skall svara endast för den särskilda kostnad som denne har orsakat, dels Konkurrensverket inte skall svara för sådan kostnad.
- Reglerna om preskription i konkurrenslagen avseende konkurrensskadeavgift bör ändras på så sätt att vissa åtgärder som Konkurrensverket vidtar under sin utredning av ett ärende innebär

att preskriptionstiden börjar löpa på nytt. En absolut preskriptionstid om tio år bör dock gälla. Bilaga 1

Bör Konkurrensverket få besluta om konkurrenskadeavgift?

Vi har inte funnit tillräckliga skäl för att föreslå att Konkurrensverket skall få en generell behörighet att fatta det första rättsligt bindande beslutet om konkurrenskadeavgift. Övervägande skäl talar dock för att verket bör få besluta om konkurrenskadeavgift i ärenden som inte är tvistiga. Vi föreslår därför att Konkurrensverket skall ha möjlighet att i sådana fall utforma ett utkast till beslut som blir rättsligt bindande om det godtas av det berörda företaget (avgiftsföreläggande).

Prövningstillstånd i ledet Stockholms tingsrätt – Marknadsdomstolen

Vi föreslår att samtliga av Stockholms tingsrätt meddelade avgöranden i konkurrensärenden och konkurrensmål som får överklagas till Marknadsdomstolen bör underkastas krav på prövningstillstånd. Även för anslutningsöverklaganden och för överklaganden i skadeståndsmål som kumulerats med mål om konkurrenskadeavgift bör krävas prövningstillstånd. Prövningstillstånd bör dock inte krävas vid överklagande av Stockholms tingsrätts beslut avseende fråga om undanröjande av ett avgiftsföreläggande.

Dispensgrunderna bör vara desamma i Marknadsdomstolen som i hovrätt, när den reform av rättegångsbalken som riksdagen beslutat träder i kraft. Prövningstillstånd bör således meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt (prejudikatdispens), det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som Stockholms tingsrätt har kommit till (ändringsdispens), det inte utan att prövningstillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till (granskningsdispens), eller det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet (extraordinär dispens). Partiellt prövningstillstånd bör kunna meddelas beträffande en sådan del av tingsrättens beslut eller dom vars utgång inte kan påverka avgörandet i övrigt.

I enklare fall bör Marknadsdomstolens ordförande ensam kunna meddela prövningstillstånd som inte är begränsat till en viss del av ärendet eller målet.

Åtaganden från företag

Av nuvarande 23 a § konkurrenslagen följer att Konkurrensverket får godta åtaganden från företag. Bestämmelsen bör ändras på så sätt att det klart framgår att den rättsliga följderna av att verket godtar ett åtagande endast är att Konkurrensverket, med hänsyn till åtagandet som lämnats, inte längre finner anledning att ingripa mot det aktuella förfarandet.

Starka skäl talar för att den materiella bedömningen av en företagskoncentration bör vara densamma, oavsett om prövningen sker enligt konkurrenslagen eller EG:s koncentrationsförordning.

Om konkurrenslagens regler i vissa avseenden förenklas och tydligare återger de EG-rättsliga reglernas reella innebörd, torde man kunna öka effektiviteten och förutsebarheten i tillämpningen. Dessutom skulle konkurrenslagens regelsystem med en sådan reform, i vart fall när det gäller systemets huvuddrag, kunna uppfylla rimliga krav på läsbarhet och begriplighet.

Även när det gäller de formella reglerna talar starka skäl för att huvuddragen i systemen bör vara desamma; dock bör konkurrenslagens regler, liksom är fallet redan i dag, spegla den svenska rättskulturen när det gäller förfarandet vid myndigheter och i domstolar.

Begreppet företagskoncentration

Vi föreslår att det i konkurrenslagen skall anges att en företagskoncentration uppkommer genom transaktioner som medför en varaktig förändring av kontrollen över ett eller flera företag.

I lagen bör vidare anges att med uttrycket part i en företagskoncentration avses den eller de som förvärvar kontrollen över ett eller flera företag eller delar därav, företaget självt eller vart och ett av de företag som slås samman.

Det bör även föras in en särskild bestämmelse i konkurrenslagen som gör det tydligt att, om en koncentration består av flera transaktioner varigenom delar av ett eller flera företag förvärvas, vid beräkningen av omsättningen dessa transaktioner skall behandlas som endast en koncentration. Regeln bör dock omfatta endast transaktioner vilka äger rum inom en tvåårsperiod.

Substantstest

Vi menar att konkurrenslagens förbudsbestämmelse avseende företagskoncentrationer bör ändras på så sätt att förbud skall meddelas avseende företagskoncentrationer som är ägnade att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller en avsevärd del av det, om ett förbud kan meddelas utan att väsentliga nationella säkerhets- eller försörjningsintressen åsidosätts.

I lagtexten bör vidare göras tydligt att vid bedömningen särskilt skall beaktas om koncentrationen medför att en dominerande ställning skapas eller förstärks.

Påståenden om effektivitetsvinster och om att ett av de berörda företagen hotas av konkurs

Bilaga 1

Enligt vår mening bör påståenden om effektivitetsvinster och om att ett av de samgående företagen hotas av konkurs bedömas på samma sätt enligt konkurrenslagen som enligt EG-rätten. Det bör dock inte införas några uttryckliga bestämmelser i konkurrenslagen som reglerar dessa frågor. Liksom inom EG-rätten bör sådana påståenden prövas inom ramen för substanstestet.

Accessoriska begränsningar och de särskilda bedömningsgrunderna som gäller i vissa fall för självständigt fungerande gemensamma företag

Vi föreslår att det i konkurrenslagen skall införas en regel som gör klart att prövningen av en företagskoncentration omfattar de rättshandlingar som är konstitutiva för koncentrationens uppkomst och sådana konkurrensbegränsningar som har direkt samband med och är nödvändiga för att genomföra koncentrationen, s.k. accessoriska begränsningar.

Det bör också göras tydligt i lagen att andra konkurrensbegränsningar som eventuellt förekommer i samband med en företags koncentration kan prövas enligt förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen och i EG-fördraget.

Några andra regler om accessoriska begränsningar bör inte finnas i konkurrenslagen. Konkurrensverket bör inte heller i beslut, enligt vilka verket lämnar en företagskoncentration utan åtgärd, uttala sig om huruvida anmälda avtal och förfaranden är att anse som accessoriska eller inte.

Den nuvarande bestämmelsen i 34 b § första stycket konkurrenslagen, som reglerar den situationen att bildandet av ett självständigt fungerande gemensamt företag i vissa avseenden skall bedömas enligt 6 och 8 §§ samma lag, bör flyttas så att det klart framgår av konkurrenslagen att fråga är om en särskild bedömningsgrund i koncentrationsprövningen.

Nuvarande bestämmelse i konkurrenslagen om att förfarandereglerna för företagskoncentrationer skall tillämpas vid prövningen av accessoriska begränsningar och gemensamma företag bör tas bort.

Åtaganden

Vi menar att Konkurrensverkets rätt att godta åtaganden från företag i koncentrationsärenden uttryckligen skall framgå av konkurrenslagen.

Tidpunkten för anmälan om företagskoncentration och sanktionsmöjligheter m.m.

Det bör i konkurrenslagen föras in en bestämmelse om att en anmälan om företagskoncentration får göras så snart part eller annan medverkande kan visa att de avser att genomföra koncentrationen.

Vi föreslår också att det av lagen uttryckligen skall framgå att en anmälningspliktig företagskoncentration skall anmälas till Konkurrensverket innan den genomförs.

Dessutom bör det göras tydligt i konkurrenslagen att Konkurrensverket, inom 25 arbetsdagar från det att en fullständig anmälan kommit in till verket, skall antingen meddela beslut om att genomföra en särskild undersökning av företagskoncentrationen eller meddela beslut om att lämna koncentrationen utan åtgärd.

Det saknas enligt vår mening praktiska skäl för att i dagsläget föreslå regler om direkta sanktioner mot bristande uppfyllelse av anmälningsplikten. Inte heller i övrigt har det kommit fram några skäl som talar för att närmare överväga om Konkurrensverket bör få sådana sanktionsmöjligheter och utredningsbefogenheter som kommissionen har.

Förlängning av tidsfrister

Det bör i konkurrenslagen föras in en bestämmelse som innebär att tidsfristen för Konkurrensverkets beslut om att genomföra en särskild undersökning av en företagskoncentration eller lämna den utan åtgärd förlängs till 35 arbetsdagar i de fall part lämnar åtaganden.

Bistånd till kommissionen

Vi föreslår att bestämmelsen i 3 § andra stycket lagen om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler avseende Konkurrensverkets befogenheter när verket bistår kommissionen vid undersökningar skall upphävas. I övrigt bedöms reglerna för svenska myndigheters bistånd till kommissionen, när denna genomför en undersökning i Sverige, vara ändamålsenliga.

Förbud i väntan på slutlig prövning

Vi föreslår att även Marknadsdomstolen i ett pågående mål om företagskoncentration skall kunna förbjuda parterna och andra medverkande i koncentrationen att vidta någon åtgärd för att fullfölja företagskoncentrationen.

Avgift för anmälan om företagskoncentration

Vi har inte funnit tillräckliga skäl för att föreslå att Konkurrensverket skall få ta ut en avgift för anmälan om företagskoncentration.

Vem får överklaga vissa av Konkurrensverkets beslut?

Vi menar att bestämmelsen om talerätt i nuvarande 60 § andra stycket konkurrenslagen bör ändras på så sätt att begreppet "ett företag" utgår. I

lagtexten kommer då att föreskrivas endast att den som berörs av Bilaga 1 Konkurrensverkets beslut har rätt att överklaga.

Bestämmelser om konkurrensskadeavgiftens storlek

Vi föreslår att nya, mer preciserade regler om vilka omständigheter som skall beaktas vid bestämmande av konkurrensskadeavgiftens storlek införs i konkurrenslagen. Syftet är främst att underlätta för parterna och domstolarna att identifiera överträdelse som är särskilt skadliga från konkurrenssynpunkt och som förtjänar höga avgifter. Förslaget bör dessutom öka möjligheterna till förutsebarhet och enhetlighet i rättstillämpningen.

Med straffrätten som förebild föreslår vi att det införs ett argumentationsschema i konkurrenslagen som beskriver hur domstolarna skall gå till väga när konkurrensskadeavgiften skall bestämmas. Överträdelsens allvar och varaktighet bör alltså vara utgångspunkten för att fastställa avgiftens storlek och bör sammanvägt utgöra ett utgångsbelopp (sanktionsvärde). När sanktionsvärdet har fastställts för ett företag bör detta justeras med hänsyn till försvårande och förmildrande omständigheter. Slutligen kan konkurrensskadeavgiften i vissa fall behöva sänkas med beaktande av bestämmelsen om nedsättning av avgiften.

Vi föreslår vidare att beloppsgränserna i nuvarande 27 § konkurrenslagen tas bort. I lagtexten kommer då att föreskrivas endast att konkurrensskadeavgiften inte får överstiga tio procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår.

En kriminalisering på konkurrensrättens område och individuella sanktioner som kan utgöra alternativ till straff

Vi anser att de skäl som talar mot en kriminalisering är starkare än de skäl som talar för en sådan reform. Som ett alternativ till straff föreslår vi dock att sanktionsmöjligheterna för vissa allvarliga överträdelse av konkurrensreglerna bör utökas med bestämmelser om näringsförbud.

Det skall vara möjligt att meddela näringsförbud för personer som rättsligt eller faktiskt utövar ledningen över företag som ingår eller tillämpar avtal som är förbjudna enligt konkurrenslagen eller EGFördraget och som innebär att företag i samma produktions eller handelsled fastställer försäljningspriser, begränsar eller kontrollerar produktion eller delar upp marknader. För att ett förbud skall kunna meddelas skall, i likhet med vad som i dag gäller enligt lagen om näringsförbud, krävas att personen i fråga därigenom grovt åsidosatt vad som ålegat honom eller henne i näringsverksamhet, och att ett förbud är påkallat från allmän synpunkt.

Vid prövningen av om ett näringsförbud är påkallat från allmän synpunkt skall bl.a. särskilt beaktas om förfarandet varit ägnat att allvarligt hindra, begränsa eller snedvrída konkurrensen. Näringsförbud skall inte anses påkallat från allmän synpunkt om exempelvis den som kan komma i fråga för ett sådant förbud själv eller inom ramen för den

bedrivna näringsverksamheten har medverkat till att i väsentlig mån Bilaga 1 underlätta Konkurrensverkets utredning av överträdelsen.

Konkurrenslagens struktur och överskådlighet

För att fullgöra vårt uppdrag avseende konkurrenslagens struktur och överskådlighet föreslår vi en helt ny konkurrenslag.

Vidare föreslår vi att de kvarvarande bestämmelserna i lagen om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler som rör tillämpningen av EG:s konkurrensregler arbetas in i konkurrenslagen.

Ikraftträdande

Vid beaktande av att rimlig tid måste sättas av för remissbehandling, fortsatt beredning inom Regeringskansliet och behandling i riksdagen, bedömer vi att den nya konkurrenslagen kan träda i kraft först den 1 januari 2009. De övriga ändringar i lagar och förordningar som vi föreslår bör i huvudsak träda i kraft vid samma tidpunkt.

Konsekvenser av våra förslag

Våra förslag bedöms sammantagna vara kostnadsneutrala ur ett statsfinansiellt perspektiv.

Förslagen bedöms inte heller leda till ökade kostnader eller ökad administrativ börda för företagen generellt sett. För små och medelstora företags konkurrensförmåga i förhållande till stora företag innebär våra förslag vissa förbättringar.

Utredningens lagförslag

Förslag till konkurrenslag

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens ändamål m.m.

1 § Denna lag har till ändamål att undanröja och motverka hinder för en effektiv konkurrens i fråga om produktion av och handel med varor, tjänster och andra nyttigheter.

2 § Lagen är inte tillämplig på överenskommelser mellan arbetsgivare och arbetstagare om lön eller andra anställningsvillkor.

3 § I rådets förordningar (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget¹ och nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer² finns särskilda bestämmelser som påverkar tillämpningsområdet och tillämpningen av denna lag.

4 § Regeringen bestämmer vilka domstolar och andra myndigheter som är konkurrensmyndigheter enligt rådets förordning (EG) nr 1/2003, om detta inte följer av denna lag.

Definitioner

5 § Med företag avses en fysisk eller juridisk person som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur. Till den del sådan verksamhet består i myndighetsutövning omfattas den dock inte av begreppet företag.

Med företag avses också en sammanslutning av företag.

6 § Vad som i lagen sägs om avtal skall tillämpas även på

1. beslut av en sammanslutning av företag, och
2. samordnade förfaranden av företag.

7 § En företagskoncentration uppkommer genom transaktioner som medför en varaktig förändring av kontrollen över ett eller flera företag.

Med part i en företagskoncentration avses den eller de som förvärvar kontroll över ett eller flera företag eller delar därav, företaget självt eller vart och ett av de företag som slås samman.

¹ EGT L 1, 4.1.2003, s 1, (Celex 32003R001)

² EUT L 24, 29.1.2004, s 1, (Celex 32004R0139)

8 § Lagen innehåller bestämmelser om

1. förbjudna konkurrensbegränsningar (2 kap.),
2. åtgärder mot konkurrensbegränsningar (3 kap.),
3. företagskoncentrationer (4 kap.),
4. uppgiftsskyldighet och undersökning (5 kap.),
5. undantag från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete för vissa avtal avseende primära lantbruksföreningar och taxi samt för vissa grupper av avtal (gruppundantag) (6 kap.),
6. vite (7 kap.),
7. överklagande (8 kap.), och
8. handläggningen i domstol (9 kap.).

2 kap. Förbjudna konkurrensbegränsningar

Konkurrensbegränsande samarbete mellan företag

1 § Avtal mellan företag som har till syfte eller resultat att hindra, begränsa eller snedvrیدا konkurrensen på marknaden på ett märkbart sätt är förbjudna, om inte annat följer av denna lag.

Avtal som har till syfte eller resultat att hindra, begränsa eller snedvrیدا konkurrensen på marknaden på ett märkbart sätt är särskilt sådana som innebär att

1. inköps- eller försäljningspriser eller andra affärsvillkor direkt eller indirekt fastställs,
2. produktion, marknader, teknisk utveckling eller investeringar begränsas eller kontrolleras,
3. marknader eller inköpskällor delas upp,
4. olika villkor tillämpas för likvärdiga transaktioner, varigenom vissa handelspartner får en konkurrensnackdel, eller
5. det ställs som villkor för att ingå ett avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt handelsbruk har något samband med föremålet för avtalet.

Undantag från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag

2 § Förbudet i 1 § gäller inte för ett avtal som

1. bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande,
2. tillförsäkrar konsumenterna en skälig andel av den vinst som därigenom uppnås,
3. bara ålägger de berörda företagen begränsningar som är nödvändiga för att uppnå målet i 1, och
4. inte ger de berörda företagen möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av nyttigheterna i fråga.

3 § Av 6 kap. framgår att förbudet i 1 § inte gäller för vissa avtal avseende primära lantbruksföreningar och taxi samt för vissa grupper av avtal som uppfyller förutsättningarna i 2 § (gruppundantag).

4 § Avtal eller avtalsvillkor som är förbjudna enligt 1 § är ogiltiga.

Företags missbruk av en dominerande ställning

5 § Missbruk från ett eller flera företags sida av en dominerande ställning på marknaden är förbjudet.

Ett missbruk kan särskilt bestå i att

1. direkt eller indirekt påtvinga någon oskäligen inköps- eller försäljningspriser eller andra oskäligen affärsvillkor,
2. begränsa produktion, marknader eller teknisk utveckling till nackdel för konsumenterna,
3. tillämpa olika villkor för likvärdiga transaktioner, varigenom vissa handelspartner får en konkurrensnackdel, eller
4. ställa som villkor för att ingå ett avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt handelsbruk har något samband med föremålet för avtalet.

3 kap. Åtgärder mot konkurrensbegränsningar

Åläggande

1 § Konkurrensverket får ålägga ett företag att upphöra med överträdelsen av förbuden i 2 kap. 1 eller 5 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget.

Ett åläggande enligt första stycket gäller omedelbart, om Konkurrensverket inte bestämmer något annat.

2 § Om Konkurrensverket i ett visst fall beslutar att inte meddela ett åläggande, får Marknadsdomstolen göra det på talan av ett företag som berörs av överträdelsen. En sådan talerätt föreligger dock inte i de fall verket har tillämpat artikel 13 i rådets förordning (EG) nr 1/2003.

3 § Om det finns särskilda skäl, får ett åläggande meddelas för tiden till dess att frågan slutligen har avgjorts. Marknadsdomstolen får meddela ett sådant åläggande bara sedan rättegång inletts.

Åtagande från företag

4 § Har fråga uppkommit om ett företag överträder något av förbuden i 2 kap. 1 eller 5 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget, kan ett åtagande från företaget ge Konkurrensverket anledning att inte längre ingripa. Verkets beslut att godta åtagandet får avse en begränsad tid. Så länge beslutet gäller får verket i de avseenden som åtagandet omfattar inte meddela ett åläggande enligt 1 eller 3 §.

Konkurrensverket får återkalla ett beslut enligt första stycket, om

1. de omständigheter som låg till grund för beslutet har förändrats i något väsentligt avseende,

2. den som beslutet gäller bryter mot något åtagande som har angetts i Bilaga 2 beslutet, eller

3. beslutet grundades på ofullständiga, oriktiga eller vilseledande uppgifter som parterna har lämnat.

Konkurrenskadeavgift

5 § Stockholms tingsrätt får på talan av Konkurrensverket besluta att ett företag skall betala en särskild avgift (*konkurrenskadeavgift*), om företaget eller någon som handlar på dess vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har överträtt förbuden i 2 kap. 1 eller 5 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget.

Avgiften tillfaller staten.

6 § Konkurrenskadeavgiften får inte överstiga tio procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår.

Riktas talan mot flera företag, skall avgiften fastställas särskilt för vart och ett av dem.

I ringa fall skall ingen avgift påföras.

7 § Konkurrenskadeavgiften skall, med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning, bestämmas efter överträdelsens sanktionsvärde.

Vid bedömningen av sanktionsvärdet skall beaktas överträdelsens allvar och hur länge den har pågått.

8 § Vid bedömningen av överträdelsens allvar skall särskilt beaktas

1. överträdelsens art,
2. marknadens omfattning, och
3. överträdelsens konkreta eller potentiella påverkan på konkurrensen på marknaden.

9 § Som försvårande omständigheter vid bedömningen av överträdelsen skall särskilt beaktas

1. om överträdelsen har skett med uppsåt,
2. om företaget har förmått annat företag att medverka i överträdelsen, eller
3. om företaget har haft en ledande roll i överträdelsen.

10 § Som förmildrande omständigheter vid bedömningen av överträdelsen skall särskilt beaktas

1. om överträdelsen har skett av oaktsamhet,
2. om företagets medverkan i överträdelsen är en följd av påtryckning från annat företag, eller
3. om företagets medverkan i överträdelsen har varit begränsad.

11 § När konkurrenskadeavgiftens storlek bestäms skall, förutom omständigheter hänförliga till själva överträdelsen, särskilt beaktas

1. om företaget tidigare har överträtt förbuden i 2 kap. 1 eller 5 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget,

2. om företaget snabbt har upphört med överträdelsen sedan den påtalats av Konkurrensverket, eller

3. om företaget befinner sig i en svår ekonomisk situation.

Eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift

12 § Konkurrensskadeavgiften får efterges för ett företag som har överträtt förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 81 i EG-fördraget, om företaget

1. anmäler överträdelsen till Konkurrensverket innan verket har fått tillräckligt underlag för att ingripa mot överträdelsen och något annat företag som deltagit i samma överträdelse inte har gjort anmälan tidigare,

2. lämnar verket all den information om överträdelsen som företaget har tillgång till,

3. samarbetar fullt ut med verket under utredningen av överträdelsen, och

4. har upphört eller snarast efter sin anmälan upphör att medverka i överträdelsen.

Konkurrensskadeavgiften får dock inte efterges för ett företag som har haft den ledande rollen i överträdelsen och det med hänsyn till omständigheterna är uppenbart oskäligt med eftergift.

13 § På ansökan av ett företag som anmäler en överträdelse av förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 81 i EG-fördraget skall Konkurrensverket förklara om förutsättningarna i 12 § första stycket 1 är uppfyllda. Ett beslut varigenom verket förklarat att dessa förutsättningar är uppfyllda är bindande för verket samt för Stockholms tingsrätt och Marknadsdomstolen.

14 § Konkurrensskadeavgiften får fastställas till ett lägre belopp än vad som bort ske med tillämpning av 7–11 §§ för ett företag som överträtt förbuden i 2 kap. 1 eller 5 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget, om företaget i väsentlig mån har underlättat utredningen av sin egen eller annans medverkan i överträdelsen.

Om ett företag i högst väsentlig mån har underlättat en utredning som avses i första stycket, får avgiften efterges.

Avgiftsföreläggande

15 § stället för att väcka talan om konkurrensskadeavgift enligt 5 § får Konkurrensverket förelägga ett företag att betala en sådan avgift (*avgiftsföreläggande*).

16 § Ett avgiftsföreläggande skall innehålla uppgift om

1. det företag som föreläggandet avser,

2. överträdelsen och de omständigheter som är nödvändiga för att känneteckna den,

3. de bestämmelser som är tillämpliga på överträdelsen, och

4. den konkurrensskadeavgift som föreläggs företaget.

17 § Om ett avgiftsföreläggande godkänns av företaget inom den tid och på det sätt som Konkurrensverket bestämmer, gäller det som en lagakraftvunnen dom. Ett godkännande som sker senare saknar verkan.

18 § Ett avgiftsföreläggande som har godkänts kan efter klagan undanröjas under de förutsättningar som anges i 59 kap. 6 § rättegångsbalken. Den som vill klaga skall göra detta skriftligen hos Stockholms tingsrätt inom ett år från det att föreläggandet godkändes.

Immunitet

19 § Har någon vid vite ålagts att upphöra med en överträdelse av förbuden i 2 kap. 1 eller 5 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget, får konkurrensskadeavgift inte påföras för det som åläggandet avser.

20 § Om Konkurrensverket har godtagit ett åtagande från ett företag enligt 4 § första stycket, får konkurrensskadeavgift inte påföras för det som verkets beslut avser. Konkurrensskadeavgift får dock påföras om beslutet har återkallats med stöd av 4 § andra stycket 3.

Preskription

21 § Konkurrensskadeavgift får påföras bara om stämningsansökan har delgetts den som anspråket riktas mot inom fem år från det att överträdelsen upphörde. Om det berörda företaget inom denna tid får del av ett beslut om undersökning enligt 5 kap. 3 § eller bereds tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till stämningsansökan, skall tiden i stället räknas från den dag detta skedde. I sådana fall gäller dock att avgift får påföras endast om den som anspråket riktas mot har delgetts stämningsansökan inom tio år från det att överträdelsen upphörde.

Kvarstad

22 § För att säkerställa ett anspråk på konkurrensskadeavgift får rätten besluta om kvarstad. Därvid gäller vad som är föreskrivet i rättegångsbalken om kvarstad för fordran i tvistemål. Om talan om konkurrensskadeavgift ännu inte har väckts, skall en ansökan om kvarstad dock prövas av Stockholms tingsrätt.

Betalning av konkurrensskadeavgift m.m.

23 § Konkurrensskadeavgift skall betalas till Konkurrensverket inom trettio dagar från det att domen vann laga kraft eller avgiftsföreläggandet godkändes eller inom den längre tid som anges i domen eller föreläggandet.

Om konkurrensskadeavgiften inte betalas i tid, skall Konkurrensverket lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

24 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om hur konkurrensskadeavgift skall betalas.

25 § En påförd konkurrensskadeavgift faller bort i den mån den inte har verkställts inom fem år från det att domen vann laga kraft eller avgiftsföreläggandet godkändes.

Näringsförbud

26 § I lagen (1986:436) om näringsförbud finns bestämmelser om att näringsförbud kan meddelas för vissa överträdelse av förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 81 i EG-fördraget.

Skadestånd

27 § Om ett företag uppsåtligen eller av oaktsamhet har överträtt förbuden i 2 kap. 1 eller 5 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget, skall företaget ersätta den skada som därigenom uppkommit.

Rätten till ersättning faller bort, om talan inte väcks inom tio år från det att skadan uppkommit.

28 § Stockholms tingsrätt är alltid behörig att pröva frågor om skadestånd enligt 27 §.

4 kap. Företagskoncentrationer

Förbud mot företagskoncentrationer m.m.

1 § En företagskoncentration som prövas enligt denna lag skall förbjudas, om koncentrationen är ägnad att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller en avsevärd del av det och om ett förbud kan meddelas utan att väsentliga nationella säkerhets- eller försörjningsintressen åsidosätts.

Vid prövningen av om en företagskoncentration skall förbjudas skall särskilt beaktas om den medför att en dominerande ställning skapas eller förstärks.

I den utsträckning som bildandet av ett gemensamt företag har till syfte eller får till resultat att samordna konkurrensbeteendet hos företag som förblir självständiga, skall vid prövningen av företagskoncentrationen samordningen bedömas enligt 2 kap. 1 och 2 §§.

2 § Om det är tillräckligt för att undanröja de skadliga effekterna av en företagskoncentration, får en part i koncentrationen i stället för förbud enligt 1 § åläggas att

1. avyttra ett företag eller en del av ett företag, eller
2. genomföra någon annan konkurrensfrämjande åtgärd.

Ett åläggande enligt första stycket får inte vara mer långtgående än vad som krävs för att undanröja de skadliga konkurrensbegränsande effekterna av företagskoncentrationen.

3 § Ett förbud mot en företagskoncentration innebär att rättshandlingar som konstituerar koncentrationens genomförande eller har till syfte att genomföra koncentrationen är ogiltiga. Detta gäller dock inte förvärv som har skett på en svensk eller en utländsk börs, en auktoriserad marknadsplats eller någon annan reglerad marknad eller genom inrop på en exekutiv auktion. I sådana fall får förvärvaren i stället åläggas att avyttra det som har förvärvats.

4 § Har fråga uppkommit om förbud enligt 1 § eller åläggande enligt 2 §, kan ett åtagande från en part i företagskoncentrationen medföra att Konkurrensverket lämnar koncentrationen utan åtgärd.

5 § Prövningen av en företagskoncentration omfattar dels de rättshandlingar som är konstitutiva för koncentrationens uppkomst, dels sådana konkurrensbegränsningar som har direkt samband med och är nödvändiga för att genomföra koncentrationen.

Andra konkurrensbegränsningar som kan förekomma i samband med en företagskoncentration prövas enligt 2 kap. 1 och 2 §§ eller 5 § eller enligt artikel 81 eller 82 i EG-fördraget.

Anmälan om företagskoncentration

6 § En företagskoncentration skall anmälas till Konkurrensverket, om

1. de berörda företagen tillsammans har haft en omsättning föregående räkenskapsår som överstiger fyra miljarder kronor, och
2. minst två av de berörda företagen har haft en omsättning i Sverige föregående räkenskapsår som överstiger 100 miljoner kronor för vart och ett av företagen.

7 § Om omsättningskravet enligt 6 § 1 är uppfyllt men omsättningen inte överstiger vad som anges i 6 § 2, får Konkurrensverket ålägga en part i en företagskoncentration att anmäla koncentrationen, när det är påkallat av särskilda skäl. I nu angivna fall har även part och annan medverkande i en koncentration rätt att frivilligt anmäla koncentrationen.

8 § Om en företagskoncentration består av flera transaktioner varigenom delar av ett eller flera företag förvärvas, skall vid beräkningen av omsättningen de transaktioner som ägt rum inom en tvåårsperiod behandlas som endast en koncentration.

9 § Om anmälningsskyldighet föreligger enligt 6 §, skall anmälan göras av den eller dem som förvärvar kontrollen över ett företag eller en del därav. Om koncentrationen innebär att två eller flera företag slås samman, skall koncentrationen anmälas av dessa företag.

10 § Anmälan om företagskoncentration får göras så snart part eller annan medverkande kan visa att de avser att genomföra en koncentration.

Anmälan om företagskoncentration skall göras innan koncentrationen fullbordas.

11 § Konkurrensverket skall inom tjugofem arbetsdagar från det att en fullständig anmälan om företagskoncentration har kommit in till verket meddela beslut om att antingen genomföra en särskild undersökning av koncentrationen eller lämna koncentrationen utan åtgärd.

Om part i en företagskoncentration lämnar åtaganden, förlängs fristen i första stycket till trettiofem arbetsdagar.

12 § Under den i 11 § angivna fristen får part eller annan medverkande i en företagskoncentration inte vidta någon åtgärd för att fullfölja koncentrationen.

Konkurrensverket får i särskilda fall besluta om undantag från förbudet i första stycket.

Om det är nödvändigt för att säkerställa att förbudet i första stycket efterlevs, får Konkurrensverket meddela förbud eller åläggande för parterna och andra medverkande i en företagskoncentration.

Talan om åtgärd mot företagskoncentration

13 § Om Konkurrensverket inom den i 11 § angivna fristen har beslutat om särskild undersökning, får verket föra talan vid Stockholms tingsrätt om förbud enligt 1 § eller åläggande enligt 2 §.

Har Konkurrensverket beslutat att lämna en företagskoncentration utan åtgärd, får talan enligt första stycket väckas endast om verkets beslut har grundat sig på oriktig uppgift som lämnats av part eller annan medverkande i koncentrationen.

14 § En talan enligt 13 § första stycket skall väckas inom tre månader från ett beslut om särskild undersökning enligt 11 §. På begäran av Konkurrensverket får Stockholms tingsrätt förlänga fristen med högst en månad i sänder, om parterna i koncentrationen och annan medverkande som frivilligt anmält koncentrationen enligt 7 § andra meningen samtycker. Om koncentrationen ägt rum på det sätt som anges i 3 § andra meningen, är förvärvarens samtycke tillräckligt.

Om det finns synnerliga skäl, får fristen förlängas utan sådant samtycke som anges i första stycket.

15 § Ett förbud enligt 1 § eller ett åläggande enligt 2 § får inte meddelas senare än sex månader efter det att talan väckts vid Stockholms tingsrätt.

Den i första stycket angivna fristen får förlängas under samma förutsättningar som anges i 14 §.

Ett förbud enligt 1 § eller ett åläggande enligt 2 § får dock inte meddelas senare än två år efter det att koncentrationen fullbordats.

16 § Om Stockholms tingsrätts dom överklagas, skall Marknadsdomstolen avgöra målet inom tre månader från det att tiden för överklagande gick ut. Vad som sägs i 15 § andra och tredje stycket gäller också för Marknadsdomstolens prövning.

17§ Innan frågan om förbud eller åläggande slutligt har avgjorts får rätten på yrkande av Konkurrensverket förbjuda part och annan medverkande i en företagskoncentration att vidta någon åtgärd för att fullfölja koncentrationen. Ett sådant beslut förutsätter dock att ett förbud är motiverat av ett allmänt intresse som väger tyngre än den olägenhet som åtgärden medför.

18 § Ett yrkande om förbud enligt 17 § får inte bifallas utan att den som beslutet gäller och den som gjort anmälan enligt 7 § andra meningen fått tillfälle att yttra sig. Om koncentrationen ägt rum på det sätt som anges i 3 § andra meningen, är det tillräckligt att förvärvaren har fått tillfälle att yttra sig.

Föreligger synnerliga skäl, får ett förbud enligt 17 § meddelas omedelbart att gälla till dess att något annat beslutas, utan att de som avses i första stycket fått tillfälle att yttra sig.

Om rättegång inte pågår, skall ett yrkande om förbud enligt 17 § framställas skriftligen.

19 § En åtgärd enligt 17 § som har beslutats då rättegång inte pågår skall omedelbart hävas, om Konkurrensverket inte beslutar om särskild undersökning enligt 11 § eller, om ett sådant beslut har meddelats, inte väcker talan enligt 13 §. Detsamma gäller om verket beslutar att lämna företagskoncentrationen utan åtgärd.

Rättskraft och omprövning

20§ Har rätten lämnat en talan om förbud enligt 1 § eller åläggande enligt 2 § utan bifall, får saken prövas på nytt, om part eller annan medverkande i företagskoncentrationen har lämnat oriktiga uppgifter om sakförhållanden av väsentlig betydelse för avgörandet. Talan skall väckas inom ett år från det att saken slutligt har avgjorts.

21 § Ett förbud enligt 1 § eller ett åläggande enligt 2 § får omprövas, om det finns anledning att upphäva eller mildra förbudet eller åläggandet därför att detta inte längre behövs eller inte längre är lämpligt.

Talan om omprövning skall väckas vid Stockholms tingsrätt av Konkurrensverket eller av någon som berörs av avgörandet.

5 kap. Uppgiftsskyldighet och undersökning

Kapitlets disposition

1 § I detta kapitel finns i särskilda avsnitt bestämmelser om

1. inhämtande av uppgifter vid Konkurrensverkets utredningar av företagskoncentrationer och misstänkta överträdelser av förbuden i 2 kap. 1 eller 5 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget (2 §),

2. undersökningar vid verkets utredningar om överträdelser av förbuden i 2 kap. 1 eller 5 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget (3–10 §§),

3. vissa gemensamma bestämmelser avseende uppgiftsskyldighet och undersökning (11–13 §§),

4. inhämtande av uppgifter och undersökningar m.m. åt en konkurrensmyndighet i annan medlemsstat i Europeiska unionen eller åt Europeiska gemenskapernas kommission (14–18 §§), och

5. rättslig hjälp i konkurrensärenden åt myndighet i annan stat (19–20 §§).

Inhämtande av uppgifter

2 § Om det behövs för att Konkurrensverket skall kunna fullgöra sina uppgifter enligt denna lag, får verket ålägga

1. ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat,

2. den som förväntas kunna lämna upplysningar i saken att inställa sig för förhör på tid och plats som verket bestämmer, eller

3. en kommun eller ett landsting som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur att redovisa kostnader och intäkter i verksamheten.

Ett åläggande enligt första stycket gäller omedelbart, om Konkurrensverket inte bestämmer något annat.

Undersökning vid Konkurrensverkets utredningar om överträdelse av förbuden i 2 kap. 1 eller 5 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget

3 § Stockholms tingsrätt får på ansökan av Konkurrensverket besluta att verket får genomföra en undersökning hos ett företag för att utreda om detta har överträtt förbuden i 2 kap. 1 eller 5 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget, om

1. det finns anledning att anta att en överträdelse har skett,

2. företaget inte rättar sig efter ett åläggande enligt 2 § första stycket 1 eller det annars finns risk att bevis undanhålls eller förvanskas, och

3. vikten av att åtgärden vidtas är tillräckligt stor för att uppväga det intrång eller annat men som åtgärden innebär för den som drabbas av den.

4 § Ett beslut enligt 3 § får avse även ett annat företag än det som är föremål för utredningen, om

1. vad som föreskrivs i 3 § 1–3 är uppfyllt, och

2. det finns särskild anledning att anta att bevis finns hos företaget.

5 § Ett beslut enligt 3 § får avse även bostäder och andra utrymmen som nyttjas av styrelseledamöter och anställda i det företag som är föremål för utredningen, om

1. vad som föreskrivs i 3 § 1 och 3 är uppfyllt,

2. den som ansökan avser inte rättar sig efter ett åläggande enligt 2 § första stycket 1 eller det annars finns risk att bevis undanhålls eller förvanskas,

3. det finns särskild anledning att anta att bevis finns hos denne, och
4. utredningen avser en allvarlig överträdelse.

6 § När Konkurrensverket genomför en undersökning har verket rätt att

1. granska bokföring och andra affärshandlingar,
2. ta kopior av eller göra utdrag ur bokföring och affärshandlingar,
3. begära muntliga förklaringar direkt på platsen, och
4. få tillträde till lokaler, markområden, transportmedel och andra utrymmen.

7 § Ett beslut om undersökning får meddelas utan att den som ansökan avser får tillfälle att yttra sig, om det kan befaras att undersökningen annars skulle förlora i betydelse.

Beslut enligt första stycket skall sändas endast till Konkurrensverket. När undersökningen börjar skall verket överlämna ett exemplar av beslutet till den hos vilken undersökningen skall genomföras.

8 § Ett beslut om undersökning skall innehålla uppgifter om

1. föremålet för och syftet med undersökningen,
2. tidpunkten när undersökningen skall börja, och
3. Konkurrensverkets befogenheter enligt 6 §.

Beslut enligt första stycket gäller omedelbart, om rätten inte bestämmer något annat.

9 § Den hos vilken Konkurrensverket skall genomföra en undersökning har rätt att tillkalla ett juridiskt biträde.

I avvaktan på att ett sådant biträde inställer sig får Konkurrensverket inte påbörja undersökningen. Detta gäller dock inte, om

1. undersökningen härigenom onödigt fördröjs, eller
2. undersökningen har beslutats enligt 7 § första stycket.

10 § Konkurrensverket får begära handräckning av Kronofogdemyndigheten för att genomföra de åtgärder som avses i 6 § 1, 2 eller 4.

Vid handräckning enligt första stycket gäller bestämmelserna i utsköningsbalken om verkställighet av förpliktelser som inte avser betalningsskyldighet eller avhysning. Kronofogdemyndigheten skall dock inte underrätta den hos vilken undersökningen skall genomföras innan verkställighet sker.

Gemensamma bestämmelser avseende uppgiftsskyldighet och undersökning

11 § Åtgärder enligt 2 eller 6 § får inte avse en skriftlig handling

1. vars innehåll kan antas vara sådant att en advokat eller en advokats biträde inte får höras som vittne därom, och
2. som innehas av denne eller av den till förmån för vilken tystnadsplikten gäller.

Om Konkurrensverket anser att en viss handling bör omfattas av en undersökning och den som åtgärden avser åberopar att handlingen är

skyddad enligt första stycket, skall verket omedelbart försegla handlingen och skyndsamt överlämna den till Stockholms tingsrätt. Bilaga 2

Tingsrätten skall utan dröjsmål pröva om handlingen skall omfattas av Konkurrensverkets undersökning.

12 § Vid åtgärder som Konkurrensverket vidtar enligt 2 eller 6 § finns det inte någon skyldighet att röja företagshemligheter av teknisk natur.

13 § Den som är uppgiftsskyldig eller är föremål för undersökning enligt denna lag får inte betungas onödigt.

Konkurrensverkets inhämtande av uppgifter och undersökningar m.m. åt en konkurrensmyndighet i annan medlemsstat i Europeiska unionen eller åt Europeiska gemenskapernas kommission

14 § Bestämmelserna i 2 och 11–13 §§ om inhämtande av uppgifter gäller även när Konkurrensverket vidtar sådana åtgärder på begäran av en konkurrensmyndighet i annan medlemsstat i Europeiska unionen.

15 § Bestämmelserna i 3–13 §§ om undersökningar gäller också när Konkurrensverket vidtar sådana åtgärder på begäran av en konkurrensmyndighet i annan medlemsstat i Europeiska unionen.

16 § Bestämmelserna i 6 och 9–13 §§ gäller även när Konkurrensverket, på begäran av Europeiska gemenskapernas kommission, genomför en sådan undersökning som avses i artikel 22.2 i rådets förordning (EG) nr 1/2003. Undantag från bestämmelsen i 9 § andra stycket första meningen får dock göras även på den grunden att det kan befaras att undersökningen skulle förlora i betydelse, om den inte påbörjas omedelbart.

Vad som sägs i första stycket gäller även när Konkurrensverket på begäran av kommissionen genomför en sådan undersökning som avses i artikel 12.1 i rådets förordning (EG) nr 139/2004.

17 § När Europeiska gemenskapernas kommission har beslutat om en undersökning enligt artikel 20.4 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 eller enligt artikel 13.4 i rådets förordning (EG) nr 139/2004, får Kronofogdemyndigheten på ansökan av Konkurrensverket besluta om handräckning för att undersökningen skall kunna genomföras.

Vid handräckning enligt första stycket tillämpas 10 § andra stycket.

18 § Frågor om förhandsgodkännande enligt artikel 21.3 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 prövas av Stockholms tingsrätt på ansökan av Konkurrensverket.

Om beslut om förhandsgodkännande meddelats enligt första stycket, får bestämmelserna i 17 § om handräckning tillämpas.

19 § Konkurrensverket får meddela ett åläggande enligt 2 §, om det begärs av en myndighet i en stat med vilken Sverige har ingått en överenskommelse om rättslig hjälp i konkurrensärenden.

20 § Efter begäran av en myndighet i en stat med vilken Sverige har ingått en överenskommelse om rättslig hjälp i konkurrensärenden får Stockholms tingsrätt på ansökan av Konkurrensverket besluta att verket får genomföra en undersökning hos ett företag eller någon annan för att bistå den andra staten med att utreda om någon har överträtt den statens konkurrensregler, om

1. vad som föreskrivs i 5 § 1–3 är uppfyllt, och
2. det förfarande som utreds är av ett slag som vid tillämpningen av denna lag eller Europeiska gemenskapens konkurrensregler skulle ha innefattat en överträdelse av förbuden i 2 kap. 1 eller 5 § eller i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget, om något av dessa regelverk hade tillämpats på förfarandet.

I fall som avses i första stycket gäller bestämmelserna i 6–13 §§.

6 kap. Undantag från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete för vissa avtal avseende primära lantbruksföreningar och taxi samt för vissa grupper av avtal (gruppundantag)

Primär lantbruksförening

Definitioner

1 § Med primär lantbruksförening avses i denna lag en ekonomisk förening vars medlemmar är enskilda lantbrukare eller andra företag som bedriver jordbruk, trädgårdsverksamhet eller skogsbruk. Om sammanslutningar av sådana företag är medlemmar i föreningen, anses den dock vara primär lantbruksförening endast under förutsättning att sammanslutningarna utgörs av bara lokala sammanslutningar av företaget med verksamhet av angivet slag.

2 § I lagen (2000:1025) om innebörden av begreppen jordbruks-, trädgårds- och skogsprodukter i konkurrenslagen (2008:000) finns särskilda bestämmelser om vad som avses med sådana varor.

Undantag

3 § Förbudet i 2 kap. 1 § gäller inte för sådana avtal inom en primär lantbruksförening eller dess dotterföretag som avser samverkan mellan föreningens medlemmar, om

1. produktion, insamling, förädling, försäljning, eller därmed sammanhängande verksamhet såsom användandet av gemensamma anläggningar, lagring, beredning, distribution, eller marknadsföring i fråga om jordbruksprodukter, trädgårdsprodukter eller skogsprodukter, eller

2. inköp av varor eller tjänster för sådan verksamhet som avses under 1.

Första stycket gäller dock inte avtal som har till syfte eller ger till resultat Bilaga 2

1. att en medlems fria rörlighet på marknaden förhindras eller försvåras

- a) i fråga om valet av avnämare eller leverantör,
- b) i fråga om möjligheten att lämna föreningen, eller
- c) i annat avseende av motsvarande betydelse, eller

2. att försäljningspriser direkt eller indirekt fastställs på varor när försäljningen sker direkt mellan medlemmen och tredje man.

Taxiområdet

Definitioner

4 § Med taxiföretag avses i denna lag ett företag som tillhandahåller taxitjänster eller därmed jämförbara transporttjänster.

Med beställningscentral avses en gemensam eller fristående funktion som tar emot beställningar och fördelar transportuppdrag mellan taxiföretag. Funktionen kan utföra även sådan verksamhet som har samband därmed.

Undantag

5 § Förbudet i 2 kap. 1 § gäller inte för ett skriftligt avtal mellan taxiföretag eller mellan en beställningscentral och taxiföretag om avtalet

1. avser gemensam transportverksamhet genom samverkan i en beställningscentral eller på annat sätt i syfte att uppnå effektivitetsvinster eller andra sådana ekonomiska fördelar,

2. behövs för att tillgodose det samhälleliga intresset av tillgång till taxiservice, och

3. omfattar högst 40 taxifordon.

Undantag enligt första stycket gäller inte

1. till den del samarbetet avser förfarande eller villkor som innebär eller omfattar

a) fastställande av gemensamma priser,

b) uppdelning av marknader,

c) en uppsägningstid för anslutet taxiföretag som överstiger sex månader från uppsägningstillfället eller, i fråga om en ekonomisk förening, villkor att uppsägning inte får göras förrän tidigast efter sex månader eller längre tid från inträdet, eller

d) förbud för anslutet taxiföretag att efter avtalstidens utgång konkurrera med den gemensamma transportverksamheten, och

2. till den del det är uppenbart att syftet med den gemensamma transportverksamheten eller intresset av tillgång till taxiservice enligt första stycket 1 och 2 kan tillgodoses utan att samarbetet omfattar ett sådant förfarande eller villkor som avses i 1 a–d.

Gruppundantag

6 § Undantag från förbudet i 2 kap. 1 § gäller för sådana grupper av avtal som uppfyller förutsättningarna i 2 kap. 2 § (gruppundantag).

Sådana grupper av avtal anges i verkställighetsföreskrifter av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Om ett enskilt avtal till följd av ett gruppundantag är undantaget från förbudet i 2 kap. 1 § men har följder som är oförenliga med 2 kap. 2 §, får Konkurrensverket besluta att avtalet inte skall omfattas av gruppundantaget.

7 kap. Vite

Föreläggande av vite

1 § Ett förbud eller ett åläggande enligt 3 kap. 1, 2 eller 3 §, 4 kap. 1, 2, 3 eller 12 § tredje stycket eller 17 § eller 5 kap. 2 § får förenas med vite. Också ett beslut om undersökning enligt 5 kap. 3 eller 20 § får förenas med vite för att förmå ett företag eller någon annan att underkasta sig undersökningen. Konkurrensverket får förelägga vite även för fullgörande av skyldigheter enligt 4 kap. 6 eller 7 § första meningen.

Konkurrensverket får besluta att förena även ett åtagande som lämnats enligt 3 kap. 4 § första stycket eller enligt 4 kap. 4 § med vite. Ett sådant beslut gäller omedelbart, om Konkurrensverket inte bestämmer något annat.

Utdömmande av vite

2 § Talan om att döma ut vite som förelagts med stöd av denna lag förs av Konkurrensverket vid tingsrätt. I fråga om vite som Marknadsdomstolen har förelagt på talan av ett företag får talan om att döma ut vitet föras även av det företaget.

Stockholms tingsrätt är alltid behörig att pröva en talan enligt första stycket.

8 kap. Överklagande

1 § Beslut av Konkurrensverket i följande frågor får överklagas hos Marknadsdomstolen:

1. åläggande som verket har meddelat enligt 3 kap. 1 § första stycket eller 3 §,
2. beslut enligt 3 kap. 4 § andra stycket,
3. förbud eller åläggande enligt 4 kap. 12 § tredje stycket,
4. åläggande enligt 5 kap. 2 §,
5. åtgärd enligt 6 kap. 6 § tredje stycket,
6. beslut om vite enligt 7 kap. 1 § andra stycket, och
7. återkallelse av ett undantag enligt artikel 29.2 i rådets förordning (EG) nr 1/2003.

Ett beslut enligt första stycket får överklagas av den som berörs av beslutet. Bilaga 2

Andra beslut av Konkurrensverket enligt denna lag får inte överklagas.

2 § Domar och beslut av Stockholms tingsrätt i mål och ärenden enligt denna lag överklagas hos Marknadsdomstolen. I fråga om domar och beslut i mål om skadestånd gäller detta dock endast när ett sådant mål handläggs gemensamt med ett mål om konkurrensskadeavgift enligt 9 kap. 3 §.

Vad som sägs i första stycket gäller inte i mål där talan förs om att döma ut vite enligt 7 kap. 2 §.

Beslut av tingsrätten i fråga som avses i 3 kap. 3 § och 4 kap. 17 § får överklagas särskilt.

9 kap. Handläggningen i domstol

Tillämpligt regelsystem

1 § Om något annat inte följer av denna lag, tillämpas i domstol

1. vad som är föreskrivet i rättegångsbalken om tvistemål i fall som avses i

a) 3 kap. 2 och 5 §§ samt 27 §,

b) 4 kap. 13 och 14 §§ samt 20 § och 21 § andra stycket, och

c) 3 kap. 22 § och 4 kap. 17 § även om någon talan inte har väckts.

2. 59 kap. 7–9 §§ rättegångsbalken beträffande handläggningen i fall som avses i 3 kap. 18 §,

3. reglerna i rättegångsbalken om brottmål i fall som avses i 7 kap. 2 §, och

4. lagen (1996:242) om domstolsärenden beträffande handläggningen i andra fall än vad som avses i 1–3.

I mål och ärenden enligt 8 kap. 2 § skall det som sägs om hovrätten i 49, 50 och 52 kap. rättegångsbalken samt 39 § första stycket lagen om domstolsärenden i stället gälla Marknadsdomstolen.

Gemensam handläggning

2 § Ett mål och ett ärende enligt denna lag som handläggs av samma domstol får handläggas gemensamt, om det är till fördel för utredningen. Handläggningen skall ske enligt vad som föreskrivs i 1 § första stycket 1.

Vad som sägs i första stycket gäller inte för mål enligt 7 kap. 2 §. Det samma gäller mål om skadestånd, om inte sådant mål handläggs gemensamt med mål om konkurrensskadeavgift enligt 3 §.

Vid gemensam handläggning i Marknadsdomstolen av mål som avses i 3 kap 2 § och ärende enligt denna lag skall vad som är föreskrivet i rättegångsbalken om rättegången i tingsrätt tillämpas. I andra fall tillämpas vid gemensam handläggning i Marknadsdomstolen rättegångsbalkens regler om rättegången i hovrätt.

3 § Stockholms tingsrätt får, om det är lämpligt, besluta att ett mål om skadestånd skall handläggas gemensamt med ett mål om konkurrens-

skadeavgift. Om en fortsatt gemensam handläggning skulle medföra väsentliga olägenheter, får tingsrätten besluta att särskilja målen. Bilaga 2

Tingsrättens sammansättning

4 § Vid huvudförhandling i mål som avses i 8 kap. 2 § första stycket och som inte gäller vite skall tingsrätten bestå av fyra ledamöter, av vilka två skall vara lagfarna domare och två ekonomiska experter. En av de lagfarna domarna skall vara rättsens ordförande.

Om det sedan huvudförhandlingen har påbörjats inträffar förfall för en av ledamöterna, är rätten ändå domför.

Vid huvudförhandling i fall som avses i 1 kap. 3 a § andra eller tredje stycket rättegångsbalken skall tingsrätten bestå av en lagfaren domare. I sådana fall får även en ekonomisk expert delta.

5 § Vid avgörande av mål utan huvudförhandling och vid prövning av frågor som hör till rättegången består tingsrätten av en lagfaren domare. I sådana fall får även en ekonomisk expert delta. Om det föreligger särskilda skäl med hänsyn till målets eller frågans beskaffenhet, får tingsrätten ha den sammansättning som anges i 4 § första stycket.

6 § När tingsrätten prövar ärenden enligt 5 kap. 3 eller 11 § tredje stycket, 18 eller 20 § i sak skall tingsrätten ha den sammansättning som anges i 4 § första stycket. Om det är tillräckligt med hänsyn till ärendets beskaffenhet, får tingsrätten bestå av en lagfaren domare eller av en lagfaren domare och en ekonomisk expert.

Vid annan handläggning av ärenden än vad som anges i första stycket skall tingsrätten bestå av en lagfaren domare eller av en lagfaren domare och en ekonomisk expert.

7 § Regeringen förordnar för viss tid dem som skall tjänstgöra som ekonomiska experter i Stockholms tingsrätt. I övrigt gäller rättegångsbalkens regler för ekonomiska experter.

Konkurrensverket som part

8 § För Konkurrensverket som part i mål enligt denna lag gäller i fråga om föreläggande för part och parts utemål det som i rättegångsbalken är föreskrivet för åklagare.

Yttrande från annan än part

9 § Ett yttrande som har lämnats av Europeiska gemenskapernas kommission eller Konkurrensverket med tillämpning av artikel 15 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 får beaktas av rätten utan åberopande av part. Parterna skall beredas tillfälle att yttra sig över yttrandet.

10 § Vid förhör i domstol med part eller annan får 36 kap. 16 § rättegångsbalken tillämpas i fråga om det som han eller hon har berättat vid ett förhör hos Konkurrensverket.

Rättegångskostnader

11 § I mål och ärenden enligt denna lag tillämpas i fråga om rättegångskostnader 18 kap. rättegångsbalken, dock skall 18 kap. 16 § inte tillämpas. Om det finns särskilda skäl, får Marknadsdomstolen i mål som avses i 3 kap. 2 § bestämma att var och en av parterna skall svara för sina rättegångskostnader. I fall som avses i 7 kap. 2 § tillämpas 31 kap. rättegångsbalken.

I mål enligt 3 kap. 5 § samt 4 kap. 13 och 14 §§ får ersättning för rättegångskostnad inte utgå för kostnad som uppkommit i tiden innan dess berörda företag fått tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till stämmingsansökan.

12 § Har mål om skadestånd handlagts gemensamt med mål om konkurrensskadeavgift svarar den som fört talan om skadestånd endast för den särskilda kostnad som denne orsakat. För sådan kostnad svarar inte Konkurrensverket.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009, då konkurrenslagen (1993:20) skall upphöra att gälla.

2. Domar och beslut som har meddelats enligt den äldre lagen skall anses meddelade med stöd av motsvarande bestämmelser i denna lag, såvida inte annat föreskrivs i annan övergångsbestämmelse.

3. I fråga om undantag som har beslutats enligt 8 § konkurrenslagen (1993:20) i dess lydelse före den 1 juli 2004 tillämpas då gällande bestämmelser så länge undantaget gäller enligt beslutet om detta. Ett beslut om undantag skall dock efter ikraftträdandet inte kunna förnyas enligt 11 eller 16 § i den äldre lagens lydelse före den 1 juli 2004.

4. I fråga om undantag som gäller till följd av bestämmelsen i 13 § konkurrenslagen (1993:20) i dess lydelse före den 1 juli 2004 tillämpas då gällande bestämmelser.

5. I fråga om icke-ingripandebesked som har beslutats före den 1 juli 2004 tillämpas då gällande bestämmelser i konkurrenslagen (1993:20).

6. Konkurrensskadeavgift får påföras för överträdelser av förbuden i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget såvitt avser tid efter den 30 juni 2004.

7. För överträdelser som begåtts före den 1 augusti 2005 skall vid bestämmande av konkurrensskadeavgiften inte beaktas att företaget tidigare överträtt förbuden i artikel 81 eller 82 i EG-fördraget.

8. Bestämmelsen i 3 kap. 20 § andra meningen tillämpas även på överträdelser som har begåtts före ikraftträdandet, om inte möjligheten att påföra konkurrensskadeavgift har bortfallit dessförinnan enligt bestämmelser i den äldre konkurrenslagen.

9. För fordringar om skadestånd som har kommit till före den 1 augusti 2005 skall rätten till ersättning anses ha fallit bort om talan inte väckts inom fem år från det att skadan uppkommit.

10. Beträffande företagskoncentrationer som har uppkommit före ikraftträdandet gäller den äldre konkurrenslagen. Bilaga 2

11. Har Konkurrensverket före ikraftträdandet ansökt om att ett åtagande skall förenas med vite tillämpas den äldre konkurrenslagen.

12. I fråga om mål som vid ikraftträdandet är anhängigt vid domstol tillämpas inte 9 kap. 3 §.

13. I fråga om rättegångskostnader tillämpas den äldre konkurrenslagen i mål och ärenden som före ikraftträdandet har anhängiggjorts vid domstol.

Lag om upphävande av lagen (2005:702) om ändring i
konkurrenslagen (1993:20)

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att lagen (2005:702) om ändring i konkurrenslagen (1993:20) skall utgå den dag regeringen bestämmer.¹

¹ Lagen har antagits av riksdagen och skall träda i kraft den dag regeringen bestämmer (prop. 2004/05:131, bet. 2004/05:JuU29 och rskr. 2004/05:307).

Härigenom föreskrivs att 1 och 9 §§ lagen (1970:417) om marknadsdomstol m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Marknadsdomstolen handlägger mål och ärenden enligt

1. konkurrenslagen (1993:20),
2. marknadsföringslagen (1995:450),
3. lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden,
4. lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare,
5. lagen (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende avseende offentlig upphandling,
6. lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer,
7. försäkringsavtalslagen (2005:104),
8. lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.,
9. lagen (2006:484) om franchisegivares informations-skyldighet.

Bestämmelserna i 14–22 §§ tillämpas inte i mål eller ärenden enligt konkurrenslagen, marknadsföringslagen, försäkringsavtalslagen, lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. eller lagen om franchisegivares informationsskyldighet. I mål enligt marknadsföringslagen, försäkringsavtalslagen eller lagen om franchisegivares informations-skyldighet tillämpas inte heller 13 a §. I stället gäller vad som

Föreslagen lydelse

1 §¹

Marknadsdomstolen handlägger mål och ärenden enligt

1. konkurrenslagen (2008:000),
2. *lagen (1986:436) om näringsförbud*,
3. marknadsföringslagen (1995:450),
4. lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden,
5. lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare,
6. lagen (1994:615) om ingripande mot otillbörligt beteende avseende offentlig upphandling,
7. lagen (2000:1175) om talerätt för vissa utländska konsumentmyndigheter och konsumentorganisationer,
8. försäkringsavtalslagen (2005:104),
9. lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.,
10. lagen (2006:484) om franchisegivares informations-skyldighet.

Bestämmelserna i 14–22 §§ tillämpas inte i mål eller ärenden enligt konkurrenslagen, *lagen om näringsförbud*, marknadsföringslagen, försäkringsavtalslagen, lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. eller lagen om franchisegivares informationsskyldighet. I mål enligt marknadsföringslagen, försäkringsavtalslagen eller lagen om franchisegivares informations-skyldighet tillämpas inte heller 13 a §. I

¹ Senaste lydelse 2006:485

föreskrivs i dessa lagar.

stället gäller vad som föreskrivs i Bilaga 2
dessa lagar.

9 §²

Marknadsdomstolen är beslutför, när ordföranden och tre andra ledamöter är närvarande.

Ordföranden får ensam på domstolens vägnar

1. vidta förberedande åtgärder,
2. meddela beslut om avskrivning,

3. besluta om rättelse av en dom eller ett beslut under de förutsättningar som anges i 17 kap. 15 § första stycket rättegångsbalken,

4. avslå en begäran om att domstolen skall pröva en fråga om interimistiskt förbud eller åläggande utan att motparten getts tillfälle att yttra sig.

Ordföranden får förordna sekreterare hos domstolen att ensam på domstolens vägnar vidta förberedande åtgärder.

Marknadsdomstolen är beslutför, när ordföranden och tre andra ledamöter är närvarande.

Ordföranden får ensam på domstolens vägnar

1. vidta förberedande åtgärder,
2. meddela beslut om avskrivning,

3. besluta om rättelse av en dom eller ett beslut under de förutsättningar som anges i 17 kap. 15 § första stycket rättegångsbalken,

4. avslå en begäran om att domstolen skall pröva en fråga om interimistiskt förbud eller åläggande utan att motparten getts tillfälle att yttra sig,

5. *meddela prövningstillstånd under de förutsättningar som anges i 2 kap. 4 § tredje stycket rättegångsbalken.*

Ordföranden får förordna sekreterare hos domstolen att ensam på domstolens vägnar vidta förberedande åtgärder.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009 i fråga om 1 § och den dag regeringen bestämmer i fråga om 9 §.

² Senaste lydelse 1999:115

Lag om ändring i lagen (1994:1845) om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1994:1845) om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler
dels att 1 § andra stycket samt 2 a¹, 3² och 4³ §§ skall upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 2 a § skall utgå,
dels att 1 § första stycket och lagens rubrik skall ha följande lydelse.

Lagen (1994:1845) om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas statsstödsregler

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §⁴

I denna lag finns bestämmelser om tillämpningen av *vissa av de konkurrensregler samt* de regler om statsstöd som till följd av Sveriges anslutning till Europeiska unionen gäller här i landet.

Bestämmelser om tillämpning av artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget finns också i konkurrenslagen (1993:20) och i rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget.

I denna lag finns bestämmelser om tillämpningen av de regler om statsstöd som till följd av Sveriges anslutning till Europeiska unionen gäller här i landet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

¹ Senaste lydelse 2000:1023

² Senaste lydelse 2005:597

³ Senaste lydelse 2006:721

⁴ Senaste lydelse 2004:410

Lag om ändring i lagen (2000:1025) om innebörden av begreppen jordbruks-, trädgårds- och skogsprodukter i konkurrenslagen (1993:20)

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 1 § och rubriken till lagen (2000:1025) om innebörden av begreppen jordbruks-, trädgårds- och skogsprodukter i konkurrenslagen (1993:20) skall ha följande lydelse.

Lag (2000:1025) om innebörden av begreppen jordbruks-, trädgårds- och skogsprodukter i konkurrenslagen (2008:000)

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Med jordbruksprodukter avses i konkurrenslagen (1993:20) sådana varor i Kombinerade nomenklaturen enligt rådets förordning (EEG) 2658/87 av den 23 juli 1987 om tulltaxe- och statistiknomenklaturen och om Gemensamma tulltaxan som är upptagna i bilagan till denna lag.

Med trädgårdsprodukter avses i nämnda lag sådana varor som är upptagna i kap. 6–8 i Kombinerade nomenklaturen. Med skogsprodukter avses sådana varor som anges i kap. 44, 47 och 48 i nomenklaturen.

Med jordbruksprodukter avses i konkurrenslagen (2008:000) sådana varor i Kombinerade nomenklaturen enligt rådets förordning (EEG) 2658/87 av den 23 juli 1987 om tulltaxe- och statistiknomenklaturen och om Gemensamma tulltaxan som är upptagna i bilagan till denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

Härigenom föreskrivs i fråga om utsökningsbalken att 3 kap. 14 § och rubriken närmast före nämnda paragraf skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

Straffföreläggande, föreläggande av ordningsbot och avgiftsföreläggande

14 §

Godkänt straffföreläggande och godkänt föreläggande av ordningsbot verkställs såsom lagakraftägande dom.

Vad som sägs i första stycket gäller även för avgiftsföreläggande som har godkänts enligt 3 kap. 17 § konkurrenslagen (2008:000).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1986:436) om näringsförbud
dels att 3, 9, 10, 13, 17 och 22 §§ skall ha följande lydelse,
dels att nuvarande 8 b, 8 c och 8 d §§ skall betecknas 8 c, 8 d och
 8 e §§ och ha följande lydelse,
dels att det skall införas två nya paragrafer, 2 a och 8 b §§, med
 följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 a §

Näringsförbud får, om det är påkallat från allmän synpunkt, meddelas den som i egenskap av enskild näringsidkare grovt åsidosatt vad som ålegat honom eller henne i näringsverksamhet och därvid ingått eller tillämpat ett avtal som är förbjudet enligt 2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:000) eller enligt artikel 81 i EG-fördraget. Detta gäller dock bara om avtalet har inneburit att företag i samma produktions- eller handelsled fastställer försäljningspriser, begränsar eller kontrollerar produktionen eller delar upp marknader.

3 §¹

Vid prövningen av om näringsförbud är påkallat från allmän synpunkt skall särskilt beaktas om åsidosättandet varit systematiskt eller syftat till betydande vinning, om det medfört eller varit ägnat att medföra betydande skada eller om näringsidkaren tidigare dömts för brott i näringsverksamhet.

Vid prövningen av om näringsförbud är påkallat från allmän synpunkt skall särskilt beaktas om åsidosättandet varit systematiskt eller syftat till betydande vinning, om det medfört eller varit ägnat att medföra betydande skada eller om näringsidkaren tidigare dömts för brott i näringsverksamhet. *I fall som avses i 2 a § skall även särskilt beaktas om förfarandet har varit ägnat att allvarligt hindra, begränsa eller snedvrída konkurrensen.*

Har näringsidkaren i näringsverksamheten gjort sig skyldig till brott för vilket det lägsta föreskrivna straffet är fängelse i sex månader, skall vid

¹ Senaste lydelse 1996:314

tillämpning av 1 § näringsförbud anses påkallat från allmän synpunkt, Bilaga 2 om inte särskilda skäl talar mot det.

I fall som avses i 2 a § skall näringsförbud inte anses påkallat från allmän synpunkt, om den som kan komma i fråga för ett sådant förbud själv eller inom ramen för den bedrivna näringsverksamheten har medverkat till att i väsentlig mån underlätta Konkurrensverkets utredning av överträdelsen. Detsamma skall gälla för medverkan i utredningar som görs av konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen eller av Europeiska gemenskapernas kommission.

8 b §

Konkurrensverket får föra talan om näringsförbud i de fall som avses i 2 a § i samband med ett mål om konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § konkurrenslagen (2008:000). Om inte annat följer av denna lag, tillämpas därvid vad som är föreskrivet i rättegångsbalken om tvistemål.

Om Konkurrensverket inte för talan enligt första stycket, får verket i stället ansöka om näringsförbud. Ett sådant ärende om näringsförbud skall handläggas enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte annat följer av denna lag.

8 c §²

Ett ärende om näringsförbud tas upp av tingsrätten i den ort där näringsidkaren har sitt hemvist. Om näringsidkaren inte har hemvist i Sverige, tas ärendet upp av Stockholms tingsrätt.

I fall som avses i 8 a § görs ansökan hos tingsrätten i den ort där näringsidkaren har sitt hemvist. Om näringsidkaren inte har hemvist i Sverige, tas ärendet upp av Stockholms tingsrätt.

² Senaste lydelse 1999:181

I de fall som avses i 2 § får ärendet tas upp av den tingsrätt som handlägger eller har handlagt konkursen.

Om ärendet gäller näringsförbud med stöd av 2 §, är även den tingsrätt som handlägger eller har handlagt konkursen behörig att pröva ärendet.

I fall som avses i 8 b § andra stycket görs ansökan hos Stockholms tingsrätt. Ett beslut av tingsrätten överklagas i sådant fall hos Marknadsdomstolen

8 d §³

I ärenden som gäller näringsförbud skall tingsrätten hålla sammanträde, om detta inte är uppenbart obehövt.

Om sammanträde hålls skall tingsrätten bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Ärendet skall avgöras av samma domare.

Om sammanträde hålls skall tingsrätten bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Ärendet skall avgöras av samma domare. *I fall som avses i 8 b § andra stycket skall tingsrätten vara sammansatt på sätt som anges i 9 kap. 6 § första stycket konkurrenslagen (2008:000).*

Vid omröstning gäller reglerna i 29 kap. rättegångsbalken.

Utöver vad som följer av lagen (1996:242) om domstolsärenden får rätten förelägga nytt vite eller förordna om hämtning till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag, om den som ansökan riktas mot trots föreläggande om personlig inställelse inte inställer sig till sammanträdet eller inställer sig genom ombud.

8 e §⁴

Rätten får i ärenden om näringsförbud förordna offentlig försvarare för den som avses med förbudsyrkandet om det finns särskilda skäl. I fråga om offentlig försvarare gäller bestämmelserna i rättegångsbalken.

I fråga om rättegångskostnader tillämpas i ärenden om näringsförbud 31 kap. rättegångsbalken.

Rätten får i *mål och* ärenden om näringsförbud förordna offentlig försvarare för den som avses med förbudsyrkandet, om det finns särskilda skäl. I fråga om offentlig försvarare gäller bestämmelserna i rättegångsbalken.

I fråga om rättegångskostnader tillämpas i *mål och* ärenden om näringsförbud 31 kap. rättegångsbalken.

9 §⁵

Kronofogdemyndigheten skall särskilt uppmärksamma när det

Kronofogdemyndigheten skall särskilt uppmärksamma när det

³ Senaste lydelse 1999:181

⁴ Senaste lydelse 1999:181

⁵ Senaste lydelse 2006:704

kan finnas skäl att meddela näringsförbud grundat på 1 a § och anmäla förhållandet till åklagaren.

kan finnas skäl att meddela näringsförbud grundat på 1 a § och anmäla förhållandet till åklagaren.

I fall som avses i 8 b § skall Konkurrensverket underrätta Ekobrottsmyndigheten innan talan om näringsförbud väcks eller ansökan om ett sådant förbud görs.

10 §⁶

Är det uppenbart att grund för näringsförbud föreligger, får rätten meddela förbud för tiden till dess frågan om näringsförbud slutligt har avgjorts (tillfälligt näringsförbud).

En fråga om tillfälligt näringsförbud tas upp på yrkande av åklagaren. Om åklagaren i de fall som avses i 1 a och 2 § förklarar sig avstå från att yrka förbud, får yrkande om tillfälligt näringsförbud i stället framställas av *kronofogdemyndigheten*. Innan ett förbud meddelas skall den som yrkandet avser få tillfälle att yttra sig, om det inte finns anledning att anta att han har avvikit eller på annat sätt håller sig undan.

En fråga om tillfälligt näringsförbud tas upp på yrkande av åklagaren *eller, i fall som avses i 2 a §, av Konkurrensverket*. Om åklagaren i de fall som avses i 1 a och 2 § förklarar sig avstå från att yrka förbud, får yrkande om tillfälligt näringsförbud i stället framställas av *Kronofogdemyndigheten*. Innan ett förbud meddelas skall den som yrkandet avser få tillfälle att yttra sig, om det inte finns anledning att anta att han *eller hon* har avvikit eller på annat sätt håller sig undan.

Frågor om tillfälligt näringsförbud som prövas *utan samband med brott handläggs enligt 8 a–d §§. I övriga fall tillämpas vad som sägs i 8 §.*

Frågor om tillfälligt näringsförbud som prövas *i samband med brott handläggs enligt 8 §. I övriga fall tillämpas vad som sägs i 8 a–8 e §§.*

Bifalls ett yrkande om näringsförbud, får rätten i domen eller beslutet självmant förordna om tillfälligt näringsförbud.

13 §⁷

Om rätten meddelar ett tillfälligt näringsförbud innan talan om näringsförbud har väckts eller ansökan kommit in till rätten, skall den utsätta en tid inom vilken sådan talan skall väckas eller ansökan lämnas in. Tiden får inte bestämmas längre än vad som bedöms nödvändigt. Om den utsatta tiden inte är tillräcklig, och

Om rätten meddelar ett tillfälligt näringsförbud innan talan om näringsförbud har väckts eller ansökan kommit in till rätten, skall den utsätta en tid inom vilken sådan talan skall väckas eller ansökan lämnas in. Tiden får inte bestämmas längre än vad som bedöms nödvändigt. Om den utsatta tiden inte är tillräcklig, och

⁶ Senaste lydelse 1999:181

⁷ Senaste lydelse 1999:181

om åklagaren eller kronofogdemyndigheten före tidens utgång begär att tiden skall förlängas, får rätten medge sådan förlängning.

om den som har yrkat näringsförbud före tidens utgång begär att tiden skall förlängas, får rätten medge sådan förlängning.

17 §⁸

Ett lagakraftvunnet beslut om näringsförbud får upphävas på ansökan av den som förbudet avser, om det senare kommer fram att han inte hade grovt åsidosatt sina åligganden i näringsverksamhet.

För ärenden om upphävande av förbud gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 8 a § samt 8 c § andra och tredje styckena. Ett sådant ärende tas upp av den tingsrätt som tidigare handlagt målet eller ärendet om näringsförbud. Ärendet får även tas upp av rätten i den ort där sökanden har sitt hemvist, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt. I ärendet är den myndighet som yrkat näringsförbud eller myndigheten i den ort där sökanden har sitt hemvist motpart till sökanden.

Ett lagakraftvunnet beslut om näringsförbud får upphävas på ansökan av den som förbudet avser, om det senare kommer fram att han eller hon inte hade grovt åsidosatt sina åligganden i näringsverksamhet.

För ärenden om upphävande av förbud gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 8 a §, 8 c § tredje stycket samt 8 d § andra och tredje styckena. Ett sådant ärende tas upp av den tingsrätt som tidigare handlagt målet eller ärendet om näringsförbud. Rör ärendet inte upphävande av ett förbud som meddelats med stöd av 2 a §, får det tas upp även av rätten i den ort där sökanden har sitt hemvist, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt. I ärendet är den myndighet som yrkat näringsförbud eller myndigheten i den ort där sökanden har sitt hemvist motpart till sökanden.

Ett ärende om upphävande av förbud får avgöras utan sammanträde, om saken ändå kan utredas tillfredsställande.

Rättens beslut om att upphäva ett näringsförbud skall gälla omedelbart.

22 §⁹

Ansökan om återkallelse av dispens får göras av allmän åklagare. Om åklagaren i de fall som avses i 1 a och 2 §§ förklarar sig avstå från att ansöka om återkallelse, får ansökan i stället göras av kronofogdemyndigheten. När frågan prövas i ett särskilt ärende gäller i tillämpliga delar vad som

Ansökan om återkallelse av dispens får göras av allmän åklagare eller, i fall som avses i 2 a §, av Konkurrensverket. Om åklagaren i de fall som avses i 1 a och 2 §§ förklarar sig avstå från att ansöka om återkallelse, får ansökan i stället göras av Kronofogdemyndigheten. När frågan

⁸ Senaste lydelse 1999:181

⁹ Senaste lydelse 1999:181

sågs i 17 § andra och tredje styckena. Ett sådant ärende får dock tas upp även av den tingsrätt som tidigare prövat frågan om dispens.

prövas i ett särskilt ärende gäller i tillämpliga delar vad som sågs i 17 § andra och tredje styckena. Ett sådant ärende får dock tas upp även av den tingsrätt som tidigare prövat frågan om dispens

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.
  2. Vid prövning av förutsättningarna enligt 2 a § för näringsförbud eller tillfälligt näringsförbud för överträdelse av förbudet i 2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:000) eller i artikel 81 i EG-fördraget får hänsyn tas till vad som ägt rum före ikraftträdandet endast såvitt avser frågan om förbud är påkallat från allmän synpunkt.

Häriigenom föreskrivs att 4 kap. 4 och 5 §§, 8 kap. 4 och 17 §§ samt 9 kap. 27 § sekretesslagen (1980:100) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

4 §¹

Sekretess gäller för uppgift som hänför sig till utredning hos Konkurrensverket av överträdelser av 6 eller 19 § konkurrenslagen (1993:20) eller av artikel 81 eller 82 i Fördraget om upprättande av Europeiska gemenskapen, om det med hänsyn till syftet med utredningen är av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs.

Sekretess gäller för uppgift som hänför sig till utredning hos Konkurrensverket av överträdelser av 2 kap. 1 eller 5 § konkurrenslagen (2008:000) eller av artikel 81 eller 82 i Fördraget om upprättande av Europeiska gemenskapen, om det med hänsyn till syftet med utredningen är av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs.

5 §²

Sekretess gäller i verksamhet som avser rättslig hjälp på begäran av annan stat för uppgift som hänför sig till

1. åläggande enligt 56 a § konkurrenslagen (1993:20) eller

2. undersökning enligt 56 b § konkurrenslagen,

om det kan antas att den rättsliga hjälpen begärts under förutsättning att uppgiften inte röjs.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Sekretess gäller i verksamhet som avser rättslig hjälp på begäran av annan stat för uppgift som hänför sig till

1. åläggande enligt 5 kap. 19 § konkurrenslagen (2008:000) eller

2. undersökning enligt 5 kap. 20 § konkurrenslagen,

om det kan antas att den rättsliga hjälpen begärts under förutsättning att uppgiften inte röjs.

8 kap.

4 §³

Sekretess gäller i Konkurrensverkets verksamhet som består i tillsyn och utredning för uppgift om

1. enskilda affärs- eller driftsförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs,

2. andra ekonomiska eller personliga förhållanden för den som trätt i affärsförbindelse eller liknande förbindelse med den som är föremål för myndighetens verksamhet.

¹ Senaste lydelse 2002:111

² Senaste lydelse 2002:591

³ Senaste lydelse 2000:89

Sekretess gäller hos Konkurrensverket för uppgift som avses i första stycket och som enbart hänför sig till verksamhet som gäller rådgivning inför en anmälan enligt 37 § konkurrenslagen (1993:20). När en sådan anmälan kommit in till Konkurrensverket gäller i stället sekretess enligt första stycket.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Sekretess gäller hos Konkurrensverket för uppgift som avses i första stycket och som enbart hänför sig till verksamhet som gäller rådgivning inför en anmälan enligt 4 kap. 6 eller 7 § konkurrenslagen (2008:000). När en sådan anmälan kommit in till Konkurrensverket gäller i stället sekretess enligt första stycket.

17 §⁴

Sekretess gäller hos domstol i mål eller ärende i domstolens rättsskipande eller rättsvårdande verksamhet för uppgift om myndighets eller enskilda affärs- eller driftsförhållanden, om det kan antas att den som uppgiften rör lider avsevärd skada om uppgiften röjs. I mål eller ärenden enligt 13 § tredje stycket, 23 § andra stycket, 60 och 63 §§ konkurrenslagen (1993:20) gäller dock sekretess för uppgift om sådana förhållanden redan om det kan antas att den som uppgiften rör lider skada om uppgiften röjs.

Första stycket tillämpas inte, om annan sekretessbestämmelse till skydd för samma intresse är tillämplig på uppgiften och innebär att sekretess inte skall gälla. För uppgifter som avses i första stycket och som lämnas vid ett förhör enligt 26 § eller 50 § lagen (1999:116) om skiljeförfarande gäller sekretess hos domstol, om en part begär det och det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör lider skada.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

9 kap. 27 §⁵

Sekretess gäller hos Konkurrensverket i ärende som rör utredning av överträdelse av 6 eller 19 § konkurrenslagen (1993:20) eller av artikel 81 eller 82 i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, för

Sekretess gäller hos Konkurrensverket i ärende som rör utredning av överträdelse av 2 kap. 1 eller 5 § konkurrenslagen (2008:000) eller av artikel 81 eller 82 i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, för

⁴ Senaste lydelse 1999:121

⁵ Senaste lydelse 2002:591

anmälan eller annan utsaga från anmälan eller annan utsaga från Bilaga 2
enskild, om det kan antas att den enskild, om det kan antas att den
enskilde lider avsevärd skada eller enskilde lider avsevärd skada eller
betydande men om uppgiften röjs. betydande men om uppgiften röjs.
I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.
  2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om uppgifter som hänför sig till mål och ärenden enligt konkurrenslagen (1993:20).

Häri genom föreskrivs att i 15 a kap. 13 §¹ försäkringsrörelselagen (1982:713) orden ”konkurrenslagen (1993:20)” skall bytas ut mot orden ”konkurrenslagen (2008:000)”.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.
  2. För det fall det efter ikraftträdandet pågår prövning av fusionen eller fusionen har förbjudits enligt konkurrenslagen (1993:20) gäller äldre bestämmelser.

¹ Senaste lydelse 2000:822

Härigenom föreskrivs att i 7 kap. 4 §¹ och 8 kap. 5 §² sparbankslagen (1987:619) orden ”konkurrenslagen (1993:20)” skall bytas ut mot orden ”konkurrenslagen (2008:000)”.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

2. För det fall det efter ikraftträdandet pågår prövning av en fusion eller en fusion har förbjudits enligt konkurrenslagen (1993:20) gäller äldre bestämmelser. Detsamma gäller om det pågår prövning av en ombildning till bankaktiebolag eller en sådan ombildning har förbjudits enligt konkurrenslagen (1993:20).

¹ Senaste lydelse 2000:819

² Senaste lydelse 2000:819

Härigenom föreskrivs att i 12 kap. 5 §¹ lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar orden ”konkurrenslagen (1993:20)” skall bytas ut mot orden ”konkurrenslagen (2008:000)”.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.
  2. Hinder mot registrering enligt 12 kap. 5 § möter även om fusionen har förbjudits enligt konkurrenslagen (1993:20) eller en prövning av fusionen pågår enligt den lagen.

¹ Senaste lydelse 1993:29

Härigenom föreskrivs att 17 c § postlagen (1993:1684) skall ha följandelydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17c §¹

Har någon ålagts att betala konkurrensskadeavgift enligt 26 § konkurrenslagen (1993:20) eller dömts till att betala vite enligt 59 § samma lag, får vite enligt 17 b § denna lag inte dömas ut för samma förfarande.

Har någon ålagts att betala konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § konkurrenslagen (2008:000) eller dömts till att betala vite enligt 7 kap. 2 § samma lag, får vite enligt 17 b § denna lag inte dömas ut för samma förfarande.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

2. Vad som sägs i 17 c § skall även gälla för den som ålagts att betala konkurrensskadeavgift eller dömts till att betala vite enligt konkurrenslagen(1993:20).

¹ Senaste lydelse 1999:571

Härigenom föreskrivs att i 10 kap. 4 §¹ lagen (1995:1570) om medlemsbanker orden ”konkurrenslagen (1993:20)” skall bytas ut mot orden ”konkurrenslagen (2008:000)”.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.
  2. Hinder mot registrering enligt 10 kap. 4 § möter även om prövning av fusionen pågår eller fusionen har förbjudits enligt konkurrenslagen (1993:20).

¹ Senaste lydelse 2000:820

Härigenom föreskrivs att 16 § lagen (1998:31) om standarder för sändning av radio- och TV-signaler skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

Har någon ålagts att betala konkurrensskadeavgift enligt 26 § konkurrenslagen (1993:20) eller enligt 59 § samma lag dömts till att betala vite, skall vite enligt 15 § denna lag inte dömas ut för samma förfarande.

Har någon ålagts att betala konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § konkurrenslagen (2008:000) eller enligt 7 kap. 2 § samma lag dömts till att betala vite, skall vite enligt 15 § denna lag inte dömas ut för samma förfarande.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

2. Vad som sägs i 16 § skall även gälla för den som ålagts att betala konkurrensskadeavgift eller dömts till att betala vite enligt konkurrenslagen (1993:20).

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 17 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

**7 kap.
17 §**

Har någon ålagts att betala konkurrensskadeavgift enligt 26 § konkurrenslagen (1993:20) eller dömts att betala vite enligt 59 § samma lag, får vite enligt denna lag inte dömas ut för samma förfarande.

Har någon ålagts att betala konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § konkurrenslagen (2008:000) eller dömts att betala vite enligt 7 kap. 2 § samma lag, får vite enligt denna lag inte dömas ut för samma förfarande.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.
  2. Vad som sägs i 7 kap. 17 § skall även gälla för den som ålagts att betala konkurrensskadeavgift eller dömts till att betala vite enligt konkurrenslagen (1993:20).

Härigenom föreskrivs att i 10 kap. 22 §¹ lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse orden ”konkurrenslagen (1993:20)” skall bytas ut mot orden ”konkurrenslagen (2008:000)”.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.
  2. För det fall det efter ikraftträdandet pågår prövning av fusionen eller fusionen har förbjudits enligt konkurrenslagen (1993:20) gäller äldre bestämmelser.

¹ Senaste lydelse 2005:932

Häri genom föreskrivs att 8 kap. 4 § järnvägslagen (2004:519) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagna lydelse

8 kap.

4 §

Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att denna lag eller de föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

Förelägganden och förbud får förenas med vite.

Har någon ålagts att betala konkurrensskadeavgift enligt 26 § konkurrenslagen (1993:20) eller dömts att betala vite enligt 59 § samma lag, får vite enligt denna lag inte dömas ut för samma förfarande.

Har någon ålagts att betala konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § konkurrenslagen (2008:000) eller dömts att betala vite enligt 7 kap. 2 § samma lag, får vite enligt denna lag inte dömas ut för samma förfarande.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.
  2. Vad som sägs i 8 kap. 4 § skall även gälla för den som ålagts att betala konkurrensskadeavgift eller dömts till att betala vite enligt konkurrenslagen (1993:20).

Härigenom föreskrivs att i 23 kap. 21 § och 24 kap. 23 § aktiebolagslagen (2005:551) orden ”konkurrenslagen (1993:20)” skall bytas ut mot orden ”konkurrenslagen (2008:000)”.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.
  2. För det fall det efter ikraftträdandet pågår en prövning av en fusion eller en delning enligt konkurrenslagen (1993:20) eller en fusion eller en delning har förbjudits enligt den lagen gäller äldre bestämmelser.

Att företag köper varandra eller går samman är ett naturligt inslag i en marknadsekonomi. I vissa fall kan dock företagssammanslagningar (koncentrationer) leda till att marknadsmakt skapas eller förstärks på ett sätt som skulle vara skadligt för konsumenterna; därför finns det en möjlighet att stoppa koncentrationer med hjälp av konkurrenslagen.

I koncentrationsreglerna finns vissa omsättningsgränser angivna. Gränserna fyller två huvudfunktioner: för det första undantas vissa koncentrationer helt från prövning och för det andra är företagen skyldiga att anmäla vissa koncentrationer till Konkurrensverket. För närvarande är koncentrationer där de berörda företagen tillsammans omsätter högst 4 miljarder kronor i världen undantagna från prövning. Anmälningsplikt föreligger för koncentrationer som dels överstiger nämnda 4-miljardersgräns, dels involverar minst två berörda företag som var och en omsätter mer än 100 miljoner kronor i Sverige. De huvudsakliga motiven för anmälningsplikt är dels att minska risken för att skadliga koncentrationer inte prövas mot konkurrenslagens bestämmelser, dels att öka företagens rättsäkerhet.

Genom anmälan till Konkurrensverket utlöses en tidsfrist, inom vilken Konkurrensverket kan agera för att stoppa koncentrationen. När tidsfristen löpt ut är koncentrationen inte möjlig att förhindra med stöd av konkurrenslagen. Eftersom tidsfristen räknas från den dagen då koncentrationen anmäls (och anmälan är komplett) så bidrar anmälningsplikten till en ökad rättsäkerhet för företagen.

För att minska det stora antalet ur konkurrenssynpunkt helt oproblematiske koncentrationer som anmäls till Konkurrensverket har omsättningsgränserna justerats vid två tillfällen. År 1997 infördes en omsättningsgräns för det förvärvade bolaget på 100 miljoner kronor i Sverige och år 2000 infördes det nu gällande kravet att minst två berörda företag ska omsätta mer än 100 miljoner kronor i Sverige. Före den 1 juli 1997 skulle alla koncentrationer som uppfyllde kravet på en global omsättning över 4 miljarder kronor anmälas till Konkurrensverket, förutsatt att företagen hade verksamhet i Sverige.

Trots dessa förändringar medför reglerna att ett stort antal oproblematiske koncentrationer alltjämt anmäls till Konkurrensverket. En genomgång av cirka 200 koncentrationer som anmäldes under åren 2003 till 2005 visar att cirka 97 procent av dessa godkändes redan i den första utredningsfasen. Med andra ord kunde Konkurrensverket i dessa fall snabbt konstatera att koncentrationerna var oproblematiske. Anmälan och prövning av en sådan koncentration medför administrativa kostnader, både för företagen och för samhället, liksom en onödig fördröjning av transaktionens genomförande. En ändring av omsättningsgränserna som medför att färre oproblematiske koncentrationer anmäls skulle därför vara samhällsekonomiskt motiverad – förutsatt att sannolikheten för att problematiske koncentrationer undgår prövning inte ökar nämnvärt.

Med nuvarande ordning finns en risk att skadliga koncentrationer helt undgår prövning, eftersom gränsen för att koncentrationer alls ska kunna prövas, 4 miljarder kronor i global omsättning, efter svenska förhållanden är högt satt. Som exempel på detta kan nämnas SF Bios

planerade köp av Sandrews, vilket skulle ha resulterat i mycket höga marknadsandelar på den svenska biomarknaden. Om SF Bio inte hade ägts av Bonnierkoncernen (eller av något annat företag med stor omsättning), så hade koncentrationen emellertid inte varit möjlig att pröva, eftersom biomarknaden bara omsätter strax över en miljard kronor per år. Även jämfört med många andra branscher framstår 4 miljarder kronor som ett högt gränsvärde. Exempelvis kan nämnas att samtliga kommersiella radiokanaler sammanlagt omsätter cirka 3 miljarder kronor, ungefär lika mycket som samtliga optiker eller samtliga biluthyrare, och att begravningsbranschen i landet bara omsätter drygt 1 miljard kronor.

Exemplet från biomarknaden illustrerar också den svaga kopplingen mellan omsättningsgränsen och den konkurrensrättsliga analysen av en koncentrations effekter. Medan den förra bygger på global omsättning för företagen sammanlagt, så tar den senare sin utgångspunkt i geografiska marknader som omfattar Sverige eller delar av landet. Kopplingen är svag på två sätt. För det första är det så att de konkurrensproblem som identifieras i samband med föreslagna koncentrationer många gånger uppstår på marknader som totalt omsätter väsentligt mindre än 4 miljarder kronor. För det andra kan huvuddelen av parternas omsättning härröra från andra länder. I de flesta fall har parternas internationella verksamhet ingen större betydelse vid den konkurrensrättsliga analysen av koncentrationens effekter för konsumenter i Sverige.

För att öka omsättningsgränsernas träffsäkerhet föreslår Konkurrensverket att de justeras enligt följande:

- En justering av gränsen för parternas sammanlagda omsättning till att avse *mer än 1 miljard kronor i Sverige*.

- En höjning av gränsen för parternas enskilda omsättning till *mer än 200 miljoner kronor i Sverige* för minst två berörda företag.

En sådan justering skulle enligt Konkurrensverkets bedömning, för det första, leda till att antalet anmälda koncentrationer minskar med närmare 40 procent, utan någon nämnvärd risk för att fler problematiska koncentrationer undgick prövning. För det andra skulle gränsvärdenas ökade träffsäkerhet leda till att fler konkurrensproblem som har sin grund i skadliga koncentrationer skulle kunna undanröjas. Hur stor ökningen skulle bli är svårare att förutsäga, men med vissa antaganden skulle uppemot 40 procent fler konkurrensproblem kunna åtgärdas, motsvarande ungefär ytterligare en stoppad eller modifierad koncentration vartannat år.

Antalet anmälda koncentrationer varierar i takt med konjunkturen, men påverkas också av omsättningsgränsernas nivå och utformning. Med nuvarande regler och konjunkturläge anmäls ungefär 100 koncentrationer per år. Konkurrensverkets kostnad för att hantera en oproblematiserad koncentration, dvs. en koncentration som godkänns i den första utredningsfasen, uppgår till cirka 45 000 kronor. Motsvarande kostnad för potentiellt problematiska koncentrationer, sådana som genomgår fördjupade undersökningar, kan uppskattas till cirka 1 miljon kronor. Det är svårare att uppskatta näringslivets kostnader för koncentrationskontrollen, men med all säkerhet är den högre än Konkurrensverkets kostnader. I den här utredningen görs antagandet att myndighetens

kostnad bara uppgår till en tiondel av de totala kostnaderna för koncentrationskontrollen.

Vid fastställande av omsättningsgränser bör i princip en vägning göras mellan två typer av ”fel”: att inte pröva (och förhindra eller modifiera) skadliga koncentrationer (fel av typ 1) och en onödig prövning av oproblematiske koncentrationer (här kallad fel av typ 2). Kostnaden för fel av typ 1 är de förluster som konsumenterna åsamkas av försämrade konkurrens, medan kostnaden för fel av typ 2 är de administrativa kostnader som uppstår hos berörda företag och vid Konkurrensverket. Självklart är det svårt att kvantifiera de kostnader som behövs för att göra en exakt avvägning av de olika kostnadsposterna, men enkla överslagsberäkningar, som redovisas i kapitel 3, indikerar ändå att en justering av omsättningsgränserna enligt ovan är motiverad. En justering av omsättningsgränserna enligt ovan kan uppskattas medföra besparingar för näringslivet på cirka 10 miljoner kronor per år, ungefär lika stora vinster för konsumentkollektivet, samt en effektivare användning av Konkurrensverkets resurser.

Ett annat sätt att ta ställning till hur omsättningsgränserna bör utformas och på vilken nivå de bör läggas, är att studera motsvarande gränsvärden i andra länder. I kapitel 5 görs en sådan jämförelse. Därav framgår att omsättningsgränserna kan utformas på många olika sätt. Den vanligaste modellen är dock att två kumulativa gränsvärden används, varav det första avser sammanlagd omsättning. Det andra gränsvärdet avser antingen det köpta företagets omsättning eller (enkel uttryckt) den mindre av det köpta och det köpande bolagets enskilda omsättning.¹ Den sammanlagda omsättningen beräknas ungefär lika ofta utifrån global omsättning som utifrån omsättning i det aktuella landet; den enskilda omsättningen beräknas i de allra flesta fall utifrån omsättningen i aktuellt land.

När det gäller omsättningsgränsernas nivå visar jämförelsen att den svenska 4-miljardersgränsen ligger högt, relativt den svenska ekonomins storlek. En enkel regressionsanalys visar att den ”normala” gränsen för sammanlagd omsättning i ett land av Sveriges storlek är ungefär 1,5 miljarder kronor i global omsättning, alternativt knappt 1 miljard kronor i nationell omsättning. Motsvarande analys för enskild omsättning visar inte lika tydligt att den svenska 100-miljonersgränsen är lägre än förväntat, men en jämförelse med ett antal jämnstora länder (Belgien, Danmark, Finland, Nederländerna och Schweiz) antyder ändå att en höjning kan vara motiverad. Ytterligare en indikation på att de nuvarande svenska omsättningsgränserna har dålig träffsäkerhet är att andelen fördjupade undersökningar av alla anmälda förvärv är jämförelsevis låg. År 2005 genomgick 2 procent av de anmälda förvärven i Sverige en fördjupad undersökning och över en längre tidsperiod är andelen drygt 3 procent. Medianvärdet för 20 andra länder (inkl. EU) är 5,5 procent. Exklusive Norge och USA, vilka har ett annorlunda förfarande som gör att den uppmätta andelen dras ned, är medianvärdet istället 7 procent.

¹ Normalt är den senare omsättningsgränsen uttryckt så att minst två berörda parter ska ha en omsättning som uppgår till ett visst minsta värde; om exempelvis två större företag gemensamt tar kontroll över ett mindre företag så behöver inte det köpta företagets omsättning nå upp till gränsvärdet.

För att närmare analysera konsekvenserna av att ändra omsättningsgränserna har Konkurrensverket gjort en sammanställning av cirka 200 koncentrationer som anmäldes under åren 2003–2005, liksom av samtliga 62 fördjupade undersökningar som genomfördes under åren 1993–2005.

På basis av den förstnämnda sammanställningen kan man på goda grunder hävda att en höjning av gränsen för anmälan, från 100 miljoner kronor till 200 miljoner kronor, skulle reducera antalet anmälningar med ungefär 40 procent. De två sammanställningarna tillsammans visar att detta inte nämnvärt skulle öka risken för att skadliga koncentrationer skulle undgå prövning, i synnerhet som Konkurrensverket har möjlighet att begära att parterna ska anmäla koncentrationer som inte når upp till gränsen för enskild omsättning.

Sammanställningen ger också stöd för att en sänkning av gränsvärdet för sammanlagd omsättning till 1 miljard kronor skulle öka antalet anmälningar med 25–30 procent, eller knappt 30 koncentrationer per år, medan ett ungefär lika stort antal skulle falla bort om gränsvärdet ändrades så att det bara avser omsättning i Sverige. En ändring av gränsvärdet från 4 miljarder kronor i världen till 1 miljard kronor i Sverige skulle med andra ord inte medföra någon större ändring av *antalet* anmälda koncentrationer, men självklart skulle *urvalet* bli delvis annorlunda.

En jämförelse av de två sammanställningarna visar att det är vanligare att Konkurrensverket identifierar konkurrensproblem i relativt små koncentrationer, dvs. koncentrationer med omsättningsvärden i närheten av 4 miljarder kronor. Detta, tillsammans med vissa andra omständigheter, antyder att fler konkurrensproblem som har sin grund i företagskoncentrationer skulle kunna åtgärdas om omsättningsgränsen justerades enligt ovan. Möjligen skulle antalet identifierade och åtgärdade problem kunna öka med så mycket som 40 procent.

Sammanfattningsvis visar Konkurrensverkets analys att en justering av konkurrenslagets gränsvärden för prövning och anmälan av företagskoncentrationer skulle medföra påtagliga samhällsekonomiska vinster:

- Anmälningsplikten skulle bortfalla för ett stort antal konkurrensmässigt oproblematiske koncentrationer. Antalet anmälningar skulle minska med cirka 40 procent. Detta skulle leda till påtagliga besparingar för näringslivet; uppskattningsvis uppåt 10 miljoner kronor netto per år.

- Lagens träffsäkerhet skulle öka, så att fler problematiske koncentrationer skulle kunna åtgärdas, med åtföljande vinster för konsumentkollektivet. Antalet identifierade och åtgärdade konkurrensproblem skulle kunna öka med så mycket som 40 procent.

- Resurser skulle frigöras vid Konkurrensverket, vilka istället skulle kunna användas för mer angelägna uppgifter, inklusive fördjupade analyser av de tillkommande problematiske koncentrationerna.

Förslag till lag om ändring i konkurrenslagen (1993:20)

Härigenom föreskrivs i fråga om konkurrenslagen (1993:20) att 37 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

37 §

En företagskoncentration skall anmälas till Konkurrensverket om

1. de berörda företagen tillsammans har en omsättning föregående räkenskapsår som överstiger *fyra miljarder* kronor och

2. minst två av de berörda företagen har en omsättning i Sverige föregående räkenskapsår som överstiger *100* miljoner kronor för vart och ett av företagen.

Om omsättningskravet enligt första stycket 1 är uppfyllt men omsättningen inte överstiger vad som anges i första stycket 2, får Konkurrensverket i ett enskilt fall ålägga en part i en företagskoncentration att anmäla företagskoncentrationen, när detta är påkallat av särskilda skäl. En part och andra medverkande i en företagskoncentration har alltid rätt att frivilligt anmäla företagskoncentrationen, när omsättningskravet enligt första stycket 1 är uppfyllt. Lag 2000:88.

En företagskoncentration skall anmälas till Konkurrensverket om

1. de berörda företagen tillsammans har en omsättning i *Sverige* föregående räkenskapsår som överstiger *en miljard* kronor och

2. minst två av de berörda företagen har en omsättning i Sverige föregående räkenskapsår som överstiger *200* miljoner kronor för vart och ett av företagen.

Om omsättningskravet enligt första stycket 1 är uppfyllt men omsättningen inte överstiger vad som anges i första stycket 2, får Konkurrensverket i ett enskilt fall ålägga en part i en företagskoncentration att anmäla företagskoncentrationen, när detta är påkallat av särskilda skäl. En part och andra medverkande i en företagskoncentration har alltid rätt att frivilligt anmäla företagskoncentrationen, när omsättningskravet enligt första stycket 1 är uppfyllt. Lag 2000:88.

Denna lag träder i kraft den xxxx

Förteckning över remissinstanser

Remissyttranden över betänkandet SOU 2006:99 En ny konkurrenslag samt Konkurrensverkets rapport Tröskelvärden för koncentrationsprövningar (Konkurrensverkets rapportserie 2006:3) har avgetts av följande instanser. Riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern, Svea hovrätt, Göta hovrätt, Stockholms tingsrätt, Malmö tingsrätt, Kammarrätten i Jönköping, Marknadsdomstolen, Domstolsverket, Ekobrottsmyndigheten, Åklagarmyndigheten, Brottsförebyggande rådet, Kronofogdemyndigheten, Konkurrensverket, Kommerskollegium, Konsumentverket, Finansinspektionen, Ekonomistyrningsverket, Nämnden för offentlig upphandling, Post- och telestyrelsen, Statskontoret, Verket för näringslivsutveckling (NUTEK), Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, Sveriges advokatsamfund, Svenskt Näringsliv, Företagarna, Stockholms Handelskammare, Svensk Handel, Svensk Industriförening, Sveriges Kommuner och Landsting, Landsorganisationen i Sverige (LO), Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO).

Därutöver har följande instanser yttrat sig. Bolagsverket, Linklaters Advokatbyrå AB, MAQS Law Firm Advokatbyrå AB.

Följande instanser har inbjudits att yttra sig över betänkandet och rapporten men avstått. Näringslivets delegation för marknadsrätt, Näringslivets regelnämnd, Almega AB, Sveriges Konsumenter i Samverkan, Sveriges Konsumentråd, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO).

Lagförslag enligt departementspromemorian Anpassning av konkurrenslagens regler om eftergift och nedsättning till ECN:s modellprogram

Förslag till konkurrenslag

Härigenom föreskrivs följande.

3 kap. Åtgärder mot konkurrensbegränsningar

/.../

Eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift

12 § Konkurrensskadeavgift får efterges för ett företag som överträtt förbuden i 2 kap. 1 § eller i artikel 81 i EG-fördraget om företaget är det första att anmäla överträdelsen till Konkurrensverket och om

1. anmälan innehåller sådana uppgifter att verket först genom dessa har tillräckligt underlag för att ingripa mot överträdelsen, eller

2. anmälan, när verket redan har tillräckligt underlag för att ingripa, innehåller sådana uppgifter som leder till att överträdelsen kan fastställas eller företaget på annat sätt i högst väsentlig mån underlättar utredningen av överträdelsen.

Eftergift får dock inte ges till ett företag som tvingat annat företag att delta i överträdelsen.

13 § Konkurrensskadeavgift får fastställas till ett lägre belopp än vad som bort ske med tillämpning av 7–11 §§ för ett företag som överträtt förbuden i 2 kap. 1 § eller i artikel 81 i EG-fördraget, om företaget i anmälan till Konkurrensverket lämnar uppgifter som i väsentlig mån underlättar utredningen av överträdelsen.

Vid bedömning av nedsättningens storlek ska beaktas om något annat företag redan lämnat sådana uppgifter som i väsentlig mån underlättat utredningen.

14 § För att komma i fråga för sådan behandling ska företag som begär eftergift eller nedsättning utöver vad som anges i 12 respektive 13 §§

1. lämna Konkurrensverket all den information och bevisning om överträdelsen som det har eller får tillgång till,

2. samarbeta fullt ut med Konkurrensverket under utredningen av överträdelsen,

3. inte förstöra bevis eller på annat sätt försvåra utredning av överträdelsen, och

4. ha upphört, eller snarast efter sin begäran upphöra, med sitt deltagande i överträdelsen.

15 § På ansökan av ett företag som anmäler en överträdelse av förbuden i 2 kap. 1 § eller i artikel 81 i EG-fördraget ska Konkurrensverket förklara om förutsättningarna för eftergift enligt 12 § första stycket 1 är uppfyllda. Ett beslut varigenom verket förklarat att dessa förutsättningar är uppfyllda är bindande för verket samt för Stockholms tingsrätt och Marknadsdomstolen. Bilaga 6

Remissyttranden över departementspromemorian Anpassning av konkurrenslagens regler om eftergift och nedsättning till ECN:s modellprogram har avgetts av följande instanser. Svea hovrätt, Stockholms tingsrätt, Marknadsdomstolen, Konkurrensverket, Kommerskollegium, Statskontoret, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, Sveriges advokatsamfund, Svenskt Näringsliv, Näringslivets regel-nämnd, Svensk Handel, Advokatfirman Vinge KB, Linklaters Advokatbyrå AB, Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB, MAQS Law Firm Advokatbyrå AB.

Följande instanser har inbjudits att yttra sig men avstått. Riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern.

Lagförslag enligt departementspromemorian Gruppundantagens rättsliga ställning

Förslag till konkurrenslag

Härigenom föreskrivs följande.

6 kap. Undantag från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete för vissa avtal avseende primära lantbruksföreningar och taxi samt för vissa grupper av avtal (gruppundantag)

/.../

6 § Undantag från förbudet i 2 kap. 1 § gäller för sådana grupper av avtal som uppfyller förutsättningarna i 2 kap. 2 § (gruppundantag).

Sådana grupper av avtal anges i verkställighetsföreskrifter av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Undantag från förbudet i 2 kap. 1 § gäller för sådana grupper av avtal som uppfyller förutsättningarna i 2 kap. 2 § (gruppundantag).

Bestämmelser om sådana grupper av avtal finns i

1. lag (2008:xxx) om gruppundantag för taxisamverkan,
2. lag (2008:xxx) om gruppundantag för vertikala avtal,
3. lag (2008:xxx) om gruppundantag för specialiseringsavtal,
4. lag (2008:xxx) om gruppundantag för avtal om forskning och utveckling,
5. lag (2008:xxx) om gruppundantag för vertikala avtal inom motorfordonssektorn,
6. lag (2008:xxx) om gruppundantag för vissa avtal inom försäkringssektorn,
7. lag (2008:xxx) om gruppundantag för avtal om tekniköverföring.

Om ett enskilt avtal till följd av ett gruppundantag är undantaget från förbudet i 2 kap. 1 § men har följder som är oförenliga med 2 kap. 2 §, får Konkurrensverket besluta att avtalet inte skall omfattas av gruppundantaget.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009.

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Med *taxiföretag* avses i denna lag företag som tillhandahåller eller utför taxitjänster eller därmed jämförbara transporttjänster.

Med *beställningscentral* avses en gemensam eller fristående funktion som tar emot beställningar och fördelar transportuppdrag mellan taxiföretag. Funktionen kan även utföra sådan verksamhet som har samband därmed.

2 § I den mån undantag inte gäller enligt 6 kap. 5 § konkurrenslagen (2008:xxx), och under de villkor som föreskrivs i denna lag gäller undantag från förbudet i 2 kap. 1 § samma lag för ett sådant skriftligt avtal mellan taxiföretag, eller mellan en beställningscentral och taxiföretag, som avser gemensam transportverksamhet genom samverkan i en beställningscentral eller på annat sätt i syfte att uppnå effektivitetsvinster eller andra sådana ekonomiska fördelar.

Uppfylls inte villkor som föreskrivits för att undantag skall gälla för ett visst förfarande, upphör undantaget att gälla endast i fråga om detta förfarande.

3 § Undantag enligt 1 § gäller för gemensam inköpsverksamhet och skydd av affärshemligheter.

Undantag gäller vidare för i tredje stycket angivna förfaranden om

1. det är påkallat för att uppnå syftet med den gemensamma transportverksamheten, och

2. de samverkande taxiföretagen under ett räkenskapsår, och beräknat för hela den perioden, svarar för högst 35 procent av marknaden för de tjänster som avtalet avser.

De förfaranden som avses i andra stycket är:

1. gemensam marknadsföring i form av annonsering och annan reklam, marknadsprofil eller liknande, samt samarbete om priset för tjänsten som den gemensamma marknadsföringen avser,

2. uppsägningstid för anslutet taxiföretag, om tiden inte överstiger sex månader från uppsägningstillfället eller, i fråga om en ekonomisk förening, villkor att uppsägning inte får göras förrän efter viss tid från inträdet om tiden inte uppgår till sex månader eller mer,

3. skyldighet för anslutet taxiföretag att utföra köruppdrag och ställa bilar till förfogande i enlighet med fastställd servicenivå,

4. skyldighet för anslutet taxiföretag att under avtalstiden inte konkurrera med den gemensamma transportverksamheten, och

5. skyldighet för anslutet taxiföretag att överlåta sina affärsförbindelser, inklusive rätten att fastställa priset till kund, till beställningscentralen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009 och gäller till och med den 31 december 2010.

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag tillämpas på avtal som ingås mellan två eller flera företag vilka, inom ramen för avtalet, är verksamma i olika led i produktions- eller distributionskedjan, och som avser villkoren för parternas inköp, försäljning eller återförsäljning av vissa varor eller tjänster (vertikala avtal).

Av 1 kap. 6 § konkurrenslagen (2008:xxx) följer att vad som där sägs om avtal mellan företag också skall tillämpas på beslut av en sammanslutning av företag, och på samordnade förfaranden mellan företag.

2 § Under de villkor som föreskrivs i denna lag gäller för vertikala avtal gruppundantag enligt 2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:xxx) från förbudet i 2 kap. 2 § samma lag.

Undantaget gäller i den mån som de vertikala avtalen innehåller konkurrensbegränsningar (vertikala begränsningar) som omfattas av 2 kap. 1 § konkurrenslagen.

3 § I fråga om avtalen tillämpas vad som anges i kommissionens förordning (EG) nr 2790/1999 av den 22 december 1999 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden¹ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2.1, 6–8 samt 12–13. Dock skall i artikel 1 c) ”gemenskapen” ersättas med ”Sverige” samt i artikel 1 g) ”artikel 81.1 i fördraget” och i artikel 2.2 ”artikel 81” ersättas med ”2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:xxx)”. Vidare skall hänvisningar till undantaget i artikel 2 avse 2 § i förening med 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009 och gäller till utgången av maj 2010.

¹ EGT L 336, 22.12.1999, s. 21 (Celex 31999R2790).

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag tillämpas på följande avtal som ingås mellan två eller flera företag (avtalsparterna) om villkoren för deras produktspecialisering (specialiseringsavtal):

1. Avtal om ensidig specialisering, varigenom den ena avtalsparten åtar sig att upphöra med eller avstå från tillverkning av vissa produkter och att köpa dessa av ett konkurrerande företag, medan det sistnämnda företaget åtar sig att tillverka och leverera produkterna i fråga.

2. Avtal om ömsesidig specialisering, varigenom två eller flera avtalsparter ömsesidigt åtar sig att upphöra med eller avstå från tillverkning av vissa olika produkter och att i stället köpa dessa från de andra avtalsparterna som åtar sig att leverera dem.

3. Avtal om gemensam produktion, varigenom två eller flera avtalsparter åtar sig att gemensamt tillverka vissa produkter.

2 § Under de villkor som föreskrivs i denna lag gäller för specialiseringsavtal gruppundantag enligt 6 kap. 6 § konkurrenslagen (2008:xxx) från förbudet i 2 kap. 1 § samma lag.

Undantaget gäller i den mån som specialiseringsavtalen innehåller konkurrensbegränsningar som omfattas av 2 kap. 1 § konkurrenslagen.

3 § I fråga om avtalen tillämpas vad som anges i kommissionens förordning (EG) nr 2658/2000 av den 29 november 2000 om tillämpning av artikel 81.3 i fördraget på grupper av specialiseringsavtal¹ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 1.1 samt 7–9.

Dock skall i artikel 3–5 ”artikel 1” bytas mot ”2 § i förening med 1 §”.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009 och gäller till utgången av december 2010.

¹ EGT L 304, 5.12.2000, s. 3 (Celex 32000R2658).

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag tillämpas på avtal som ingås mellan två eller flera företag (avtalsparterna) om villkoren för hur de skall bedriva

1. gemensam forskning och utveckling avseende varor eller metoder och gemensamt utnyttjande av resultaten av detta,

2. gemensamt utnyttjande av resultaten av sådan forskning och utveckling avseende produkter eller metoder som bedrivits gemensamt inom ramen för ett tidigare ingånget avtal mellan samma parter, eller

3. gemensam forskning och utveckling avseende varor eller metoder utan gemensamt utnyttjande av resultaten.

2 § Under de villkor som föreskrivs i denna lag gäller för avtal om forskning och utveckling gruppundantag enligt 6 kap. 6 § konkurrenslagen (1993:20) från förbudet i 2 kap. 1 § samma lag.

Undantaget gäller i den mån som avtalen innehåller konkurrensbegränsningar som omfattas av 2 kap. 1 § konkurrenslagen.

3 § I fråga om avtalen tillämpas vad som anges i kommissionens förordning (EG) nr 2659/2000 av den 29 november 2000 om tillämpning av artikel 81.3 i fördraget på grupper av avtal om forskning och utveckling¹ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 1.1, 4.2 samt 7–9.

Dock skall i artikel 3–5 ”artikel 1” bytas mot ”2 § i förening med 1 §”. Vidare skall i artikel 5.1 e, g och i-j uttrycken ”på den inre marknaden” och ”inom den inre marknaden” ersättas med ”i landet” samt i punkt j ”gemenskapen” ersättas med ”landet”. Slutligen skall i artikel 4.1 ”Om de deltagande företagen inte är konkurrerande företag, skall undantag enligt artikel 1” ersättas med ”Undantaget enligt artikel 1 skall”.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009 och gäller till utgången av december 2010.

¹ EGT L 304, 5.12.2000, s. 7 (Celex 32000R2659).

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag tillämpas på vertikala avtal, om de avser villkoren för parternas inköp, försäljning eller återförsäljning av nya motorfordon, reservdelar för motorfordon eller reparations- och underhållstjänster för motorfordon.

Av 1 kap. 6 § konkurrenslagen (2008:xxx) följer att vad som i den lagen sägs om avtal också skall tillämpas på beslut av en sammanslutning av företag och på samordnade förfaranden av företag.

2 § Under de villkor som föreskrivs i denna lag gäller för avtal som avses i 1 § gruppundantag enligt 6 kap. 6 § konkurrenslagen (2008:xxx) från förbudet i 2 kap. 1 § samma lag.

Undantaget gäller i den mån som de vertikala avtal som avses i 1 § innehåller vertikala begränsningar.

3 § I fråga om avtalen tillämpas vad som anges i kommissionens förordning (EG) nr 1400/2002 av den 31 juli 2002 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden inom motorfordonssektorn¹ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2.1, 6 och 7 samt 10–12. Dock skall i artikel 1.1 d ”artikel 81.1 i fördraget” och i artikel 2.2 a ”artikel 81” ersättas med ”2 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:xxx)” samt i artikel 1.1 e ”den gemensamma marknaden” ersättas med ”Sverige”. Vidare skall hänvisningar till undantaget avse 2 § i förening med 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2007 och gäller till utgången av maj 2010.

¹ EGT L 203, 1.8.2002, s. 30 (Celex 32002R1400).

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag tillämpas på avtal som ingås mellan två eller flera företag inom försäkringssektorn på följande områden:

a) Att gemensamt utarbeta och sprida
– beräkningar av genomsnittskostnaden för att i det förflutna täcka en viss risk,

– dödlighetstabeller samt tabeller över sjukdoms-, olycks- och invalidfrekvenser i samband med försäkringar som innehåller ett sparmoment.

b) Att gemensamt genomföra undersökningar om de sannolika effekterna av allmänna omständigheter utanför de berörda företagen, antingen om frekvensen eller storleken på framtida försäkringsfall för en viss risk eller riskkategori eller om lönsamheten för olika typer av investeringar samt sprida resultaten av dessa undersökningar.

c) Att gemensamt utarbeta och sprida icke-bindande standardvillkor för direktförsäkring.

d) Att gemensamt utarbeta och sprida icke-bindande modeller som beskriver avkastningen från ett försäkringsavtal som omfattar ett sparmoment.

e) Att bilda och driva grupper av försäkringsföretag eller grupper av försäkrings- och återförsäkringsföretag för gemensam täckning av en viss riskkategori i form av samförsäkring eller samåterförsäkring.

f) Att utarbeta, erkänna och sprida

tekniska specifikationer, regler eller riktlinjer för sådana säkerhetsanordningar för vilka det på gemenskapsnivå inte finns specifikationer, klassifikationssystem, regler, förfaranden eller riktlinjer, harmoniserade i enlighet med gemenskapslagstiftningen om fri rörlighet för varor, eller förfaranden för att bedöma om säkerhetsanordningarna uppfyller specifikationerna, reglerna eller riktlinjerna för att godkänna dessa anordningar.

– tekniska specifikationer, regler eller riktlinjer för installation och underhåll av säkerhetsanordningar, och förfaranden för att bedöma om företag som installerar och underhåller säkerhetsanordningar uppfyller sådana specifikationer, regler och riktlinjer för att godkänna dessa företag.

Av 1 kap. 6 § konkurrenslagen (2008:xxx) följer att vad som i den lagen sägs om avtal också skall tillämpas på beslut av en sammanslutning av företag och på samordnade förfaranden av företag.

2 § Under de villkor som föreskrivs i denna lag gäller för avtal som avses i 1 § gruppundantag enligt 6 kap. 6 § konkurrenslagen från förbudet i 2 kap. 1 § samma lag.

3 § fråga om avtalen tillämpas vad som anges i kommissionens förordning (EG) nr 358/2003 av den 27 februari 2003 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på vissa grupper av avtal, beslut och

samordnade förfaranden inom försäkringssektorn¹ på motsvarande sätt, Bilaga 8
med undantag av artiklarna 1 samt 10–12. Dock skall hänvisningar till
undantaget i artikel 1 avse 2 § i förening med 1 §, varvid den bokstavs-
beteckning som anges skall avse motsvarande bokstavs-beteckning i 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009 och gäller till utgången av
mars 2010.

¹ EUT L 53, 28.2.2003, s. 8 (Celex 32000R0358).

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag tillämpas på avtal om tekniköverföring som ingåtts av två företag och som tillåter produktion av avtalsprodukterna.

Av 1 kap. 6 § konkurrenslagen (2008:xxx) följer att vad som i den lagen sägs om avtal mellan företag också skall tillämpas på beslut av en sammanslutning av företag, och på samordnade förfaranden mellan företag.

2 § Under de villkor som föreskrivs i denna lag gäller för avtal om tekniköverföring gruppundantag enligt 6 kap. 6 § konkurrenslagen från förbudet i 2 kap. 1 § samma lag.

Undantaget gäller i den mån avtal om tekniköverföring innehåller konkurrensbegränsningar som omfattas av 2 kap. 1 § konkurrenslagen. Undantaget skall gälla till dess att de immateriella rättigheterna till den licensierade tekniken har upphört att gälla, förfallit eller förklarats ogiltiga eller, i fråga om know-how, så länge som denna förblir hemlig, utom då denna know-how blir allmänt tillgänglig till följd av en åtgärd som vidtas av licenstagaren, varvid undantaget skall gälla lika länge som avtalet.

3 § I fråga om avtalen tillämpas vad som anges i kommissionens förordning (EG) nr 772/2004 av den 7 april 2004 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av avtal om tekniköverföring¹ på motsvarande sätt, med undantag av artiklarna 2, 6, 7 och 9–11. Vidare skall hänvisningar till undantaget i artikel 2 avse 2 § i förening med 1 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2009 och gäller till utgången av april 2014.

¹ EUT L 123, 27.4.2004, s. 11 (Celex 32004R07772).

Förteckning över remissinstanser

Remissyttranden över departementspromemorian Gruppundantagens rättsliga ställning har avgetts av följande instanser. Kammarrätten i Jönköping, Stockholms tingsrätt, Länsrätten i Stockholms län, Marknadsdomstolen, Statskontoret, Konkurrensverket, Kommerskollegium, Nämnden för offentlig upphandling, Verket för näringslivsutveckling (NUTEK), Verket för förvaltningsutveckling (Verva), Sveriges advokatsamfund, Sveriges kommuner och landsting, Svenskt Näringsliv, Företagarna.

Följande instanser har inbjudits att yttra sig men avstått. Ekonomistyrningsverket, Näringslivets regelnämnd.

